Date : 1-1-0001 00:00:00
Subject : (Persoonlijke) aantekeningen gesprekken

Gesprek bollenteelt met omwonenden (september)

Gesprek 1
Grootste ergernissen: frame gemaakt tegen de boeren, is niet waar.
Provincie stelt geen doelen, handhaaft niet.
Het hele systeem moet worden bekeken. Met heeft het altijd over bio, maar niemand koopt het.
In groningen veel onderzoek gedaan naar relatie van voorkomen parkinson en gewasbestrijdingsmiddelen
Parkinson neemt toe.
Overheid neemt geen verantwoordelijkheid, naar boeren, dioversiteit, inwoners, etc.
Ga naar de boer toe en laat je goed informeren.
Hou in achterhoofd dat wij in nederland goed voedsel
Systeem moet veranderen, daar zijn we het allemaal over eens. Fundamentele bezorgdheid, hoe gaan we om met de aarde, natuur en mensen.
Werkgelegenheid van de bollen
Ctgb wil niet onderzoeken naar de cumulatie van
Uiteindelijk willen we met elkaar in gezondheid en veiligheid samenleven.
Mooie visie, instrumenten daarbij niet geleverd.
Geen instrumenten, op basis waarvan we als samenleving.
Doel van de gesprekstafel: Hoe kunnen we samen met de boeren zorgen voor een transformatie van de inclusieve landbouw
Dankzij deze signalen is er veel meer aandacht voor deze ontwikkeling/omvorming.
Systeemvraag: deze vraag wordt altijd beantwoordt in den haag. We moeten voor drenthe zelf nadenken, willen we dit nog.
Ieder tijdsgewricht kent zijn eigen vraagstukken.
'wat voor geeenschap willen we zijn, en willen we daarbij inleven op onze welvaart'? politiek vraagstuk. Feit dat we deze gesprekken voeren, geeft richting aan de deze visie!
We zijn geen gescheiden werelden.
Mensen in onze provincie willen gezamenlijk de wereld in Drenthe mooier maken.
Bollenteelt wordt vergeleken met roken, het mag, maar is niet gezond. Zorg dat anderen er geen last van hebben.
Op het gebied van handhaving, (hoogte van spuiten/composthopen).

Voor 1 oktober, tussenrapprtage. Nog een keer uitnodigingen om stappen te zetten.
Ruimtelijk vraagstuk vraagt om ruimtelijke oplossing.

Gesprek 2
Klachten door nvwa worden niet serieus genomen
'Swung' krijgen om weer trots te worden op ons dorp
Bijen dood na een spuitronde. Insectenpopulaties neemt enorm af. Er zou een verband kunnen zijn.
Combinatie toxitit wordt niet onderzocht
Duidelijke regels door de overheid.
Missen van leiderschap door de overheid
Lange termijn is gezondheid cruciaal.
Door deze gesprekken steeds beter snappen, wat er speelt.
Met iederen samen de puzzel leggen wat doen we met drenthe (de puzzel van de m2 moet worden gelegd).
Iedereen hoort erbij. De grote opgave is om mensen niet tegenover elkaar laten staan.
Mensen worden steeds bewuster van het milieu.
In de lelieteelt wordt meer gespoten dan andere
Ruimtes rond natuurgebieden en omwonenden en daarover het dialoog aangaan.
Samenleving is Gejuridiseerd.
Nationaal park als vehicle om bij aan te sluiten
Duidelijke kaders stellen
Echt goed naar elkaar luisteren kost tijd, maar gaat helpen.
Probleem is complex. We zitten in een systeem, en trek je aan de ene touw dan trek je een andere los.
Samen met boeren zoeken en helpen, naar passende alternatieven.

Nationaal Park kan een vliegwiel zijn om tot een toekomstvisie te komen.
Kijk wat ik de komende maanden in de mand kan stoppen.
Mand, waarin aantal zaken kan worden besloten
- Inkadering en volmaking van gewasbescherming
- Goed durf na te denken over de ruimtelijke ordening, met transitie van duurzame landbouw in zuid west drenthe
- Goed doordenken welke instrumenten
- Samenhang en integraliteit, deze impasse niet sectoriaal benaderen maar integraal.

Nvwa: lechte ervaringen, geen opvolging.

Gesprek 3
Enige oplossing is transitie naar biologische bollenteelt.
Communicatie is cruciaal. Dwarsverbanden over en weer.
Ook na convenant niet verbeterd.
Belang van een aantal boeren in westerveld
We is geen enkele interesse om biologische middelen te gebruiken.
Maatschappij van weldadigheid heeft vele gronden in bezit en gebruikt daar bollenteelt voor. Korte termijnbeleid, bodembederf. Uitzoeken.
In gelderland project waar het wel kan (biologisch telen).
bestuur aan zet, ro,
ook op zoek dat je de dialoog tot stand komt.
Vooruitkijken is belangrijk, meerdere generaties.
Deze tijd zitten we in de bewustwording van gezond leven en oog voor de toekomst.
Verpachten gronden is een lucratieve en makkelijke manier om geld te verdienen.
Boeren moet zelf in beweging komen om tot 'inkeer' te komen.
Onteigenen is een paardenmiddel.
Voorstel provincie spuitvrije zones.

Best meedenken over dingen verbeteren
Snappen dat bollenteelt is
Één oplossing is er niet, mandje nodig om tot iets te komen:
Ontstaan van mandje met verschiullende instrumenten
- Kunnen we boeren helpen bij de keuze in verpachten gronden
- Provincie, zet in op vergemakkelijken en stimuleren van de afname van biologische bollen.
- Stimuleren van biologische teelten

Weinig openheid vanuit de telers.
Zorgen m.b.t. grondwaterpijl. Levert schade op.
Maatschappij van weldadigheid…
Naoberschap vorm geven.
Tussenrapportage ook naar alle gesprekspartners.

Gesprek 4
Gif of gewasbescherming = bestrijdingsmiddelen.
Clear whater act (amerika)
Blijf in gesprek, over en weer elkaar informeren.
Vraagstuk van ruimtelijke ordening
Duurzame bollen zijn te duur
Consument zal meer moeten betalen voor landbouwproducten.
Communicatie over en weer, het verhaal van de boeren duidelijker te vertellen. Investeren in. We zitten allemaal in onze eigen groef.
Wat wordt er gespoten? Als leek weet ik dat niet? En wie checkt dat? Voorlichting kan daar enorm bij helpen.
Vergunningen, wie checkt of er gebeurd dat het mag.
Was naar binnen, ramen dicht, benauwd worden, essen worden verziekt, geen bodemleven na de teelt, geen moestuin,
Bollen is geen voedsel, focus moet op landbouw voor voedsel (ipv luxe bollenteelt)

Gesprekstafel, over en weer weten wat de effecten zijn (monsters nemen en resultaten delen)

Onafhankelijk onderzoek geeft meer vertrouwen.
Subsidie aan boeren inzetten voor duurzame
Stappen verder zetten in het smeden van dwarsverbanden.
Norm verhogen als het gaat om toelatingsmiddelen.
Realiteit niet uit het oog verliezen.

Conclusie: mensen willen best in elkaar verplaatsen, kennis over en weer is belangrijk, en mandje met diverse oplossingsinrichtingen die dingen continu verbeteren.

- Hoe bestrijdingsmiddelen verbeterd en verminderd kunnen worden
- Goede gesprek aangaan met de telers om ipv bolen te telen
- Vergunning stringenter? En toezicht en handhaving

Willen mensen meedenken aan de pilot?
Vanuit een vergezicht/lange termijn. Wat geven we onze kinderen mee.

Gesprek cdk en bewoners (september)

, beeldend kunstenaar.
, Zelfstandig hovenier
, in 2012 eerste bollenveld voor de deur, boer uit noord-Holland. Bewoners wonen allemaal rondom de
Afspraken met de boert (gemaakt, toen kwam meten = weten en sindsdien heb je twee kampen die niet tot elkaar komen. Als buurt een app ingesteld waarin wordt gewaarschuwd als er wordt gespoten. tevens Hoop grond er sluiten zich steeds meer mensen aan bij de geluid van omwonenden. Probleem wordt voornamelijk ervaren door omwonenden. Je moet het zien en ruiken. Je maakt zorgen om gezondheid. Dag in dag uit mee bezig.

Bewonersgroep: niet uit op het verbeteren van de communicatie. Voldoende geprobeerd, en hier zit niet de oplossing.

Geuroverlast door het spuiten, dieren komen hier veelvuldig mee in aanraking.

, boek lezen.
Mcpa mee gespoten, ook grassen gedood, op basis van etiket mag dit niet.
Vermindering van beschermingsmiddelen, concentratie wel verhoogd, daarmee blijft situatie feitelijk hetzelfde.

Erfgoed eschlandschap wordt afgevlakt.
Gemeenschapsgeld zaken ontmantelen.
Veel subsidiegeld naar natuurverbetering, maar lost weinig op. Richt je op intensieve teelt.

Toelatingsdiscussie
Hoe reduceer je dit spul
Ruimtelijke instrumenten inzetten.

Politieke discussie: wil je echt ruimtelijk ordenen?

Gesprek met natuurbeheerders (september)

Natuur- en Milieufederatie Drenthe: Reinder Hoekstra (directeur)
Drents Landschap: Sonja van der Meer (directeur)
Natuurmonumenten: Jan Gorter (manager Midden-Nederland)
Staatsbosbeheer: Godfried Vis (teamleider Zuidwest Drenthe)

Pilot nog niet formeel vlot getrokken.
Drentse schaal is groot, we vinden in Drenthe het beleid uit.

Natuurorganisaties, geen onderdeel van de pilot zijn, maar organiseer een separaat traject naast de pilot.
Als pilot niet het goede vehicle is om goed met elkaar te verkeren, dan kiezen we een andere grondlegger.
Essentiele spoor, overheid moet acteren. Aanbevelingen Uitgesproken, nogmaals onderstrepen.
Pilot is goed: boeren moeten in actie komen.
Maar er moet ook een ruimtelijk spoor komen, naast de pilot. Niet telen verbieden, maar richting geven aan.
75% van de insecten kwijt in het natuurgebied. Erg triest met de biodiversiteit in die gebieden.
Bewoners en natuurorganisaties
Inventarisatie uitvoeren naar de omvang, en effecten van bollenteelt.
Perspectief geven, waar kan het wel, waar niet.
Betreft een politiek dossier.
Grondwaterontrekking.
Gezamenlijke factfinding, komt van verweg, investeren in vertrouwen over en weer.
Geldt eigenlijk voor de hele landbouw. De huidige landbouwteelt, levert teveel schade op.
Onderlegger bij uitstek: hoe houden we de planeet overeind.
Vervolgvraag: hoe sporen landbouw en natuur met elkaar.
Vanuit Drenthe kunnen laten zien, hoe je met elkaar overeind kunt blijven.
Wijze hoe je overgangszones inricht cruciaal.
Als je andere partijen aan boord wil hebben, moeten alle onderwerpen bestuurlijk besproken moeten worden.
We moeten pionieren in Drenthe, dit is een landelijk probleem.
Rol cdK, boven alle partijen, kijken wat Drenthe nodig heeft. Precies weten waar de angels zitten.

Discussieonderwerpen:

- Toelaten(middelen)
- Reductie en
- ruimtelijk

waar zit manoevreerruimte binnen deze aandachtspunten.
Voor veel boeren is zonnepanelen/bollenteelt een noodgreep om ook uit de financiele situatie te komen
Pak ook de context mee van welk type landbouw gaan we in drenthe in de been houden en voor staan.

Overgangszones/buffering: graag meer weten over overgangszones. Bufferzones zijn maatwerk.
Technisch/bouwstenen die van invloed zijn op grote zones:

- Grondwater (hydrologisch)
- Beschermingsmiddelen (geen duidelijkheid over, vraagt meer onderzoek)

Buffering is maatwerk.

Natuur inclusieve landbouw.
Ruimtelijke ordening vraagstuk: waar mag **intensieve** teelt

Wat voor soort landbouw willen we.
Wat vinden we voor bewoners behapbaar.
Deze discussie komt voor uit een bredere context. Deze ook schetsten aan de staten

Omarmen aanbevelingen uitgesproken en deze perspectief geven.
Nu is de buitenring dominant,
Investeren in binnenring dominant maken.

Harde kaders stellen vanuit college (ro) helpt niet om het grijze midden mee te nemen.

Toon:

- Intrinsieke betrokkenheid
- Realiteitszin
-

Wat doen we met elke m2 in onze provincie. Alles moet op een paar hectares. Energie, water, eten, natuur, ontspannen, wonen

Gesprek omwonenden van gemeente Midden-drenthe (oktober)

: veel mensen spreken de zorgen uit over de bollenteelt.
, Hijken wordt omsingeld door teelt en zorgen over de gezondheid

[redacted]: wat is de veilige afstand tot omwonenden
[redacted]: consequenties voor nu, maar ook zeker voor later. Ook in de gemeentepolitiek GroenLinks
Erg zorgen over
Moeilijk om in je eigen omgeving je nek uit te steken.

Verwachting management: nu het net ophalen en proberen de dwarsverbanden te leggen en hoe het past in de puzzel.
Pijler communicatie nog niet ingevuld.
natuurketen wordt verstoord. Weinig biodiversiteit en flora. Alles wat er op volgt verarmd.
Bovenliggende vraag, hoe gaan we met onze natuur en platteland. Daar kan provncie een rol vervullen. Ook in natuurgroenbeheer.
Veel te stil op de akkers,
Rond dit zo vraagstukken de aarde goed kunt doorgeven.
Bollenteelt komt steeds dichter bij
Kan ik hier nog wel rustig fietsen en mijn moestuin
Ziekte van parkinson
Het lijkt op verrijking van de bollenteelt. Mag je winst maken ten koste van?
Open houding en standpunten proberen te begrijpen.
Overheid moet veiligheid bieden aan beide partijen.
Platteland wordt steeds gevaarlijker en armer aan natuur. Fietspaden door/langs bollenvelden
Midden-Drenthe heeft 4 keer zoveel bollenvelden als Westerveld.
Wat zijn de gevolgen van stapeling bestrijdingsmiddelen
We hebben er allemaal belang bij dat het gezonder en duurzamer moet.
Het gaat maar door met de teelt, is de boer daar vrij in?
Dit heeft politiek op de agenda gestaan in midden-drenthe. Vanuit wethouder aangegeven geen klachten.
Golfbewegingen, akkerbouw flink in ontwikkeling, nu weer tijd om te downsizen,
Spuitvrije zones.
Elke dag gifspuiten. Maandenlang gaat dit door.
Handhaving door de nvwa levert veel ergernis op.
Ommekeer creeren, eerste stappen is om naar elkaar te luisteren.
Drinkwaterwinning,
Gevolgen van de bestrijdingsmiddelen voor de volksgezondheid is belangrijk,
De drentse bevolking bewust maken van de gevaren van de teelt. Provincie hier een rol in spelen om deze bewustwording te creëren.

Teneur:
- Proberen elkaar beter te vertellen wat er gebeurd rondom de bollenteelt
- Over en weer de mond geven wat er wordt gespoten

Niet in kringetjes rondlopen,
- Gezamenlijke Tafels tussen voor en tegenstanders maken van aantal partners, breder te praten over en weer met open vizier.
- Welke middelen heb je als overheden (waterschappen)om paal en perk te stellen en om ruimtelijk te ordenen
-

We krijgen steeds meer kennis van alle uitstoot en manieren van omgaan met elkaar. (klimaat). Je kunt hem heel breed trekken, maar dat maakt het zeer ingewikkeld.
1. Volksgezondheid drenthen
2. Interactie tussen de drenten. (met elkaar in conclaaf om standpunten te delen en argumenten over en weer met elkaar in gesprek te laten komen)

Hoe gaan we om met de grote groep die nog onbewust is. Altijd in de geschiedenis mensen die voortouw pakken. Daar begin je mee.

Klankbordgroep instellen om pilot te volgen
Verhalen over en weer (Westerveld/MD) eender.
Vanuit de pilot Westerveld vervolgens heel Nederland

Meer ruimtelijk geordend
En biologischer.

Gesprek omwonenden (november)

[redacted] milieudefensie, bestuur Bollenboos, actief MW
[redacted], [redacted] Grote zorgen,
[redacted],
[redacted] .
[redacted].

Driedimensionale legpuzzel leggen. Percelen die er omheen liggen, minder last van hebben.
Westerveld goede schaalgrootte.
[redacted]: niet een vanzelfsprekendheid dat deze grond gebruikt wordt voor deze bollenteelt. Maak de essen niet kapot m.b.t. bloementeelt. Wat sta je toe.
Parkinson 100% gerelateerd aan gewasbescherming.

Via de route verduurzaming en ruimtelijke ordening, stappen zetten.

HLB = Hilbrands Laboratorium.
Weerbaar teeltsysteem (spoor 1).

Biologische bollenteelt: wel/geen afzetmarkt?
[redacted]: zetten stap in transitie naar ander perspectief gebruik gewasbescherming: minimale reductie naar milieu.
Zitten in transitie, ook op andere thema's.
Essentieel dat we elkaar de mond gunnen, aan een tafel zitten om transitie vorm te geven, regelgeving veranderen.
Dit heeft tijd nodig.
Elkaar niet verrassen met acties/open vizier.

Communicatie over wat en wanneer er wordt gespoten. Boer en Bunder? Handelingsperspectief geven als er wat wordt gespoten…
Hoe kunnen we vanuit voorbeelden Westerveld, spiegel voorhouden, realistische manier bollen telen zonder dat je

Maatschappelijke kosten en batenanalyse teelt i.r.t. volksgezondheid.

[redacted]: meedoen. Wel forse invloed op invulling pilot.
[redacted]: graag meedoen
[redacted] tfijfel, wel uitnodiging sturen
[redacted] meedoen

Niet uitgesproken: doordrammen,
De diepte ingaan om oplossingen te bedenken. Uit de tafel halen welke instrumenten we uit gemeenschapsgeld gaan halen.

Gesprek 2 omwonenden (november)
[redacted], Frederiksooord
[redacted] zorgen om gezondheid en verharding
[redacted]
[redacted], verontrust over gezondheid en biodiversiteit
[redacted], veel last van [redacted] met alle trekkers door het dorp
[redacted], zeer bezorgd (gezondheid)

Deskundigheid MW betrekken in de pilot.
Bepalen van onderzoeksvragen, betrokkenheid naar de stuurgroep, deelname aan de stuurgroep.
Warm pleidooi voor de gezamenlijke tafel. Inzicht te bieden en te geven over de verschillende sporen.
Concreet zitting in de stuurgroep, communicatiegroep,
Verschil tussen welzijn en welvaart
Verschil tussen gezondheid en economie
Waarin mag de georganiseerde burger meepraten.
Settingen organiseren dat alle belangen vertegenwoordigd zijn. Onderwerp gesprekstafels.
Wie heeft welke verantwoordelijkheid als het gaat om de stuurgroep?

Scherpe agenda voor de gezamenlijke tafel

Vanuit het Westervelde de wereld verbeteren
Vanuit deze schaalgrootte, mooie instrumenten ontwikkelen
Daar horen de omwonenden onlosmakelijk bij
Het wordt een pijnlijk proces, kan vervelend worden, maar het gesprek is absoluut nodig
Indruk wek je door hoger beroep om de jurisprudentie helder te krijgen

In gesprek met 'officiële' vertegenwoordigers van belangenorganisaties
Jumelet/De Haas: vliegen weer in bij de gezamenlijke gesprekstafel
cdK is proces.
: hartgrondig eens met hetgeen is gezegd.
Gezamenlijke sessie kennis delen, bespreken, wegen en desgewenst verder helpen.
Toesturen vragen, meenemen in het vervolggesprek.
Waarde 'Moeder aarde' centraal.

Gesprek 3 omwonenden (november)
, natuurbeschermer, milieudefensie, natuurbescherming meppel, natuurbescherming vogel
, bezorgde omwonende, noord lheederes
,
1 junli 202 …bezorgde omwoner.

Tussenrapportage verstuurd, kort aangegeven wat er is opgehaald.
Welke modaliteiten je kunt benutten om zaken 'af te pellen'.
geen dialoog.
Tussenstap bespreken met bestuurders?

Hoe kunnen we met iedereen die er toe doet, bouwstenen aandragen regelgeving Den Haag. Op vrijwillige basis afspraken maken.
Staat vrij om andere wegen te bewandelen, wel met open vizier
Wat is het doel van deze bijeenkomsten:

- Monitoren (meetbare resultaten)
- Toezicht en handhaving van bestaande regelgeving
- Informeren
- Waterstand
- Transitie versnellen
- Erfgronden
- Spiegel bollentelers.

Regelgeving is aanwezig, overheid handhaaft niet.
Gezamenlijke middenstip aanwezig? Is een onderdeel van de gezamenlijke agenda.
Ruimtelijke ordening, er is

Wob-verzoek, resulteert in het feit dat er andere inzichten zijn o.g.v. ruimtelijke ordening, dit is ook door ambtenaren geadviseerd.
Ook blijkt dat MW buiten de deur is gehouden.
Tussenstappen zetten.
Tafel hebben waar we elkaar tegenkomen. Vanuit onafhankelijke rol cdK. Iedereen met verstand van zaken kan aanschuiven.

Wat gaat het verschil maken nu: ? tijdsgewricht.
Wat is het aandeel van biologisch telen als het gaat om de sierteelt?

Hoe geven we de dialoog vorm?
Hoe geef je vorm voor de bedding van de dialoog. Veel meer met elkaar het plan trekt.
Strekt tot agenda, tot aan end pilot nu al stappen zetten.

Tijdpad: 2022. Momenten/gesprekken inbedden gekoppeld aan teeltproces.

Manier waarop je spuit/ handhaving: onvoldoende.

Regelgeving is er maar, geen handhaving.
Afspraken concreet maken met omwonenden.

Voorstel MW ( ): probeer bepaalde middelen (4) niet toe te passen zodat je bepaalde negatieve effecten weg te nemen waardoor je in gebieden.

Projectgroep: kunnen stroomlijnen, afvaardiging van vertegenwoordiging, enten projectgroep dialoogspoor/

blijf meedoen
blijft meedoen (
, neemt nie ellicht wel iemand uit de groep Noord Lheeder
: doet mee.
: noodzakelijk om met de bevoegde gezagen aan tafel zitten.

Bouwstenen aandragen voor

Bollenteelt in kaderen.

Begin volgend jaar gezamenlijke gesprek.
Eerst agenda

Terreinbeheerderorganisatie (november)

In gezamenlijkheid deskundigheid aanwenden om de agenda te vormen
Pilot inzetten om gesprek te voeren om regelgeving en handhaving
Agendaonderwerpen

- Hoe deel je de informatie die er is
- Wat gebeurt er met waterstand en manier waarop dit wordt benut
- Hoe kom je tot meetbare resultaten en wat die je met die resultaten?

Wat is de rol van de overheid zelf? Zit er ruimte binnen de overheden om te handelen?
Een brede tafel, raakt niet de essentie?
Veel behoefte aan daadkracht, dat er ook echt wat gaat veranderen.
Concrete doelstelling m.b.t. gebruik gewasbescherming + ruimtelijke ordening.

Is de sector bereidt om ook op het gebied van ruimtelijke ordening (zonering).
Doel cdK: Verbinden op inhoud en persoon.

Niet alleen focussen op westerveld, maar dit probleem speelt breder…
Reizende teelt

Bezwaar om in pilot te stappen.
Vraag aan de staten: bent u bereid om de mogelijkheden binnen het ruimtelijk spoor te verkennen en zo ja wil u hier iets mee doen?

Altijd commitment op inhoud
Trek hem provincie breed, dat verlicht.
Wenkend perspectief?
Programmacommissie.
Natuurorganisaties: ruimtelijke ordening
Actueel beeld,

Meedenken aan opmaat naar brede tafel.
Volgende week reactie

Ontmoeting gesprek meten = weten en HLB (oktober)

Pilot 'on hold' gezet.

Mandje met instrumenten:
Toelatingsdiscussie
Reductiediscussie
Ruimtelijk ordening

Ook al eerder een onderzoek met HLB en 100% alle Drentse telers naar reductie gewasbescherming, onderzoek geslaagd. Milieubelastingspunten.
Delen commentaar op de pilot.

Spoor 3, gericht op middelen (betrokkenheid distributeurs).

[redacted] : Parkinson verbinding leggen. Oorzaak en gevolg onderzoeken.
Parkinson wordt een epidemie.
Meenemen in opdrachtgeverschap naar de provincie.
Opdrachtformulering vanuit HLB aan provincie.

De indruk is dat er aan de bollenteelt geen grenzen worden gesteld aan de gewasbescherming. Voedingsproducten kennen deze regels wel.
cTGB controleert niet de cumulatie van de effecten van gewasbescherming. Hele hoop onderdelen worden niet getoetst.

Gesprek met Meten=Weten/omwonenden is niet gevoerd in de totstandkoming van de pilot.
Rapport uitgesproken moet de basis zijn van de pilot.

Overheid moet kijken naar de eindnorm waaraan bollen moeten voldoen.
Middelengebruik binnen redelijke normen
MW zelf ideeën over hoe het beter kan in Westerveld

Suggestie[redacted] technische deel uit de pilot halen, apart 'omwonenden' spoor.
Communicatiespoor, wezenlijk onderdeel, om de verbinding tussen alle belanghebbenden te organiseren.
Spiegel op tafel: reductie, toelating en ruimtelijke ordening.
We lopen met elkaar tegen grenzen aan in de wereld.

We moeten het probleem aanpakken.

Pilot is oprechte stap voorwaarts.
Dwarsverbanden nodig (kennisuitwisseling).

NVWA orgaan dat toezicht houdt op begrenzingen, maar is dermate uitgekleed en doet niet wat ze moet doen. Diverse meldingen via MW aan NVWA. Pakkans erg klein.

We houden contact, hulp gebruik maken over en weer.

Samenwerking staat bij gemeenschappelijke gedragen visie.

WDOD

- Gewasbescherming of gif, titel?
- Pilot mist de inbedding in de samenleving, cdk daarnaar op zoek
- Mensen verstaan elkaar niet meer, mensen luisteren niet meer naar elkaar. Uithoeken van het speelveld bepalen de discussie.
- Richt je op de grote meerderheid
- In (volgende) beheerplan voor natuur bufferzones afspreken (akkerbouw/natura2000)
- Tijdsgewricht hedentendage is veel meer gericht op het beschermen van natuur en milieu
- Klant is koning en die eisen dat er perfecte bollen en bloemen zijn.
- Extremen bepalen de discussie, om natuurbeheer kijken naar de uitspraak van de rechter. Beheerplan voor natuurgebieden geeft houvast om natuur te beschermen.
- Grondwaterpeil, vanuit waterschap wordt dit niet als een probleem ervaren.
- Spoelerijen van de bollen, zit soms wat ondeugendheid in.
- (bovenwettelijke) Stap zetten om te kijken wat er nodig is qua onderzoek om kwaliteit van water te onderoeken
- Tagetes (afrikaantjes) biologische bestrijdingsmiddel van aaltjes. Natuurlijke manier van ontsmetten.

Tussenrapportage
- Vertellen wie we allemaal gesproken hebben.
- Benoemen uitgesproken en toch bereidheid om met cdk in gesprek te gaan
- Benoemen met eigenaren grond waar wel en niet teelt. Durven het gesprek te voeren.
- Monsters uitvoeren in de gronden (onderdeel van de pilot).

Gesprek AND/LTO/DAJK
Gesprekken met inwoners
In het leven zijn de belangen niet altijd gelijk.
Luisterstand, hoe al die verschillende belangen sporen.
Speelt ook in andere gemeenten, mensen bekommeren zich steeds meer om de eigen leefomgeving.

AND: bezig zelf om binnen de sector zelf, sector is flink in bewging en zoekende
Helpen om de weg te vinden, mensen zijn voor of tegen, een tussenweg is er niet.
Geef tijd aan dit proces.
Hoe minder m2, hoe meer de behoefte is aan rendement
Mensen voelen zich ook wel overvallen doordat er in een keer een bollenveld naast de deur staan.

LTO
We moeten met elkaar de gulden middenweg zoeken.
Lijst van LTO noord, bij Rolde. Welke bril zet je op en vanuit welke blik kijk je.

DAJK
- Andere werkwijzen hebben tijd nodig om bedrijfsmatig te implementeren
- Tweedeling wordt steeds sterker.
- Horizon is 2030 , da is gebruik beschermingsmiddelen, bijna niet meer toegestaan.
- Factor tijd is daarbij belangrijk
- Elk tijd heeft zijn eigen 'gewricht'. Per decennium niet onderwerpen voor de kiezen.

Wezenlijk om te delen wat de beweegredenen over en weer zijn.

KPI's ontwikkelen (fact en feiten).
Convenat westerveld, effect?

Als onderdeel van de pilot, communicatiespoor en tafels organiseren om wetenschappers, deskundigen, partijen over en weer te betrekken.
In de opmaat naar 2030 kijken hoe we

Ik denk dat dit een mooie gelegenheid is om te spreken over:
- Wat zijn de trends en ontwikkelingen m.b.t. bollenteelt in Drenthe. Beeld is nu dat het alleen maar toeneemt.
- Ontwikkelingen op het gebied van biologisch boeren en welke stimulerende rol kan de overheid hierin spelen?
- Goede invulling van het noaberschap/stimuleren verbinding tussen omgeving en de boeren.
- Gezamenlijk opbouwen van feiten en cijfers.
- Verhaal van de boer duidelijker over het voetlicht brengen.
-

Gesprek Telers

Tweedeling in de gemeenschap (autochtone/allochtone)
Fatsoenlijke omgangsvormen
Bollenteelt is één ding en samenleving is cruciaal.
Scepsis vanuit de zijde van de boeren, gelet op eerdere pogingen.
Gifspuit of precisieverdeelmachine.
Betrek een onafhankelijke persoon in de gesprekken met de omwonenden.
Enerzijds anderzijds moet goed over tafel.
Gesprekstafel, bredere tafel. Doorsnee van de omwonenden aan tafel.
Voor rede vatbaar
Man uit Dwingeloo, die uitnodiging.
Hoe communiceer je onderling met elkaar in de dorpen

Voorstel in tussenrapportage: mooie mix van mensen uit de samenleving
Bij al de mensen aan tafel de wil gevoeld om elkaar weer te vinden.

Gesprek cdK M=W (november)
[redacted]: M=W geen stakeholder voor de provincie. Niet betrokken bij de opzet van de pilot. Dat steekt. Niet in lijn met uitgesproken.
Provincie aan zet.
Steeds meer leden en het gelijk aan onze kant.
Officieel erkennen als stakeholder.
Lost de pilot iets op:

- Eerlijk nee, lost deze iets op, nee, geen concrete en harde doelstellingen, nee.

Lokale en landelijke wetgeving niet in lijn met europese regelgeving.
Te weinig aandacht voor gezondheidseffecten. Maakt zich erg veel zorgen om.

Groot verkeer op kleine weggetjes.

Valse start: pilot.

Uitgesproken als basis voor de probleemstelling.

Bij elkaar zitten om de voorwaartse stappen in zicht brengen.
Voornemens om de plannen voor de teelten op tafel leggen.
Onderzoek naar schade bij mensen

Hoe kun je vanuit dat perspectief instrumenten bedenken?

Grondwater onttrekken. Provincie,
Overheid houdt zich niet aan de natuurwetgeving.

Namens meten = weten. Hetgeen nu in de pilot is verdisconteerd, op zichzelf niet verkeerd. Maar het zou fijn zijn als daar een resultaatverplichting in kan komen te staan. Frisse start om in gezamenlijkheid te kijken naar de problemen in bollen in westerveld
Pilot is op aard, gewasbescherming te verbeteren.

Een nieuwe pilot gesignaleerde problemen Uitgesproken op te lossen.

Meedenken in de agendacommissie.

nieuws bouwen onder een andere naam.

Date : 21-11-2021 21:40:01
From : '[redacted]@gmail.com
To : [redacted]drenthe.nl, '[redacted]@drenthe.nl, [redacted]@hlbbv.nl" [redacted]@hlbbv.nl
Cc : '[redacted]@gmail.com, '[redacted]@planet.nl, '[redacted].nl, '[redacted]@gmail.com, [redacted]@gmail.com, '[redacted]@gmail.com, '[redacted]@natuurbeschermingswet.nl, '[redacted]@ad-eco.nl, '[redacted]@gmail.com, '[redacted]@xs4all.nl, '[redacted]@hetnet.nl
Subject : Aantekeningen vervolg gesprek bewoners Westerveld en CvdK dinsdag 16 nov 16.30-17.30 uur
Attachment : aantekeningen vervolggesprek bewoners en Jetta Klijnsma 16 november 2021 16.30-17.30 uur.docx;

Beste Jetta, [redacted] en Janny,

hierbij stuur ik jullie mijn aantekeningen zoals ik die tijdens ons gesprek van dinsdag 16 november j.j. van 16.30 - 17.30 heb gemaakt.
Ik stuur ze in de cc ook naar alle bewoners die mee hebben gedaan in dit gesprek waarvan ik de mailadressen heb en naar een aantal anderen die bij andere gesprekken zijn geweest.
In de aantekeningen stuur ik ook een nabrander over het item dat gisteren in NieuwsWeekend op radio 1 te horen was met als titel "Bewijs te over dat bestrijdingsmiddelen Parkinson veroorzaken".

Natuurlijk ben ik benieuwd naar de voortgang en zie een uitnodiging voor de stuurgroep graag tegemoet, zodat we deze pilot van ons allemaal kunnen maken en ook de vragen, zorgen en ideeën van bewoners meegenomen worden in de verdere voortgang van de pilot. Het item in Nieuwsweekend (zie de link in de bijgaande aantekeningen) maakt de noodzaak daarvan nogmaals zeer duidelijk.

vriendelijke groeten,

[redacted]
bewoonster gemeente Westerveld
M. 06 [redacted]

Besproken punten/ aantekeningen bij het vervolggesprek tussen bewoners gemeente Westerveld en CvdK Jetta Klijnsma,
16 november 2021, groep 16.30-17.30 uur

Welkom door Jetta Klijnsma:

Dit is de 2e ronde in het gesprek met bewoners. Hierna volgt een 'brede tafel' gesprek waarin alle partijen met elkaar aan tafel zitten.

Presentatie HLB. Janny Peltjes, algemeen directeur geeft een toelichting op de pilot,

met name op spoor 1 en 3. Zie voor de beschrijving van de pilot **deze link** die begint met een reactie van de PvdA, Groen Links, PvdDieren en D66 van GS op het programma Duurzame Bollenteelt Drenthe.
HLB is een laboratorium, vanaf 1963, in Wijster, doel om samen met telers o.a. biologische bestrijdingstechnieken te ontwikkelen.

3 sporen van de pilot

1) Ontwikkelen kennis van weerbaar teeltsystemen, proeven i.s.m. telers en kijken of telers de nieuwe systemen met minimale milieubelasting kunnen en willen toepassen in hun bedrijf. Dankbaar werk.
2) Dialoog (onderdeel dat de provincie voor haar rekening neemt).
3) Middelenpakket ontwikkelen op basis van de opgedane kennis en ervaring in spoor 1

Discussie en voorstel voor verbetering en aanpassing van de pilot:

Allereerst goed dat de pilot er is, ook al vinden sommige mensen dat alles al gezegd is en we weer van voren af aan beginnen. Een aantal bewoners noemt een aantal punten die zij verbeterd zou willen zien aan de pilot. merendeel van de deelnemers is het daarmee eens. De punten voor aanpassing van de pilot zijn:

Aanpassingen opzet pilot

1. Omwonenden en/of M=Wen/of andere bewonersorganisatie (hierna te noemen 'bewonersvertegenwoordiging) worden als gesprekspartner betrokken bij elk van de drie sporen. De bewoners bepalen wie de afgevaardigde wordt. (Overigens terzijde; we zijn allemaal bewoners, telers en niet-telers. We bedoelen met de bewonersvertegenwoordiging in dit geval de niet-telers.) Zij krijgen daarom zitting in alle genoemde groepen: de stuurgroep, de projectgroep en de communicatiegroep etc. . Zo wordt de pilot een project van en door alle betrokkenen met alle verschillende belangen en meningen.
2. Onderdeel van het uitvoeringsprogramma, spoor 1 wordt 'wat willen bewoners onderzocht zien, wat zijn hun onderzoeksvragen en zorgen en hoe worden die vragen en zorgen onderzocht? (zie hieronder voor aantal onderzoeksvragen).
3. Voor de onderzoeksvragen van de bewonersvertegenwoordiging wordt een nader af te spreken deel van het budget geoormerkt. Het kan daarbij bijvoorbeeld gaan om bemonstering van tuinen, natuurgebied en evt. gezondheidsonderzoek, inhuur deskundigheid etc.

Aanvullende onderzoeksvragen voor spoor 1 van de pilot vanuit bewoners :

Hieronder noem ik een aantal onderzoeksvragen die we als bewoners graag in de pilot behandeld willen zien en die deels benoemd zijn in het gesprek. Het is een hele lijst. We kunnen ons voorstellen dat we met elkaar in gesprek gaan over welke vragen kunnen worden meegenomen en zo ja, hoe ze onderzocht kunnen worden.

1. Wat is de waarde van de aarde? Dit is niet zozeer een technische onderzoeksvraag maar meer een vraag waarin we de kijk op de aarde vanuit ieders standpunt willen bespreken. Daarmee bedoelen we niet alleen de aarde als zijnde de hectaren waarop de bollen worden geteeld, maar meer de aarde in algemene zin; natuur en milieu, onze leefomgeving. Hoe kijken de verschillende partijen in de pilot daarnaar, waar kunnen we elkaar vinden, waar lopen de meningen uiteen?
2. Is er een stappenplan te ontwikkelen hoe te komen naar schone grond op landbouwgrond waar bollen zijn geteeld? Zodat we vanaf 2030 schone teelt op schone grond hebben?
3. De aanwezigheid van bestrijdingsmiddelen buiten de percelen waar ze zijn toegepast is een van de grootste problemen binnen de bollenteelt. We zien graag dat in spoor 1 aandacht komt voor ernst en omvang van dit probleem alsmede dat er aandacht komt voor de oplossing van dit probleem.
4. Kunnen we de pilot zo aanvullen dat ook de neveneffecten van de intensieve teelten zoals verdroging en stikstofuitstoot worden betrokken?
5. Kunnen we de pilot zo aanvullen dat de schade die aan de essen wordt toegebracht en het herstel ervan worden meegenomen; wat is de schade, hoe is herstel mogelijk en wat zijn daarvan de kosten?
6. Welke eigenschappen van de bestrijdingsmiddelen zijn van invloed op de verspreiding, zoals bijvoorbeeld vluchtigheid en afbreekbaarheid van de stoffen?
7. Wat is *de mate van aanwezigheid* van de bestrijdingsmiddelen buiten de percelen waar ze zijn toegepast? (moestuinen, gewone tuinen, bossen etc.)
8. Daarop volgend: wat is *het effect van de aanwezigheid* van bestrijdingsmiddelen buiten de percelen waar ze zijn toegepast op het bodemleven en anderszins?
9. Is er straks een verschil in waarde tussen hectaren waarop bollen zijn geteeld en hectaren waarop dat niet is gebeurd (m.a.w. landbouw met veel of weinig bestrijdingsmiddelen).

Dit wat betreft de vragen die we in spoor 1 graag zou willen meenemen.
Daarnaast hebben we een aantal vragen die meer op het politieke vlak liggen.

Vragen op politiek vlak

De bevolking ondervindt veel hinder van het intensieve landbouwverkeer; er is veel lawaai, er zijn onveilige verkeerssituaties door te hard rijdende tractoren en de wegen worden kapot gereden. De belastingbetaler betaalt de rekening. (voor tractoren geldt geen wegenbelasting).

1. We zien graag een toelichting van de Gezondheidsraad op de problematiek.
2. Hoe om te gaan met productie van gewassen die niet voor ons bedoeld zijn maar waarvan we wel de nadelen ervaren?
3. Hoe verhoudt zich de economische waarde van bollenteelt tot de economische waarde van het toerisme in dit deel van Drenthe en hoe kan dat samen gaan? Een maatschappelijke kosten/baten analyse is hier op zijn plaats.

4. Zijn er vergunningen verstrekt voor het gebruik van bestrijdingsmiddelen ?
5. Op welke manier houdt de provincie rekening met de uitspraak van de rechtbank dat het gebruik van bestrijdingsmiddelen vergunningsplichtig is ?

Het merendeel van de deelnemers aan het gesprek is het met deze punten eens en ziet graag een substantiële aanpassing van de pilot op deze punten. Nogmaals; het is nogal een lijst, we gaan graag in gesprek over hoe een en ander in te passen in de pilot, zowel qua planning als wat betreft budget voor de bedoelde vragen.

Afsluitend

Jetta Klijnsma:

- Jetta benadrukt dat we goed moeten kijken naar hoe iedereen mee kan doen in de verschillende sporen. Ook het verband tussen teelten en ruimtelijke ordening moet aan de orde komen. Je moet de puzzel samen willen bekijken en leggen vanuit de vraag wat er kan binnen de beperkingen die nodig zijn om tot een duurzame oplossing te komen.
- Dit is nog een tussenronde, hierna volgt een brede rond met iedereen.
- De provincie is in beroep gegaan tegen de uitspraak van de rechter inzake vergunningverlening voor bollentelers, om bij de Raad van State een duidelijke uitspraak te ontlokken en de jurisprudentie helder wordt.

[redacted]:

- waarom is Meten=Weten niet in beeld bij de gesprekken en waarom is contact opgenomen met twee leden om op persoonlijke titel verder te praten? Volgens [redacted] en Meten=Weten is dat een ongelukkige gang van zaken. Volgens Jetta heeft Meten= Weten kort na het eerste gesprek met bewoners een stuk in de krant geplaatst waarin zij schrijven verder niet meer deel te willen nemen aan de pilot. Om toch in contact te blijven heeft Jetta daarop twee mensen persoonlijk benaderd.
- We gaan verder uitzoeken wat er precies is gebeurd en wat er nodig is om wat er mogelijk van beide kanten fout is gegaan alsnog recht te trekken.

Janny Peltjes (HBL):

- fijn dat bewoners mee willen doen in de stuurgroep, jullie krijgen een uitnodiging.
- goed te horen waar mensen mee zitten, we moeten in gesprek, zal soms lastig zijn, maar wrijving geeft glans

[redacted]:

stuurt deze aantekeningen op naar deelnemers aan deze gespreksgroep en andere bewoners en Meten=Weten en aan Jette Kleinsma, [redacted] en Janny Peltjes. Jetta zegt toe te kijken hoe ze een en ander zal verwerken in vervolgstappen.

Nabrander:

Misschien al bekend, maar zaterdag 20 november was het onderwerp "Bewijs te over dat bestrijdingsmiddelen Parkinson veroorzaken" op Nieuwsweekend op radio 1. Luister hier

Date : 24-11-2021 17:08:05
From : "Janny Peltjes"[redacted]@hlbbv.nl
To : "[redacted]@drenthe.nl
Subject : aanvullingen decemberrapportage
Attachment : Decemberrapportage 0.3 rv JP 24 nov 2021.docx;

Dag[redacted]
Bijgaand mijn aanvullingen. Helaas lukte het versturen niet eerder vanwege een mailserver probleem. Mijn excuses. Mocht je vragen hebben, dan hoor ik het graag.
Mvg, Janny

Janny Peltjes
CEO HLB Group

T 0031(0)593582828
M 0031(0)6[redacted]
www.hlbbv.nl
www.degroenevlieg.nl
www.nmi-agro.nl
www.agrocares.com
www.cleardetections.com
www.earsppm.com

DECEMBER RAPPORTAGE

Van de Commissaris van de Koning over de stand van zaken ten aanzien van de gesprekken die zijn gevoerd in het kader van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe.

Aanleiding
Op 30 september 2021 heeft het college van Gedeputeerde Staten u mijn tussenrapportage toegestuurd over de stand van zaken ten aanzien van de gesprekken die zijn gevoerd in het kader van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe. In deze rapportage heb ik u toegezegd om u begin december wederom te rapporteren. Met deze rapportage geef ik invulling aan deze toezegging.

Gezamenlijke gesprekstafel
In de maanden oktober en november heb ik wederom met alle gesprekspartners gesproken. In deze gesprekken heb ik aangegeven welke richting ik voor ogen heb, om inhoud te geven aan het tweede spoor binnen het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe.

Ook heb ik daarbij alle gesprekspartners gevraagd of ze, op basis van deze inhoudelijke richting, willen deelnemen aan de gezamenlijke gesprekstafel. Ik heb op deze vraag overwegend positieve reacties ontvangen. Dit betekent dat ik na het kerstreces, als corona het toelaat, start met een brede gesprekstafel waarvoor alle gesprekspartners en betrokken overheden (gemeente, provincie en Rijk) worden uitgenodigd. Uiteraard is het mogelijk voor 'nieuwe' belangstellenden om hierbij aan te sluiten. Ik zal als commissaris van de Koning deze gesprekstafel, vanuit een onafhankelijke rol, faciliteren en voorzitten waarbij alle partijen vrij zijn om onderwerpen voor een gesprek aan te dragen. Uiteindelijk moeten deze gesprekken leiden tot een aantal concrete resultaten:

1. Meer verbinding en vertrouwen tussen de betrokken partijen.
Uit de gesprekken maak ik op dat er weinig tot geen interactie (meer) is tussen de telers en de omwonenden. In het verleden zijn er initiatieven geweest om elkaar te informeren over de teelt en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, maar deze zijn om verschillende redenen niet meer functioneel. Met deze gezamenlijke gesprekstafel wil ik de interactie een stimulans geven. Het is namelijk van wezenlijk belang om van elkaar te weten wat er leeft en speelt, zodat je hier in de dagelijkse praktijk rekening mee kunt houden. Uiteindelijk willen we met elkaar in een plezierige leefomgeving wonen.

Met opmerkingen [JP1]: Ik zou het liever willen omschrijven als beperkte interactie

Met opmerkingen [JP2]: de aanwezige omwonenden op de bijeenkomsten

2. Duidelijkheid over invloed en sturing door omwonenden op het programma Duurzame bollenteelt
Vanuit het programma Duurzame bollenteelt worden alle betrokkenen geïnformeerd over de bevindingen van het onderzoek naar de reductie en verduurzaming van de gewasbescherming. De groep (georganiseerde) omwonenden en de natuurorganisaties zijn niet betrokken geweest bij de opzet van het programma. Met name door de omwonenden is aangegeven dat zij het van belang vinden om inhoudelijk betrokken te zijn en een stem te hebben in het programma. In de eerste gezamenlijke gesprekstafel wordt dit verzoek verkend en besproken en wordt een advies opgesteld voor de stuurgroep.

3. Een verkenning naar de mogelijkheden waar wel, niet of met afstand telen
Met 'De Toekomstvisie gewasbescherming 2030' beoogt het ministerie van LNV om het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen met belasting voor het milieu terug te dringen. Daarbij is het streven van de betrokken partijen dat er in 2030 weerbare planten en teeltsystemen en een sterke verbinding tussen land- en tuinbouw en natuur zijn. De inzet van gewasbeschermingsmiddelen gebeurt conform de principes van geïntegreerde gewasbescherming, nagenoeg zonder emissies naar het milieu en nagenoeg zonder residuen op het product. De inzet is om zo snel mogelijk via pilotprojecten te proberen de transitie in de praktijk te brengen en daarvan te leren. Het programma duurzame bollenteelt in Westerveld is een stap in deze transitie.

Uit de gesprekken met de omwonenden heb ik opgetekend dat de doelstelling van de pilot wordt onderschreven, maar dat de 'stip op de horizon' in 2030 te ver weg is en geen recht doet aan de zorgen die

11.1

Met opmerkingen [JP4]: onvoldoende in plaats van geen

de omwonenden nu ervaren. De omwonenden zijn van mening dat provincie en gemeente zich meer moeten inzetten om de (toename) van de bollenteelt in hun gemeente en het gebruik van de gewasbescherming in hun omgeving te stoppen. Voorts constateer ik uit de gesprekken met de overheden dat er zowel voor de provincie als voor de gemeente geen reële juridische mogelijkheden zijn om planologisch in te grijpen in de bollenteelt. Wel kunnen er op vrijwillige basis afspraken worden gemaakt over de bollenteelt, spuitvrije zones, etc.

In de gesprekken die ik heb gevoerd met de omwonenden, telers en overheden ervaar ik commitment om deze verkenning op vrijwillige basis te starten. Vanuit het programma wordt daarom een procesbegeleider aangesteld die deze verkenning gaat uitvoeren. De resultaten hiervan worden in 2022 aan de gesprekstafel en stuurgroep gepresenteerd.

4. Versnellen van de transitie naar een duurzaam landbouwsysteem
Daarnaast zijn in de gesprekken met de betrokkenen diverse onderwerpen aangedragen waarvan het wenselijk is om hier gezamenlijk over door te praten. Aan de ene kant om kennis en bewustwording bij de betrokkenen te stimuleren. Aan de andere kant om de stuurgroep te informeren en adviseren over bijvoorbeeld het aanpassen van wet- en regelgeving , zodat de transitie naar een duurzaam landbouwsysteem kan worden versneld. De volgende onderwerpen en vragen zijn uit de gesprekken naar voren gekomen:

- Delen en bundelen van de inzichten en kennis over bodem, milieu en natuurleven die zijn opgebouwd bij de agrariërs, (georganiseerde) omwonenden, natuurorganisaties en bij de verschillende overheden.
- Gezamenlijk bespreken waar de noodzaak ligt voor het doen van vervolgonderzoek om dit te agenderen.
- Bollenteelt in relatie tot de Drentse essen.
- Samen de kansen en belemmeringen met betrekking tot het biologische telen van bollen in kaart brengen.
- In beeld brengen wat de effecten zijn van de onttrekking van (grond)water voor de teelt op mens en milieu.
- Informatie-uitwisseling t.a.v. de wettelijke (on)mogelijkheden ten aanzien van bollenteelt.
- Uitwisselen van inzichten en ideeën die kunnen helpen om de natuur beter te beschermen.
- Delen van de ontwikkelingen over verduurzaming van de landbouw.
- Verduidelijking van de werkwijze van toezichthoudende organisaties zoals het NVWA en de overheden (Rijk, provincie, waterschap en gemeente).

Deze thema's zijn in algemene zin in de gesprekken naar voren gekomen en vragen om verdere uitwerking en agendering. Zoals aangegeven kan de gezamenlijke bespreking van een onderwerp leiden tot meer kennis en bewustwording bij een gesprekspartner of een advies aan de stuurgroep om het bevoegd gezag voor te stellen beleid of wet- en regelgeving aan te passen.

Om tot een goede voorbereiding en agendering van deze onderwerpen te komen roep ik een agendacommissie in het leven. Deze commissie zal bestaan uit een vertegenwoordiging van alle betrokken partijen. Het streven is om aan het eind van 2022 deze thema's in gezamenlijkheid geagendeerd en besproken te hebben.

Met opmerkingen [JP5]: duurzame initiatieven, samenwerkingsvormen, nieuwe inzichten, mogelijkheden in regelgeving. (punt)

Met opmerkingen [JP6]: het mogelijk aanpassen

11.1

Met opmerkingen [JP8R7]: graag de het tweede deel van de zin (zodat de transitie kan worden versneld) achterwege laten

Tot slot
Met de inzet van deze gesprekstafel zet ik, namens de overheden, een volgende stap in het verbeteren van de dialoog, de kennis en de bewustwording bij alle betrokkenen. Tevens hoop ik dat er een goede basis ontstaat om met praktische oplossingen de zorgen voor de korte termijn te beperken én in gezamenlijkheid stappen te zetten in de transitie naar een duurzaam landbouwsysteem. Ik zal eind 2022 de Staten wederom informeren over de concrete stappen die we hierin hebben gezet.

Date : 2-12-2021 22:12:14
From : "[redacted]@drenthe.nl
To : "[redacted]@hlbbv.nl" [redacted]@hlbbv.nl, "Janny Peltjes" [redacted]@hlbbv.nl
Cc : "[redacted]@drenthe.nl, [redacted]@drenthe.nl
Subject : Algemeen verslag gesprekken omwonenden november '21
Attachment : Algemeen verslag gesprekken omwonenden november '21.docx;

Hoi Janny en [redacted],

Hierbij het concept verslag van de gesprekken met de omwonenden. Hebben jullie nog aanvullingen of suggesties hierop?

Ik hoor graag!
Dank en groet,

[redacted]

Algemeen verslag bewonersbijeenkomsten

Op 16, 17 en 19 november hebben er in totaal vier bewonersbijeenkomsten plaatsgevonden. In dit document treft u een korte samenvattende weergave van deze gesprekken aan.

Opening
Dit gesprek is een vervolg op de eerdere gesprekken zoals die hebben plaatsgevonden in Frederiksoord, Dwingeloo en in het provinciehuis met (georganiseerde) omwonenden. Naast de gesprekken met de omwonenden voert de commissaris vervolggesprekken met de telers, belangenorganisaties, distributeurs, natuurorganisaties en de overheden.

Het doel van dit gesprek is om de deelnemers te informeren over de voortgang van de gesprekken van de CdK in het kader van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe én de stappen die de komende maanden worden gezet.

De CdK is voornemens om, vanuit het tweede spoor van het programma, een brede gesprekstafel te organiseren waarvoor alle gesprekspartners worden uitgenodigd. De CdK ziet de gesprekstafel als hét platform om de dialoog te starten. Op vrijwillige basis kunnen betrokkenen met elkaar in gesprek gaan over de bollenteelt en de impact die dat heeft op hun leefomgeving. Graag hoort de CdK in deze bijeenkomst wat de omwonenden op deze tafel willen bespreken.

Inleiding programma Duurzame Bollenteelt in Drenthe
Ter aanvulling op deze inleiding geeft mevrouw Peltjes [redacted] van het HLB-instituut de volgende korte inleiding op spoor 1 en 3 van het programma Duurzame Bollenteelt in Drenthe:

HLB staat voor het Hilbrands Laboratorium en is gevestigd in Wijster. Gezamenlijk doel van HLB is om een landbouw te realiseren die in balans is met, en teruggeeft aan de aarde. De focus ligt op het ontwikkelen van kennis voor het verbeteren van plant- en bodemgezondheid en het verspreiden van deze kennis naar telers en de agroketen. Dit doet HLB door het uitvoeren van proeven, het adviseren en begeleiden van telers en de agroketen, het ontwikkelen van milieuvriendelijke en biologische methodieken en slimme diagnosetechnieken.

In het programma zijn drie sporen benoemd namelijk:
- Spoor 1: het ontwikkelen van kennis die leidt tot fundamentele verduurzaming en een beter milieu.
- Spoor 2: het bevorderen van de dialoog met burgers en omgeving gericht op gesprek en begrip voor elkaar.
- Spoor 3: het ontwikkelen van een effectief middelenpakket gericht op een beter milieu

Spoor 1
In spoor 1 wordt maximaal ingezet op een weerbaar teeltsysteem. Ziekten en plagen hebben veel meer kans als er sprake is van niet optimale groeiomstandigheden en verminderde weerstand. Een plant is dan erg bevattelijk voor schimmels, aaltjes, bacteriën en virussen. In dit spoor zetten we maximaal in op het verhogen van de weerstand van de plant in een natuurlijk systeem. Dit doen we door gebruik te maken van resistentie eigenschappen in planten, het verbeteren van de bodemtoestand, het inzetten van groene en biologische middelen, gebruik maken van natuurlijke vijanden, inzet van akkerranden, mechanische onkruidbeheersing, plaatsspecifieke toediening. Deze proeven worden in nauwe samenwerking met de telers uitgevoerd.

Spoor 3

In spoor 3 wordt ingezet op alternatieve middelen die veel beter zijn voor het milieu. Hierbij kun je denken aan middelen die in andere teelten wel zijn toegelaten maar niet in de bloembollenteelt. Want de bloembollenteelt is relatieve kleine sector en kan niet altijd beschikken over de middelen die in andere teelten wel zijn toegestaan omdat de toelating ervan heel duur is en fabrikanten vanwege het verdienmodel er niet voor kiezen om bloembollen toe te voegen. Er is een deskstudie uitgevoerd waarbij een selectie is gemaakt van groene middelen en middelen die beter zijn voor het milieu. Afgelopen seizoen zijn 22 proeven uitgevoerd. In dit spoor wordt intensief samengewerkt met telers en de keten. Met de keten bedoelen we de toeleveranciers, afnemers etc.

Naar aanleiding van de opening en introductie

Geuite zorgen door omwonenden

- Het gebruik van bestrijdingsmiddelen zorgt voor Parkinson en dementie. Dit is bewezen en mensen hebben recht op een veilige woonomgeving. De overheid is aan zet, zie ook hetgeen verwoord in het rapport Uitgesproken van mevrouw Kool en Buitenkamp.
- We zorgen niet goed voor de bodem. De sierteelt put de bodem helemaal uit. Uiteindelijk zal daardoor ook onze eigen gezondheid grote schade oplopen. Bepaalde organismen/stoffen gaan verloren die wij juist hard nodig hebben.
- De inzet van gewasbescherming en beregening van de teelt gaat gepaard met veel vervuiling en verspilling van kostbaar grondwater.
- Er is veel last van stank als er is gespoten met dergelijke middelen.
- Er is een eindeloze stroom verkeer voor alle activiteiten rondom de bollenteelt. Trekkers rijden af en aan en dit zorgt voor schade aan de wegen en overlast voor de omwonenden.
- Het rooien van de bollen zorgt ervoor dat de essen steeds meer afvlakken. Het is zonde dat deze mooie en vruchtbare gronden worden gebruikt voor een product dat voor een groot deel aan het buitenland wordt verkocht.
- Er is geen communicatie met de telers over wanneer en wat er wordt gespoten.
- Gevoel van kwetsbaarheid en machteloosheid te midden van de grote bollenakkers.
- Er is geen balans tussen de lusten en de lasten in de sierteelt.

Oproep van de omwonenden

- Ga niet uit van de aanwezigheid van deze teelt in Drenthe. Het gaat om een overbodig luxeproduct waarvan de teler en verpachter rijk worden, verder heeft iedereen plus de natuur er heel veel overlast van. De provincie zou beperkingen moeten stellen aan het gebruik, helemaal in relatie tot de (beschermde) essen.
- De overheid moet vanuit het voorzorgbeginsel handelen.
- Pas de biologische bollenteelt toe die er al is. Waarom een duur programma optuigen terwijl de oplossing al bestaat? Overal biologische bollenteelt verplichten nabij bebouwde kommen en natuur geeft dan een gelijk speelveld en dan is er geen oneerlijke concurrentie. Nederland teelt immers 80% van alle bollen.
- Als de voorzieningen die nodig zijn voor een teelt nadelig zijn voor Natura2000-gebied mag de overheid deze teelt niet toestaan. Het is de provincie die hierop moet toezien maar dat niet doet. Zie ook de uitspraak van de rechtbank Noord-Nederland over lelieteelt nabij het Holtingerzand.
- Aangegeven is dat in de Europese wetgeving al voldoende bouwstenen zitten, mits die volledig in NL-wetgeving worden geïmplementeerd en gehandhaafd. De overheid moet zijn taak correct uitvoeren.
- Meer regie (en budget) op de inhoudelijke koers door de omwonenden op het programma. Bijvoorbeeld voor het doen van onderzoek of het maken van een Maatschappelijke Kosten en Baten Analyse van alle aspecten van de bollenteelt.

Vervolg

Uit alle gesprekken maakt de CdK op dat er geen tot weinig interactie is tussen de gesprekspartners die zij heeft gesproken. In het verleden zijn er initiatieven geweest om elkaar te informeren over de teelt en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, maar deze zijn om verschillende redenen niet meer functioneel. Met de gezamenlijke gesprekstafel wil de CdK de interactie weer stimuleren om zo het vertrouwen in elkaar te verbeteren. Dat kan alleen als je met elkaar open het gesprek kunt voeren, er plek is voor ieders verhaal, je inzicht krijgt in elkaars beweegredenen en niemand verrast wordt. Het is van wezenlijk belang om van elkaar te weten wat er leeft en speelt, zodat je hier in de dagelijkse praktijk rekening mee kunt houden. Uiteindelijk willen we met elkaar in een plezierige leefomgeving wonen.

Aan deze tafel kunnen we bijvoorbeeld met zijn allen, op vrijwillige basis, afspraken maken t.a.v. bollenteelt en de inzet van gewasbeschermingsmiddelen.

Mevrouw Klijnsma geeft aan dat telers gerechtigd zijn de bollen te poten. Tevens benadrukt zij dat regelgeving (in de brede zin van het woord) een proces is dat continu moet worden getoetst of deze regelgeving nog steeds volstaat. Wetgeving is niet altijd zwart of wit. Jurisprudentie helpt om duidelijkheid te krijgen op onduidelijke of betwiste regelgeving. Er moet ten alle tijde ruimte blijven om dit instrument ook te blijven gebruiken. Daarbij wel de oproep om dit met open vizier te doen en elkaar daarin niet te verrassen. De gesprekstafel kan helpen om de onderlinge verbinding te stimuleren.

De CdK ziet de gesprekstafel als hét platform om de dialoog te starten. Op vrijwillige basis kunnen betrokkenen met elkaar in gesprek gaan over de bollenteelt en de impact die dat heeft op hun leefomgeving. Uit de verkennende gesprekken maakt zij op dat een aantal thema's wenselijk zijn om op deze agenda te zetten:

- Het maken van praktische afspraken over wat er wordt gespoten en wanneer;
- Het geven van inzichten en kennis worden gedeeld over bodem, milieu en natuurleven die zijn opgebouwd bij de agrariërs, (georganiseerde) omwonenden, natuurorganisaties en bij de verschillende overheden;
- Het maken van afspraken in het doen van vervolgonderzoek;
- Het delen van zorgen over de bollenteelt in relatie tot de Drentse essen;
- Inzichtelijk maken van de kansen en belemmeringen met betrekking tot het biologisch telen van bollen;
- Het geven van inzicht over de effecten van de onttrekking van (grond)water voor de teelt op mens en milieu;
- het uitwisselen van informatie over de wettelijke (on)mogelijkheden van bollenteelt en gewasbescherming;
- het verduidelijken van de werkwijze van toezichthoudende organisaties zoals het NVWA en de overheden (Rijk, provincie, waterschap en gemeente);

Daarbij geeft de CdK ook aan dat de huidige bestuurlijke en juridische context kaders kent waarbinnen dit gesprek moet worden gevoerd. Uit de gesprekken met de overheden komt naar voren dat er geen draagvlak en reële juridische mogelijkheden zijn regels te stellen bovenop de landelijke regels. Er worden wel mogelijkheden gezien om op vrijwillige basis afspraken te maken t.a.v. bollenteelt en de inzet van gewasbeschermingsmiddelen.

De CdK zal, als onafhankelijke voorzitter en facilitator, alle betrokkenen uitnodigen om met elkaar de ruimte te zoeken om te bespreken wat er besproken moet worden. De suggesties uit de gesprekken met de omwonenden geven een mooi voorschot op deze agenda. Vrijwel alle omwonenden hebben aangegeven mee te blijven doen met dit initiatief.

Date : 28-9-2021 14:59:09
From : "Jeroen de Boer"[redacted]@drenthe.nl
To : '[redacted]@drenthe.nl
Subject : Concept GS voorstel aanbieden statenbrief 1.0
Attachment : Concept GS voorstel aanbieden statenbrief 1.0.doc;

Dag[redacted],

Een kleine suggestie. Hopelijk heb je er iets aan. Mooi dat er nu een definitieve versie ligt!

Hartelijke groet,

Jeroen

Agendapunt voor de vergadering van Gedeputeerde Staten van Drenthe

Statenbrief

Algemene gegevens		*Teammanager*
Opsteller	tst.	Liesbeth Brouwer
Team	BC	
Datum	maandag 27 september 2021	*Paraaf* *Bespreken:*
Uiterste behandeldatum in GS: 30 september 2021 *Toelichting: gelijktijdig met verzending tussenrapportage commissaris*		

Verwijzing naar speerpunt coalitieakkoord/programma begroting	*Akkoord portefeuillehouder*
	Jetta Klijnsma

Intern voorbereid met	*Akkoord provinciesecretaris*
	Wim Brenkman

Archivering		*Communicatie*
Soort overeenkomst: *Looptijd overeenkomst:*	Niet van toepassing	*Openbaar:* Ja, niet voor 30 september
Datum:	Registratienummer:	*Persbericht:* *Nee*
	nr.	*Bekendmaking:* Niet van toepassing
	nr.	

Onderwerp

Tussenrapportage gesprekken in het kader van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe

Advies

1. Kennisnemen van de brief van de Commissaris aan de Provinciale Staten.
2. Instemmen met de oplegbrief waarmee wordt aangesloten bij de brief van de commissaris aan Provinciale Staten.

Beslissing GS

Inleiding

a. Algemeen
De leden van de provinciale staten zijn toegezegd om voor 1 oktober 2021 geïnformeerd te worden over de voortgang van de gesprekken van de commissaris in het kader van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe. Deze brief geeft invulling aan deze toezegging en betreft een tussenrapportage waarin de staten in hoofdlijnen worden geïnformeerd over de gesprekken die de commissaris van de Koning heeft gevoerd én de stappen die de komende maanden worden gezet. Om verdere stappen te zetten gaat de commissaris in oktober starten met het inrichten van gesprekstafels waarin alle betrokken partijen met elkaar in gesprek kunnen gaan om de zorgen over en weer te delen en naar elkaar te luisteren en gezamenlijk op zoek te gaan naar oplossingen/compromissen.

De commissaris is voornemens om rond 1 december een definitieve rapportage op te leveren waarin concreet wordt aangegeven of en zo ja op welke manier invulling wordt gegeven aan de dialoog tussen de betrokken partijen in de gemeente Westerveld.

Naast dit 'dialoogspoor', richt het programma zich op:
1. Kennis te ontwikkelen die moet leiden tot een fundamentele verbetering in de verduurzaming van de bollenteelt en;
2. Toelating van een middelenpakket dat een lagere milieubelasting heeft dan de huidige toegestane middelen bij de teelt van bollen.

In materiele zin is het programma reeds van start gegaan en de subsidieaanvraag is bij het ministerie van LNV in behandeling. De concrete invulling van het dialoogspoor vindt plaats na de gezamenlijke gesprekken en vervolgens wordt in gezamenlijkheid tevens een 'formeel' startmoment bepaald.

b. Europese aspecten
Niet van toepassing.

c. Economie/werkgelegenheid
Niet van toepassing.

d. Participatie
Middels een brede gespreksronde heeft de commissaris in de periode juni – september in totaal 20 gesprekken gevoerd met:
- inwoners uit Westerveld in vijf groepsgesprekken;
- vertegenwoordigers van belangengroeperingen;
- telers en distributeurs van bollen in de gemeente Westerveld;
- vertegenwoordigers van natuurorganisaties;
- waterschap;
- etc.

Advies

1. Kennisnemen van de brief van de Commissaris aan de Provinciale Staten.
2. Instemmen met de oplegbrief waarmee wordt aangesloten bij de brief van de commissaris aan Provinciale Staten.

Doelstelling uit de begroting

Programma 1: Besturen en samenwerken

Argumenten

1.1. Hiermee neemt u kennis van de tussenrapportage van de commissaris.

2.1. Het standpunt van de commissaris wordt gedeeld
De commissaris is gevraagd om de dialoog en verbinding tussen de betrokken partijen te stimuleren. De brief aan Provinciale Staten wordt daardoor verstuurd door de commissaris. De gesprekken in het kader van de bollenteelt, raakt echter de inhoud van meerdere portefeuilles binnen het college. De standpunten die daarin zijn opgenomen, worden door het college gedeeld. Dit wordt dan ook kenbaar gemaakt met een brief van Gedeputeerde Staten aan Provinciale Staten waarin wordt aangegeven dat Gedeputeerde Staten zich aansluiten bij de lijn zoals verwoord in de brief van de commissaris.

2.2. *Provinciale Staten worden hiermee goed geïnformeerd*

Tijdsplanning

Brief met tussenrapportage
Planning van de commissaris is om de tussenrapportage op donderdag 30 september 2021 te versturen aan de leden van Provinciale Staten én alle gesprekspartners.

Eindrapportage
Planning van de commissaris is om deze eindrapportage dinsdag 23 november aan Gedeputeerde Staten aan te bieden, 1 december in commissie OGB en 15 december in Provinciale Staten.

Daarna een formeel aftrapmoment van het programma.

Financiën

Niet van toepassing.

Bijlagen

0. Statenbrief
1. Brief GS aan PS

Risico's

Niet van toepassing.

Kanttekeningen vanuit de organisatie

Niet van toepassing.

Tekst openbare besluitenlijst

~~Gedeputeerde Staten van Drenthe sluiten zich aan bij de~~In de brief van de commissaris van de Koning aan Provinciale Staten ~~waarin~~ worden deze met een tussenrapportage ~~wordt gegeven~~geïnformeerd over de gesprekken die de commissaris heeft gevoerd én de volgende stappen die worden gezet in het kader van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe.

Met opmerkingen [ ]: Het lijkt anders alsof er een verschil kan zijn tussen GS en CDK die mogelijke interpretatie vermijd je zo.

Aan:
de leden van Provinciale Staten van Drenthe

Assen, 27 september 2021
Ons kenmerk @
Behandeld door Team BC
Onderwerp: Tussenrapportage gesprekken in het kader van de bollenteelt

Geachte leden,

Hierbij doe ik de toezegging aan u gestand om u te informeren voor 1 oktober 2021 over de stand van zaken ten aanzien van de gesprekken die ik voer in het kader van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe. Deze brief is een tussenrapportage waarin ik u in hoofdlijnen informeer over de gesprekken die ik heb gevoerd én de volgende stappen, die ik voornemens ben te gaan zetten in de komende maanden. Ik wil u graag rond 1 december 2021 de eindrapportage aanbieden.

Aanleiding
Nederland is de grootste producent van bloembollen ter wereld. Ook in Drenthe worden in toenemende mate bloembollen geteeld. Bij omwonenden en belangenorganisaties is er zorg over de gevolgen van bollenteelt op de gezondheid, de biodiversiteit, het landschap en de natuur. Dit leidt in toenemende mate tot spanning in de (dorps)gemeenschappen waar de teelt plaatsvindt.

Marga Kool en Martha Buitenkamp hebben, op verzoek van LNV en de provincie Drenthe, in 2019 een verkennend onderzoek gedaan onder telers, georganiseerde en niet georganiseerde omwonenden en vertegenwoordigers van organisaties die betrokken zijn bij intensieve bollenteelt in de provincies Drenthe en Overijssel. Het rapport 'Uitgesproken' is hiervan het resultaat en geeft, naast een weergave van de verkennende gesprekken, ook handvatten die er toe kunnen leiden dat de betrokkenen (weer) met elkaar in gesprek komen.

Belangrijkste conclusie uit het rapport is, dat de omwonenden en telers de impasse tot nog toe niet samen hebben kunnen doorbreken en dat de

gezamenlijke overheden aan zet zijn. Mede naar aanleiding hiervan is een programma Duurzame bollenteelt Drenthe opgesteld. Dit programma zet enerzijds een stap in de transitie om te komen tot een gewasbescherming met nagenoeg geen emissies naar het milieu en nagenoeg geen residuen op het product én zet in op het stimuleren van de dialoog tussen alle betrokken partijen. Met dit programma wordt invulling gegeven aan het Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 van het Ministerie van LNV en de ambities uit het provinciale programma "Toekomstgerichte landbouw".

Concreet heeft het programma als doel:
1. Kennis te ontwikkelen die moet leiden tot een fundamentele verbetering in de verduurzaming van de bollenteelt.
2. Bevorderen van de dialoog tussen de telers en omwonenden, zodat een open gesprek ontstaat en begrip voor elkaars situatie.
3. Toelating van een middelenpakket dat een lagere milieubelasting heeft dan de huidige toegestane middelen bij de teelt van bollen.

Om invulling te geven aan het tweede doel 'het dialoogspoor' ben ik gevraagd om in een brede gespreksronde te verkennen wat nodig is om dit spoor gestalte te geven. Ik heb in de periode juni – september inmiddels met de volgende gesprekspartners aan tafel gezeten:
- de schrijvers van het rapport 'Uitgesproken';
- inwoners uit Westerveld in vier groepsgesprekken;
- vertegenwoordigers van de bewonersgroep Noord-Lheederes;
- een groep inwoners uit Midden-Drenthe;
- vertegenwoordigers van belangengroeperingen Meten = Weten, Bollenboos en Milieudefensie Westerveld in verschillende sessies;
- telers van bollen in de gemeente Westerveld en een vertegenwoordiging van de Koninklijke Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur in verschillende sessies;
- distributeurs van gewasbeschermingsmiddelen;
- vertegenwoordigers van natuurorganisaties (Staatsbosbeheer, Natuur- en milieufederatie Drenthe, Drents Landschap, Natuurmonumenten);
- waterschap Drents Overijsselse Delta;
- vertegenwoordigers van het Drents Agrarisch Jongerencontact, Agrarisch Natuur Drenthe en LTO Nederland;
- directie van het HLB onderzoeksinstituut, het instituut dat de leiding heeft over het programma Duurzame Bollenteelt in Drenthe.

In deze gesprekken heb ik vooral geluisterd naar de zorgen van alle gesprekspartners. Ze hebben me verteld welke mogelijkheden ze zien om te komen tot oplossingen. In het rapport 'Uitgesproken' zijn de zorgen die in

gesprekken naar voren zijn gekomen uitputtend verwoord.

Kort samengevat geven bezorgde omwonenden aan dat de wettelijke kaders, toelatingsprocedures en de mate van toezicht en handhaving op het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen ontoereikend zijn.

Kort samengevat vragen natuurorganisaties en georganiseerde belangengroeperingen randvoorwaarden te stellen aan plekken in Drenthe waar de intensieve bollenteelt mag plaatsvinden. Zij zijn van mening dat dit niet in de directe omgeving van woningen en natuurgebieden past.

Kort samengevat geven de telers en distributeurs aan zorgvuldig te werken binnen wettelijke kaders. Ze hebben binnen de sector al forse stappen gezet om tot duurzame gewasbescherming te komen en blijven daarin investeren. Zij willen in dialoog blijven met de bezorgde omwonenden en belangenorganisaties. Gelet op alle ontwikkelingen binnen de landbouwsector, maken telers zich zorgen over de mogelijkheid voor henzelf en hun bedrijfsopvolgers om hun onderneming gezond te kunnen blijven voeren.

Blik naar voren
In de gesprekken die ik heb gevoerd zijn waardevolle suggesties naar voren gekomen die kunnen helpen de dialoog te voeren. Om verdere stappen te zetten ga ik in oktober starten met het inrichten van gesprekstafels waarin alle betrokken partijen met elkaar in gesprek kunnen gaan om de zorgen over en weer te delen en naar elkaar te luisteren. Ik hoop dat door deze gesprekken een basis ontstaat om gezamenlijk op zoek te gaan naar oplossingen/compromissen.

Tot slot
Ik vind het fijn om te horen en te constateren, dat de wil er bij eenieder is om vanuit een open houding in dialoog te gaan. Als commissaris van de Koning wil ik mij daarom, ook na 1 oktober 2021, inzetten om de dialoog en de verbinding tussen alle betrokken partijen rondom bollenteelt in de gemeente Westerveld te verbeteren.

Ik houd u graag op de hoogte van de ontwikkelingen.

Met vriendelijke groet,

Jetta Klijnsma
Commissaris van de Koning in Drenthe

Aan:
de leden van Provinciale Staten van Drenthe

Assen, 28 september 2021
Ons kenmerk @
Behandeld door Team BC
Onderwerp: Tussenrapportage gesprekken in het kader van de bollenteelt

Geachte leden,

Bijgevoegd treft u de brief aan van de commissaris van de Koning waarin u wordt geïnformeerd over de gesprekken die de commissaris heeft gevoerd én de volgende stappen die worden gezet in het kader van het dialoogspoor binnen het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe. Wij sluiten ons aan bij de lijn zoals die is verwoord in de brief van de commissaris en zien de eindrapportage met belangstelling tegemoet.

Met vriendelijke groet,

Het college van gedeputeerde staten

Date : 28-9-2021 13:48:20
From : "[redacted]@drenthe.nl
To : "[redacted]@drenthe.nl
Subject : Concept GS voorstel aanbieden statenbrief_
Attachment : Concept GS voorstel aanbieden statenbrief_.doc;

Met enkele opmerkingen en suggesties..

Agendapunt voor de vergadering van Gedeputeerde Staten van Drenthe

Statenbrief

Algemene gegevens	
Opsteller	[redacted] tst.
Team	BC
Datum	maandag 27 september 2021
Uiterste behandeldatum in GS: 30 september 2021 *Toelichting: gelijktijdig met verzending tussenrapportage commissaris*	

Teammanager
Liesbeth Brouwer
Paraaf *Bespreken:*

Verwijzing naar speerpunt coalitieakkoord/programma begroting

Akkoord portefeuillehouder
Jetta Klijnsma

Intern voorbereid met
1. [redacted]
2. [redacted]
3. Jeroen de Boer
4. Jordan Jumelet

Akkoord provinciesecretaris
Wim Brenkman

Archivering	
Soort overeenkomst: *Looptijd overeenkomst:*	Niet van toepassing
Datum:	Registratienummer:
	nr.
	nr.

Communicatie
Openbaar: Ja
Persbericht: *Nee*
Bekendmaking: Niet van toepassing

Onderwerp

Tussenrapportage gesprekken in het kader van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe

Advies

1. Kennisnemen van de brief van commissaris aan Provinciale Staten.
2. Hierbij aansluiten en PS hierover informeren.

Beslissing GS

Inleiding

a. Algemeen
De leden van de provinciale staten zijn toegezegd om voor 1 oktober 2021 geïnformeerd te worden over de voortgang van de gesprekken van de commissaris in het kader van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe. Deze brief geeft invulling aan deze toezegging en betreft een tussenrapportage waarin de staten in hoofdlijnen worden geïnformeerd over de gesprekken die de commissaris van de Koning heeft gevoerd én de stappen die de komende maanden worden gezet. Om verdere stappen te zetten gaat de commissaris in oktober starten met het inrichten van gesprekstafels waarin alle betrokken partijen met elkaar in gesprek kunnen gaan om de zorgen over en weer te delen en naar elkaar te luisteren en gezamenlijk op zoek te gaan naar oplossingen/compromissen.

De commissaris is voornemens om rond 1 december een definitieve rapportage op te leveren waarin concreet wordt aangegeven of en zo ja op welke manier invulling wordt gegeven aan de dialoog tussen de betrokken partijen in de gemeente Westerveld.

11.1 [redacted]

Naast dit 'dialoogspoor', richt het programma zich op:
1. Kennis te ontwikkelen die moet leiden tot een fundamentele verbetering in de verduurzaming van de bollenteelt en;
2. Toelating van een middelenpakket dat een lagere milieubelasting heeft dan de huidige toegestane middelen bij de teelt van bollen.

In materiele zin is het programma reeds van start gegaan en de subsidieaanvraag is bij het ministerie van LNV in behandeling. De concrete invulling van het dialoogspoor vindt plaats na de gezamenlijke gesprekken en vervolgens wordt in gezamenlijkheid tevens een 'formeel' startmoment bepaald.

b. Europese aspecten
Niet van toepassing.

c. Economie/werkgelegenheid
Niet van toepassing.

d. Participatie
Middels een brede gespreksronde heeft de commissaris in de periode juni – september in totaal 20 gesprekken gevoerd met:
- inwoners uit Westerveld in vijf groepsgesprekken;
- vertegenwoordigers van belangengroeperingen;
- telers en distributeurs van bollen in de gemeente Westerveld;
- vertegenwoordigers van natuurorganisaties;
- waterschap;
- etc.

Met opmerkingen [ ]: Zijn dit niet alle betrokkenen?

Advies

1. Kennisnemen van de brief van de Commissaris aan de Provinciale Staten.
2. Hierbij aansluiten en de Provinciale Staten hierover informeren.

Met opmerkingen Misschien van maken: instemmen met de oplegbrief waarmee wordt aangesloten bij de brief van de commissaris en PS worden geinformeerd.. of ziets?

Doelstelling uit de begroting

Programma 1: Besturen en samenwerken

Argumenten

1.1. Hiermee ~~voldoet de commissaris aan de toezegging aan Provinciale Staten en blijven Provinciale Staten goed geïnformeerd.~~ neemt u kennis van de tussenrapportage van de commissaris.

~~1.1.~~

2.1. Het standpunt van de commissaris wordt gedeeld

~~2.1.~~ De brief aan Provinciale Staten wordt verstuurd door de commissaris. De gesprekken in het kader van de bollenteelt, raakt de inhoud van meerdere portefeuilles binnen het college. De standpunten die daarin zijn opgenomen, worden door het college gedeeld. Dit wordt dan ook kenbaar gemaakt ~~Gelet daarop wordt u voorgesteld om de brief van de commissaris te geleiden~~ met een brief van Gedeputeerde Staten aan Provinciale Staten waarin wordt aangegeven dat Gedeputeerde Staten zich aansluiten bij de lijn zoals verwoord in de brief van de commissaris.

2.2. Provinciale Staten worden hiermee goed geïnformeerd ..zoiets..

Tijdsplanning

Brief met tussenrapportage
Planning van de commissaris is om ~~de brief met~~ de tussenrapportage ~~op dinsdag 28 september 2021 in behandeling te geven van het college van Gedeputeerde Staten en~~ op donderdag 30 september 2021 te versturen aan de leden van Provinciale Staten én alle gesprekspartners.

Eindrapportage
Planning van de commissaris is om deze eindrapportage dinsdag 23 november aan Gedeputeerde Staten aan te bieden, 1 december in commissie OGB en 15 december in Provinciale Staten.

Daarna een formeel aftrapmoment van het programma.

Financiën

Niet van toepassing.

Bijlagen

0. Statenbrief
1. Brief GS aan PS

heeft opmaak toegepast: Lettertype: Cursief

Met opmaak: Inspringing: Links: 0,63 cm, Geen opsommingstekens of nummering

Met opmaak: Inspringing: Links: 0,63 cm, Geen opsommingstekens of nummering

Met opmerkingen [ ] Misschien nog een argument toevoegen.. of in ieder geval ergens uitleggen waarom er toch wordt gekozen voor een brief namens de commissaris.. en niet namens gs.

Risico's

Niet van toepassing.

Kanttekeningen vanuit de organisatie

Niet van toepassing.

Tekst openbare besluitenlijst

Gedeputeerde Staten van Drenthe sluiten zich aan bij de brief van de commissaris van de Koning aan Provinciale Staten waarin een tussenrapportage wordt gegeven over de gesprekken die de commissaris heeft gevoerd én de volgende stappen die worden gezet in het kader van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe.

Aan:
de leden van Provinciale Staten van Drenthe

Assen, 27 september 2021
Ons kenmerk @
Behandeld door Team BC
Onderwerp: Tussenrapportage gesprekken in het kader van de bollenteelt

Geachte leden,

Hierbij doe ik de toezegging aan u gestand om u te informeren voor 1 oktober 2021 over de stand van zaken ten aanzien van de gesprekken die ik voer in het kader van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe. Deze brief is een tussenrapportage waarin ik u in hoofdlijnen informeer over de gesprekken die ik heb gevoerd én de volgende stappen, die ik voornemens ben te gaan zetten in de komende maanden. Ik wil u graag rond 1 december 2021 de eindrapportage aanbieden.

Aanleiding
Nederland is de grootste producent van bloembollen ter wereld. Ook in Drenthe worden in toenemende mate bloembollen geteeld. Bij omwonenden en belangenorganisaties is er zorg over de gevolgen van bollenteelt op de gezondheid, de biodiversiteit, het landschap en de natuur. Dit leidt in toenemende mate tot spanning in de (dorps)gemeenschappen waar de teelt plaatsvindt.

Marga Kool en Martha Buitenkamp hebben, op verzoek van LNV en de provincie Drenthe, in 2019 een verkennend onderzoek gedaan onder telers, georganiseerde en niet georganiseerde omwonenden en vertegenwoordigers van organisaties die betrokken zijn bij intensieve bollenteelt in de provincies Drenthe en Overijssel. Het rapport 'Uitgesproken' is hiervan het resultaat en geeft, naast een weergave van de verkennende gesprekken, ook handvatten die er toe kunnen leiden dat de betrokkenen (weer) met elkaar in gesprek komen.

Belangrijkste conclusie uit het rapport is, dat de omwonenden en telers de impasse tot nog toe niet samen hebben kunnen doorbreken en dat de

gezamenlijke overheden aan zet zijn. Mede naar aanleiding hiervan is een programma Duurzame bollenteelt Drenthe opgesteld. Dit programma zet enerzijds een stap in de transitie om te komen tot een gewasbescherming met nagenoeg geen emissies naar het milieu en nagenoeg geen residuen op het product én zet in op het stimuleren van de dialoog tussen alle betrokken partijen. Met dit programma wordt invulling gegeven aan het Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 van het Ministerie van LNV en de ambities uit het provinciale programma "Toekomstgerichte landbouw".

Concreet heeft het programma als doel:
1. Kennis te ontwikkelen die moet leiden tot een fundamentele verbetering in de verduurzaming van de bollenteelt.
2. Bevorderen van de dialoog tussen de telers en omwonenden, zodat een open gesprek ontstaat en begrip voor elkaars situatie.
3. Toelating van een middelenpakket dat een lagere milieubelasting heeft dan de huidige toegestane middelen bij de teelt van bollen.

Om invulling te geven aan het tweede doel 'het dialoogspoor' ben ik gevraagd om in een brede gespreksronde te verkennen wat nodig is om dit spoor gestalte te geven. Ik heb in de periode juni – september inmiddels met de volgende gesprekspartners aan tafel gezeten:
- de schrijvers van het rapport 'Uitgesproken';
- inwoners uit Westerveld in vier groepsgesprekken;
- vertegenwoordigers van de bewonersgroep Noord-Lheederes;
- een groep inwoners uit Midden-Drenthe;
- vertegenwoordigers van belangengroeperingen Meten = Weten, Bollenboos en Milieudefensie Westerveld in verschillende sessies;
- telers van bollen in de gemeente Westerveld en een vertegenwoordiging van de Koninklijke Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur in verschillende sessies;
- distributeurs van gewasbeschermingsmiddelen;
- vertegenwoordigers van natuurorganisaties (Staatsbosbeheer, Natuur- en milieufederatie Drenthe, Drents Landschap, Natuurmonumenten);
- waterschap Drents Overijsselse Delta;
- vertegenwoordigers van het Drents Agrarisch Jongerencontact, Agrarisch Natuur Drenthe en LTO Nederland;
- directie van het HLB onderzoeksinstituut, het instituut dat de leiding heeft over het programma Duurzame Bollenteelt in Drenthe.

In deze gesprekken heb ik vooral geluisterd naar de zorgen van alle gesprekspartners. Ze hebben me verteld welke mogelijkheden ze zien om te komen tot oplossingen. In het rapport 'Uitgesproken' zijn de zorgen die in

gesprekken naar voren zijn gekomen uitputtend verwoord.

Kort samengevat geven bezorgde omwonenden aan dat de wettelijke kaders, toelatingsprocedures en de mate van toezicht en handhaving op het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen ontoereikend zijn.

Kort samengevat vragen natuurorganisaties en georganiseerde belangengroeperingen randvoorwaarden te stellen aan plekken in Drenthe waar de intensieve bollenteelt mag plaatsvinden. Zij zijn van mening dat dit niet in de directe omgeving van woningen en natuurgebieden past.

Kort samengevat geven de telers en distributeurs aan zorgvuldig te werken binnen wettelijke kaders. Ze hebben binnen de sector al forse stappen gezet om tot duurzame gewasbescherming te komen en blijven daarin investeren. Zij willen in dialoog blijven met de bezorgde omwonenden en belangenorganisaties. Gelet op alle ontwikkelingen binnen de landbouwsector, maken telers zich zorgen over de mogelijkheid voor henzelf en hun bedrijfsopvolgers om hun onderneming gezond te kunnen blijven voeren.

Blik naar voren
In de gesprekken die ik heb gevoerd zijn waardevolle suggesties naar voren gekomen die kunnen helpen de dialoog te voeren. Om verdere stappen te zetten ga ik in oktober starten met het inrichten van gesprekstafels waarin alle betrokken partijen met elkaar in gesprek kunnen gaan om de zorgen over en weer te delen en naar elkaar te luisteren. Ik hoop dat door deze gesprekken een basis ontstaat om gezamenlijk op zoek te gaan naar oplossingen/compromissen.

Tot slot
Ik vind het fijn om te horen en te constateren, dat de wil er bij eenieder is om vanuit een open houding in dialoog te gaan. Als commissaris van de Koning wil ik mij daarom, ook na 1 oktober 2021, inzetten om de dialoog en de verbinding tussen alle betrokken partijen rondom bollenteelt in de gemeente Westerveld te verbeteren.

Ik houd u graag op de hoogte van de ontwikkelingen.

Met vriendelijke groet,

Jetta Klijnsma
Commissaris van de Koning in Drenthe

Aan:
de leden van Provinciale Staten van Drenthe

Assen, 28 september 2021
Ons kenmerk @
Behandeld door Team BC
Onderwerp: Tussenrapportage gesprekken in het kader van de bollenteelt

Geachte leden,

Vandaag heeft u een brief ontvangen van de commissaris van de Koning waarin u wordt geïnformeerd over de gesprekken die de commissaris heeft gevoerd én de volgende stappen die worden gezet in het kader van het dialoogspoor binnen het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe. Wij sluiten ons aan bij de lijn zoals die is verwoord in de brief van de commissaris en zien de eindrapportage met belangstelling tegemoet.

Met vriendelijke groet,

Het college van gedeputeerde staten

Date : 22-11-2021 13:47:27
From : '[redacted] nl
To : '[redacted] @drenthe.nl
Subject : dank voor de uitnodiging vervolg gesprek en mijmeringen

beste Jetta en[redacted]

Nog hartelijk dank voor de gelegenheid om het gesprek bij te kunnen wonen.
Al mijmerend op de terugweg en in dit weekend komen er een aantal dingen bij me op.

Terugkijkend naar vrijdag heb ik het idee dat het lastig is om een echte dialoog te voeren.
Mensen zijn geneigd zich in te graven en naar elkaar te gaan wijzen.
'Europese regelgeving zegt dat het zo moet, NL maakt er dit van, de uitvoering en de handhaving kloppen niet, etc.'
Ook de inzet van de provincie wordt soms afgedaan als naïef.

Kortom er zijn oordelen over en weer. Vanuit die oordelen zal er niet iets nieuws verschijnen.
En het zou toch heel fijn zijn als er nieuwe openingen komen; er inspiratie is om te komen tot nieuwe onconventionele oplossingen.

Er komen twee ideeën op die behulpzaam zouden kunnen zijn in de volgende stap:

Verdiepen van het luisteren cq met elkaar 'het veld' waarnemen
Ik weet niet of jullie bekend zijn met het gedachtegoed van Theorie U (Otto Scharmer, Presencing Institute).
Juist voor deze complexe problematiek zouden elementen uit deze benaderingswijze hoopvol en productief kunnen zijn.

Maatschappelijke opstelling
En/of zou het behulpzaam zijn om voor de volgende fase in een kleine setting een maatschappelijke opstelling, een systemische kijk op de problematiek te organiseren.
Met neutrale representanten voor de boeren, bewoners, belangengroepen, overheid etc.
Met bijvoorbeeld 2 of 3 vraagstellers: een bewoner, een boer en iemand van de overheid.
Dat zou inzichten kunnen geven in het krachtenveld en in de bewegingen die verschijnen.
Om van daaruit te kijken naar de komende fase.

Ik realiseer me dat deze mijmeringen zowel vanuit mijn rol als bewoner komen als vanuit mijn professionele ervaring als trainer.
De mail is niet bedoeld om een nieuwe opdracht binnen te halen maar om te onderzoeken hoe er een succesvol proces kan worden vormgegeven.

Ik zou er graag vrijblijvend met jullie over van gedachten willen wisselen.

hartelijke groet,
[redacted]

Op 18 nov. 2021, om 15:51 heeft [redacted] @drenthe.nl> het volgende geschreven:

Fijn, tot morgen!
Groe[redacted]

Van: [redacted] .nl>
Verzonden: donderdag 18 november 2021 14:21
Aan: [redacted] @drenthe.nl>
CC: [redacted] drenthe.nl>
Onderwerp: Re: bevestiging uitnodiging vervolg gesprek

beste[redacted]

Ik kom morgen graag naar het extra gesprek.

met vriendelijke groet,
[redacted]

Op 15 nov. 2021, om 19:56 heeft [redacted] @drenthe.nl> het volgende geschreven:

Beste[redacted]

Hartelijk dank voor uw bericht. Jammer dat u er niet bij aanwezig kunt zijn.

Aanvullend op de geplande bijeenkomsten organiseren we wel een extra gesprek as. vrijdag 19 november (14.30–15.30 uur) in het provinciehuis te Assen. We houden rekening met de afstanden en een QR-code is niet nodig. Wellicht bent u in de gelegenheid om hierbij aan te sluiten?

Ik hoor graag. Dank alvast!

Met vriendelijke groet,
[redacted]

Van [redacted] .nl>
Verzonden: maandag 15 november 2021 15:33
Aan: [redacted] @drenthe.nl>
CC [redacted] drenthe.nl>
Onderwerp: Re: bevestiging uitnodiging vervolg gesprek

Beste[redacted]

Ik moet me helaas afmelden voor de bijeenkomst omdat ik niet live aanwezig kan zijn. Zou een volgende keer een hybride vorm ook passend zijn?

Hartelijke groet
[redacted]
0[redacted]

Verstuurd vanaf mijn iPhone

Op 14 nov. 2021 om 12:09 heeft [redacted] @drenthe.nl> het volgende geschreven:

Geachte heer/mevrouw,

Hartelijk dank dat u zich heeft aangemeld om opnieuw met mij om tafel te gaan over de bollenteelt in Westerveld. Ik zie u graag op dinsdag 16 november van 15.00 - 16.00 uur (Café De Brink, Dwingeloo).

Programma

Allereerst zal ik een toelichting geven over mijn bevindingen tot nu toe en op welke wijze het 2e spoor van de pilot Duurzame Bollenteelt kan worden ingevuld. Vervolgens zal mevrouw Janny Peltjes, directeur van HLB en projectleider van de pilot, een korte toelichting geven op de sporen 1 en 3 van de pilot. Natuurlijk is er voldoende ruimte voor u om uw reactie te geven.

Coronamaatregelen

Wij nemen uiteraard de coronamaatregelen in acht en zorgen dat er voldoende afstand tussen de deelnemers (±15 personen) aanwezig zal zijn. Bij de ingang van het café wordt uw QR-code gevraagd. Mocht u zich desondanks niet comfortabel voelen, dan kan ik me dat voorstellen. Wij zijn voornemens om een kort verslag van deze bijeenkomst te maken en kunnen u deze, als u daar prijs op stelt, doen toekomen.

Heeft u naar aanleiding van deze mail nog vragen, dan kunt u contact opnemen met [redacted], bereikbaar op [redacted]@drenthe.nl

Met vriendelijke groeten,

Jetta Klijnsma

Date : 22-11-2021 22:31:43
From : "[redacted]@yahoo.com
To : "[redacted]@drenthe.nl, "[redacted]@drenthe.nl
Subject : Dialoog Bollenteelt Westerveld

Beste Jetta, [redacted] en [redacted]

Vorige week was ik aanwezig bij het gesprek in Dwingeloo over de bollenteelt in Westerveld. Er is een toelichting gegeven op de pilot en op het voorstel voor een brede (dialoog)bijeenkomst.

Allereerst mijn grote waardering dat je/jullie dit doen. Ik woon nog niet zo lang in [redacted] (gemeente Westerveld), maar merk hoe de verhoudingen verstoord zijn door de bollenteelt. Het is het onderwerp dat je altijd weer hoort, wie je ook ontmoet. En dat leidt tot verschillende reacties; de ene persoon wordt er moe(deloos) van en wil het er eigenlijk niet over hebben, de andere persoon wordt er boos (of zelfs woest) van, en weer een ander roept onzin, maar heeft er ook last van dat het onderwerp steeds opduikt. En ja, ik maar mij ook zorgen over onze leefomgeving.

Dit kunnen we verbeteren als we het samen doen. Jetta's "samen-leven" spreekt mij ook aan. Ik geloof ook dat een dialoog een belangrijke start is voor verbetering. Hoe gaan we dit samen beter maken? Wat is beter? Ik denk dat een aantal kaders daar wel nodig zijn, en dan kijk ik naar jullie/de overheid.

Maar dat is niet de reden dat ik contact leg. Voor de dialoog wilde ik jullie een tip meegeven. Als je ziet wat er in een overleg van 1 uur gebeurt,....is dat maar weinig (maar elk begin begint klein). 1 uur, een middag, is te kort om elkaar echt te verstaan. Het kan natuurlijk wel een mooi begin van een groter traject zijn. Ik heb zelf ervaring met de Oogst van morgen dat georganiseerd is door Commonland en het Overlegorgaan Fysieke Leefomgeving. Zij hebben veel kennis en ervaring in het organiseren van zulke dialogen (via versnellingshuis). Dat past volgens mij ook goed in de pilot die jullie opgezet hebben.
Ik geef jullie de naam door van [redacted]
[redacted]@commonland.com>

+31 6[redacted]
www.commonland.com
Kraanspoor 26
1033 SE Amsterdam
The Netherlands

Je zou hem om advies kunnen vragen voor de opzet van een dialoog binnen de context van de pilot.
Ik heb hem even benaderd, en hij vond het goed als ik zijn naam en contactgegevens doorgaf.
Als jullie nog vragen hebben, hoor ik het graag.

Hartelijke groet

[redacted]

Date : 4-10-2021 13:39:57
From : [redacted] **drenthe.nl**
To : '[redacted] **@drenthe.nl**
Subject : FW: reactie op Tussenrapportage gesprekken in het kader van bollenteelt
Attachment : Brief aan CdK nav tussenrapportage 21.docx;

Van: MetenWeten Westerveld[redacted] @gmail.com>
Verzonden: maandag 4 oktober 2021 13:22
Aan[redacted] drenthe.nl>
Onderwerp: reactie op Tussenrapportage gesprekken in het kader van bollenteelt

L.s.,

Hierbij een brief van Meten=Weten aan Jetta Klijnsma.

Vriendelijke groet,

[redacted] Meten=Weten

Secretariaat: Tolweg 18
7991 TC Dwingeloo
Tel: 0521 592297
metenwetenwesterveld@gmail.com
www.metenweten.com

Aan: mevrouw Jetta Klijnsma, provincie Drenthe
cc. Provinciale staten
p.a. Statengriffie@drentsparlement.nl

Westerveld, 4 oktober 2021

Beste Jetta,

Op 30 september 2021 ontving M=W de tussenrapportage over de gesprekken die zijn gevoerd met diverse partijen die betrokken zijn bij de bollenteelt in Drenthe. De inhoud geeft ons weinig hoop en vertrouwen dat er een oplossingsrichting komt voor de problemen die M=W met de bollenteelt ervaart.
De voorstellen om de dialoog en de verbinding tussen alle betrokken partijen te verbeteren door met gesprekstafels te starten ervaren wij als een stap van acht jaar terug in de tijd, toen de Westerveldse 'lelie-wethouder' Erik van Schelven een dialoog tot stand wilde brengen tussen telers en bezorgde burgers onder de naam 'Platform lelieteelt'. Zelfs met ervaren mediation lukte dat niet. Partijen bleven lijnrecht tegenover elkaar staan omdat de belangen tegengesteld en, binnen de vigerende bestuurscultuur, onoverbrugbaar zijn. Het jarenlange praten en de vruchteloze overleggen waren uiteindelijk de aanleiding voor het ontstaan van M=W in 2018. We waren uitgepraat.

De drie korte samenvattingen op pagina twee geven een indicatie waar het probleem zit. *Uitgesproken* concludeerde eerder al dat dialoog tussen telers en burgers geen oplossing kan bieden en de overheid aan zet is. Dit stuk concludeert opnieuw dat een nieuwe dialoog tussen telers en 'burgers' nodig zou zijn waarmee het optreden van de overheid wéér buiten de discussie blijft.
Nogmaals: het probleem ligt niet in de communicatie tussen teler en omwonenden. Het probleem zit in de toepassing van de bestaande wettelijke kaders om zowel de ruimtelijke problemen op te lossen als de natuur te beschermen. Overheden kiezen er bewust voor hun wettelijke plichten en mogelijkheden niet toe te passen, de problemen niet op te lossen en het een framing te geven als een probleem van de 'burgers'.

In de tussenrapportage wordt het Programma Duurzame Bollenteelt genoemd. Dit programma heeft andere doelen dan het oplossen van de problemen zoals gesignaleerd in *Uitgesproken* en nu nogmaals naar voren zijn gekomen. Dit programma is derhalve geen geschikt middel om deze problemen op te lossen.
Wij beseffen dat de CdK in deze problematiek geen bestuursmacht heeft, maar verzoeken haar wel op basis van haar maatschappelijke verantwoordelijkheid de ogen te openen van de gedeputeerden om hen te doen inzien dat hun werkwijzen op de langere termijn onhoudbaar zijn en tot verdere maatschappelijke onrust leidt.
Voor het oplossen van de problemen is nodig dat er een politieke omslag komt die leidt tot het bestuurlijk benutten van de wettelijke mogelijkheden en handhaven van de wettelijke bepalingen om omwonende burgers en natuur te beschermen. De overheid moet zijn verantwoordelijkheid nemen. De overheid is aan zet.

Vereniging Meten=Weten

Date : 4-10-2021 11:11:02
From : [redacted]**drenthe.nl**
To : '[redacted]**@drenthe.nl**
Subject : FW: Tussenrapportage gesprekken in het kader van de bollenteelt

---

Van: [redacted]@outlook.com>
Verzonden: zaterdag 2 oktober 2021 13:36
Aan: [redacted]drenthe.nl>
Onderwerp: RE: Tussenrapportage gesprekken in het kader van de bollenteelt

Geachte mevrouw Kleinsma,

De lelieteelt is een zwaar gesubsidieerde sector. De telers zijn niet individueel bij machte om te zoeken naar andere middelen om insecten te bestrijden. Dat moet eerder bij de Wageningse Universiteit liggen en betaling daarvan kan niet individueel worden geregeld. De goedkeuring van bestrijdingsmiddelen gebeurt veelal achteraf zodat kleine manipulaties aan de moleculen de schadelijkheid niet vermindert, maar wel weer zorgt voor een nieuwe procedure zodat het aangepaste middel weer vele jaren kan worden gebruikt. Deze regelgeving is Europees en landelijk vastgesteld en ligt niet bij de provincie. De provincie kan dus maar weinig doen. Het enige wat de provincie kan, en wettelijk ook hoort te doen, is de controle op naleving van gestelde regels. Op alle mogelijke manieren overtreden de telers wettelijke regels. Van handhaving is geen sprake. Dit lijkt veel op het stikstof probleem. Beleid kwam er pas nadat de rechter dat afdwong. Als er geen handhaving is en de provincie niet laat zien dat het haar ernst is om de burgers te beschermen zal het vertrouwen in de overheid verder dalen. In deze omstandigheden hebben gesprekken tussen telers en bewoners geen zin en zullen die gesprekken de woede alleen maar aanwakkeren.
Een probleem is hierbij ook, dat wat goed en fout is steeds meer in het juridische vlak is getrokken. Een paar jaar geleden mocht ik mijn vrouw nog in elkaar slaan. Geweld in het huwelijk was niet verboden. Juridisch was het dus geen misdaad maar ethisch gezien natuurlijk wel. Het is daarom ook vreemd om het grove gebruik van gifstoffen niet te zien als misdaad omdat het wettelijk niet verboden is. Dit komt mede doordat het continentale recht steeds meer is beïnvloed door het Angelsaksische recht. Nog niet zo lang geleden was het continentale recht gebaseerd op het principe dat handelen tegen belangen van anderen fout was, waarbij werd uitgegaan van goed vertrouwen, (goed huisvaderschap). Op dit moment is fout alleen iets wat expliciet in regels is vermeld. Dit is sterk verankert in het Angelsaksische recht: alles wat niet is verboden of niet in een contract staat, mag. Veel fraude en diefstal mag juridisch omdat er geen regels voor zijn. In de politiek heeft men de neiging om zulke zaken niet meer te veroordelen omdat het immers niet was verboden. Bij Tatasteel kan langzamerhand gewoon gezegd worden wat er aan de hand is: Ze zijn schuldig, goed we kunnen juridisch niet veel doen, maar wel druk uitoefenen. Bij de lelietelers zeggen we: jullie doen niks fout maar mensen hebben er last van. Mijns inziens is dat ethisch onjuist.
Als het gaat om handhaven zou ook meer moeten worden gekeken naar de schade aan bomen en bruggen door de veel te grote voertuigen die worden gebruikt. Paaltjes worden weggeslagen. Er is geen gemeente die de telers hierop aanspreekt. Maar als er een vermoeden bestaat dat een burger iets doet tegen een teler wordt dat breed uitgemeten. Hier is de balans zoek. De schade aan het landschap is enorm. Het aantal houtwallen is drastisch teruggelopen. Immers alle grond moet bruikbaar en toegankelijk zijn voor de telers. Dit is helaas niet iets van alleen de telers. Omdat houtwallen niet beschermd zijn wordt dit niet als een probleem gezien maar het is natuurlijk wel schadelijk en daarmee een misdaad, in de letterlijke betekenis van het woord: een verkeerde daad. Er is ook geen overheid die zich hiertegen teweer stelt. En nogmaals, een overheid die zijn burgers niet beschermd, en dat als iets van de markt ziet, zal de woede van de bevolking zien opkomen en het vertrouwen in de overheid zien dalen.

Vriendelijke groeten,

[redacted]
06[redacted]

Van: [redacted]@drenthe.nl> **Namens** [redacted]
Verzonden: donderdag 30 september 2021 12:00
Aan: [redacted]drenthe.nl>
Onderwerp: Tussenrapportage gesprekken in het kader van de bollenteelt

Geachte heer/mevrouw,

Zoals afgesproken treft u in deze mail mijn tussenrapportage aan, die het college van Gedeputeerde Staten vandaag heeft aangeboden aan Provinciale Staten. Met deze rapportage worden de Staten op hoofdlijnen geïnformeerd over de gesprekken die ik heb gevoerd én de stappen die ik de komende maanden graag samen met u wil gaan zetten in het kader van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe.

Ter verdere bevordering van de dialoog start ik in oktober 2021 met het inrichten van gesprekstafels waarin alle betrokken partijen met elkaar in gesprek kunnen gaan om hun zorgen over en weer te delen en gezamenlijk op zoek te gaan naar oplossingen.

Ik ben voornemens om rond 1 december 2021 een definitieve rapportage op te leveren waarin concreet wordt aangegeven of en zo ja op welke manier invulling wordt gegeven aan de dialoog tussen de betrokken partijen in de gemeente Westerveld.

Met hartelijke groet,

Jetta Klijnsma
Commissaris van de Koning in Drenthe

Date : 4-10-2021 11:10:46
From : '[redacted]drenthe.nl
To : '[redacted]@drenthe.nl
Subject : FW: Tussenrapportage gesprekken in het kader van de bollenteelt

---

Van: [redacted]@gmail.com>
Verzonden: zondag 3 oktober 2021 23:34
Aan: [redacted] drenthe.nl>
Onderwerp: Re: Tussenrapportage gesprekken in het kader van de bollenteelt

Goedemorgen Jetta, dank voor de toezending van jouw rapportage over de gevoerde gesprekken rondom de "duurzame bollenteelt Drenthe". Ik was aanwezig als omwonende bij het gesprek op 9 september j.l
Ik vind het lovenswaardig dat je weer een poging waagt, met de blik naar voren, om via een dialoogtafel-sessie de verbinding te verbeteren tussen alle betrokken partijen.
Ik vraag me af of je het rapport "Uitgesproken" echt hebt gelezen?
Hoe serieus neem je de zorgen/klachten van je burgers, als omwonenden van de bollenakkers?
Hoe serieus neem je de zorg van de biologische boeren/tuinders, die niet kunnen garanderen dat hun geteelde groenten vrij zijn van de bestrijdingsmiddelen van de buurman? En dat het dan zomaar kan zijn dat hun SKAL-certificering en daardoor hun bedrijfsvoering in gedrang komt?
In "Uitgesproken" staat ook heel nadrukkelijk dat burgers en boeren dit samen niet kunnen oplossen: de overheid is aan zet. Er moet een structurele aanpak komen.

Het voelt als vals dat nu al 20 jaar geprobeerd wordt, de boeren en burgers het met elkaar te laten uitvechten in de arena, omdat de politiek geen standpunt inneemt. Maar eigenlijk dat ze dat wel. Ze kiest ervoor om deze strijd te laten voortbestaan met af en toe weer een dialoogtafel. "En de boer die ploegde voort", met alle sores van dien en onderwijl flink gesubsidieerd door Europa. En de omwonenden, acht ja de omwonenden. Begrip en geduld wordt er van hen gevraagd, want de teler heeft tijd nodig om om te schakelen.
Jetta, je kunt je als politiek vertegenwoordiger serieus de vraag stellen of bollenteelt in Drenthe wel de juiste teelt is, gezien de verwoestende inpact die het heeft op de prachtige oude essen, de onttrekking van oppervlaktewater en het grondwater aan onze prachtige natuurgebieden. En de vraag, of er wel een balans is tussen het economisch gewin van enkele telers , en de gezondheid van vele (honderden) drenten, als omwonenden aan bollenvelden.
Dit is geen plaatje waar jij als Commissaris van Drenthe trots op kan zijn. Jij bent nu "de baas" in deze provincie en kan "ho" zeggen; Drenthe is niet geschikt voor grootschalige, belastende teelten. Drenthe verdient vanaf nu een passende landbouw waar boeren, burgers, natuur en moeder aarde veel baat bij hebben.
Voor zo'n politiek plan wil ik graag aan een tafel aanschuiven.

Vriendelijke groet, [redacted]

Op do 30 sep. 2021 om 11:59 schreef [redacted] drenthe.nl>:

> Geachte heer/mevrouw,
>
> Zoals afgesproken treft u in deze mail mijn tussenrapportage aan, die het college van Gedeputeerde Staten vandaag heeft aangeboden aan Provinciale Staten. Met deze rapportage worden de Staten op hoofdlijnen geïnformeerd over de gesprekken die ik heb gevoerd én de stappen die ik de komende maanden graag samen met u wil gaan zetten in het kader van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe.
>
> Ter verdere bevordering van de dialoog start ik in oktober 2021 met het inrichten van gesprekstafels waarin alle betrokken partijen met elkaar in gesprek kunnen gaan om hun zorgen over en weer te delen en gezamenlijk op zoek te gaan naar oplossingen.
>
> Ik ben voornemens om rond 1 december 2021 een definitieve rapportage op te leveren waarin concreet wordt aangegeven of en zo ja op welke manier invulling wordt gegeven aan de dialoog tussen de betrokken partijen in de gemeente Westerveld.
>
> Met hartelijke groet,
>
> Jetta Klijnsma
> Commissaris van de Koning in Drenthe

Date : 5-10-2021 08:36:30
From : '[redacted]drenthe.nl
To : '[redacted]@drenthe.nl
Subject : FW: Tussenrapportage gesprekken in het kader van de bollenteelt

---

Van:[redacted].nl>
Verzonden: maandag 4 oktober 2021 17:16
Aan:[redacted]drenthe.nl>
Onderwerp: Re: Tussenrapportage gesprekken in het kader van de bollenteelt

Beste Jetta,

Na het gesprek in De Brink was ik positief gestemd. Het geluid dat we daar konden laten horen, werd, dacht ik, gehoord. Het geluid dat we zo moedeloos worden van het framen, van in kringetjes ronddraaien, van niet gehoord worden, van een overheid die haar verantwoordelijkheden niet neemt (voorzorgsprincipe, niet luisteren naar oproepen tot onderzoek naar stapelings- en cocktaileffecten, selectief luisteren naar lobbyisten), de regie niet neemt, programma's ontwerpt die uiteindelijk alleen de zakken spekken van diverse organisaties ipv werkelijk bijdragen aan het overstijgende doel: een gezonde omgeving voor burgers, flora en fauna in onze gemeente en perspectief voor de bollenteler die afscheid zal moeten nemen van de huidige manier van telen. De domper kwam des te harder aan bij het lezen van de tussenrapportage. Een tussenrapportage waar ik alle bijdragen mis van de deelnemers. Wat is naar voren gekomen als beeld van het totale probleem, wat als deelproblemen, welke oplossingsrichtingen zijn genoemd, waarop is de keuze voor de aanpak gebaseerd?

Het lijkt op een feestje waar telkens hetzelfde nummer wordt gedraaid, net zolang tot je het niet meer kunt horen en de energie weglekt. Weer gesprekken, weer ideeën van burgers, weer geen doorpakken van de overheid. Weer negeren van het feit dat burgers en bollentelers zijn uitgepraat. Het schiet voor geen meter op. Ik word er zo moedeloos van!

Waarom niet gekozen voor een van de nieuwe vormen van democratie, bijvoorbeeld een burgerraad op provinciaal niveau? Waarom niet veel meer oplossingsrichtingen waar de provincie/de gemeente wel zeggenschap heeft? ETc.ETc.

Ik heb echt het gevoel dat we daar voor niets hebben zitten praten. Helaas.

Met vriendelijke groet,
[redacted]

[redacted]
06[redacted]

Van:[redacted]@drenthe.nl> namens [redacted]drenthe.nl>
Datum: donderdag 30 september 2021 om 11:59
Aan:[redacted]drenthe.nl>
Onderwerp: Tussenrapportage gesprekken in het kader van de bollenteelt

Geachte heer/mevrouw,

Zoals afgesproken treft u in deze mail mijn tussenrapportage aan, die het college van Gedeputeerde Staten vandaag heeft aangeboden aan Provinciale Staten. Met deze rapportage worden de Staten op hoofdlijnen geïnformeerd over de gesprekken die ik heb gevoerd én de stappen die ik de komende maanden graag samen met u wil gaan zetten in het kader van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe.

Ter verdere bevordering van de dialoog start ik in oktober 2021 met het inrichten van gesprekstafels waarin alle betrokken partijen met elkaar in gesprek kunnen gaan om hun zorgen over en weer te delen en gezamenlijk op zoek te gaan naar oplossingen.

Ik ben voornemens om rond 1 december 2021 een definitieve rapportage op te leveren waarin concreet wordt aangegeven of en zo ja op welke manier invulling wordt gegeven aan de dialoog tussen de betrokken partijen in de gemeente Westerveld.

Met hartelijke groet,

Jetta Klijnsma
Commissaris van de Koning in Drenthe

Date : 7-10-2021 09:04:03
From : '[redacted]drenthe.nl
To : '[redacted]@drenthe.nl
Subject : FW: Tussenrapportage gesprekken in het kader van de bollenteelt

---

Van:[redacted]@hetnet.nl>
Verzonden: woensdag 6 oktober 2021 20:14
Aan:[redacted]drenthe.nl>
Onderwerp: RE: Tussenrapportage gesprekken in het kader van de bollenteelt

Geachte mevrouw de commissaris der koning, beste Jetta Klijnsma,

Na het lezen van uw tussenrapportage bekroop mij een gevoel van heftige teleurstelling. In de hoop dat u als vertegenwoordiger van de overheid, stappen wilde voorbereiden om de buitensporige overlast van de sierteelt voor mens en milieu in Drenthe te reduceren, heb ik deelgenomen aan één van die gesprekken. Mijn inbreng ging met name over mijn zorgen t.a.v de teloorgang van de biodiversiteit, de belasting van omwonenden en milieu, het aantasten van kostbare cultuurhistorische landschappen (de essen), de teleurstellende ervaring van een keukentafel gesprek met een tweetal telers (we werden het nergens over eens en er was geen enkele bereidheid om rekening te houden met ons als omwonenden). Ik heb er geen enkele fiducie in dat de voorgestelde dialoogtafels de problematiek tot een oplossing zullen brengen. Zo lang de overheid verzuimt om regulerend op te treden "niet alles kan overal", zullen de machtsverschillen tussen burgers en telers in het nadeel van omwonenden en natuur uitpakken.

Met vriendelijke groet,

[redacted]

Verzonden vanuit Mail voor Windows

Van:[redacted]
Verzonden: donderdag 30 september 2021 11:59
Aan[redacted]
Onderwerp: Tussenrapportage gesprekken in het kader van de bollenteelt

Geachte heer/mevrouw,

Zoals afgesproken treft u in deze mail mijn tussenrapportage aan, die het college van Gedeputeerde Staten vandaag heeft aangeboden aan Provinciale Staten. Met deze rapportage worden de Staten op hoofdlijnen geïnformeerd over de gesprekken die ik heb gevoerd én de stappen die ik de komende maanden graag samen met u wil gaan zetten in het kader van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe.

Ter verdere bevordering van de dialoog start ik in oktober 2021 met het inrichten van gesprekstafels waarin alle betrokken partijen met elkaar in gesprek kunnen gaan om hun zorgen over en weer te delen en gezamenlijk op zoek te gaan naar oplossingen.

Ik ben voornemens om rond 1 december 2021 een definitieve rapportage op te leveren waarin concreet wordt aangegeven of en zo ja op welke manier invulling wordt gegeven aan de dialoog tussen de betrokken partijen in de gemeente Westerveld.

Met hartelijke groet,

Jetta Klijnsma
Commissaris van de Koning in Drenthe

Date : 7-10-2021 09:04:19
From : ' drenthe.nl
To : ' @drenthe.nl
Subject : FW: Tussenrapportage gesprekken in het kader van de bollenteelt
Attachment : 211004 Reactie terugrapportage CvK def.pdf;210902 Terugblik gesprek Jetta Klijnsma.pdf;

Van: @gmail.com>
Verzonden: dinsdag 5 oktober 2021 16:03
Aan: drenthe.nl>; Statengriffie @drentsparlement.nl>
Onderwerp: Fwd: Tussenrapportage gesprekken in het kader van de bollenteelt

Beste mensen,

Voor de volledigheid ook nog even de contactgegevens:

0

---------- Forwarded message ---------
Van: @gmail.com>
Date: ma 4 okt. 2021 om 10:59
Subject: Re: Tussenrapportage gesprekken in het kader van de bollenteelt
To: drenthe.nl>
Cc: Statengriffie @drentsparlement.nl>

Geachte mevrouw Klijnsma,

Wij hebben op uw tussenrapportage een reactie gemaakt. U treft deze in de bijlage.
De reactie is ter informatie ook naar de Staten gestuurd.
Graag ontvangen we een bevestiging van ontvangst.

met vriendelijke groet,

en overige bezorgde omwonenden NoordIheeder es

Op do 30 sep. 2021 om 11:59 schreef drenthe.nl>:

> Geachte heer/mevrouw,
>
> Zoals afgesproken treft u in deze mail mijn tussenrapportage aan, die het college van Gedeputeerde Staten vandaag heeft aangeboden aan Provinciale Staten. Met deze rapportage worden de Staten op hoofdlijnen geïnformeerd over de gesprekken die ik heb gevoerd én de stappen die ik de komende maanden graag samen met u wil gaan zetten in het kader van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe.
>
> Ter verdere bevordering van de dialoog start ik in oktober 2021 met het inrichten van gesprekstafels waarin alle betrokken partijen met elkaar in gesprek kunnen gaan om hun zorgen over en weer te delen en gezamenlijk op zoek te gaan naar oplossingen.
>
> Ik ben voornemens om rond 1 december 2021 een definitieve rapportage op te leveren waarin concreet wordt aangegeven of en zo ja op welke manier invulling wordt gegeven aan de dialoog tussen de betrokken partijen in de gemeente Westerveld.
>
> Met hartelijke groet,
>
> Jetta Klijnsma
> Commissaris van de Koning in Drenthe

Aan: commissaris van de Koning, mevrouw J Klijnsma
cc. leden Provinciale Staten

[redacted] 4 oktober 2021

Geachte mevrouw Klijnsma,

Op 30 september 2021 ontvingen wij uw tussenrapportage over de stand van zaken ten aanzien van de gesprekken die zijn gevoerd in het kader van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe.

U heeft met een uitgebreide selectie van betrokkenen gesproken. Eigenlijk heeft u het werk van de dames Kool en Buitenkamp dunnetjes overgedaan.

U stelt in uw korte samenvatting van de gesprekken met de bezorgde omwonenden dat deze aangeven dat de wettelijke kaders, toelatingsprocedures en de mate van toezicht en handhaving op het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen ontoereikend zijn.

Tot zover kunnen wij u volgen, al zijn de korte samenvattingen, ook van de andere gespreksgroepen, wel zeer minimaal.

Na hetgeen geschreven is bij de kopjes *"Blik naar Voren en Tot slot"* haken we af. Wij herkennen ons totaal niet in *deze* weergave**.**

Kort samengevat hebben wij aangegeven dat het niet zinvol is om zoveel moeite te doen om de communicatie weer te verbeteren. Uiteraard zullen wij fatsoenlijk blijven handelen, maar in de kern van de zaak zijn wij het niet met elkaar (bewoners en bollensector) eens.

Bij de afronding van ons gesprek heeft u aangegeven met welk lijstje u teruggaat naar GS en PS.

Kort samengevat:
Luisteren en terugkoppelen aan de Provinciale Staten (en Gedeputeerde Staten)
Ruimtelijke ordening en inrichting van het landschap
Onderzoeken of er iets kan veranderen bij het CTGB met de toelating van middelen
Inzetten op reductie van middelen.

We hebben op 3 september jl. een weergave van ons gesprek met u naar de overige bezorgde omwonenden van de [redacted] gestuurd. Omwille van de transparantie heeft u daarvan eveneens op 3 september jl. een kopie van ons ontvangen. Nogmaals hebben we ons verslag bij deze reactie gevoegd.

Ook hebben we u een brief van een dorpsgenoot meegegeven die wegens persoonlijke omstandigheden niet kon deelnemen aan de gesprekstafels.
Kort samengevat geeft zij aan dat dit conflict niet tussen partijen kan worden opgelost. De oplossing kan alleen door de politiek geboden worden, die moet kiezen voor bescherming van *het*, nee *álle* leven ten koste van een machtige sector.

Onze blik naar voren
Het is niet aan de betrokken partijen om onderling tot oplossingen te komen. Dat is de verantwoordelijkheid van de verschillende bestuurslagen, waarbij wij bereid zijn om input te leveren.

Tot slot

Wij willen best "onze" teler weer een keer op de koffie uitnodigen. Ons probleem is niet de persoon in kwestie maar de overheid die de bewoners, de natuur en ons aller bodem niet beschermt.

Met vriendelijke groet,

[redacted]
[redacted]
[redacted]
en overige bezorgde omwonenden

Terugblik gesprek Jetta Klijnsma, 2 september 2021,
Aanwezig: , en . Jetta had als medewerker mee.

vertelde dat er 40 aanmeldingen voor de tafelgesprekken op 7 september waren. We vroegen of Midden Drenthe ook nog had gereageerd. Met die groep wordt een aparte afspraak gemaakt.

De sfeer was goed en ontspannen.

We hadden als gesprekspunten voorbereid:

1. Introductie via power point, over ontstaan groep NLE en communicatie met de teler
2. Waarde van de cultuurhistorische es die nu verloren gaat
3. Achteruitgang natuur
4. Middelengebruik
5. Watergebruik , consequenties voor het grondwater
6. Wat het voor ons persoonlijk betekent

1) Heb vooral dia 4 toegelicht. Om te laten zien dat wij veel moeite gedaan hebben om met de teler te communiceren en afspraken te maken. (zie bijlage). Dat kwam wel over. We hebben gevraagd of ze zelf een keer naar de andere dia's wil kijken om een idee te krijgen van al onze inspanningen van de afgelopen jaren. We hebben ook gezegd dat het niet zinvol is om zoveel moeite te doen om de communicatie weer te verbeteren. We blijven heus wel fatsoenlijk maar we zijn het fundamenteel niet met elkaar eens.
2) had allerlei prehistorische attributen meegenomen en had een hoogtekaart van de es. Sprak haar heel erg aan en ook het idee dat deze erfenis door het slechte gebruik van de grond (uitspoelen, grondverslepingen enz.) verloren gaat. We hebben gezegd dat dit niet alleen in Lhee speelt maar in feite voor heel Drenthe geldt. Eigenlijk is het werelderfgoed, alleen zo wordt het niet gezien. Koloniehuisjes van 200 jaar terug zijn zichtbaar, maar verloren grond van minstens 10.000 jaar geleden niet. Ze kreeg het boek van mee: kruistocht door Drenthe. legde uit dat hij het noodzakelijk vond om naast alle prachtige plaatjes boeken over Drenthe en de natuur een document te maken om te laten zien wat er werkelijk aan de hand is.
3) Omdat het mooi weer was zaten we in de tuin, en ging het gesprek al automatisch over het belang van de natuur. vertelde over de zwaluwen die in de loop der jaren dat hij aan de es woont qua aantal ontzettend achteruit zijn gegaan. En de kieviten die vorige week tijdens het spuiten gestoord werden. En daarna naar het bespoten veld weer teruggingen. Dat het zorgelijk is wat daarvan het effect op de vogels is. We kregen de indruk dat ze van de achteruitgang van de natuur wel goed op de hoogte was.
4) We hebben het gehad over het spuiten van de afgelopen week, hoe het nog steeds stinkt. De stank komt door het middel MCPA. Dit middel vernietigt 1 jarige onkruiden maar geen grassoorten. Op onze es zijn de grassen ook afgestorven. Rara?? Al met al is er 3 keer achter elkaar over het perceel gespoten. We hebben de app laten zien met een aantal berichten waarmee we elkaar op de hoogte houden.
   Uitgelegd hoe uitgekookt de middelensector is. Zoals bijvoorbeeld Bayer. Door de middelen extra geconcentreerd te maken betekent voor de buitenwacht dat er minder liters per ha nodig zijn. Het Dreft effect! En hoe de fabrikanten de boeren tips/ gebruiksaanwijzing geven hoe om te gaan met glyfosaat houdende middelen zodat de gele velden niet zichtbaar zijn en burgers niet meer zeuren.
5) Dit punt is niet uitgebreid besproken.

6) Door de voorbeelden en de manier waarop we onze ervaringen vertelden heeft ze wel een duidelijk beeld gekregen wat het voor ons doet. We hebben 2 persoonlijke brieven meegegeven, 1 van een bewoner uit Lhee die volgende week had willen gaan maar niet kan en 1 van [redacted] waarin hij nog eens heel duidelijk op papier heeft gezet wat hem dwars zit.

Verder hebben we nog genoemd

a. Dat er steeds gekozen wordt voor het economisch belang van de bollensector, dat de provincie heel veel (subsidies) geld stopt in natuur en milieuprojecten. Maar de kern niet aanpakt en dat het daardoor dweilen met de kraan open is.
b. Dat het zuur is voor de mensen in Drenthe die niet bij een Natura 2000 gebied wonen en daardoor de Wet natuurbescherming niet kunnen gebruiken om de situatie te veranderen.

Jetta vond wel dat we het tij mee hadden. Ze bedoelde daarmee dat er wereldwijd op klimaat gebied zoveel aan de hand is dat er wel iets moet gebeuren. Dat klinkt cynisch, maar zo bedoelde ze het niet.

Bij haar vertrek hebben we nog even gevraagd, hoe de Gedeputeerde Staten (leden) tegenover haar initiatief om met groepen en mensen te praten staan. Ze vertelde dat ze het goed vinden dat ze de gesprekken voert en terugkoppelt. Dat het dus vooral om de communicatie gaat. Maar ze erkende ook dat de groep qua politieke standpunten op een aantal kwesties ver uit elkaar liggen. (PvdA/ GL/ CDA/ VVD en CU)
Zelf denkt ze dat de **Ruimtelijke ordening** (de inrichting van de provincie) heel belangrijk wordt en dat daar alle ingewikkelde kwesties – zonneweiden/ windmolens enz. - een (andere) plaats moeten krijgen. We hebben nog meegegeven dat de boeren zeggen dat ze voor het voedsel zorgen. En dat ze op die manier ook naar prioriteiten kan kijken. Voedsel boven bollen. We hebben zelfs alternatieve teeltgewassen genoemd die op de essen zouden kunnen.

Haar lijstje wat ze mee terug neemt om iets mee te doen:
Luisteren en terugkoppelen aan de Provinciale Staten (en het college van Gedeputeerde Staten)
Ruimtelijke ordening en inrichting van het landschap
Onderzoeken of er iets kan veranderen bij het CTGB met de toelating van middelen
Inzetten op reductie van middelen.

Date : 4-10-2021 11:10:36
From : '[redacted]drenthe.nl
To : '[redacted]@drenthe.nl
Subject : FW: Tussenrapportage gesprekken in het kader van de bollenteelt
Attachment : Brief aan Jetta Klijnsma r[redacted]def.docx;website_stamp_1_sos_en.png;

Van:[redacted]@icloud.com>
Verzonden: maandag 4 oktober 2021 09:39
Aan:[redacted]drenthe.nl>; Jetta Klijnsma <[redacted]@drenthe.nl>
CC:[redacted]@drenthe.nl>; Rob Chrispijn[redacted]@hetnet.nl>
Onderwerp: Re: Tussenrapportage gesprekken in het kader van de bollenteelt

Beste Jetta,

In de bijlage de reactie van Rob Chrispijn en mijzelf op jouw tussenrapportage.

[redacted] heeft inmiddels op 7 oktober een gesprek gepland. Wij zullen daarbij niet aanwezig zijn. De motivatie is verwoord in onze brief in de bijlage.

met vriendelijke groeten,

[redacted]

> Op 30 sep. 2021, om 11:59 heeft[redacted]drenthe.nl> het volgende geschreven:
>
> Geachte heer/mevrouw,
>
> Zoals afgesproken treft u in deze mail mijn tussenrapportage aan, die het college van Gedeputeerde Staten vandaag heeft aangeboden aan Provinciale Staten. Met deze rapportage worden de Staten op hoofdlijnen geïnformeerd over de gesprekken die ik heb gevoerd én de stappen die ik de komende maanden graag samen met u wil gaan zetten in het kader van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe.
>
> Ter verdere bevordering van de dialoog start ik in oktober 2021 met het inrichten van gesprekstafels waarin alle betrokken partijen met elkaar in gesprek kunnen gaan om hun zorgen over en weer te delen en gezamenlijk op zoek te gaan naar oplossingen.
>
> Ik ben voornemens om rond 1 december 2021 een definitieve rapportage op te leveren waarin concreet wordt aangegeven of en zo ja op welke manier invulling wordt gegeven aan de dialoog tussen de betrokken partijen in de gemeente Westerveld.
>
> Met hartelijke groet,
>
> Jetta Klijnsma
> Commissaris van de Koning in Drenthe
>
> <39-5.1-2021001739 Bijlage Tussenrapportage van de CdK van de gesprekken ihkv het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe.pdf>

[redacted]

[redacted]

06-[redacted] [NIEUW NUMMER!]

Better Soils, Better Life!

[redacted]

[redacted], 3 oktober 2021

Beste Jetta Klijnsma,

Wij waarderen je poging om de doelstellingen van de pilot meer in overeenstemming te brengen met de conclusies uit het rapport *Uitgesproken*. De gesprekken die we met jou voerden waren aangenaam. Het was een verademing om eindelijk eens met een bestuurder te praten die de intentie heeft om breder te kijken en oog heeft voor de overlast die omwonenden ervaren als gevolg van de ongebreidelde bollenteelt. Maar gesprekken als deze hebben alleen zin als ze ergens toe leiden. In dit geval zijn dat de voorstellen in jouw tussenrapportage die we afgelopen donderdagmiddag onder ogen kregen. Dat was helaas nadat [redacted] en ik door jou gebeld werden. Dat telefoongesprek zou anders zijn verlopen als we eerst de tussenrapportage hadden gelezen. We stemden toe in een gesprek met enkele telers en Jelle de Haas, mits dat dan ook echt een open gesprek zou worden waarin de telers en overheid bereid zouden zijn om enige afstand te nemen van hun voorspelbare standpunten. Na het lezen van deze tussenrapportage is daar geen enkele hoop op.

Je samenvatting van je gesprekken met de telers en de industrie maakt dat maar al te duidelijk. Ze geven te kennen zorgvuldig te werken, binnen de wettelijke kaders en hebben al forse stappen gezet om tot duurzame gewasbescherming te komen. Het zijn steeds weerkerende formuleringen. Als ze werkelijk forse stappen hadden gezet, zou die hele pilot overbodig zijn. Wel maken zij zich zorgen over de mogelijkheid om hun onderneming gezond te kunnen blijven voeren. Je zou willen dat zij zich eindelijk zorgen gingen maken over hun eigen gezondheid, evenals die van hun gezin, alle omwonenden en de natuur!

Van de telers en de agro-industrie hoor je daar nooit iets over. Parkinson-deskundige [redacted] hield dit jaar op YouTube een hartstochtelijk pleidooi om alle gifstoffen te verbieden die bij muizen een bepaald gebied in de hersenen aantasten waardoor ze Parkinson-achtige verschijnselen vertonen. Geen enkele reactie uit de agro-hoek, maar wel de media de schuld geven, zoals een teler uit Gaasterland laatst deed, omdat die met spookverhalen de mensen angst zou aanjagen Het is schrikbarend hoezeer telers aan de leiband lopen van chemiegiganten als Bayer en BASF en volledig vertrouwen op de uitkomsten van de eigen onderzoeken naar hun eigen producten. Instanties als Ctgb en EFSA zijn helaas nauwelijks beter, omdat zij niet in het leven zijn geroepen om onafhankelijk onderzoek te doen, maar (mede) gefinancierd worden door de industrie.

Dus: in gesprek? Graag! Maar let wel: zo'n gesprek kan alleen betekenis krijgen als er nieuwe inzichten, -ideeën, -visies of -uitgangspunten liggen. Feitelijk kom je met lege handen, Jetta.
Nota bene: tijdens het gesprek in Dwingeloo waar [redacted] met andere burgers (en één boerin) aanwezig was complimenteerde jij nog een van de aanwezigen die je erop wees dat het ging om het systeem waar we in verzeild zijn geraakt maar dat de overheid (en jij ook weer tijdens dat gesprek) het voortdurend framen als probleem burger – teler. Wat let je om de problematiek op een dieper niveau te benoemen en de rol van de overheid óók ter discussie te stellen. We vragen ons echt af of je (jullie) onze stukken wel leest (lezen) of hebt gelezen.
Je zult waarschijnlijk teleurgesteld zijn dat wij niet meedoen met de gesprekken die je voor ogen staan. Weet, dat wij nog veel erger teleurgesteld zijn. Het tussenrapport had in vrijwel

dezelfde bewoordingen ook vijf of tien jaar geleden opgesteld kunnen worden. Zo werd toen Bollenboos afgescheept, nu werd Meten = Weten aanvankelijk blij gemaakt met een dooie mus.

Er bestaat een pamflet uit 2002 van de Drentse Milieufederatie met als titel '*Land van de reizende bol' waarmee* werd geprotesteerd tegen dezelfde problemen als nu: bestrijdingsmiddelen, watergebruik en kapotte bermen. Meten = Weten is opgericht uit diepe onvrede over de voortdurende stagnatie die ervoor zorgt dat er na al dat praten met telers en overheid helemaal niets veranderd is, terwijl het areaal aan bollen en daarmee de overlast voor de burger zich elk jaar alleen maar verder uitbreidt. Daarom is het ons werkelijk een raadsel waarom je zou kunnen denken dat we akkoord kunnen gaan met een dergelijk tussenrapport, waar net als in de pilot geen enkele duidelijke intentie wordt uitgesproken, maar in plaats daarvan slechts goede bedoelingen worden genoemd die zo vaag mogelijk worden verwoord. Opnieuw wordt de dialoog teler – burger gezien als oplossing voor de huidige impasse, terwijl de belangentegenstelling zo groot is dat die door alleen maar te praten nooit overbrugd kan worden. Jullie (= overheid) zijn nog steeds aan zet.

Met vriendelijk groet,

Rob Chrispijn en [redacted]

Meten = Weten

Date : 4-10-2021 11:10:30
From : '[redacted]drenthe.nl
To : '[redacted]@drenthe.nl
Subject : FW: Tussenrapportage gesprekken in het kader van de bollenteelt
Attachment : 211004 Reactie terugrapportage CvK def.pdf;210902 Terugblik gesprek Jetta Klijnsma.pdf;

Van: [redacted]@gmail.com>
Verzonden: maandag 4 oktober 2021 11:00
Aan: [redacted] drenthe.nl>
CC: Statengriffie [redacted]@drentsparlement.nl>
Onderwerp: Re: Tussenrapportage gesprekken in het kader van de bollenteelt

Geachte mevrouw Klijnsma,

Wij hebben op uw tussenrapportage een reactie gemaakt. U treft deze in de bijlage.
De reactie is ter informatie ook naar de Staten gestuurd.
Graag ontvangen we een bevestiging van ontvangst.

met vriendelijke groet,

[redacted]
en overige bezorgde omwonenden NoordLheeder es

Op do 30 sep. 2021 om 11:59 schreef [redacted] <[redacted]drenthe.nl>:

> Geachte heer/mevrouw,
>
> Zoals afgesproken treft u in deze mail mijn tussenrapportage aan, die het college van Gedeputeerde Staten vandaag heeft aangeboden aan Provinciale Staten. Met deze rapportage worden de Staten op hoofdlijnen geïnformeerd over de gesprekken die ik heb gevoerd én de stappen die ik de komende maanden graag samen met u wil gaan zetten in het kader van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe.
>
> Ter verdere bevordering van de dialoog start ik in oktober 2021 met het inrichten van gesprekstafels waarin alle betrokken partijen met elkaar in gesprek kunnen gaan om hun zorgen over en weer te delen en gezamenlijk op zoek te gaan naar oplossingen.
>
> Ik ben voornemens om rond 1 december 2021 een definitieve rapportage op te leveren waarin concreet wordt aangegeven of en zo ja op welke manier invulling wordt gegeven aan de dialoog tussen de betrokken partijen in de gemeente Westerveld.
>
> Met hartelijke groet,
>
> Jetta Klijnsma
> Commissaris van de Koning in Drenthe

Aan: commissaris van de Koning, mevrouw J Klijnsma
cc. leden Provinciale Staten

[redacted] 4 oktober 2021

Geachte mevrouw Klijnsma,

Op 30 september 2021 ontvingen wij uw tussenrapportage over de stand van zaken ten aanzien van de gesprekken die zijn gevoerd in het kader van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe.

U heeft met een uitgebreide selectie van betrokkenen gesproken. Eigenlijk heeft u het werk van de dames Kool en Buitenkamp dunnetjes overgedaan.

U stelt in uw korte samenvatting van de gesprekken met de bezorgde omwonenden dat deze aangeven dat de wettelijke kaders, toelatingsprocedures en de mate van toezicht en handhaving op het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen ontoereikend zijn.

Tot zover kunnen wij u volgen, al zijn de korte samenvattingen, ook van de andere gespreksgroepen, wel zeer minimaal.

Na hetgeen geschreven is bij de kopjes *"Blik naar Voren en Tot slot"* haken we af. Wij herkennen ons totaal niet in *deze* weergave**.**

Kort samengevat hebben wij aangegeven dat het niet zinvol is om zoveel moeite te doen om de communicatie weer te verbeteren. Uiteraard zullen wij fatsoenlijk blijven handelen, maar in de kern van de zaak zijn wij het niet met elkaar (bewoners en bollensector) eens.

Bij de afronding van ons gesprek heeft u aangegeven met welk lijstje u teruggaat naar GS en PS.

Kort samengevat:
Luisteren en terugkoppelen aan de Provinciale Staten (en Gedeputeerde Staten)
Ruimtelijke ordening en inrichting van het landschap
Onderzoeken of er iets kan veranderen bij het CTGB met de toelating van middelen
Inzetten op reductie van middelen.

We hebben op 3 september jl. een weergave van ons gesprek met u naar de overige bezorgde omwonenden van de [redacted] gestuurd. Omwille van de transparantie heeft u daarvan eveneens op 3 september jl. een kopie van ons ontvangen. Nogmaals hebben we ons verslag bij deze reactie gevoegd.

Ook hebben we u een brief van een dorpsgenoot meegegeven die wegens persoonlijke omstandigheden niet kon deelnemen aan de gesprekstafels.
Kort samengevat geeft zij aan dat dit conflict niet tussen partijen kan worden opgelost. De oplossing kan alleen door de politiek geboden worden, die moet kiezen voor bescherming van *het*, nee *álle* leven ten koste van een machtige sector.

Onze blik naar voren
Het is niet aan de betrokken partijen om onderling tot oplossingen te komen. Dat is de verantwoordelijkheid van de verschillende bestuurslagen, waarbij wij bereid zijn om input te leveren.

Tot slot

Wij willen best "onze" teler weer een keer op de koffie uitnodigen. Ons probleem is niet de persoon in kwestie maar de overheid die de bewoners, de natuur en ons aller bodem niet beschermt.

Met vriendelijke groet,

en overige bezorgde omwonenden

Terugblik gesprek Jetta Klijnsma, 2 september 2021,
Aanwezig: , , en Jetta had als medewerker mee.

vertelde dat er 40 aanmeldingen voor de tafelgesprekken op 7 september waren. We vroegen of Midden Drenthe ook nog had gereageerd. Met die groep wordt een aparte afspraak gemaakt.

De sfeer was goed en ontspannen.

We hadden als gesprekspunten voorbereid:

1. Introductie via power point, over ontstaan groep NLE en communicatie met de teler
2. Waarde van de cultuurhistorische es die nu verloren gaat
3. Achteruitgang natuur
4. Middelengebruik
5. Watergebruik , consequenties voor het grondwater
6. Wat het voor ons persoonlijk betekent

1) Heb vooral dia 4 toegelicht. Om te laten zien dat wij veel moeite gedaan hebben om met de teler te communiceren en afspraken te maken. (zie bijlage). Dat kwam wel over. We hebben gevraagd of ze zelf een keer naar de andere dia's wil kijken om een idee te krijgen van al onze inspanningen van de afgelopen jaren. We hebben ook gezegd dat het niet zinvol is om zoveel moeite te doen om de communicatie weer te verbeteren. We blijven heus wel fatsoenlijk maar we zijn het fundamenteel niet met elkaar eens.
2) had allerlei prehistorische attributen meegenomen en had een hoogtekaart van de es. Sprak haar heel erg aan en ook het idee dat deze erfenis door het slechte gebruik van de grond (uitspoelen, grondverslepingen enz.) verloren gaat. We hebben gezegd dat dit niet alleen in Lhee speelt maar in feite voor heel Drenthe geldt. Eigenlijk is het werelderfgoed, alleen zo wordt het niet gezien. Koloniehuisjes van 200 jaar terug zijn zichtbaar, maar verloren grond van minstens 10.000 jaar geleden niet. Ze kreeg het boek van mee: kruistocht door Drenthe. legde uit dat hij het noodzakelijk vond om naast alle prachtige plaatjes boeken over Drenthe en de natuur een document te maken om te laten zien wat er werkelijk aan de hand is.
3) Omdat het mooi weer was zaten we in de tuin, en ging het gesprek al automatisch over het belang van de natuur. vertelde over de zwaluwen die in de loop der jaren dat hij aan de es woont qua aantal ontzettend achteruit zijn gegaan. En de kieviten die vorige week tijdens het spuiten gestoord werden. En daarna naar het bespoten veld weer teruggingen. Dat het zorgelijk is wat daarvan het effect op de vogels is. We kregen de indruk dat ze van de achteruitgang van de natuur wel goed op de hoogte was.
4) We hebben het gehad over het spuiten van de afgelopen week, hoe het nog steeds stinkt. De stank komt door het middel MCPA. Dit middel vernietigt 1 jarige onkruiden maar geen grassoorten. Op onze es zijn de grassen ook afgestorven. Rara?? Al met al is er 3 keer achter elkaar over het perceel gespoten. We hebben de app laten zien met een aantal berichten waarmee we elkaar op de hoogte houden.
   Uitgelegd hoe uitgekookt de middelensector is. Zoals bijvoorbeeld Bayer. Door de middelen extra geconcentreerd te maken betekent voor de buitenwacht dat er minder liters per ha nodig zijn. Het Dreft effect! En hoe de fabrikanten de boeren tips/ gebruiksaanwijzing geven hoe om te gaan met glyfosaat houdende middelen zodat de gele velden niet zichtbaar zijn en burgers niet meer zeuren.
5) Dit punt is niet uitgebreid besproken.

6) Door de voorbeelden en de manier waarop we onze ervaringen vertelden heeft ze wel een duidelijk beeld gekregen wat het voor ons doet. We hebben 2 persoonlijke brieven meegegeven, 1 van een bewoner uit Lhee die volgende week had willen gaan maar niet kan en 1 van [redacted] waarin hij nog eens heel duidelijk op papier heeft gezet wat hem dwars zit.

Verder hebben we nog genoemd

a. Dat er steeds gekozen wordt voor het economisch belang van de bollensector, dat de provincie heel veel (subsidies) geld stopt in natuur en milieuprojecten. Maar de kern niet aanpakt en dat het daardoor dweilen met de kraan open is.
b. Dat het zuur is voor de mensen in Drenthe die niet bij een Natura 2000 gebied wonen en daardoor de Wet natuurbescherming niet kunnen gebruiken om de situatie te veranderen.

Jetta vond wel dat we het tij mee hadden. Ze bedoelde daarmee dat er wereldwijd op klimaat gebied zoveel aan de hand is dat er wel iets moet gebeuren. Dat klinkt cynisch, maar zo bedoelde ze het niet.

Bij haar vertrek hebben we nog even gevraagd, hoe de Gedeputeerde Staten (leden) tegenover haar initiatief om met groepen en mensen te praten staan. Ze vertelde dat ze het goed vinden dat ze de gesprekken voert en terugkoppelt. Dat het dus vooral om de communicatie gaat. Maar ze erkende ook dat de groep qua politieke standpunten op een aantal kwesties ver uit elkaar liggen. (PvdA/ GL/ CDA/ VVD en CU)
Zelf denkt ze dat de **Ruimtelijke ordening** (de inrichting van de provincie) heel belangrijk wordt en dat daar alle ingewikkelde kwesties – zonneweiden/ windmolens enz. - een (andere) plaats moeten krijgen. We hebben nog meegegeven dat de boeren zeggen dat ze voor het voedsel zorgen. En dat ze op die manier ook naar prioriteiten kan kijken. Voedsel boven bollen. We hebben zelfs alternatieve teeltgewassen genoemd die op de essen zouden kunnen.

Haar lijstje wat ze mee terug neemt om iets mee te doen:
Luisteren en terugkoppelen aan de Provinciale Staten (en het college van Gedeputeerde Staten)
Ruimtelijke ordening en inrichting van het landschap
Onderzoeken of er iets kan veranderen bij het CTGB met de toelating van middelen
Inzetten op reductie van middelen.

Date : 1-10-2021 09:09:25
From : ' drenthe.nl
To : @drenthe.nl
Subject : FW: Tussenrapportage gesprekken in het kader van de bollenteelt

---

Van @gmail.com>
Verzonden: donderdag 30 september 2021 17:45
Aan: drenthe.nl>
Onderwerp: Re: Tussenrapportage gesprekken in het kader van de bollenteelt

Geachte mevrouw Klijnsma,

Bijgevoegd een audiofragment van NPO radio 1 waarin wordt gesproken over de gevolgen van bestrijdingsmiddelen in de bollenteelt en de relatie met de ziekte van Parkinson.
Misschien kunt u dit ook meenemen in uw dialoog over de bollenteelt in Drenthe waar wij natuurlijk ook niet zitten te wachten op een Parkinson epidemie.

Met vriendelijke groet,

https://www.nporadio1.nl/fragmenten/spraakmakers/904eb12e-51d2-4f40-b3e8-99c9d41598a6/2021-09-28-verhalen-van-spraakmakers-de-laatste-ontwikkelingen-rondom-parkinson-deel-2

Op 30 sep. 2021, om 11:59 heeft < drenthe.nl> het volgende geschreven:

Geachte heer/mevrouw,

Zoals afgesproken treft u in deze mail mijn tussenrapportage aan, die het college van Gedeputeerde Staten vandaag heeft aangeboden aan Provinciale Staten. Met deze rapportage worden de Staten op hoofdlijnen geïnformeerd over de gesprekken die ik heb gevoerd én de stappen die ik de komende maanden graag samen met u wil gaan zetten in het kader van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe.

Ter verdere bevordering van de dialoog start ik in oktober 2021 met het inrichten van gesprekstafels waarin alle betrokken partijen met elkaar in gesprek kunnen gaan om hun zorgen over en weer te delen en gezamenlijk op zoek te gaan naar oplossingen.

Ik ben voornemens om rond 1 december 2021 een definitieve rapportage op te leveren waarin concreet wordt aangegeven of en zo ja op welke manier invulling wordt gegeven aan de dialoog tussen de betrokken partijen in de gemeente Westerveld.

Met hartelijke groet,

Jetta Klijnsma
Commissaris van de Koning in Drenthe

<39-5.1-2021001739 Bijlage Tussenrapportage van de CdK van de gesprekken ihkv het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe.pdf>

Date : 13-10-2021 07:38:57
From : ' drenthe.nl
To : ' @drenthe.nl
Subject : FW: Tussenrapportage gesprekken in het kader van de bollenteelt

---

Van: @gmail.com>
Verzonden: dinsdag 12 oktober 2021 13:45
Aan: drenthe.nl>
Onderwerp: Re: Tussenrapportage gesprekken in het kader van de bollenteelt

Ja, zo iets, ik zie zoiets bij het imkerforum, www.imkerforum.nl, daar staan onderwerpen en beheerders vanhet onderwerp.
Ik heb geen inzicht in de hoeveelheid werk die dat met zich mee brengt. Maar ik ken wel een die beheerders dus ik kan het navragen ?
Ik heb de onderstaande mail naar Jetta Klijnsma gestuurd, misschien dat ik op die manier nog weer in gesprek met haar kan komen.
groet,

@planet.nl schreef op di 12-10-2021 om 13:36 [+0200]:

> Nee daar is nooit over nagedacht. Ik weet niet of dat veel extra werk is voor de webmaster? Hoe zie je dat voor je? Een stelling waar op gediscussieerd kan worden?
>
> Gr

Geachte Mevr. Klijnsma,

In mijn reactie op de tussenrapportage gesprekken in het kader van de bollenteelt heb ik u gemeld dat ik het erg jammer vind dat ook u niet aan een oplossing lijkt te werken en dat ook u de inwoners in de kou laat staan.
Ik heb hier nog eens over nagedacht en me afgevraagd wat hiervoor een reden zou kunnen zijn.
Mijn vraag is nu dan ook bent u wel volledig op de hoogte gebracht van hele gang van zaken vanaf het begin ?
Het gaat terug tot 2002 en vanaf 2014 met gesprekken waarbij ook de provincie was betrokken, daarom kan ik me eigenlijk niet voorstellen dat u, als u dat allemaal wist, met deze "oplossing" zou komen.
Ik zou uw antwoord hierop erg op prijs stellen en hoop dan dat ik hier dan weer positief kan gaan denken.

Met vriendelijke groet,

Date : 22-11-2021 16:09:15
From : "Janny Peltjes" @hlbbv.nl
To : @hlbbv.nl, " @drenthe.nl
Subject : FW: Groep 4, weergave gesprek CvK 19 november 2021
Attachment : memo ruimtelijke mogelijkheden 20april2021 (2).pdf;211119 Groep 4 Weergave Gesprek Klijnsma.pdf;

Dag
Ik kan niet beoordelen of de weergave van de bijeenkomst jusit is. Wel wil graag opmerken dat ook hier helaas sprake is van verwijzigingen naar uitspraken van mij op de bijeenkomst van 16 nov die niet kloppen. Ik heb geen toezegging gedaan ten aanzien zitting in de stuurgroep aangezien de stuurgroep daarover gaat en niet ikzelf persoonlijk. Ik heb wel aangegeven hier positief in te staan. Ook is er in de tekst sprake van een verdraaiing van woorden. De vraag die gesteld is ging over nagenoeg geen gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen. Dit zal nog wel de nodige tijd vergen , zeker 5 tot 10 jaar. Dat is iets anders dan een duurzame teelt nagenoeg zonder impact op het milieu.
Mvg, Janny

From: @gmail.com>
Sent: zondag 21 november 2021 20:05
To: drenthe.nl>; @drenthe.nl>; Janny Peltjes @hlbbv.nl>
Subject: Groep 4, weergave gesprek CvK 19 november 2021

Geachte mevrouw Klijnsma, ,

Hierbij ontvangt u onze weergave van het gesprek van vrijdag 19 november. er hebben met de tekst ingestemd. heb we niet kunnen vragen omdat we van hem geen gegevens hebben. Het zou fijn zijn als u deze mail aan hem en ook aan wil doorsturen
Verder wordt de weergave naar de deelnemers van de andere groepen gestuurd, tenminste voorzover wij van hen de gegevens hebben.
Tijdens het gesprek zijn er een aantal vragen blijven liggen. We hopen dat we op korte termijn een antwoord op deze vragen krijgen.

vriendelijke groeten,

MEMO

Aan : Henk Jumelet, Hans Kuipers, [redacted]
Afschrift :
Van : (toestelnummer: [redacted]
Datum : 20 april 2021
Onderwerp : Ruimtelijke mogelijkheden gewasbescherming

---

1. Inleiding

In het onderzoeksrapport 'Uitgesproken' worden de uitkomsten van afgenomen interviews weergegeven met betrekking tot de ontstane situatie in de gemeente Westerveld omtrent gewasbeschermingsmiddelen. In dit onderzoeksrapport worden, onder andere, enige handvatten gegeven voor de overheid. Eén van die handvatten is het inzetten van het ruimtelijk instrumentarium. Dit heeft vragen opgeroepen over de mogelijkheden die precies bestaan. Onderstaand bespreek ik de belangrijkste vragen.

2. Situatie Westerveld

De situatie in de gemeente Westerveld is complex. Uit het rapport 'Uitgesproken' en eerder 'Meten=Weten' maak ik op dat het gaat om een bestaande situatie waarbij agrariërs gebruik maken van gewasbeschermingsmiddelen nabij kwetsbare functies (wonen). De agrarische en woonfunctie zijn momenteel dusdanig dicht op elkaar gesitueerd dat overlast ontstaat. In het bijzonder vrezen inwoners voor de gevolgen van de beschermingsmiddelen voor hun gezondheid. Het probleem speelt al geruime tijd en betreft daarmee in de kern een historisch gegroeide situatie, waarbij functies achteraf bezien niet op de optimale afstand van elkaar zijn gesitueerd.

3. Mogelijkheden ruimtelijk instrumentarium

Het wettelijk kader voor het ruimtelijk instrumentarium is de Wet ruimtelijke ordening (Wro). Deze wet geeft uitgangspunten voor de inrichting van de openbare ruimte. Een belangrijk element is dat functies zich over en weer goed met elkaar kunnen verdragen. Een fabriek wordt bijvoorbeeld niet naast een school geplaatst en een woonwijk niet naast een vliegveld. Dit uitgangspunt brengt allerlei onderbouwings- en afstandseisen met zich mee. De Wro wordt binnenkort opgevolgd door de Omgevingswet. Deze wet bevat een aantal nieuwe instrumenten en uitgangspunten die van belang kunnen zijn in deze casus. Indien de Omgevingswet inderdaad op 1 januari 2022 in werking treedt, vervalt de Wro al over een half jaar. In het kader van deze casus worden daarom zowel de mogelijkheden onder de Wro als de Omgevingswet besproken. Omwille van de begrijpelijkheid benoem en beantwoord ik onderstaand de, naar mijn idee, belangrijkste vragen. Hierbij geef ik in eerste instantie een kort antwoord met daarbij, ter achtergrond, de inhoudelijke onderbouwing.

3.1 Kan met het ruimtelijk instrumentarium een spuitvrije zone worden ingesteld?

Antwoord: ja, dat kan op basis van locatiespecifiek onderzoek. Een generieke spuitvrije zone (niet op de specifieke locatie toegespitst) is niet mogelijk.

Achtergrond: uit vaste rechtspraak van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna: de Afdeling) vloeit voort dat het mogelijk is regels op te nemen in een bestemmingsplan met betrekking tot het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen.[1] Wel volgt tevens uit de rechtspraak dat een dergelijke spuitvrije zone moet zijn gebaseerd op locatiespecifiek onderzoek.[2]

3.2 Welke juridische eisen worden gesteld aan een dergelijke spuitvrije zone?
Antwoord: de rechtspraak is op dit punt casuïstisch. Er zijn geen maten die vanuit de wet of de rechtspraak gelden voor de omvang van de zone.[3] Van belang is dat de situatie ter plaatse goed wordt onderzocht en dat belangen worden afgewogen.

De Afdeling lijkt met name te hechten aan het in kaart brengen van alle feiten en belangen. Wanneer dat wordt gedaan, toetst de Afdeling de belangenafweging die op basis hiervan wordt gemaakt terughoudend.[4] De jurisprudentie van de Afdeling toetst met name de *kwaliteit* van de besluitvorming en geeft op zichzelf *inhoudelijk* weinig richting over de vraag wat acceptabel is en wat niet. Het gaat erom dat het bevoegd gezag de feiten en belangen in kaart brengt en op basis hiervan een belangenafweging maakt. Bij de belangenafweging zelf komt het neer op het belang bij een voortzetting van de bestaande akkerbouw versus het belang bij een goede volksgezondheid. Wanneer uit verricht onderzoek blijkt dat gezondheidsrisico's niet kunnen worden uitgesloten, zal het belang bij de volksgezondheid moeten prevaleren. Een ander standpunt is immers onredelijk. Wanneer het echter de vraag is in hoeverre er een risico is, kan ook het belang bij voortzetting van de bestaande akkerbouw prevaleren. Daarbij kan ook een rol spelen dat het beëindigen van de bestaande situatie veel publiek geld kost. Deze kosten kunnen mogelijk niet aanvaardbaar zijn wanneer de risico's onzeker zijn.[5]

3.3 Kunnen met het ruimtelijk instrumentarium historisch gegroeide situaties worden beëindigd?
Antwoord: hoofdregel van de Wro is dat bestaand gebruik zoveel mogelijk wordt gerespecteerd. Zelfs wanneer bepaald bestaand gebruik wordt verboden, bestaat een wettelijke plicht om overgangsrecht op te nemen. Op basis van dit overgangsrecht kan het strijdige gebruik (zoals het spuiten in een spuitvrije zone) worden voortgezet. Een ruimtelijke maatregel kan daarom niet op zichzelf staan. Indien resultaat op korte termijn wenselijk is, zal moeten worden nagedacht over onteigening of grondaankoop. Onder de Omgevingswet ligt dit anders, omdat dan niet langer sprake is van een eerbiedigende werking en verplicht overgangsrecht.

Achtergrond: De Wro kent een diep verankerd principe dat bestaand gebruik zoveel mogelijk wordt gerespecteerd. Uit de rechtspraak van de Afdeling volgt dat hier uitzonderingen op mogelijk zijn. Zo overweegt de Afdeling dat het voortbestaan van ee historische gegroeide situatie in strijd kan zijn met de goede ruimtelijke ordening, met name wanneer de gezondheid van omwonenden niet kan worden gegarandeerd.[6]

---

[1] ABRvS 7 januari 2015, ECLI:NL:RVS:2015:4
[2] ABRvS 17 maart 2021, ECLI:NL:RVS:2021:565
[3] Volledigheidshalve wordt er wel op gewezen dat de Afdeling vaak refereert naar een afstand van 50 meter die 'niet onredelijk wordt geacht'. Tegelijkertijd moet, volgens de Afdeling, ook bij het hanteren van 50 meter voldoende onderzoek worden verricht. In die zin is de afstand van 50 meter niet een standaardmaat die zonder meer kan worden gehanteerd.
[4] Zie bijvoorbeeld ABRvS 12 november 2014, ECLI:NL:RVS:2014:4036.
[5] Idem, zie daarnaast TBR 2020/3
[6] ABRvS 10 september 2014, ECLI:NL:RVS:2014:3342

Er zijn dus mogelijkheden bestaand gebruik niet te respecteren en een verbod, zoals een spuitvrije zone, op te nemen. Tegelijkertijd is ook hiermee de kans klein dat het overlast gevende gebruik daadwerkelijk wordt beëindigd. Ek bestemmingsplan moet namelijk wettelijk verplicht overgangsrecht bevatten.[7] Dit overgangsrecht houdt, kort gezegd, in dat gebruik dat legaal was in het voorgaande plan, maar strijdig in het nieuwe plan, mag worden voortgezet. Wel geeft een bestemmingsplan een grondslag voor onteigening. Dit is echter een laatste redmiddel, dat ook geld kost. Als alternatief kan grond ook minnelijk worden aangekocht. Indien het gewenst is het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op korte termijn in een bepaalde zone te verbieden, zijn dergelijke vervolgstappen echter onontbeerlijk.

Onder de Omgevingswet wordt het verplichte overgangsrecht losgelaten. Indien het bevoegd gezag geen voorziening treft, heeft het verbieden van bepaald gebruik meteen als gevolg dat dit gebruik niet langer is toegestaan. Wel ligt het in de lijn van verwachtingen dat ook hier een belangenafweging moet worden gemaakt. Omdat wordt ingegrepen in de eigendomspositie, kan deze motivering niet lichtzinnig zijn.[8] Hiervoor moeten soortgelijke punten worden onderzocht en afgewogen als besproken onder 3.2. Indien mogelijke gezondheidsrisico's aanleiding geven voor een dergelijk verbod, zullen deze derhalve goed moeten worden onderzocht en onderbouwd. Het risico moet reëel zijn en het besluit kunnen dragen. Wanneer wordt gekomen tot een houdbaar besluit, spelen alsnog aanpsrakelijkheidskwesties. De eigenaar kan namelijk schade vorderen voor rechtmatige besluiten die leiden tot onevenredig nadeel.

3.4 Welke mogelijkheden zijn er voor de provincie?
Antwoord: doordat het een historisch gegroeide situatie betreft, zijn de mogelijkheden beperkt. Onder de Omgevingswet zijn er meer mogelijkheden, doordat dan (1) rechtstreeks werkende regels kunnen worden opgenomen, en (2) niet langer sprake is van verplicht overgangsrecht. Gelet op het feit dat de Omgevingswet nog niet in werking is getreden, is nog geen jurisprudentie voorradig waarin precies wordt afgebakend waar de grenzen liggen.

Achtergrond: in grote lijnen geldt het wettelijk regime zoals dat hiervoor is geschetst ook voor de provincie. Wat dat betreft zijn er weinig concrete voordelen te verzinnen wanneer de provincie het probleem zelf ter hand neemt. Het probleem dat het een historisch gegroeide situatie betreft en het feit dat de Wro hier groot belang aan hecht, maakt dit lastig.

Onder de Omgevingswet krijgen Provinciale Staten andere instrumenten. Zo is het mogelijk ook voor dit soort kwesties regels op te nemen in de Omgevingsverordening die rechtstreeks doorwerken naar de burger.[9] Concreet zou de Omgevingsverordening een spuitvrije zone kunnen bevatten. Wel zou deze zone moeten worden onderbouwd aan de hand van de in 3.2 genoemde eisen. Aanvullend stelt de Omgevingswet als eis dat de provincie slechts van deze bevoegdheid gebruik maakt wanneer er sprake is van een provinciaal belang en het gemeentebestuur dit belang onvoldoende doelmatig en doeltreffend kan behartigen.[10] Ook dit zou moeten

[7] Artikel 3.2.1 en 3.2.2 Bro
[8] Deze positie wordt beschermd op grond van artikel 1 van het Eerste Protocol bij het EVRM
[9] Artikel 4.1, lid 1, Ow
[10] Artikel 2.3 Ow

worden onderbouwd. Tot slot zij erop gewezen dat benadeelde partijen om nadeelcompensatie (geld) kunnen verzoeken indien de Omgevingsverordening een dergelijke regel zou gaan bevatten.

4. Conclusie

- Met gebruikmaking van het ruimtelijk instrumentarium is het mogelijk een spuitvrije zone in te stellen. Wel dient een dergelijke spuitvrije zone te worden gemotiveerd op basis van locatiespecifiek onderzoek.
- Inhoudelijke richtsnoeren waaraan een spuitvrije zone moet voldoen zijn bijna niet te geven. De jurisprudentie is op dit punt casuïstisch en lijkt zich met name te richten op de kwaliteit van het verrichte onderzoek.
- Het instellen van een spuitvrije zone zal onder de Wro niet direct resultaat hebben, omdat de Wro bestaand gebruik eerbiedigt. Verdere vervolgstappen, zoals onteigening of uitkoop, zouden moeten volgen.
- Onder de Omgevingswet ligt dit anders en dient bestaand gebruik niet per definitie te worden gerespecteerd. Ook onder de Omgevingswet dient echter sprake te zijn van een gefundeerde belangenafweging.
- Het stellen van rechtstreeks werkende regels op provinciaal niveau is, onder voorwaarden, mogelijk. De Omgevingswet geeft hier een ruimere mogelijkheid toe dan de Wro.

Weergave gesprek met mevrouw Klijnsma 19-11-2021
Aanwezig: J Klijnsma en [redacted] provincie; HLB [redacted]; [redacted] (NoordLheederes); [redacted] (bewoner Leggeloo), [redacted] (bewoner), [redacted] (Natuurorganisaties en Milieudefensie).
Weergave opgetekend door [redacted] en [redacted]

Mevrouw Klijnsma:
Doel van het gesprek voor mevrouw Klijnsma is om brede dialoogtafels in te stellen waar omwonenden, telers, mensen van gemeente, provincie (in haar woorden: iedereen die er toe doet) aan deelnemen zodat er in goed overleg samen gezocht worden naar oplossingen. Mevrouw Klijnsma vindt het haar taak om er als Commissaris van de Koning voor te zorgen dat het onderlinge samenleven in Drenthe goed is/ wordt.
Bij de brede dialoogtafels zijn in ieder geval de volgende issues van belang:

- Verduurzaming
- Transitie duurzame bollenteelt
- Oer essen bewaren
- Over en weer informatie verstrekken
- Monitoren
- Waterproblemen

Mevrouw Klijnsma heeft hoge verwachtingen van de dialoogtafels. Tegelijkertijd hoorden we haar in haar woordkeuze voorbehoud maken.
Maar toch: de problemen die we nu ervaren kunnen daar besproken worden en worden opgepakt. Dat kan tussen de deelnemers ter plekke, maar ook met externe partners.
Een paar voorbeelden die de revue passeren; telers van grond laten ruilen, op verzoek bufferstroken aanleggen, ministerie aanspreken om beter met meldingen om te gaan. Aanpassen van spuitmiddelen in de nabije omgeving van de Natura 2000 gebieden.
Mevrouw Klijnsma gaf aan dat een strikte toepassing van wet en regelgeving tot grote problemen zou leiden. En dat het bij andere issues ook in onderling overleg werd opgelost. Ze noemde o.a. stikstof en de PAS regeling als voorbeeld. Voor zover wij zijn geïnformeerd is de aanpak stikstof juist via een rechterlijke uitspraak afgedwongen.

Omwonenden en vertegenwoordiger milieuorganisaties
We hebben duidelijk gemaakt dat er in de bestaande Europese wetgeving al voldoende bouwstenen zitten, mits die volledig in NL-wetgeving wordt geïmplementeerd en wordt gehandhaafd. Wet natuurbescherming, handhaving toepassen. Bestemmingsplannen die op orde moeten zijn.
Mevrouw Klijnsma benadrukte meermalen het recht om naar de rechter te stappen. Daarop is geantwoord dat we helemaal niet naar de rechter willen stappen maar dat we willen dat de overheid zijn taak correct uitvoert.
Er liggen op dit moment handhavingsverzoeken over stoffen bij 12 provincies. Die zijn bedoeld ter opschudding en tevens als een handreiking om oplossingen te vinden voor het omgaan met de gevolgen / consequenties van de gerechtelijke uitspraken.

We hebben verteld over het memo Ruimtelijk Ordening van een beleidsmedewerker van de provincie die daarin zegt dat er wel degelijk mogelijkheden zijn.
Dit memo is gedateerd op 20 april, een paar dagen voor de "pilot" is gelanceerd.
Dit memo hebben we gevonden via de WOB procedure (Wet Openbaar Bestuur).
In de Statenvergadering van 16 juni 2021 gaf Gedeputeerde Brink aan dat de provincie daar geen gebruik van **wilde** maken. In de commissievergadering op 8 september 2021 van OGB (Omgevingsbeleid) gaf de gedeputeerde Jumelet aan dat de provincie geen ruimtelijke oplossingen **kon** maken. (Let op de eigen interpretatie van de tekst die door de Gedeputeerden is uitgesproken)
Het bewuste memo is bij dit verslag gevoegd.

We hebben gemeld dat we op de hoogte zijn van de gesprekken van dinsdag 16 november. Aangegeven dat we blij zijn met de toezegging dat omwonenden deel gaan nemen aan de Stuurgroep. Dat we er van uit gaan dat dat op korte termijn zal worden gerealiseerd. Daarop nam mevrouw Klijnsma enig gas terug.
De vraag is gesteld hoe de brede dialoogtafels zich verhouden tot de Stuurgroep. Daarop komt mevrouw Klijnsma nog terug.

HLB,
Er zijn 22 proeven gaande. In verschillende settingen, op het veld, in het laboratorium, bij ROL. Sommige proeven zijn dit jaar mislukt vanwege het slechte natte weer. Andere lijken positiever. De suggestie door de omwonenden is gedaan om te zorgen voor een nieuwsbrief.
Er is gevraagd naar het arsenaal biologische telers t.o.v. de reguliere telers van:
1) Tulpen 2) lelies 3) gladiolen 4) pioenrozen
Daarop krijgen we nog antwoord.
De discussie ging over de afzet van biologische bollen. Daar moet aan gewerkt worden binnen Nederland en Europa.
De omwonenden signaleerden het probleem dat de afzet van met name lelies op de internationale/ intercontinentale markt niet te beïnvloeden is. De eisen die China / Taiwan aan de producten stelt is dermate hoog dat ze geen genoegen zullen nemen met bijvoorbeeld kleinere bollen.
De verwachting is dat de hele transitie 5-10 jaar (zoals gemeld in de bijeenkomst van 16 november, groep 1) in beslag zal nemen . Er zoals gezegd afhankelijk is van de weersomstandigheden.

vertelt over zijn waarneming met het spuiten op de es met een middel met de onmiskenbare geur van MCPA. Vanuit zijn werk weet hij dat dit een contactherbicide is voor de bestrijding van eenjarige en meerjarige breedbladige onkruiden. Dit middel doodt geen grassen. Echter na het spuiten ging alles dood, inclusief de grassen. Daarnaast is er waarschijnlijk om de spuittank leeg te krijgen 3x op het perceel gespoten. Hij vraag zich af of het CTGB het middel individueel keurt of zoals in dit geval ook deze cocktail?
MCPA is schadelijk voor mens en dier. Met name de voortplanting en de ontwikkeling van de mens wordt aangetast als deze stof - via andere gewassen of via het drinkwater- uit grondwater wordt geconsumeerd.

Deelname aan de brede dialoogtafels
De uitkomst over deelname aan de brede dialoogtafels is als volgt:
: positief. en hopen door deel te nemen verbeteringen te realiseren voor hun persoonlijke

omstandigheden. [redacted] vindt het ook belangrijk dat de jongeren (plm 30 jaar) worden vertegenwoordigd. Zij neemt zitting namens deze groep. [redacted] wil vooral aandacht voor de teloorgang van de cultuurhistorische essen.
[redacted]: negatief als vertegenwoordiger van de NLE. Zal binnen de groep NLE checken of er belangstelling is en dit terugkoppelen aan mevrouw Klijnsma en [redacted].
[redacted]: het is hard nodig is dat de overheden met ons aan tafel komen zitten. Heeft geen bezwaar dat daar telers bij zijn.

Tot slot
We verwachten nog antwoord op de beide vragen die in deze weergave gesprek zijn genoteerd:
> Hoe verhouden de brede dialoogtafels zich tot de Stuurgroep
> Informatie over het arsenaal biologische lelieteelt, tulpen, gladiolen en pioenrozen.
> Hoe zit het met de keuring van het CTGB en de cocktail van MCPA met een ander middel

Bijlage: memo provincie Drenthe

Date : 1-1-0001 00:00:00
To : "Jetta Klijnsma" [redacted]@drenthe.nl
Subject : FW: input ter voorbereiding op gesprek met ged. Jumelet vanmiddag

Dag Jetta,

Vanmiddag heb jij een gesprek staan met Henk Jumelet om bij te praten over de bollenteelt.

Aanwezig
Naast Henk en jij, zijn [redacted] en [redacted] aanwezig.

Suggestie gesprekspunten:
1. Terugkoppeling en vooruitblik gesprekken i.k.v. impasse bollenteelt
2. één bespreekpunt
3. Afstemmen vervolgproces pilot

Ad1. Terugkoppelen belanghebbenden
Laatste afstemmingsmoment met Jumelet was eind juni. Goed om Jumelet even bij te praten over de gesprekken die jij sindsdien hebt gevoerd met:
- Milieudefensie Westerveld
- Stichting Bollenboos
- Distributeurs
- Meten = Weten
- HLB (Janny Peltjes).

In algemene zin: plezierige gesprekken, luisteren naar knelpunten en oplossingen, partijen stevig geharnast, Feiten en beweringen worden ten gunste eigen standpunt benut, handreikingen tot oplossingen worden geboden, nog wel vraagteken of en hoe verder na 1 oktober.

Aangedragen oplossingen liggen enerzijds op het vlak van transparantie en communicatie. Omwonenden moeten van boeren weten wat en wanneer ze wat doen en waar ze mee bezig zijn. Ook qua inspanningen rondom verduurzaming. Ook m.b.t. ruimtelijke ordening zijn suggesties aangedragen (ruilverkaveling, grenzen trekken waar wel en waar niet, etc.)

NB: in het kader van ruilverkaveling werd ere vanuit Bollenboos nog een suggestie aangedragen: het project op de Hazenes in Diever. Poging om in de bufferzones van het natura 2000 gebied Drents Friese Wold, en het dorp Diever een Drentse es in te richten volgens de ideeën van natuur inclusieve landbouw. Er zijn veel partijen betrokken (politiek, investeerders, dorpelingen, etc.) en het zou een pilot kunnen worden waar de toekomstige kansen in de natuurinclusieve landbouw onderzocht kunnen worden.

Vooruitblik
Deze en volgende week diverse gesprekken gepland. O.a. ontmoeting tussen HLB en Meten=Weten, omwonenden Lheebroek [redacted] natuurorganisaties, boerenvertegenwoordiging, omwonenden 7 september (25 aanmeldingen) etc.

Ad2. Bespreekpunt
Jij hebt een vraag ontvangen van de werkgroep 'Schone Bollenteelt Midden-Drenthe' [redacted]). Vraag is of jij met hun in gesprek wil op korte termijn – voor 1 oktober - zodat hun zorgen kunnen worden meegenomen in de pilot. Ik heb je hier vorige week over gesproken en daarbij heb je aangegeven dat deze mensen prima mee kunnen in de gesprekken op 7 september. Ambtelijk werd daarna wel aangegeven dat deze groep afkomstig is uit Midden-Drenthe, en de pilot zich richt op de gemeente Westerveld. Ik denk dat het goed is om deze groep (ook) bestuurlijk in gesprek te gaan. De vorm maakt daarbij niet zoveel uit.

Ad3. Afstemmen vervolg
Vervolgplanning
Met oog op bovenstaande gesprekken en geredeneerd vanuit de toezegging aan de staten om de statenleden voor 1 oktober te informeren over het vervolg van de pilot.

- Rond 10 september: bila Jumelet en cdK (terugkoppeling bevindingen en afstemmen inhoudelijke vervolg)
- 14 september: inhoudelijk gesprek met telers/KAVB over bevindingen en vervolg
- 20 september: delen procesinformatie over toezegging in presidium
- 21 september: voorstel met PS brief in GS
- Kort daarna: PS brief verzenden + interne en externe communicatie.

Date : 14-12-2021 11:44:18
From : '[redacted]drenthe.nl
To : '[redacted]@drenthe.nl
Subject : FW: Rapportage van de cvdK van de gesprekken in het kader van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe
Attachment : reactie decemberrapporatage CvK.pdf;website_stamp_1_sos_en.png;

Van:[redacted]@xs4all.nl>
Verzonden: dinsdag 14 december 2021 10:33
Aan:[redacted]drenthe.nl>
CC:[redacted]@drenthe.nl>
Onderwerp: Re: Rapportage van de cvdK van de gesprekken in het kader van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe

Beste Jetta,

Zie voor mijn reactie op jouw rapportage het bijgevoegde pdf document.

Ik stel een reactie daarop van jou zeer op prijs.

met vriendelijke groet,

[redacted]

[redacted]

06-[redacted] [NIEUW NUMMER!]

[redacted]

Op 8 dec. 2021, om 10:44 heeft [redacted] drenthe.nl> het volgende geschreven:

Geachte heer/mevrouw,

Zoals afgesproken treft u in deze mail de rapportage aan, die het College van Gedeputeerde Staten vandaag heeft aangeboden aan Provinciale Staten. Met deze vervolgrapportage worden de Staten op hoofdlijnen geïnformeerd over de gesprekken die ik heb gevoerd én de stappen die ik de komende maanden graag samen met u wil gaan zetten.

Met hartelijke groet,

Jetta Klijnsma
Commissaris van de Koning in Drenthe
<49-5.1-2021002131 Bijlage 1 Rapportage CvdK gesprekken i.k.v. programma Duurzame bollenteelt Drenthe.pdf>

[redacted] 14 december 2021

Beste Jetta,

Op 8 december ontving ik jouw rapportage aan PS waarin je de resultaten van de door jou gevoerde gesprekken uiteenzet.

Allereerst: 10.2e [redacted] Ik reageer als omwonende en was als zodanig aanwezig bij de gespreksronde in Grand Café de Brink.

- Allereerst doet jouw rapportage aan PS op geen enkele manier recht aan de onrust, spanning en benauwenis die leeft onder de omwonenden. Geen woord over volksgezondheid, biodiversiteit & natuur. Geen woord over de werkelijke aard van de problematiek: uitputting van de aarde en gezondheid.
- Daarop aansluitend: opnieuw doe je het voorkomen alsof het gaat om een gesprek tussen telers en omwonenden over de teelten en het gebruik van bestrijdingsmiddelen. Daarmee zet je de zorgen en argumenten van omwonenden direct overboord.
- In de gesprekken die we formeel en vooral informeel hebben gevoerd heb ik telkens overeind proberen te houden dat spoor 2 een andere invulling zou moeten krijgen. Even leek het de goede kant op te gaan toen spoor 2 op enig moment werd benoemd als omwonenden-spoor. Op basis van de informele gesprekken heb ik daarom destijds bevestigend geantwoord op jouw vraag of spoor 1 en 3 niet gewoon door konden gaan. Ik was daar toen positief over in de verwachting dat spoor 2 werkelijk een onderzoek-spoor zou worden naar de vele richtingen die beschreven zijn in Tijd voor Reflectie.
- Achteraf bezien was blijkbaar het enige doel van alle gesprekken om het Programma Duurzame Bollenteelt hoe dan ook door te laten gaan. En alle alternatieve en creatieve oplossingen uit te schakelen.
- Wij hebben altijd gezegd dat een dialoog prima is mits...Mits omwonenden en Meten=Weten erkend worden en serieus worden genomen. Ik heb daarom altijd gepleit – op vele manieren- om van spoor twee óók een onderzoek-spoor te maken.
- In je rapportage schrijf je: “Het programma Duurzame bollenteelt geeft aan dat er een dialoog noodzakelijk is tussen alle belanghebbenden”. Bedoeld wordt tussen telers en omwonenden. Maar in het Programma is van die noodzaak (in de uitwerking) niets terug te vinden. Spoor 2 gaat vooral over ‘uitleggen’ vanuit het perspectief van de telers. Zie daarvoor het commentaar van M=W op de pilot. Samengevat:

  > Het onderwerp ‘communicatie’ wordt (in de pilot) ingevuld met een aan te stellen gespreksleider voor 4 uur per jaar per bedrijf (totaal 36 uur) én een gespreksleider voor 2 maal 12 uur (inclusief voorbereiding bijeenkomsten) per jaar. Dat wil zeggen dat aan daadwerkelijk communicatie (‘dialoog’) € 22.500 wordt besteed en dat geld vloeit ook nog geheel naar de aangesloten bedrijven. Het overige communicatiebudget wordt besteed aan communicatie- uitingen en

‘reclamemateriaal’: website, bedrijfsbezoeken, folders, begeleiding werkgroep etc. en rapportages. De telers mogen bijna10.2g aan uren inboeken voor drie jaar. Van het totale budget á € 270.000 gaat effectief dus slechts 10.2g naar de in het programma geroemde dialoog…Ook komt er ineens een specialist akkerranden/bufferzones uit de lucht vallen voor10.2g Burgers of omwonenden (georganiseerd of niet) worden nergens genoemd en kunnen ook nergens over beschikken terwijl zij toch blijkbaar de doelgroep zijn.
Áls het Programma de dialoog werkelijk serieus had genomen had er een ander voorstel gelegen.

- “Het is van wezenlijk belang om van elkaar te weten wat er leeft en speelt”, schrijf je. Wel, dat weten we inmiddels wel na 20 jaar. Het probleem is en blijft dat de overheden het voortdurend laten afweten richting hun burgers.
- Alles in je rapportage wordt weer teruggebracht tot teler – omwonende. De Provincie blijft weer heel veilig achter haar opgetrokken muur: “Er zijn geen mogelijkheden in de ruimtelijke ordening”. Een regelrechte leugen. Dat moet je toch duidelijk zijn geworden uit de gevoerde gesprekken.

Wat verwarrend is geweest is jouw rol in het geheel. Uiteindelijk blijk je niet de onafhankelijke intermediair maar een wezenlijk onderdeel van het college waarbij de opdracht blijkbaar was om het Programma Duurzame Bollenteelt overeind te houden.
Alle omwonden zijn voor de zoveelste keer blij gemaakt met een dooie mus.
Spoor 2 wordt het zoveelste gesprekstafeltje.
Het college heeft geen millimeter bewogen. De rigiditeit is stuitend en een bestuur onwaardig.

Ik voel me gebruikt.

Ik stel een reactie op deze brief zeer op prijs.

Met vriendelijke groeten,

@icloud.com

Date : 11-1-2022 21:40:39
From : "[redacted]@drenthe.nl
To : "Henk Jumelet" [redacted]@drenthe.nl
Cc : "[redacted]@drenthe.nl
Subject : FW: Reactie rapport m=w
Attachment : Reactie op rapport 2022 Onderzoek verspreiding bestrijdingsmiddelen in Drenthe en omstreken.docx;

Hallo Henk,

Hierbij een eerste reactie op het rapport van M=W, had hem vanmiddag ook al gestuurd dacht ik, maar dat is blijkbaar niet goed gegaan. Zie ook in de mail hieronder de aanvullende opmerkingen van [redacted].

Groet [redacted]

Van: [redacted]@drenthe.nl>
Verzonden: dinsdag 11 januari 2022 12:04
Aan: [redacted]@drenthe.nl>
CC: [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>; Jordan Jumelet [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>; Martien Haasjes <[redacted]@drenthe.nl>
Onderwerp: RE: Reactie rapport m=w

Dag [redacted],

Ik heb het rapport even snel doorgenomen (nog geen tijd gehad voor het grondig doorlezen). In de bijlage mijn opmerkingen tot dusverre.

Een aantal zaken wordt opgepakt binnen het **Nederlands actieplan duurzaam gebruik gewasbeschermingsmiddelen 2021 t/m 2025 (2030): wordt binnenkort vastgesteld.**

Hierin staat het volgende:
De Gezondheidsraad heeft in 2020 een vervolgadvies uitgebracht over vervolg acties naar aanleiding van het RIVM onderzoek uit 2019 en opgeroepen om
1. De aanpak van verduurzaming van de gewasbescherming voort te zetten en te intensiveren,
2. Aanvullend gezondheidsonderzoek uit te voeren,
3. Monitoring van gebruik en blootstelling en
4. Verbetering van de goedkeurings- en toelatingscriteria op het gebied van cumulatie en neurotoxiciteit.
De aspecten 1, 3 en 4 zijn of worden opgepakt in het Uitvoeringsprogramma, waarbij het bij aspect 4 acties betreft gericht op beïnvloeding van EU besluitvorming en EU regelgeving

11.1 [redacted]

Ik ben eventueel morgen beschikbaar, mochten er vragen zijn.

Gr, [redacted]

Reactie op rapport 2022 Onderzoek verspreiding bestrijdingsmiddelen in Drenthe en omstreken

Het is een lijvig rapport met diverse onderzoeksbevindingen over het gebruik van bestrijdingsmiddelen en het neerslaan daarvan (incl. afbraakproducten) op mens, op zowel landbouwpercelen, als in natuurgebieden en tuinen. Duidelijk is dat overal middelen worden aangetroffen. Dat bleek overigens ook al in het Blootstellingsonderzoek (OBO) van RIVM.

De meeste metingen van het rapport werden in de jaren 2018-2021 afzonderlijk gepubliceerd, maar omdat al deze metingen ook een gemeenschappelijke context hebben, ontstond er behoefte om al deze resultaten met dit rapport in een gezamenlijke context te plaatsen. Het rapport bevat een aantal aanbevelingen voor verschillende doelgroepen hoe de algemene belasting van natuurgebieden en van bewoners met bestrijdingsmiddelen aangepakt kan
worden.

GS onderkennen de zorg van omwonenden rondom de gevolgen van het gebruik van bestrijdingsmiddelen en het belang van een duurzamere samenleving, reden waarom ook is ingezet op het Programma duurzame Bollenteelt met de pilot in Westerveld. En ook met de uitspraak van de Raad van Staten inzake het Handhavingsverzoek over het gebruik van bestrijdingsmiddelen nabij Natura 2000 gebieden hebben we aandacht voor dit vraagstuk.

Uit het onderzoek komt naar voren dat men twijfels heeft over de mate van bescherming van mens, dier en milieu, zoals dat in de toelatingsbeoordeling behoort te worden getoetst. Een terecht punt. Het primaat om iets te vinden van dit onderzoek ligt daarmee dan ook op het bordje van het Rijk (Ctgb). Lagere overheden gaan daar immers niet over. RIVM is gevraagd om een reactie op het rapport. Op dit moment wordt dat bestudeerd door hen. Vervolgens zal ook het verantwoordelijk ministerie naar alle waarschijnlijkheid een reactie geven. Mede omdat dit onderzoek deze week (12-1) met een aantal Kamerleden zal worden besproken in een ronde tafelgesprek.

Voor wat betreft de inzet van GS: deze vloeit voort uit de Motie van PS 15-12-2021 betreffende onderzoek naar het cumulatieve effect van het gebruik van bestrijdingsmiddelen
Om, zowel bij de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, als de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit de urgentie van onderzoek naar de cumulatieve effecten van bestrijdingsmiddelen aan te geven en te bepleiten deze problematiek hoog op de agenda te plaatsten.

Op basis van de commissie zou je eventueel aan kunnen geven (toe kunnen zeggen) om er bij de Minister ook op aan te dringen op korte termijn vervolg onderzoek te doen naar de effecten van het toepassen van bestrijdingsmiddelen voor mens en natuur. Daarbij zou dan ook verwezen kunnen worden naar het onderzoek van m=W.

Overigens is er eind vorig jaar door de Tweede Kamer een motie aangenomen waarin dit aan de orde is gesteld (Motie Wassenberg). Hierin wordt de regering verzocht, stevig te pleiten voor de invoering van een extra veiligheidsfactor bij de Europese toelating van pesticiden.
De minister heeft aangegeven dat zij “de Europese Commissie - ter uitvoering van deze motie - heeft verzocht een veiligheidsfactor te introduceren voor werkzame stoffen, waarvan het risico op cumulatie in het milieu het grootst is en om dit onderwerp op de agenda van het SCoPAFF te plaatsen (zie brief moties en toezeggingen op het gebied van gewasbescherming). Daarnaast werkt de Europese Commissie op dit moment aan een systematiek om bij de goedkeuring van werkzame stoffen en bij het vaststellen van maximale residulimieten rekening te houden met cumulatieve effecten op de gezondheid van de mens”.

Date : 6-12-2021 11:06:50
From : "[redacted]@drenthe.nl
To : "[redacted]@drenthe.nl
Subject : FW: Schriftelijke ronde Rapportage CvdK van de gesprekken i.h.k.v. het Programma Duurzame Bollenteelt

---

Van: Henk Jumelet [redacted] @drenthe.nl>
Verzonden: maandag 6 december 2021 09:56
Aan: [redacted] @drenthe.nl>
CC: Hans Kuipers [redacted] @drenthe.nl>; Henk Brink [redacted] @drenthe.nl>; Jetta Klijnsma [redacted] @drenthe.nl>; Nelleke Vedelaar [redacted] @drenthe.nl>; Tjisse Stelpstra [redacted] @drenthe.nl>; Wim Brenkman [redacted] @drenthe.nl>; [redacted] s@drenthe.nl>; [redacted] @drenthe.nl>; [redacted] @drenthe.nl>; [redacted] @

Date : 13-10-2021 07:39:31
From : '[redacted]drenthe.nl
To : '[redacted]@drenthe.nl
Subject : FW: Tussenrapportage gesprekken in het kader van de bollenteelt

---

Van:[redacted]@gmail.com>
Verzonden: dinsdag 12 oktober 2021 16:52
Aan:[redacted]drenthe.nl>
Onderwerp: Fwd: Tussenrapportage gesprekken in het kader van de bollenteelt

--------- Doorgestuurd bericht --------
Van:[redacted]@gmail.com>
Datum: di 12 okt. 2021 om 16:29
Onderwerp: Re: Tussenrapportage gesprekken in het kader van de bollenteelt
Aan[redacted]@gmail.com>

Beste mevrouw Kleinsma,

Ook ik was aanwezig bij een van de gespreksrondes.
Het verbaast mij ten zeerste, dat u als eindresultaat van deze gesprekken concludeert, dat een ieder open staat voor gespreksrondes tussen alle betrokkenen.
Ik sta daar helemaal niet voor open en heb dat ook niet gezegd tijdens het gesprek met u.
Er is lang genoeg gepraat.
De overheid moet nu in actie komen.
Die moet de burgers beschermen, last dat uw taak zijn, om ons in een veilige omgeving te laten leven.
Zonder overlast van veel te grote landbouw machines, die door onze prachtige dorpen crossen.
Zonder spuiten van schadelijk gif, wat onze gezondheid aantast.
Zonder herrie, die onze rustige provincie zo uniek maakt.
Dit vraag ik van u, er is genoeg gepraat.
Ik wil nu actie van u als overheid.

Met vriendelijke groet,
[redacted]

Op do 30 sep. 2021 om 12:29 schreef[redacted]@gmail.com>

> --------- Doorgestuurd bericht --------
> Van:[redacted]drenthe.nl>
> Datum: do 30 sep. 2021 om 11:59
> Onderwerp: Tussenrapportage gesprekken in het kader van de bollenteelt
> Aan:[redacted]drenthe.nl>
>
> Geachte heer/mevrouw,
>
> Zoals afgesproken treft u in deze mail mijn tussenrapportage aan, die het college van Gedeputeerde Staten vandaag heeft aangeboden aan Provinciale Staten. Met deze rapportage worden de Staten op hoofdlijnen geïnformeerd over de gesprekken die ik heb gevoerd én de stappen die ik de komende maanden graag samen met u wil gaan zetten in het kader van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe.
>
> Ter verdere bevordering van de dialoog start ik in oktober 2021 met het inrichten van gesprekstafels waarin alle betrokken partijen met elkaar in gesprek kunnen gaan om hun zorgen over en weer te delen en gezamenlijk op zoek te gaan naar oplossingen.
>
> Ik ben voornemens om rond 1 december 2021 een definitieve rapportage op te leveren waarin concreet wordt aangegeven of en zo ja op welke manier invulling wordt gegeven aan de dialoog tussen de betrokken partijen in de gemeente Westerveld.
>
> Met hartelijke groet,
>
> Jetta Klijnsma
> Commissaris van de Koning in Drenthe

Date : 3-10-2021 22:42:39
From : "Jetta Klijnsma"[redacted]@drenthe.nl
To : "[redacted]@drenthe.nl
Subject : Fwd: Tussenrapportage gesprekken duurzame bollenteelt
Attachment : image001.jpg;PS101121 A4 OGB131021 A8 Tussenrapportage gesprekken Duurzame bollenteelt COMPL.pdf;
Tkn!

Verstuurd vanaf mijn iPhone

Begin doorgestuurd bericht:

> **Van:** Anry Kleine Deters[redacted]@drentsparlement.nl>
> **Datum:** 3 oktober 2021 om 16:08:34 CEST
> **Aan:** Jetta Klijnsma[redacted]@drenthe.nl>
> **Kopie:** Henk Pragt <[redacted]@drentsparlement.nl>
> **Onderwerp: Doorst: Tussenrapportage gesprekken duurzame bollenteelt**
>
> Beste Jetta,
>
> Inmiddels de tussenrapportage van de gesprekken m.b.t. Duurzame bollenteelt/gebruik gewasbeschermingsmiddelen ontvangen.
> Ik ben teleurgesteld in de uitkomsten van de gesprekken en de door jou voorgestelde vervolgaanpak.
> Ik beleef het als terug naar 2013/2014 waar de dialoogtafels werden georganiseerd onder begeleiding van een mediator. Deze dialoogtafels hebben niet geleid tot enig begrip of succes.
> In het rapport "Uitgesproken" (in opdracht van de provincie/2019) werd ook geconcludeerd dat de partijen uitgesproken zijn en de overheid aan zet is.
> In jouw tussenrapportage lees ik niets over de rol van de overheid of een verantwoordelijkheid die de overheid heeft!
> Kortom, ik ervaar de uitkomsten van jouw gesprekken zoal vastgelegd in jouw tussenrapportage als een teleurstelling.
>
> Met vriendelijke groet,
>
> Anry Kleine Deters
> Fractievoorzitter
>
> D66 Drenthe
>
> T: +31 (0) 591[redacted]
> M: +31 (0) 6[redacted]
>
> Nieuwsgierig naar onze politieke resultaten? Klik hier.
> D66 website

Van:[redacted]@drentsparlement.nl>
Verzonden: vrijdag, oktober 1, 2021 9:50 AM
Aan: Statencommissie Omgevingsbeleid
CC: Fractiemedewerkers; Statencommissie Financien Cultuur Bestuur en Economie;[redacted] Jetta Klijnsma;[redacted]
Onderwerp: Tussenrapportage gesprekken duurzame bollenteelt

Geachte commissieleden,

Hierbij ontvangt u de tussenrapportage "gesprekken Duurzame Bollenteelt" die gisteren 30 september jl. als ingekomen stuk op de LIS van commissie OGB (13/10/21) is geplaatst.
De reactie gaat over een toezegging in een PS vergadering d.d. 7 juli 2021 daarom is hij gisteren ook op de LIS van PS 10/11/21 geplaatst.

Omdat het niet duidelijk was dat de brief zoals gebruikelijk op de LIS zou worden geplaatst ontvangt u de rapportage nu ook nog apart per mail.

Met vriendelijke groet,

[redacted]
PROVINCIE DRENTHE | Postbus 122, 9400 AC Assen
T (0592)[redacted] | E[redacted]@drentsparlement.nl

provinciehuis Westerbrink 1, Assen
postadres Postbus 122, 9400 AC Assen

www.drenthe.nl
(0592) 36 55 55

provincie Drenthe

Aan:
de voorzitter en leden van
Provinciale Staten van Drenthe

Assen, 30 september 2021
Ons kenmerk 39/5.1/2021001739
Behandeld door Team Bestuur en Concernzaken 36 55 55
Onderwerp: Tussenrapportage gesprekken in het kader van de bollenteelt

Geachte voorzitter/leden,

Ter vergadering van uw Provinciale Staten d.d. 7 juli 2021 is door de commissaris van de Koning de toezegging gedaan de dialoog en verbinding tussen de betrokken partijen in het kader van het Programma Duurzame bollenteelt te stimuleren. De commissaris heeft hiertoe diverse gesprekken gevoerd, met een brede vertegenwoordiging van alle betrokkenen.

Hierbij treft u de tussenrapportage van de commissaris hierover aan, waarin u in hoofdlijnen wordt geïnformeerd over de gesprekken die zijn gevoerd én de stappen die de commissaris voornemens is te gaan zetten in de komende maanden, ter verdere bevordering van de dialoog. Wij hopen u, namens de commissaris van de Koning, rond 1 december 2021 de eindrapportage aan te kunnen bieden.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Drenthe,

, voorzitter , secretaris

Bijlage Tussenrapportage

Afschrift aan gesprekspartners

provincie Drenthe

TUSSENRAPPORTAGE

Van de commissaris van de Koning over de stand van zaken ten aanzien van de gesprekken die zijn gevoerd in het kader van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe.

Aanleiding

Nederland is de grootste producent van bloembollen ter wereld. Ook in Drenthe worden in toenemende mate bloembollen geteeld. Bij omwonenden en belangenorganisaties is er zorg over de gevolgen van bollenteelt op de gezondheid, de biodiversiteit, het landschap en de natuur. Dit leidt in toenemende mate tot spanning in de (dorps)gemeenschappen waar de teelt plaatsvindt.

Marga Kool en Martha Buitenkamp hebben, op verzoek van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en de provincie Drenthe, in 2019 een verkennend onderzoek gedaan onder telers, georganiseerde en niet georganiseerde omwonenden en vertegenwoordigers van organisaties die betrokken zijn bij intensieve bollenteelt in de provincies Drenthe en Overijssel. Het rapport 'Uitgesproken' is hiervan het resultaat en geeft, naast een weergave van de verkennende gesprekken, ook handvatten die er toe kunnen leiden dat de betrokkenen (weer) met elkaar in gesprek komen.

Belangrijkste conclusie uit het rapport is, dat de omwonenden en telers de impasse tot nog toe niet samen hebben kunnen doorbreken en dat de gezamenlijke overheden aan zet zijn. Mede naar aanleiding hiervan is een programma Duurzame bollenteelt Drenthe opgesteld. Dit programma zet enerzijds een stap in de transitie om te komen tot een gewasbescherming met nagenoeg geen emissies naar het milieu en nagenoeg geen residuen op het product én zet in op het stimuleren van de dialoog tussen alle betrokken partijen. Met dit programma wordt invulling gegeven aan het Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 van het Ministerie van LNV en de ambities uit het provinciale programma "Toekomstgerichte landbouw".

Concreet heeft het programma als doel:

1. kennis te ontwikkelen die moet leiden tot een fundamentele verbetering in de verduurzaming van de bollenteelt;
2. bevorderen van de dialoog tussen de telers en omwonenden, zodat een open gesprek ontstaat en begrip voor elkaars situatie;
3. toelating van een middelenpakket dat een lagere milieubelasting heeft dan de huidige toegestane middelen bij de teelt van bollen.

Om invulling te geven aan het tweede doel 'het dialoogspoor' ben ik gevraagd om in een brede gespreksronde te verkennen wat nodig is om dit spoor gestalte te geven. Ik heb in de periode juni-september inmiddels met de volgende gesprekspartners aan tafel gezeten:

- de schrijvers van het rapport 'Uitgesproken'
- inwoners uit Westerveld in vier groepsgesprekken
- vertegenwoordigers van de bewonersgroep Noord-Lheederes
- een groep inwoners uit Midden-Drenthe

- vertegenwoordigers van belangengroeperingen Meten = Weten, Bollenboos en Milieu-defensie Westerveld in verschillende sessies
- telers van bollen in de gemeente Westerveld en een vertegenwoordiging van de Koninklijke Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur in verschillende sessies
- distributeurs van gewasbeschermingsmiddelen
- vertegenwoordigers van natuurorganisaties (Staatsbosbeheer, Natuur- en milieufederatie Drenthe, Drents Landschap, Natuurmonumenten)
- waterschap Drents Overijsselse Delta
- vertegenwoordigers van het Drents Agrarisch Jongerencontact, Agrarisch Natuur Drenthe en LTO Nederland
- directie van het HLB onderzoeksinstituut, het instituut dat de leiding heeft over het programma Duurzame Bollenteelt in Drenthe

In deze gesprekken heb ik vooral geluisterd naar de zorgen van alle gesprekspartners. Zij hebben mij verteld welke mogelijkheden zij zien om te komen tot oplossingen. In het rapport 'Uitgesproken' zijn de zorgen die in gesprekken naar voren zijn gekomen uitputtend verwoord.

Kort samengevat geven bezorgde omwonenden aan dat de wettelijke kaders, toelatingsprocedures en de mate van toezicht en handhaving op het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen ontoereikend zijn.

Kort samengevat vragen natuurorganisaties en georganiseerde belangengroeperingen randvoorwaarden te stellen aan plekken in Drenthe waar de intensieve bollenteelt mag plaatsvinden. Zij zijn van mening dat dit niet in de directe omgeving van woningen en natuurgebieden past.

Kort samengevat geven de telers en distributeurs aan zorgvuldig te werken binnen wettelijke kaders. Zij hebben binnen de sector al forse stappen gezet om tot duurzame gewasbescherming te komen en blijven daarin investeren. Zij willen in dialoog blijven met de bezorgde omwonenden en belangenorganisaties. Gelet op alle ontwikkelingen binnen de landbouwsector, maken telers zich zorgen over de mogelijkheid voor henzelf en hun bedrijfsopvolgers om hun onderneming gezond te kunnen blijven voeren.

Blik naar voren

In de gesprekken die ik heb gevoerd zijn waardevolle suggesties naar voren gekomen die kunnen helpen de dialoog te voeren. Om verdere stappen te zetten ga ik in oktober starten met het inrichten van gesprekstafels waarin alle betrokken partijen met elkaar in gesprek kunnen gaan om de zorgen over en weer te delen en naar elkaar te luisteren. Ik hoop dat door deze gesprekken een basis ontstaat om gezamenlijk op zoek te gaan naar oplossingen/compromissen.

Tot slot

Ik vind het fijn om te horen en te constateren, dat de wil er bij eenieder is om vanuit een open houding in dialoog te gaan. Als commissaris van de Koning wil ik mij daarom, ook na 1 oktober 2021, inzetten om de dialoog en de verbinding tussen alle betrokken partijen rondom bollenteelt in de gemeente Westerveld te verbeteren.

Date : 5-11-2021 09:31:10
From : "[redacted]@gemeentewesterveld.nl
To : "[redacted]@drenthe.nl
Subject : Gezamenlijke antwoordenreflectie MW_
Attachment : Gezamenlijke antwoordenreflectie MW_.docx;Samenwerken aan duurzaamheid (1).pdf;

Vraag [redacted] en [redacted] even voor wat context van de acties die zijn nl niet in W veld

Actie 19 wij hebben in onze duurzaamheidsnota bij 4.3 o.a. iets genoemd

we doen nl wel iets met regiodeal Zwolle naast de Pilot en we hebben binnen Unesco ook een vereniging van Agrariërs die bezig is met Leerstoel W veld

overige opmerkingen zsm zoals besproken zonet

****
Disclaimer:
De informatie verzonden met dit e-mail bericht is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Gebruik van deze informatie door anderen dan de geadresseerde en gebruik door hen die niet gerechtigd zijn van de informatie kennis te nemen, is verboden. Indien u niet de geadresseerde bent of niet gerechtigd bent tot kennisneming, (a) is openbaarmaking, vermenigvuldiging, verspreiding en/of verstrekking van deze informatie aan derden, niet toegestaan, en (b) wordt u verzocht de afzender daarvan op de hoogte te brengen en het bericht te vernietigen.
De Gemeente Westerveld staat niet in voor de juiste en volledige overbrenging van de inhoud van een verzonden e-mail, noch voor tijdige ontvangst daarvan.
Dit onderschrift is tevens het bewijs dat de email is gescand op virussen.
****

SAMENWERKEN AAN DUURZAAMHEID

DUURZAAMHEIDSNOTA GEMEENTE WESTERVELD

GemeenteWesterveld

Leeswijzer

Duurzaamheid. We kunnen er niet meer omheen, en dat willen we ook niet. In de gemeente Westerveld, waar economie, ecologie en wonen & recreëren zo mooi in balans zijn, investeren we daarom in duurzaamheid. Dat doen we vanuit verschillende invalshoeken.

Op 29 augustus 2019 heeft u de ambitie van de gemeente Westerveld beklonken: In 2030 hebben we 49% CO_2-reductie ten opzichte van 1990 behaald. En in 2050 moet de CO_2-reductie zelfs 95% zijn ten opzichte van 1990. Daarbij hebben we een voorbeeldfunctie. Dus zijn we voor onze eigen bedrijfsvoering nog ambitieuzer: in 2030 hebben we 75% reductie van CO_2- gerealiseerd. Met onze ambitie sluiten wij aan bij de doelstelling uit het Klimaatakkoord zoals deze in 2019 is aangeboden aan de Tweede Kamer.

De weg naar deze ambities bewandelen we via zes duurzaamheidsthema's:

- Energiebesparing
- Energie uit hernieuwbare bronnen
- Natuur inclusief
- Circulariteit
- Mobiliteit
- Klimaatadaptatie

Binnen elk thema worden beleidsplannen gemaakt, vastgesteld en uitgevoerd. Samen vormen ze onze 'totaalblik' op duurzaamheid in de nota Samenwerken aan Duurzaamheid. Daarmee behouden we niet alleen het karakter van de gemeente maar sluiten we ook aan bij de nationale ambitie. En hierbij staan participatie, landschappelijke inpassing en onze voorbeeldfunctie hoog in het vaandel. Per thema worden deze uitgangspunten uitgelicht worden in de op te stellen beleidsplannen.

Wij werken samen toe naar een duurzaam Westerveld. Er gaan keuzes gemaakt worden die het leven van alle inwoners kunnen beïnvloeden. Vandaar dat we het samen met de samenleving gaan doen. Participatie zorgt voor een groot draagvlak om onze ambitieswaar te maken. De uitvoering van alle duurzaamheidsdoelen komt in een speciale uitvoeringsagenda. Hierin staat ook een uitgebreide financiële- en communicatieparagraaf.

Met de nota Samenwerken aan Duurzaamheid geeft het college een duidelijk startsein voor verduurzaming. Deze nota zal bij nieuwe (financiële) inzichten telkens worden geactualiseerd. We gaan ervoor om in de eerste helft van 2022 met de nieuwe stand van zaken te komen.

HOOFDSTUK 1

Hierin staat de achtergrond van de beleidsnota Samenwerken aan Duurzaamheid en hoe deze tot stand is gekomen.

HOOFDSTUKKEN 2-7

We leggen uit hoe wij ons doel: een duurzaam Westerveld, gaan bereiken. De zes duurzaamheidsthema's die hierin leidend zijn lichten we toe. Ook geven we aan waar wij als organisatie nu staan, en waarheen we willen.

De letters van de eerste alinea zijn steeds paars. Dat is niet voor niets; het is de tekst die is opgenomen in de startnotitie. Daarna volgt een tabel met nog even overzichtelijk de doelen voor dat thema op een rij.

HOOFDSTUKKEN 8 EN 9

In de laatste hoofdstukken besteden we aandacht aan de financiën en de planning.

Hoofdstuk 1: SAMENWERKEN AAN DUURZAAMHEID

Deze nota geeft weer hoe wij in de gemeente Westerveld de komende jaren aan de slag gaan met duurzaamheid. Het onderwerp duurzaamheid is complex en de ontwikkelingen gaan snel. Hoewel dit nu belemmert geeft deze snelle ontwikkeling ook ruimte voor duurzaamheidsvragen en opgaven waar nu nog geen oplossing voor is. De technologische vooruitgang geeft hoop dat ogenschijnlijk onoverkomelijke problemen te zijner tijd toch opgelost gaan worden. Hiervoor is een open, flexibele houding nodig waarin ruimte is om veranderende inzichten en nieuwe initiatieven een plek te geven. Al met al is duurzaamheid een onderwerp dat in beweging is, en zodoende bewegen wij mee. Daarom is dit document ook dynamisch van aard en zal het gaandeweg het proces worden geactualiseerd.

Onze ambities en doelen benoemen we in de onderliggende beleidsstukken. Deze stukken zijn onlosmakelijk verbonden zijn met duurzaamheidsthema's. Met deze thema's willen wij richting geven, en de uitwerking ervan wordt opgenomen in het Uitvoeringsprogramma duurzaamheid. Nauwe samenwerking is nodig voor alle projecten die hieruit voortvloeien.

1.1 Waarom een duurzaamheidsdocument

Dit document is een samenvatting van de al bestaande beleidsdoelen en projecten. De ontwikkelingen van de afgelopen jaren zijn hierin opgenomen en gekoppeld aan de verschillende duurzaamheidsthema's. Daarnaast geven wij aan welke beleidsplannen de komende jaren opgepakt gaan worden en welke richting wij deze mee willen geven.

Zowel landelijke als regionale ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid maken dat de druk op de organisatie toeneemt. De Rijksoverheid heeft met het Klimaatakkoord een basis gelegd voor de opgaves waar wij voor staan. Hier zijn verschillende taken uit voort gekomen waar de gemeente vaak een centrale rol heeft. Komend jaar gaan wij aan de slag met de ontwikkeling van de Regionale Energiestrategie 1.0, de Transitievisie Warmte en de Regionale Adaptatiestrategie. Daarnaast gaan wij een facetbestemmingsplan te ontwikkelen waarmee kleinschalige energieprojecten ruimtelijk ingepast kunnen worden, en gaan we aan de slag met circulaire economie via de Regiodeal. Ook loopt er een traject rond de Regeling Reductie Energiegebruik. Met de nota Samenwerken aan Duurzaamheid willen wij een overzicht geven die de onderlinge verhoudingen goed weergeeft in lijn met de ambities van de gemeente. Hierdoor is het mogelijk prioriteiten te stellen en daarmee ook regie te houden op de landelijke en regionale ontwikkelingen en vragen rond duurzaamheidsthema's.

Met deze nota geven we inwoners, ondernemers en initiatiefnemers, maar ook aan de eigen organisatie een duidelijke boodschap over de richting die we als gemeente opgaan. Dit draagt allemaal bij aan het belangrijkste doel: samenwerken aan een groene, gezonde en schone wereld die we met trots kunnen overdragen aan de nieuwe generaties.

Met het ontwikkelen van deze nota is rekening gehouden met alle factoren die hierop van invloed zijn. Voorop staat dat duurzaamheid een dynamisch onderwerp is en een onderdeel van de hele samenleving. Hieronder staat kort beschreven hoe wij hiermee om zijn gegaan en hoe deze factoren zijn meegenomen in de verschillende fases van de totstandkoming van document.

1.2 Duurzaamheid als dynamisch onderwerp

Duurzaamheid is een onderwerp dat de laatste jaren in beweging is. Met het nationaal opgestelde Klimaatakkoord is er een bepaalde richting gekozen. De uitwerking van dit akkoord zal de komende jaren blijken. Daarom hebben we ervoor gekozen in deze nota om niet te diep in te gaan op het doorberekenen van de verschillende gegevens, maar dit pas bij de uitvoeringsagenda terug te laten komen. Hierdoor doet dit document recht aan het dynamische karakter van duurzaamheid.

Het is belangrijk om hierbij op te merken dat dit document vooruitloopt op diverse beleidsplannen die onlosmakelijk zijn verbonden met de thema's van duurzaamheid, maar separaat worden vastgesteld. Deze beleidsnota bevat daarom een overzicht van onderwerpen die in 2021 zal resulteren in een uitvoeringsagenda.

1.3 Duurzaamheid als integraal onderwerp

Duurzaamheid is een onderwerp dat elk domein beïnvloedt. Dit document helpt de gemeentelijke organisatie zich te organiseren rond de complexiteit van het duurzaamheidsbeleid. De verschillende beleidsplannen die samenhangen met de zes duurzaamheidsthema's worden vanuit verschillende vakdisciplines opgepakt. Door bij de opzet van dit document rekening te houden met de integraliteit bij de uitvoering verlopen de processen soepeler. Ook helpt dit document bij het vatten van duurzaamheid in organisatiebrede werkprocessen.

1.4 Duurzaamheid als onderdeel van de samenleving

Duurzaamheid is een onderwerp dat veel impact heeft op de samenleving. Om samen aan duurzaamheid te kunnen werken is het noodzakelijk om de samenleving hierover te horen. De afgelopen jaren hebben we op verschillende manieren geluisterd naar de samenleving en ook over diverse duurzaamheidsonderwerpen. De verschillende trajecten gaven gezamenlijk voeding voor dit document.

Samenlevingsagenda: Met de campagne 'Westerveld Natuurlijk'[1] werd duidelijk hoe inwoners denken over de toekomst van de gemeente. Deze inzichten werden verdeeld in de onderwerpen duurzaamheid, economie en sociaal resulteerden in een samenlevingsagenda. Deze campagne

'Westerveld Natuurlijk' gaf voeding voor de omgevingsvisie werd ook als basis gebruikt voor deze nota.

Regionale Energiestrategie

Begin van 2020 werd met twee bewonersavonden de basis gelegd voor een participatietraject om tot een Regionale Energiestrategie (RES) te komen. De informatie die daarmee werd opgehaald resulteerde in het in mei 2020 vastgestelde concept-RES. In dit concept is vastgelegd hoeveel energie wij als RES-regio willen opwekken. In 2021 wordt dit aanbod verder uitgewerkt met afspraken over hoe en waar deze energie wordt opgewekt. Dit resulteert in de RES 1.0. Hiervoor zal begin 2021 een nieuw participatietraject worden opgestart.

Transitievisie Warmte

In januari 2020 vond de tweedaagse sprintsessie Transitievisie Warmte plaats. Het doel van deze sprintsessie was om in twee dagen tijd met een brede groep mensen vanuit de gemeente te praten over Transitievisie Warmte. Door dit te doen met mensen vanuit verschillende domeinen zoals duurzaamheid, wonen, economische zaken en ruimtelijk beleid, ontstond er draagvlak voor de warmtetransitie. Naast medewerkers van de gemeenten waren ook medewerkers van woningcorporaties, energieleveranciers en netbeheerders aanwezig.

Overige trajecten

Voor verschillende duurzaamheidsthema's werd een inventarisatie gemaakt van bestaande participatietrajecten. Zo werden voor de onderwerpen mobiliteit en Natuur inclusief de participatietrajecten geraadpleegd die gebruikt werden voor de totstandkoming van het Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan en BrinQ-visie.

Vervolg

Participatie is een van de uitgangspunten. Daarom geven we per duurzaamheidsthema aan wat we willen bereiken met participatie. Omdat er in dit document is gekozen om niet vooruit te lopen op de ontwikkeling van de diverse beleidsplannen geven we het verloop van deze trajecten nog niet aan. De ontwikkeling van de uitvoeringsagenda en de verschillende beleidsplannen worden samen met de participatie- en communicatieplannen opgesteld.

Corona-maatregelingen

In het afgelopen jaar heeft de corona-crisis (Covid-19) grote impact gehad op alle facetten van het leven. De mogelijkheid om met inwoners, ondernemers en andere betrokkenen te praten was het afgelopen jaar beperkt en de verwachting is dat dit zeker komend jaar ook impact zal hebben op de participatietrajecten. De onzekerheid over het verloop van de coronacrisis en de daaropvolgende maatregelingen maakt dat we telkens een afweging maken over hoe - en wanneer we inwoners betrekken.

1.5 Totstandkoming plan

Fase 0

Vóór de start van de ontwikkeling van het duurzaamheidsbeleid hebben verschillende trajecten bijgedragen aan dit document (zoals beschreven hierboven). Ook is er met diverse stakeholders gesproken over de duurzaamheidsthema's.

Fase I

In de eerste fase is er een inventarisatie gemaakt van de bestaande gegevens. Deze werd gebruikt als voeding van werksessies. In de werksessies waren collega's van verschillende domeinen betrokken. Bij deze sessies werd, per thema, antwoord gegeven op de volgende vragen:

- Wat is de definitie van het thema;
- Wat is de rol van de gemeente;
- Wat is de koppeling met bestaand beleid en toekomstige plannen.

Fase II

In de tweede fase is de ambitie vastgesteld aan de hand van de volgende vragen per thema:

- Waar willen we als gemeente naartoe;
- Hoe passen de uitgangspunten daarbij;
- Wat is ons doel.

Fase III

In de derde fase is het document op- en vastgesteld.

1.6 Ambitie: Nationaal

Op 27 augustus 2019 heeft de gemeenteraad de Startnotitie Duurzaamheid vastgesteld. In deze startnotitie is ook de Westerveldse ambitie opgenomen: 49% CO_2-reductie in 2030 ten opzichte van 1990 en 95% CO_2-reductie in 2050 ten opzichte van 1990. Voor de eigen bedrijfsvoering zijn wij ambitieuzer: 75% reductie van CO_2-uitstoot in 2030. Met onze ambitie sluiten wij aan bij de doelstelling uit het Klimaatakkoord zoals deze in 2019 is aangeboden aan de tweede kamer. Met het Klimaatakkoord en de uitvoering die daaruit voortvloeit wil Nederland bijdragen aan de ambitie om mondiaal de CO_2-uitstoot met 49% te verminderen voor 2030, zoals dit is vastgelegd in het Akkoord van Parijs.

De volgende landelijke en regionale doelstellingen liggen ten grondslag aan dit document:

SER-energieakkoord (2013)

- 14% toename van het aandeel hernieuwbare energieopwekking;
- 16% toename van het aandeel hernieuwbare energieopwekking in 2023;
- 1,5% energiebesparing per jaar.

Akkoord van Parijs (2015)

- Mondiaal doel om de opwarming van de aarde te beperken tot maximaal 2 graden.

Drentse Energiedeal (2016)

- Energie neutrale woonomgeving in Drenthe in 2040.

Klimaatakkoord (2019)

- In 2030 49% reductie van CO2-uitstoot ten opzichte van 1990;
- In 2050 95% reductie van CO2-uitstoot ten opzichte van 1990.

1.7 Paraplu Westerveld

Met de vaststelling van de startnotitie in 2019 zijn ook de zes duurzaamheidsthema's vastgesteld. Deze thema's geven een overkoepelende kijk op het onderwerp Duurzaamheid. Onder deze thema's hangen diverse beleidsplannen die separaat worden vastgesteld. De uitvoering van de thema's wordt vastgelegd in de uitvoeringsagenda waarin tevens wordt verwezen naar de andere beleidsplannen die onlosmakelijk verbonden zijn aan de duurzaamheidsthema's.

De basis voor dit document is de nationale ambitie. Maar ook de visie van de gemeente Westerveld komt tot uiting bepaalde uitgangspunten. Door deze uitgangspunten uit te lichten is het mogelijk om voorwaarden te stellen aan de uitvoering.

1.8 Thema's duurzaamheid

De wettelijke taken en de landelijke ontwikkelingen zijn te vatten in zes duurzaamheidsthema's. Het formuleren van deze verschillende ontwikkelingen stimuleert een integrale aanpak.

De volgende thema's zijn geformuleerd:

- Energiebesparing;
- Energie uit hernieuwbare bronnen;
- Natuur inclusief;
- Circulariteit;
- Mobiliteit;
- Klimaatadaptatie.

1.9 Uitgangspunten duurzaamheid

Gemeente Westerveld heeft eigen kenmerken die benadrukt en uitgedragen mogen worden. Deze karaktereigenschappen zijn vertaald in uitgangspunten die integraal deel uitmaken van de uitwerkingen van de duurzaamheidsthema's. Deze uitgangspunten zijn gebaseerd op de participatietrajecten Westerveld Natuurlijk en BrinQ en op de wens van het college om als gemeente een voorbeeld te willen geven op het gebied van duurzame initiatieven.

Dit leidt tot de volgende drie uitgangspunten:

- Participatie;
- Landschappelijke inpassing;
- De gemeentelijke bedrijfsvoering als voorbeeld.

[1] Het gesprek is aangegaan op straat doormiddel van een klein, wit karretje die te vinden was op uiteenlopende plekken in de gemeente en ansichtkaarten die zijn bezorgd bij elk huishouden. Al met al hebben wij 1.400 reacties mogen ontvangen waarin de kracht en de verbeterpunten van de gemeente zijn aangegeven. In oktober 2019 zijn deze opbrengsten gebruikt voor dorpenavonden.

Hoofdstuk 2: ENERGIEBESPARING

De genomen energiebesparende maatregelen maken het mogelijk om een groot deel van de energievraag te beperken. Met het gasbesluit zal een deel van de warmtevraag worden omgezet in elektriciteit. Doordat we ons nu al richten op deze energiebesparende maatregelen kunnen we de energievraag in de toekomst reduceren.

2.1 De doelen van dit thema

In dit hoofdstuk leggen we uit hoe we de volgende doelen willen bereiken.

Thema Energiebesparing
Een energie neutrale woonomgeving in 2040
Bedrijven voldoen aan de Wet Milieubeheer
Doelen algemeen
Inwoners zijn bewust van het verbruik van de woning en weten het Drents Energieloket te vinden voor besparings- en financieringsmogelijkheden
Participatie
Opbouw lokaal netwerk van duurzaamheidsinitiatieven
Pioniersruimte lokale initiatieven
Gemeentelijke organisatie als voorbeeld
95% CO_2-reductie in 2050 van onze eigen panden
Landschappelijke inpassing
Het ondersteunen van eigenaren en bewoners van erfgoed (waaronder beschermde dorpsgezichten) ondersteunen met het, op een verantwoorde wijze, verduurzamen van monumentale panden.

2.2 Transitievisie warmte

Met de uitwerking van de Transitievisie Warmte wordt vastgesteld welke warmtealternatieven per gebied realistisch zijn. De Transitievisie Warmte wordt in 2021 opgesteld. Hierin legt de gemeenteraad een realistisch tijdspad vast waarop de gebouwde omgeving van het aardgas gaat. Voor gebieden waarvan de transitie voor 2030 is gepland is ook de potentiele alternatieve energie infrastructuur bekend. Deze worden vastgelegd in Wijkuitvoeringsplannen[1]. De Transitievisie Warmte wordt elke vijf jaar herzien en waar nodig aangepast op basis van nieuwe inzichten.

De volgende basis is nu al duidelijk en is daardoor van belang voor het thema energiebesparing:

- De Transitievisie Warmte is een onderdeel van duurzaamheid. Dit houdt in dat de uitgangspunten participatie, landschappelijke inpassing en de gemeentelijke organisatie als voorbeeld, zoals vastgesteld in de Startnotitie Duurzaamheid, worden meegenomen in de uitwerking van de Transitievisie Warmte;
- De Transitievisie Warmte wordt een onderdeel van de Omgevingsvisie en zal uiteindelijk ook onderdeel uitmaken van de omgevingsplannen;
- De transitie biedt uitdagingen maar vooral kansen. Een goede samenwerking met stakeholders is daarom essentieel. We gaan inzetten op kennisdeling met buurgemeenten en de provincie Drenthe;
- De transitie naar een aardgasloze omgeving zal een grote impact hebben op inwoners. De meeste maatregelen moeten worden genomen achter de voordeur. Wij kunnen geen keuzes maken voor de inwoners. Daarom is extra aandacht nodig om de inwoners te informeren via het participatietraject;
- Om een woning op een andere manier te verwarmen dan met aardgas is meestal extra isolatie nodig. Over het algemeen geldt dat minimaal energielabel B voldoende is.

Sprintsessie

In januari 2020 heeft een tweedaagse sprintsessie Transitievisie Warmte plaatsgevonden. Het doel van de sprintsessie was om in twee dagen met een brede groep mensen vanuit de gemeenten te komen tot bouwstenen voor de Transitievisie Warmte. Dit traject is door de provincie aan alle gemeenten van Drenthe aangeboden. De sprintsessie is georganiseerd door de gemeenten Westerveld, De Wolden en Hoogeveen. Door dit met mensen vanuit verschillende domeinen te doen, zoals duurzaamheid, wonen, economische zaken en ruimtelijk beleid, ontstond er draagvlak voor de warmtetransitie. Naast de gemeenten waren woningcorporaties, energieleveranciers en netbeheerders aanwezig.

Na de opgehaalde input van dag één, stond de tweede dag in het teken van de verdieping. Welke gebieden hebben de potentie om voor 2030 aardgasvrij gemaakt te worden? Hierbij werd gekeken naar welke gebieden de potentie hadden om voor 2030 aardgasvrij te zijn en naar de maatschappelijke factoren en de inrichting van het proces.

Het resultaat van de sprintsessie gaf een waardevol overzicht van kansen en mogelijkheden in de gemeente Westerveld. Het onderstaande overzicht (figuur 1) geeft een indicatie van typen buurten die de potentie hebben om uitgewerkt te worden in een Wijkuitvoeringsplan. Wij gaan met inwoners in gesprek waar deze wijkuitvoeringsplannen uitgevoerd kunnen worden.

Wat	Welke type woningen/buurt	Wanneer	Waarom
1. Isoleren	Alle woningen	Continu	Warmtevraag verminderen
1. Isoleren 2. Groen gas / hybride	Klein dorp <150 woningen in agrarische omgeving, hechte buurtgemeenschap	< 2030	Op basis van lokaal initiatief
1. All-electric 2. Hybride (groen gas, waterstof) 3. Nader te bepalen	Middelgroot dorp <500 woningen. Mix van bouwjaren, hechte buurtgemeenschap	<2030	Ideale mix aan type woningen om verschillende warmte-alternatieven in kaart te brengen
1. All-electric	Buurt met woningen bouwjaar >1990	<2030	Blauwdruk voor andere "jonge" wijken
1. Isoleren (circulaire materialen) 2. Hybride (waterstof, groen gas)	Omgeving Frederiksoord	>2030	Erfgoed Op basis van kennis vanuit de leerstoel
1. Thermische energie uit oppervlaktewater	Dorp of buurt aan de Oude Vaart, woningen bouwjaar >1990	>2030	Warmte bron aanwezig Opbouw aan kennis

Figuur 1. Schematisch overzicht van het resultaat van de sprintsessie

2.3 Opgehaalde kader

De landelijke duurzaamheidsambitie zoals beschreven in het Klimaatakkoord is gericht op het reduceren van CO_2-uitstoot. Dit is in hoofdlijnen te behalen door enerzijds het opwekken van energie met hernieuwbare bronnen en anderzijds door het besparen van energie. Hier leggen wij dan ook de focus op.

Bij het thema 'energie besparen' staan zowel het Klimaatakkoord als de Drentse Energiedeal aan de basis. Het Klimaatakkoord stelt dat gemeenten uiterlijk eind 2021 een Transitievisie Warmte vaststellen. In 2016 is de Drentse Energiedeal ondertekend door 70 partijen. Gezamenlijk gaan zij aan de slag met de ambitie Energieneutraal Wonen in Drenthe in 2040. Mede uit deze Drentse Energiedeal is het Drents Energieloket ontstaan. Dit loket, dat van de Drentse gemeenten is, ondersteunt onze inwoners met onafhankelijke adviseurs bij het nemen van duurzaamheidsmaatregelen. Vanuit het Drents Energieloket is de Regeling Reductie Energiegebruik aangevraagd waaruit de campagne 'Haal de Warmte in Huis' is ontstaan.

Om de warmtetransitie haalbaar en betaalbaar te houden is energiebesparing een noodzakelijke eerste stap. Dit geldt zowel voor besparing van warmte als besparing van elektriciteit, omdat warmtealternatieven vaak een elektrische basis hebben.

Het thema energiebesparing richt zich op het besparen van zowel fossiele als hernieuwbare vormen van elektriciteit en warmte in de bebouwde omgeving. Wij zetten in op de onderwerpen: gebouwgebonden energiebesparing, energiebesparing met non-invasieve maatregelen en door aanpassing van gedrag. Thema-breed is er aandacht voor energiearmoede.

2.4 Hier staan we nu

Gebouwgebonden energiebesparing

Bij gebouwgebonden energiebesparing worden verduurzamingsmaatregelen genomen aan het gebouw. De eigenaar van het gebouw is hierin de verantwoordelijke partij.

Het nemen van gebouwgebonden energiebesparende maatregelingen heeft een korte tijd impact maar is daarna jarenlang van invloed op de besparingsdoelstellingen. Daarnaast is het bij deze vorm van maatregelingen mogelijk om gebruik te maken van duurzaam en soms zelfs circulair materiaal.

Wij ondersteunen en adviseren inwoners bij het kiezen voor gebouwgebonden maatregelingen. Sinds eind 2019 zijn tien duurzaamheidscoaches actief die, gecoördineerd door de Energiecoöperatie Westerveld, inwoners via keukentafelgesprekken adviseren over logische stappen. Voor specifieke vragen verwijzen de energiecoaches inwoners door naar het Drents Energieloket. Namens de gemeente Westerveld ondersteunt het Drents Energieloket inwoners met onafhankelijk advies en financieringsmogelijkheden. De Duurzaamheidsbon draagt al meerdere jaren financieel bij aan iedere tweede duurzaamheidsmaatregel die inwoners nemen.

Wij maken ook prestatieafspraken met de woningcorporatie over de maatregelen en de snelheid waarmee zij de sociale huurwoningen in de gemeente verduurzamen.

Voor gemeentelijk erfgoed geldt dat de opgave tot verduurzamen een grotere drempel is. Dit komt door de kosten en gebrek aan kennis bij verschillende instanties over de verduurzamings- en financieringsmogelijkheden. Wij zijn actief in het LivingLab Erfgoed in Energietransitie, waar praktijkonderzoek wordt uitgevoerd naar de mogelijkheid tot energietransitie in erfgoed. Hierbij wordt ook gekeken naar de kansen die circulaire economie biedt in dit vraagstuk. Met het LivingLab ontwikkelen wij praktijkvoorbeelden en instrumenten die helpen bij het behalen van de landelijke doelstellingen van de Routekaart Verduurzaming Monumenten, te weten 40% CO_2 reductie in 2030 en 60% in 2040.

Non-invasieve energiebesparing

De non-invasieve energiebesparende maatregelingen zijn maatregelingen die tijdelijk zijn of meegenomen kunnen worden naar een volgende woning. Deze maatregelingen zijn onder verantwoordelijkheid van de eigenaar of huurder van de woning.

Wij ondersteunen inwoners bij het nemen van maatregelen door het geven van financiële prikkels en informatie over de mogelijkheden. Hierbij worden wij ondersteund door de energiecoaches en het Drents Energieloket. Voor bewoners van sociale huurwoningen is een energiecoach van huurdersvereniging MEVM beschikbaar. De energiecoaches geven informatie over mogelijke besparingsmaatregelingen. Een voorbeeld hiervan is inzicht geven in apparaten die veel energie gebruiken en warmtelekken.

Energiebesparing door gedrag

Ons energieverbruik wordt grotendeels beïnvloed door ons gedrag. Dit gedrag is situatie-afhankelijk en kan elk moment worden bijgesteld. Zo bepaalt de buitentemperatuur de behoefte aan verkoeling of verwarming. Inzicht in dit gedrag kan ervoor zorgen dat we ons gedrag aanpassen en zodoende energie besparen.

Wij zijn ons bewust van de beperkte invloed die wij hebben. Daarom ondersteunt de gemeente energiecoaches en lokale initiatieven die bijdragen aan de bewustwording van inwoners. Ze inspireren de inwoners om hun gedrag dus hun energieverbruik te veranderen. Dit doen zij bijvoorbeeld door warmtescans en het geven van inzichten in apparaten die veel energie gebruiken.

Energiearmoede

Energiearmoede kan vanuit twee verschillende perspectieven worden bekeken: vanuit het sociale domein en vanuit de (gevolgen van de) energietransitie.

Sociaal domein: Vanuit het sociale domein is er veel aandacht voor energiearmoede. Er is sprake van energiearmoede als iemand 10 procent van zijn inkomen uitgeeft aan energie. Als zo'n groot deel van de inkomsten naar de energierekening gaat kan dat ertoe leiden dat mensen inleveren en daardoor minder comfort hebben. De gemeente gebruikt de VoorzieningenWijzer als instrument om inwoners te ondersteunen bij financiële moeilijkheden. Hiermee wordt tijdens een persoonlijk adviesgesprek met een gecertificeerde consulent in kaart gebracht waar de deelnemer op kan bezuinigen en op welke financiële steun hij recht heeft.

Energietransitie: Door de warmtetransitie die de komende jaren gaat plaatsvinden is het te verwachten dat de energiekosten gaan oplopen. Voor een gedeelte van de huishoudens kan dit leiden tot energiearmoede. Bijvoorbeeld door een combinatie van onvermogen om gebouwgebonden besparingsmaatregelingen te financieren en door de verwachte energiekostenstijging. Voor een groot gedeelte zal dit betrekking hebben op huishoudens met een eigen woning die weinig financiële ruimte over hebben voor het investeren in hun woning. De laagste inkomens zullen hier minder last van hebben door de gemaakte afspraken met woningcorporaties.

Energiearmoede staat ook regionaal op de agenda. Vanuit de Expeditie Energieneutraalwonen wordt vanaf 2021 ingezet op een project rond energiearmoede. Dit zal integraal deel uitmaken van het uitvoeringsprogramma.

2.5 Dit is onze ambitie

Wij werken toe naar energieneutraal wonen[2] in 2040. Voor bedrijven geldt dat deze voldoen aan de Wet Milieubeheer.

2.6 Dit gaan we doen

Wij kunnen en willen niet beslissingen nemen over de woningen van een ander. Daarom willen wij voor dit onderwerp inzetten op de kracht van de inwoners. Door met inwoners in gesprek te gaan, hen in verbinding te brengen met de energiecoaches en de lokale initiatieven willen wij de inwoners bewust maken van het voordeel van duurzaam wonen. De inwoners weten het Drents Energieloket te vinden voor onafhankelijk besparings- en financieringsadvies. Met wooncorporaties blijven wij prestatieafspraken maken die aansluiten bij de ambitie van de Drentse Energiedeal: Energieneutraal wonen in 2040.

2.7 Participatie

Doordat woningeigenaren zelf verantwoordelijk zijn voor het nemen van maatregelen is onze inzet voornamelijk gericht op het stimuleren van inwoners en buurten om aan de slag te gaan met energiebesparing. Een belangrijke basis daarvoor zijn lokale bespaargroepen zoals de Energiecoöperatie Westerveld, Buurtkracht Vledder en werkgroep Besparen met Energie Wapserveen. De komende jaren richten wij ons daarom op het samenwerken met inwoners zodat een lokaal netwerk van duurzaamheidsinitiatieven ontstaat.

De afgelopen jaren heeft de gemeente met de financiële bijdrage vanuit de duurzaamheidsbon inwoners gestimuleerd om een tweede duurzaamheidsmaatregel uit te voeren. Deze duurzaamheidsbon willen we dan ook structureel voortzetten en de financiële consequenties hiervan worden opgenomen in de voorjaarsrapportage 2021. Hiervoor is eerst een actualisatie nodig zodat de mogelijkheden van de duurzaamheidsbon beter aansluiten bij het huidige aanbod van duurzame producten.

Woningeigenaren kennen hun eigen woningen het best. De afgelopen jaren is gebleken dat enkele inwoners en collectieven interessante besparingsoplossingen hebben bedacht voor hun woningen. Om inwoners aan de slag te laten gaan met energiebesparing en deze daar waar mogelijk op te schalen, willen wij pioniersruimte creëren voor lokale initiatieven.

2.8 Inpassing

Het nemen van energiebesparingsmaatregelen heeft niet direct invloed op het landschap. Er is wel enig risico op verminderde kwaliteit van dorpsgezichten, daar waar de buitenschil (zoals het dak en de gevel) aangepast moet worden om aan de duurzaamheidsambitie te voldoen. Daarom wil de gemeente eigenaren en bewoners van erfgoed (waaronder beschermde dorpsgezichten) ondersteunen met het op een verantwoorde wijze verduurzamen van monumentale panden. Deze verduurzaming moet samengaan met behoud van de cultuurhistorische ruimtelijke kwaliteiten. Als basis worden hier de uitkomsten van de LivingLab voor gebruikt.

2.9 De gemeentelijke organisatie als voorbeeld

De gemeente heeft een belangrijke voorbeeldfunctie in de energietransitie waarbij we rekening houden met de betaalbaarheid van de verduurzamingsmaatregelingen. De gemeentelijke panden moeten voldoen aan de Wet Milieubeheer. Onze ambitie sluit hierbij aan: wij werken toe aan de 95% reductie van CO_2-uitstoot in 2050 ten opzichte van de emissie in 1990.

Momenteel wordt in kaart gebracht wat de financiële gevolgen zijn van de te nemen maatregelen die bijdragen aan de doelstelling. De uitkomst is een logisch tijdspad waarbij er rekening wordt gehouden met de levensduur van het gebouw in relatie tot de terugverdientijd. Deze doorberekening wordt een onderdeel van het Duurzaam Meerjaren Onderhoudsplan. De financiële consequenties worden opgenomen in de Voorjaarsrapportage 2021.

2.10 Vervolg

Uitvoeringsagenda

Energiebesparing is een van de belangrijkste focuspunten van de gemeente. Daarom richten wij ons voornamelijk op participatie. Samen met inwoners willen wij hiermee aan de slag: we gaan van start met het uitbreiden van het netwerk met enthousiaste inwoners. Daarnaast werken we aan de bewustwording van inwoners in samenspraak met het Drents Energieloket. Ook beginnen we met de actualisatie van de duurzaamheidsbon. Dit wordt verder uitgewerkt in de uitvoeringsagenda 2021.

Beleidsplannen die passen onder het thema energiebesparing

Energiebesparing is ook een belangrijk onderwerp van de Transitievisie Warmte. Hierin zal wordt aangegeven voor welke buurten een wijkuitvoeringsplan zal worden opgesteld. Wij willen wij met inwoners in gesprek over hoe woningen verduurzaamd kunnen worden. Eind 2021 zal de Transitievisie Warmte ter vaststelling worden aangeboden aan de raad.

De financiële gevolgen van de te nemen verduurzamingsmaatregelingen aan de gemeentelijke panden worden momenteel in kaart gebracht. Deze worden vastgelegd in het Duurzaam Meerjaren Onderhoudsplan. De financiële consequenties worden opgenomen in de Voorjaarsrapportage 2021.

Jaartal	Doel	Acties	Communicatie[3]
2021	Vaststellen Transitievisie Warmte	Verkennende gesprekken mogelijke Wijkuitvoeringsplannen	Buurtgerichte aanpak
		Opbouw kennis warmtebesparing per woningtype[4]	Kennisdeling via duurzaamheidspagina, Drents energieloket en energiecoaches
		Opbouw kennis warmtebesparing voor erfgoed[5]	Kennisdeling via duurzaamheidspagina en handboek
	Opbouw lokaal netwerk	Organiseren buurtbijeenkomsten	In samenspraak met de buurtgerichte aanpak vanuit de TVW
	Voortzetting duurzaamheidsbon	Actualisatie voorwaarden	Duurzaamheidspagina
2022	Actualisatie duurzaamheidsbeleid		
Ambitie: Energieneutraal wonen in 2040			

[1]In de communicatie van de Rijksoverheid wordt de term ‘wijken’ gebruikt. Aangezien de gemeente Westerveld onder te verdelen is in wijken, dorpen en buurten, is ervoor gekozen om de term ‘gebieden’ te gebruiken

[2] Een energieneutraal gebouw verbruikt evenveel energie als deze zelf opwekt. Een energie neutrale woning is daarmee gelijk te stellen met een 0-op-de-meter woning

[3] Onder voorbehoud van ontwikkelingen corona

[4] In samenwerking met het Drentse Energieloket

[5] Vanuit LivingLab Erfgoed in Energietransitie

Hoofdstuk 3: OPWEKKEN DUURZAME ENERGIE

Om aan de energievraag te voldoen zal er meer focus moeten komen op het opwekken van energie uit hernieuwbare bronnen. Door nieuwe technieken is het mogelijk om de energie van wind, water, zon en geothermie om te zetten in elektriciteit en warmte. Met de ontwikkeling van de techniek kunnen in de toekomst ook nieuwe bronnen benut worden.

3.1 De doelen van dit thema

In dit hoofdstuk leggen we uit hoe we de volgende doelen willen bereiken.

Thema Opwekken duurzame energie
Voor 2030 75.000 MWh opwek van elektrische energie realiseren
Met de opwek van kleinschalige energie bijdrage leveren aan energie neutrale woonomgeving in 2040
Doelen algemeen
Ontwikkeling RES in 2021 Ontwikkeling TVW in 2021 Ontwikkeling van een groengasvisie
Participatie
50% lokaal eigenaarschap bij grootschalige energieprojecten
Gemeentelijke organisatie als voorbeeld
100% van de eigen elektriciteit is voor 2040 lokaal opgewekt
Landschappelijke inpassing
Ons doel volgt op de uitkomsten van de RES

3.2 Energie uit hernieuwbare bronnen

Opgehaalde kader

Er zijn verschillende manieren waarmee duurzame elektriciteit opgewekt kan worden. Dit kan onder andere door:

- Windenergie op land;
- Windenergie op zee;
- Zonnepanelen;
- Biomassaketels;
- Afvalcentrales;
- Waterkracht;
- Trillingen.

Al deze energie is ook om te zetten in warmte waarbij vooral zon, water en biomassa gebruikt worden als warmtebron. In de regio Drenthe ligt de focus op windenergie op land en het plaatsen van zonnepanelen. Deze methoden staan centraal in de Regionale Energiestrategie (RES). Zowel de schaalgrootte als de vorm (collectief of individueel) bepalen de aanpak en inbedding in de ruimtelijke plannen.

We hebben het thema energie uit hernieuwbare bronnen gekaderd aan de hand van de volgende onderwerpen: grootschalige en kleinschalige opwek van elektriciteit, opwek van warmte, zon-op-dak, ruimtebeslag en de technische voorwaarden.

3.3 Waar staan we nu

Grootschalige opwek van hernieuwbare energie

Met grootschalige opwek van duurzame energie worden projecten bedoeld die minimaal een aansluiting nodig hebben van 3x80 Ampère. Grootschalige opwek van energie heeft een dermate grote impact op het landschap en de regio dat dit wordt opgenomen in de Regionale Energie Strategie (hierna RES). Hierin is vastgelegd hoeveel energie, op welke plek(ken) en met welke energiebron er in 2030 in onze regio wordt opgewekt. In de RES staat het opwekken van duurzame elektriciteit met wind op land en zonnepanelen centraal.

In het klimaatakkoord is opgenomen dat in 2030 35 TWh hernieuwbare energie extra moet worden opgewekt in Nederland. Voor de beeldvorming, dit zijn ongeveer drieduizend windturbines van 4MW of bijna zevenendertigduizend hectare zonnepanelen. Ook combinaties zijn mogelijk. Met de provincies en gemeenten is afgesproken zich te verenigen in RES regio's. Elke RES regio bepaalt hoeveel van de 35 TW opgewekt kan worden en wat haalbaar is. Daarnaast wordt bepaald hoe de opwek van energie ruimtelijk ingeregeld kan worden. De provincie Drenthe is één RES regio. Het aanbod van de regio Drenthe is een bijdrage van 3,45 TWh.

In de gemeente Westerveld is in 2020 een participatietraject opgezet om met inwoners te achterhalen wat onze bijdrage kan zijn. Hierdoor zijn we uitgekomen op een haalbare bijdrage van 75.000 MWh. Er is aangegeven dat de eerste voorkeur uitgaat naar zon-op-dak. Dat is ook de reden dat in de concept-RES de ambitie van 75.000 MWh is opgesplitst in 32.000 MWh op daken en 43.000 MWh op land. Volgens het Nationaal Programma RES is het in ieder geval mogelijk om 32.000 MWh op daken op te wekken in Westerveld. Voor de overige 43.000 MWh gaan we met de samenleving in gesprek waar en onder welke voorwaarden we deze ambitie op land kunnen invullen.

Voordat we met de samenleving dit gesprek aan kunnen gaan, is het nodig om te inventariseren waar grootschalige zonne- en windenergie absoluut niet kan worden gerealiseerd vanuit landschappelijke, cultuurhistorische en andere waarden. Met Het Oversticht en terrein beherende organisaties wordt in het vierde kwartaal van 2020 in kaart gebracht waar de landschappelijke impact het minst hoog is en waar grootschalige opwek het minst strijdig is met andere (ruimtelijke) belangen. De uitkomst van het onderzoek levert ons een handreiking waarmee we met de inwoners vanuit een integrale blik kunnen bouwen aan 'nieuwe' landschappen met kwaliteit voor de langere termijn. Dit gaan we doen op basis van (ruimtelijke) concepten van grootschalige opwek die zo min mogelijk schade veroorzaken voor de bijzondere waarden en kenmerken van Westerveld.

Ook worden (aanvullende) beleidskaders en randvoorwaarden opgesteld voor verantwoorde landschapsbescherming en –ontwikkeling. De uitkomsten van het onderzoek en het participatietraject in 2021 leggen we vast in de RES 1.0 die medio 2021 wordt aangeboden aan de gemeenteraad.

Kleinschalige opwek van hernieuwbare energiebronnen

Naast grootschalige opwek van hernieuwbare energie is dit ook mogelijk op kleinschalig niveau. De bekendste vorm van kleinschalige opwek van hernieuwbare energiebronnen is het plaatsen van zonnepanelen. In gemeente Westerveld ligt op 26% van de woningen zonnepanelen. Deze zonnepanelen dragen bij aan de ambitie om de woonomgeving in 2040 energieneutraal te maken.

Daarnaast hebben initiatiefnemers interesse getoond om in de gemeente Westerveld met kleinschalige windturbines energie op te wekken op het bouwvlak van diverse agrarische bedrijven. Ook is er interesse voor het plaatsen van zonnepanelen in veldopstelling buiten het eigen bouwvlak voor eigen gebruik. Om deze initiatieven onder voorwaarden mogelijk te maken wordt momenteel een facetbestemmingsplan opgesteld, dit is in het eerste kwartaal van 2021 gereed. Dit plan bestaat uit beleidsregels die een toetsingskader vormen voor het mogelijk maken van kleinschalige en grondgebonden zonnepanelen buiten de bestaande erven en kleinschalige windturbines in het buitengebied van de gemeente Westerveld. Het facetbestemmingsplan vormt samen met de beleidsregels het afwegingskader om te komen tot een goede ruimtelijke ordening in de gemeente Westerveld voor het inpassen van de kleinschalige hernieuwbare energie. Als er door de initiatiefnemer niet aan de voorwaarden van het facetbestemmingsplan wordt voldaan, verleent de gemeente geen omgevingsvergunning. Daarmee houden wij regie.

Opwek van warmte uit hernieuwbare bronnen

In het Klimaatakkoord is aangegeven dat we moeten werken aan aardgasvrij wonen voor 2050. Wij moeten dus aan de slag met het besparen van de gasvraag en op zoek naar alternatieven voor aardgas. De bronnen die daaraan bij kunnen dragen, zijn voor de RES-regio Drenthe in kaart gebracht. Het gaat om de volgende duurzame bronnen:

- Geothermie (aardwarmte);
- Aquathermie (warmte uit water);
- Bodemenergie (opslag van warmte in de bodem);
- Omgevingswarmte (door middel van lucht warmtepomp);
- Biomassa (opwekking groen gas/biogas of directe verbranding);
- Power-to-X (elektriciteit en/of waterstof);
- Restwarmte (van bijvoorbeeld industrie);
- Zonnethermie (warmte van de zon opvangen).

Per type warmtebron is er infrastructuur noodzakelijk om de warmte naar het gebouw te brengen. Sommige vormen van warmte kunnen beter collectief of juist individueel toegepast worden. Een collectieve aanpak is voornamelijk relevant voor buurten waar clusters van soortgelijke woningen bij elkaar staan. De warmte kan via warmtenetten naar woningen worden gebracht. Dit is op beperkte schaal toepasbaar in de gemeente Westerveld. De verwachting is dat de opwek van warmte voornamelijk op individuele basis zal plaatsvinden omdat de woningen te ver uit elkaar staan.

Wij hebben een regierol bij de ontwikkeling van de Transitievisie Warmte. Dit houdt in dat wij met zowel de inwoners, nutsbedrijven als belanghebbenden in gesprek gaan om te achterhalen wat de wenselijke oplossing is. De conclusies uit deze gesprekken worden vastgelegd in de Transitievisie Warmte en eind 2021 ter vaststelling aangeboden aan de raad. Wij geven daarin een overzicht welke oplossing voor welke buurt het beste past. Toch zal een groot gedeelte van de uitvoering onder verantwoording van de woningeigenaar zijn.

Zon-op-dak

Hoewel de noodzaak voor het opwekken van duurzame energie duidelijk is, moet dit niet ten koste gaan van het waardevolle en karakteristieke landschap van de gemeente Westerveld. Dit is onder andere opgenomen in de concept-RES: “Drenthe heeft vanuit efficiënt ruimtegebruik de voorkeur voor het opwekken van zonne-energie op daken”[1]. Dit is ook verwoord in de Zonneladder van de provincie Drenthe[2]. Om deze reden zal een gedeelte van de totale ambitie op daken gerealiseerd worden.

Het plaatsen van zonnepanelen op daken draagt, naast de ambities voor groot- en kleinschalige hernieuwbare energie, bij aan het energieneutraal maken van de gebouwde omgeving. Voor het opwekken van zon-op-dak is de beschikbare oppervlakte, de zoninstraling en de dakconstructie van belang. Dit houdt in dat zon-op-dak oplossingen niet overal toegepast kunnen worden.

Er zijn rijksregels vastgesteld waardoor zonnepanelen vergunningsvrij geplaatst kunnen worden, hierbij kunnen lokale welstandsregels een beperkende factor zijn. Vanuit een eerste inventarisatie

[1] Regionale Energie Strategie RES-regio Drenthe Concept april 2020
[2] ruimte voor zonne-energie in Drenthe naar een mooi, bruisend én energieneutraal Drenthe, 2017
https://www.provincie.drenthe.nl/onderwerpen/natuur-milieu/energietransitie/zonneparken/zonneladder/

van geschikte daken is de schatting dat ongeveer 32.000 MWh elektriciteit opgewekt kan worden door de realisatie van grootschalige projecten op dak.

Ruimtebeslag

Een grote zorg bij de energietransitie is het effect op onze leefomgeving. Hierbij is het ruimtebeslag voor de opwek van energie een belangrijke factor die bepalend is voor de karakteristieke uitstraling van de gemeente. Met inwoners gaan wij op zoek naar een balans tussen de waarden van de energietransitie, natuurwaarden en leefbaarheid. Hierbij zijn zowel de agrarische als de recreatieve sector afhankelijk van de beschikbare ruimte binnen de gemeentegrenzen. Met het participatietraject voor de totstandkoming van de RES 1.0, zullen wij samen met inwoners, op zoek gaan naar die juiste balans. Hiervoor worden de uitkomsten van het onderzoek van Het Oversticht als basis gebruikt.

Technische voorwaarden

Er zijn twee hoofdzaken te onderscheiden: netverzwaring en de tijdelijkheid van energieprojecten. De netcapaciteit in de provincie Drenthe en de gemeente Westerveld is een belemmerende factor bij energieprojecten. Zowel bij grootschalige als kleinschalige projecten kan de verzwaring van het net vertragend werken. Met Enexis is afgesproken dat zij de ambitie van de gemeente volgen en dit mogelijk maken door netverzwaring. Aan de RES-tafel wordt deze afspraak geconcretiseerd.

Ook staan we stil bij het tijdelijke karakter van hernieuwbare energieprojecten. Zonnepanelen hebben een te verwachten levensduur van 25 jaar. Een windmolen gaat ongeveer twintig jaar mee. Veel subsidietrajecten voor elektriciteit hebben een looptijd van vijftien jaar. In de RES 1.0 staan straks de gebieden die beschikbaar zijn voor grootschalige hernieuwbare energieprojecten. Maar wat doen we na de exploitatie met deze gebieden? Dit zijn vragen die naar aanleiding van de RES 1.0 meegenomen worden.

3.4 Wat is onze ambitie

Onze ambitie - 75.000 MWh hernieuwbare elektriciteit in 2030 - is in 2020 vastgesteld in de concept RES. Daarnaast willen wij met de opwek van kleinschalige hernieuwbare energie een bijdrage leveren aan een energie neutrale woonomgeving in 2040 vanuit de Drentse Energiedeal.

3.5 Wat gaan we doen

De opwek van elektriciteit zal van grote invloed zijn op ons landschap. In het opstellen van de RES 1.0 en het facetbestemmingsplan kleinschalige hernieuwbare energie staat daarom landschappelijke inpassing centraal, zoals ook is aangegeven in de zienswijze op basis van de concept RES. Ook leggen we in de Transitievisie Warmte vast hoe wij omgaan met de opwek van warmte. Deze beleidsplannen worden in 2021 ter vaststelling voorgelegd aan de raad. Daarnaast volgt er een groengasvisie.

3.6 Participatie

Wij vinden het belangrijk dat we gezamenlijk met de raad en de inwoners bepalen wat wenselijk is in het landschap en wat niet. Daarom richten wij ons bij het thema opwekken van energie op de rol van de inwoners. Wij streven naar 50% lokaal eigenaarschap bij grootschalige energieprojecten, zoals dit ook is vastgelegd in de concept-RES.

Daarnaast willen wij met de inwoners en de raad in gesprek over de wenselijke locatie van energieprojecten. Dit doen we naar aanleiding van de uitkomsten van het onderzoek over uitgesloten gebieden. Door middel van een participatietraject gaan wij met inwoners aan de slag om te bepalen waar wenselijke zoekgebieden zijn voor grootschalige opwek van energie. Deze uitkomsten nemen wij mee bij het opstellen van de RES 1.0.

3.7 Landschappelijke inpassing

Hoewel een goede landschappelijke inpassing voorwaardelijk is voor energieprojecten, willen wij niet vooruitlopen op het participatietraject die nog gaat volgen. Met een participatietraject wordt met de samenleving van de gemeente geïnventariseerd hoe de gemeentelijke ambitie ingepast kan worden. Dit wordt vastgesteld in de RES 1.0.

3.8 De gemeentelijke organisatie als voorbeeld

Wij willen onze bijdrage leveren door voor 2040, 100% van de elektriciteit voor het eigen gebruik lokaal op te wekken.

3.9 Vervolg

Uitvoeringsagenda

Het opwekken van energie is samen met energiebesparing één van de belangrijkste focuspunten van de gemeente. Wij gaan ons hierbij voornamelijk richten op de landschappelijke inpassing. Hiervoor willen we met onze inwoners in gesprek gaan. Deze onderwerpen gaan voor een groot gedeelte beslag leggen op de uitvoering van het thema opwekken van energie. In de uitvoeringsagenda werken we uit hoe we omgaan met gebieden waar langere tijd energie is opgewekt.

Beleidsplannen die passen bij het thema opwekken van energie

Zowel de RES 1.0 als het facetbestemmingsplan zijn voorwaardelijk voor het kunnen starten van grotere energieprojecten. In de Transitievisie Warmte en de daaropvolgende groengasvisie gaan we vastleggen hoe wij omgaan met de opwek van warmte. De RES 1.0, het facetbestemmingsplan en de Transitievisie Warmte worden in 2021 ter vaststelling aangeboden aan de raad.

Jaartal	Doel	Acties	Communicatie[3]
2021	Vaststellen Facetbestemmingsplan	Facetbestemmingsplan in ontwerp ter inzage leggen- na raadsbesluit beleidsregels	Wettelijke participatie
	Vaststellen Regionale Energiestrategie 1.0	Zoekgebieden aanwijzen voor de opwek van grootschalige energieprojecten	Op basis van inwonersparticipatie
		Vaststellen van de ideale energiemix van de gemeente Westerveld	Op basis van inwonersparticipatie
	Vaststellen Transitievisie Warmte	Verkennende gesprekken mogelijke Wijkuitvoeringsplannen (gericht op opwek warmte)	Buurtgerichte aanpak
2022	Actualisatie duurzaamheidsbeleid		
Ambitie: voor 2030 75.000 MWh opwek van elektrische energie realiseren Met de opwek van kleinschalige energie bijdragen aan energieneutrale woonomgeving in 2040			

[3] *Onder voorbehoud van ontwikkelingen corona*

Hoofdstuk 4: NATUUR INCLUSIEF

Vanuit het agrarisch gebruik en de natuurlijke omstandigheden zijn in de gemeente Westerveld een aantal landschapstypen te onderscheiden: esdorpenlandschappen, de ontginning koloniën van de maatschappij van Weldadigheid en de wegdorpenlandschappen van de laag- & randveenontginning. Doordat niet alle gronden duurzaam konden worden ingezet in de landbouw zijn onze natuurgebieden ontstaan. Gemeente Westerveld bestaat voor één derde uit beschermde natuur. Er zijn drie Natura 2000-gebieden (Drents-Friese woud, het Dwingelderveld en het Holtingerveld) waarvan twee van deze gebieden behoren tot Nationale Parken.

De energietransitie en de ontwikkelingen in de agrarische sector maakt dat zowel het uiterlijk van de omgeving als de biodiversiteit onder druk staat. De landelijke uitstraling is onderdeel van het DNA van de gemeente Westerveld en maakt dat er een belangrijke taak ligt deze gebieden te behouden. Door het thema Natuur Inclusief kunnen de afwegingen geborgd worden in beleid.

4.1 De doelen van dit thema

In dit hoofdstuk leggen we uit hoe we de volgende doelen willen bereiken.

Thema natuur inclusief
Openbare ruimte inrichten ten behoeve van de biodiversiteit, zodat deze gezien kan worden als verlengstuk van de natuurnetwerken
Binnen onze bevoegdheden aansluiten bij de visie “Op weg met nieuw perspectief” van minister Schouten en de uitvoeringsprogramma’s van de provincie Drenthe
Doelen algemeen
Initiatieven vanuit streekbeheer ondersteunen door kennisoverdracht vanuit Landschapsbeheer Drenthe
Kennisoverdracht faciliteren tussen de agrarische sector en de samenleving
Participatie
Verder vormgeven aan de samenwerken met inwoners bij het onderhoud van openbaar groen
Ruimte maken voor inwonersinitiatieven die passen bij het gemeentelijk beleid
Gemeentelijke organisatie als voorbeeld
Waar mogelijk, het openbaar groen natuurvriendelijk inrichten ten behoeve van de biodiversiteit
Landschappelijke inpassing
Wegwerken van achterstallig onderhoud in landschapselementen in gemeentelijk beheer ter versterking van de biodiversiteit
Bij inpassingsplannen rekening houden met de meerwaarde die landschapselementen kunnen hebben op de natuur

4.2 Opgehaalde kader

Bij het behalen van de klimaatdoelen is volop aandacht voor de opwek en besparing van energie. In de landelijke omgeving van gemeente Westerveld is het van belang om een balans te vinden in de klimaat- en energieopgaven in relatie tot de opgaven in de agrarische sector, leefbaarheid, de natuuropgaven en de bossenstrategie. Om het thema natuur inclusief tastbaar te maken, zijn er vier onderwerpen te onderscheiden: landbouw, grijs (civiel) beheer, groenbeheer en natuur inclusief bouwen. Met het verbeteren van de biodiversiteit is het mogelijk om daarin ook de agrarische sector, de leefbaarheid, natuuropgaven en de bossenstrategie te ondersteunen. Hiermee maken we een verbinding tussen deze onderwerpen.

4.3 Hier staan we

Landbouw

De gemeente Westerveld heeft in het coalitieakkoord 'Grensverleggend besturen 2.0' aangegeven om in kleine stappen te komen tot een duurzame en toekomstbestendige landbouw. De rol van de gemeente is beperkt. De Europese Commissie en het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit bepalen het Gemeenschappelijke Landbouwbeleid (GLB). De provincies hebben een uitvoerende rol. Wij hebben hierin geen wettelijke taken maar wij kunnen wel ondersteunen bij de transitie naar duurzame en toekomstbestendige landbouw.

Vanuit het uitvoeringsprogramma van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) participeren wij, onder regie van de provincie, om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen te verminderen en te komen tot weerbare teelten. Dit vindt plaats op grondgebied van de gemeente Westerveld. Daarnaast is er vanuit de Regiodeal regio Zwolle een eerste stap gezet om te experimenteren met kleinschalige landbouwmethoden en deze te ontwikkelen om die te laten voldoen aan de vraag van de toekomst.

Grijs (civiel)beheer

Bij de inrichting en het beheer van de openbare ruimte houden wij zoveel mogelijk rekening met duurzaamheid. Er is hierbij onder andere veel aandacht voor klimaatadaptatie (ruimte voor water en tegengaan van hittestress), stimuleren van biodiversiteit en toegankelijkheid. Daarnaast worden zoveel mogelijk duurzame en circulaire materialen/bouwstoffen toegepast. Voorgenoemde thema's zijn integraal opgenomen in het Handboek Openbare Ruimte. Hiermee krijgen aanwonenden en andere gebruikers de mogelijkheid om hun inbreng en daarmee invloed te vergroten op de inrichting en uitstraling van de openbare ruimte. De laagste kosten zijn op dit moment vaak het gunningscriterium voor de civieltechnische contracten. De contracten zijn zo opgebouwd, dat eisen aan onder andere duurzaamheid en materialen in de contracten opgenomen worden.

Groenbeheer

De gemeente Westerveld is een groene gemeente waarin natuur vrijwel altijd in de buurt is, zowel in de drie Natura 2000-gebieden die grotendeels binnen de gemeente liggen als in het landelijk gebied en de dorpen. Een groene omgeving heeft ecologische waarde, bevordert sociale interactie en geeft bewezen voordeel aan de gezondheid.

Sinds 2017 is onze werkomschrijving van het bermbeheer afgestemd op verschraling van de bermen. Ook is er afgesproken dat wij geen chemische middelen gebruiken bij het groenbeheer. Dit komt de biodiversiteit ten goede. Het verbetert de leefgebieden van reptielen, amfibieën, vogels en kleine zoogdieren en creëert een natuurlijk evenwicht waardoor ziekten en plagen worden bestreden. Zo trekt insectenrijkdom natuurlijke predatoren aan voor het op een natuurlijke wijze bestrijden van overlastsoorten zoals de eikenprocessierups.

Wij hebben samen met de gemeenten Midden-Drenthe, De Wolden, Hoogeveen en Meppel in samenwerking met de provincie Drenthe Streekbeheer ingevoerd in de regio Zuidwest Drenthe. Streekbeheer brengt vrijwilligersgroepen samen die aan de slag willen met landschaps- en

natuurbeheer. Daarnaast is een regeling voor agrarisch landschapsbeheer onderdeel van Streekbeheer. Op deze wijze zijn bewoners, agrariërs, scholen en organisaties samen aan de slag voor natuur, landschap en cultuurhistorie in hun eigen groene leefomgeving.

Bouwen

In de gemeente Westerveld zijn er diverse voorbeelden te vinden waarbij is gebouwd met de natuurwaarden in de beleving. Dit kan door het aanbrengen van een sedumdak, inbouwen van faunavoorzieningen tot architectonische aanpassingen aan het ontwerp van het gebouw. Wij adviseren hierin bij vergunningsprocessen. Daarnaast zijn sedumdaken opgenomen als een van de verduurzamingsmaatregelen die gedeeltelijk vergoed kunnen worden vanuit de duurzaamheidsbon.

4.4 Dit is onze ambitie

Wij zijn de afgelopen jaren goed op weg met ons beheer in de openbare ruimte ten behoeve van biodiversiteit. Wij willen deze zo inrichten dat deze daardoor gezien kunnen worden als verlengstuk van de natuurnetwerken[4].

Voor het onderwerp landbouw sluiten wij binnen onze bevoegdheden aan bij de visie 'Op weg met nieuw perspectief' van minister Schouten en de uitvoeringsprogramma's van de provincie Drenthe.

4.5 Dit gaan we doen

Ook in voor het thema natuur inclusief willen wij de focus leggen op participatie. Ons doel is om de komende jaren met inwoners samen te werken aan het groenbeheer. Streekbeheer Westerveld heeft een bewezen bijdrage geleverd aan de verbetering van het openbare groen. Komende jaren willen wij daarom de initiatieven vanuit Streekbeheer Westerveld blijven ondersteunen door kennisoverdracht vanuit Landschapsbeheer Drenthe.

De afgelopen jaren is uit debat gebleken dat een belangrijke basis is, dat er voldoende ruimte is voor natuur en landbouw. Wij gaan daarom de komende jaren ondersteunen bij de kennisoverdracht tussen de agrarische sector en de samenleving. Hierbij is de kennisopbouw vanuit de Regiodeal regio Zwolle ondersteunend.

[4] *Een natuurnetwerk draagt bij aan de stabilisering van de biodiversiteit. Hierin zijn drie structuren te onderscheiden: Kerngebieden zoals natuurterreinen en waardevolle agrarische cultuurlandschappen, natuurontwikkelingsgebieden waar mogelijkheid ligt voor het ontwikkelen van natuurwaarden en verbindingszones die de verschillende structuren aan elkaar knopen. De verbindingszones zijn essentieel in de stabilisatie van diverse populaties.*

4.6 Participatie

Wij gaan met inwoners samenwerken aan het onderhoud van openbaar groen. Streekbeheer Westerveld heeft hierin al een start gemaakt. Deze heeft met behulp van Stimuleringsbudget, regeling Landschap en Biodiversiteit en Regeling Agrarisch Landschapsbeheer (RAL) bewoners- en vrijwilligersnetwerken opgebouwd en ondersteund met kennis. Dit heeft geresulteerd in 47 groepen van vrijwilligers die zich actief inzetten in het onderhoud van openbaar groen en een groot aantal landschapselementen. Zo onderhouden groepen vrijwilligers van dorpskracht het openbare groen in verschillende kernen.

Ook willen wij ruimte maken voor inwonersinitiatieven die passen bij het gemeentelijk beleid. Daarmee kan er bijvoorbeeld ruimte geboden worden voor het realiseren van gezamenlijke voedselbossen en pluktuinen.

4.7 Landschappelijke inpassing

We hebben de ambitie om achterstallig onderhoud in landschapselementen die in gemeentelijk beheer zijn wegwerken (volgend BrinQ-visie). Hiermee komen wij tot een natuur inclusieve landschappelijke inpassing, die ondersteunt bij het versterken van de biodiversiteit.

Daarnaast willen wij bij inpassingsplannen rekening houden met de meerwaarde die landschapselementen kunnen hebben op de natuur en de biodiversiteit.

4.8 De gemeentelijke organisatie als voorbeeld

Wij gaan, waar mogelijk, het openbaar groen natuurvriendelijk inrichten voor de versterking van de biodiversiteit. Dit houdt in dat we doorgaan met ecologisch bermbeheer, maar ook daar waar het kan, werken met bloemenmengsels en variatie in boomsoorten en struiken.

4.9 Vervolg

Uitvoeringsagenda

Wij willen voortborduren op de goede resultaten die we de afgelopen jaren hebben gehad in ons beheer van de openbare ruimte. Dit willen we versterken door in te zetten op participatie. Samen met inwoners willen wij aan de slag met de verbetering van de biodiversiteit in de gemeente. De afgelopen jaren heeft Streekbeheer vele inwoners geactiveerd en ondersteund. In de uitvoeringsagenda 2021 wordt verder uitgewerkt hoe dit opgepakt kan worden in relatie tot de samenlevingsagenda.

Beleidsplannen die passen onder het thema natuur inclusief

De onderwerpen die samenvallen met het thema natuur inclusief hebben een wisselwerking met de aanpak en uitkomsten van de Regiodeal regio Zwolle. Ook vallen de pilots t.a.v. duurzame landbouw en gewasbescherming hieronder. Voor beide onderwerpen zijn wij mede afhankelijk van processen die buiten onze invloed vallen.

Jaartal	Doel	Acties	Communicatie[5]
2021	Samenwerken met inwoners aan het onderhoud van het openbare groen	Streekbeheer Westerveld blijvend ondersteunen in hun werkzaamheden	Kennisgeving via duurzaamheidspagina en Streekbeheer
	Ondersteunen bij de kennisoverdracht tussen de agrarische sector en de samenleving	Kennisopbouwen vanuit o.a. de Regiodeal regio Zwolle	Kennisgeving via webpagina, duurzaamheidspagina en bijeenkomsten
	Stimuleren van biodiversiteit in de openbare ruimte	Doorgaan met ecologisch bermbeheer	Inwoners informeren over bepaalde beleidskeuzes
Ambitie: Openbare ruimte inrichten ten behoeve van biodiversiteit Binnen onze bevoegdheden aansluiten bij de visie van minister Schouten			

[5] *Onder voorbehoud van ontwikkelingen corona*

Hoofdstuk 5: CIRCULAIRE ECONOMIE

De afgelopen jaren is er een sterke ontwikkeling gaande over het herwaarderen van afvalstromen. Door het verwaarden van afval, verandert deze in een grondstof in plaats van een restproduct. Deze ontwikkeling reduceert de CO_2-uitstoot en creëert lokale economische kansen.

5.1 De doelen van dit thema

In dit hoofdstuk leggen we uit hoe we de volgende doelen willen bereiken.

Thema circulaire economie
Voldoen aan de VANG-doelstellingen ten behoeve van een circulaire economie
Toewerken naar een zo circulair mogelijke economie
Doelen algemeen
Ondersteunen van lokale productie en initiatieven
Participatie
Opbouw van lokale netwerken
Consumentenbewustzijn een onderdeel laten zijn van het grondstoffenbeleid om zo tot de VANG-doelstellingen te kunnen komen
Gemeentelijke organisatie als voorbeeld
Bij inkoop- en aanbestedingsprocedures de circulaire ambitie, waar mogelijk, een onderdeel laten zijn van het Programma van Eisen
Streven naar een zo circulair mogelijk gebruik van de eigen materialen
Landschappelijke inpassing
Wegwerken van achterstallig onderhoud in landschapselementen in gemeentelijk beheer ter versterking van de biodiversiteit
Bij inpassingsplannen rekening houden met de meerwaarde die landschapselementen kunnen hebben op de natuur

5.2 Opgehaalde kader

Met de steeds groeiende behoefte aan nieuwe en betere producten, groeit de wereldwijde consumptie van goederen. Dit resulteert in een grotere vraag naar grondstoffen. Door het realiseren van een circulaire economie is er geen afval en een geringere behoefte aan grondstoffen. Daarnaast draagt de verkorting van ketens bij aan een significante besparing op vervoersbewegingen. In het nationale programma Nederland circulair in 2050 (2016)[6] is beschreven hoe onze economie kan

[6] *https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/circulaire-economie/documenten/rapporten/2016/09/14/bijlage-1-nederland-circulair-in-2050*

ombuigen naar een duurzame, volledig circulaire economie in 2050. Voor de duurzame ambitie van de gemeente Westerveld is circulaire economie grofweg samengevat tot het sluiten van de kringlopen, duurzaam produceren en efficiënt gebruik van grondstoffen. Daarnaast zijn kringlooplandbouw, circulair bouwen, de VANG-doelstellingen en circulair inkopen onderwerpen die speciale aandacht verdienen. Circulaire economie is een belangrijk puzzelstuk om de uitstoot van CO_2 te verminderen.

5.3 Waar staan we nu

Circulaire economie

We staan aan het begin van de transitie van een lineaire naar een circulaire economie. Lokale ondernemers zijn begonnen met het opbouwen van de benodigde netwerken om de kringloop te kunnen sluiten. Daarnaast wordt er geëxperimenteerd met lokale en circulaire productie. Lokale ondernemers hebben het programma 'Circulair produceren en consumeren in Westerveld' opgezet. Dit lokale eigenaarschap is verbonden met de Gebiedscoöperatie Zuidwest Drenthe (GCZW) en met de Regiodeal van Regio Zwolle. Hiermee is een start gemaakt aan de ketensamenwerking.

Kringlooplandbouw

Minister Schouten kiest met de visie 'Op weg met nieuw perspectief' (2019) voor een omslag naar kringlooplandbouw in 2030. Hierbij komt zo min mogelijk afval vrij, is de uitstoot van schadelijke stoffen zo klein mogelijk en worden grondstoffen en eindproducten met zo min mogelijk verliezen benut.

Bij kringlooplandbouw is het doel om voedsel te produceren met zo min mogelijk effecten op natuur, milieu en klimaat. De waarde van kringlooplandbouw is daardoor meer dan de som van de afzonderlijke delen: naast het verminderen van uitstoot, het beter benutten van biomassa voor in eerste instantie voeding of bodem en het versterken van de verbinding tussen landbouw en natuur, levert het ook een weerbaar en veerkrachtig landbouw- en voedselsysteem op. Dit zowel in economisch, ecologisch als sociaal opzicht. Zo kan de landbouw haar belangrijke bijdrage blijven leveren aan onze economie. Het gemeenschappelijke landbouwbeleid (GLB) wordt bepaald door het beleid van de Europese Commissie en het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Circulair bouwen

De bouwsector is benoemd als een specifiek onderwerp aangezien deze sector unieke mogelijkheden heeft. Dit heeft voornamelijk betrekking op de ontwerpfase en materiaalgebruik. Bij de levensloop van gebouwen kan in verschillende fases het circulaire gedachtegoed meegenomen worden. Zo kan bij de bouwfase de levensloop en de instandhouding van het gebouw worden ingecalculeerd. En kan bij de sloop van een gebouw rekening worden gehouden met het verwaarden van sloopafval tot nieuwe bouwmaterialen.

De circulaire gedachte is onderdeel van de Westerveldse identiteit. Van oudsher staat zelfvoorzienend wonen centraal in de Koloniën van Weldadigheid. Het is daarmee passend om bij de verduurzaming van het erfgoed regionale en circulaire producten te gebruiken.

VANG-doelstellingen

Van Afval Naar Grondstof (VANG) is een onderdeel van een breder programma van de rijksoverheid om de lineaire economie te transformeren tot een circulaire economie. Bij de VANG-doelstellingen staat de eindgebruiker centraal. De ambitie van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, de VNG (Vereniging Nederlandse Gemeenten), de Koninklijke Vereniging voor Afval- en Reinigingsmanagement (NVRD) en Rijkswaterstaat is om van 250 kilo naar 100 kilo restafval per inwoner per jaar te gaan en 75 procent scheiding van huishoudelijk afval in 2020. In 2021 komt het nieuwe (landelijke) beleidsplan waarin nieuwe VANG-doelstellingen voor de komende jaren worden opgenomen. Vanuit het huidige beleidsplan is de doelstelling voor 2030 dertig kilo restafval per inwoner per jaar en een scheidingspercentage van negentig procent.

Procentueel aandeel grondstoffen

Cijfers Q3 2020

Circulaire inkoop

Bij het inkoopbeleid van de gemeente Westerveld houden we vanuit onze voorbeeldfunctie rekening met milieuaspecten, duurzaamheidsaspecten, arbeidsreïntegratie en arbeidsomstandigheden. Dit alles onder de noemer 'maatschappelijk verantwoord inkopen'. De gemeente zet zich in om werken, leveringen en diensten duurzaam in te kopen en stimuleert initiatieven op het gebied van circulaire economie.

Dit heeft de afgelopen jaren geresulteerd in pionierswerk van de gemeente op het gebied van circulaire economie. Onze kennis is onder andere door de circulaire aanbesteding van kantoormeubilair opgebouwd. Hierdoor maken we nu gebruik van opgewaardeerde bureaus en meubels waarin restmateriaal is verwerkt.

5.4 Dit is onze ambitie

Wij werken toe naar een circulair Westerveld in 2050. Dit willen we bereiken door ondersteunen in het verkorten van de ketens en vanuit onze wettelijke taak te voldoen aan de VANG-doelstellingen.

5.5 Dit gaan we doen

Het omvormen van een lineaire naar een circulaire economie ligt niet alleen bij de gemeente. Daarom richten we ons op onze eigen organisatie én het activeren van inwoners. We willen lokale en

circulaire productie en initiatieven ondersteunen. Door kennisdeling over de mogelijkheden van circulaire economie, kunnen wij lokale bedrijven en ondernemers inspireren bij hun ambitie om de stap te zetten naar circulair. Daarnaast stellen wij in 2021 – apart van deze nota - een nieuw grondstoffenbeleid vast. Hierin gaan we uit van het circulaire gedachtegoed waarin afval wordt beschouwd als grondstof. Wij werken in dit grondstoffenbeleid aan een routekaart naar een afvalinzameling die bijdraagt aan een circulair Westerveld.

5.6 Participatie

Bij participatie op het gebied van circulaire economie is het belangrijk om verschillende doelgroepen te onderscheiden. Zo zijn er enerzijds producenten en leveranciers en anderzijds consumenten die gezamenlijk de transitie van een lineaire naar een circulaire economie mede mogelijk moeten maken.

In eerste instantie willen we de opbouw van lokale netwerken stimuleren. De eerste aanzet is al bottom-up ontstaan door het project 'Circulair produceren en consumeren in Westerveld'. Door de participatie in de Regiodeal regio Zwolle is de verwachting dat dit netwerk verder uitgebouwd kan worden.

Wij willen consumentenbewustzijn onderdeel maken van het grondstoffenbeleid. Zo inspireren wij consumenten om deel te nemen in de circulaire economie. Daarnaast is consumentenbewustzijn een factor om de VANG-doelstellingen te kunnen behalen.

5.7 Landschappelijke inpassing

Wij zien geen rol voor landschappelijke inpassing met betrekking tot het thema circulaire economie.

5.8 De gemeentelijke organisatie als voorbeeld

Voor ons gemeentelijke inkoopbeleid wordt duurzaamheid in het algemeen en circulaire economie in het bijzonder al meegenomen. Om de circulaire doelstelling verder te borgen, gaan we bij inkoop- en aanbestedingsprocedures de circulaire ambitie, waar mogelijk, een onderdeel laten zijn van het Programma van Eisen en als gunningscriteria toepassen.

Circulaire doelstellingen hoeven niet alleen bij de aankoop van producten meegenomen te worden, maar kunnen ook een onderdeel zijn na gebruik. We streven daarom naar een zo circulair mogelijk gebruik van de eigen materialen.

5.9 Vervolg

Uitvoeringsagenda

Met betrekking tot circulaire economie zien wij een beperkte maar belangrijke rol voor onszelf. Wij werken verder uit hoe circulaire economie geborgd kan worden in de inkoop- en aanbestedingsprocedures. Daarnaast maken wij nadere afspraken over het gebruik van onze eigen materialen. Deze onderdelen worden verder uitgewerkt in de uitvoeringsagenda 2021.

Beleidsplannen die passen onder het thema circulaire economie

De VANG-doelstellingen zijn onlosmakelijk verbonden met de circulaire economie. Het grondstoffenbeleid bevat een routekaart hoe wij komen tot de VANG-doelstellingen. Het grondstoffenbeleid zal in het 2e kwartaal van 2021 ter vaststelling aangeboden worden aan de raad. De ontwikkeling van de Regiodeal regio Zwolle zal grote impact hebben op hoe wij als gemeente met inwoners en ondernemers samen kunnen werken aan de circulaire economie. In 2021 gaan we als gemeente uitwerken wat onze rol gaat zijn in de Regiodeal.

Jaartal	Doel	Acties	Communicatie[7]
2021	Aansluiten bij de Regiodeal regio Zwolle	Bepalen wat onze bijdrage kan zijn het expeditieteam NICE|TREX	Wettelijke participatie
	Opbouw kennis over circulaire landbouw	Opstart van LivingLab voor kleinschalige, ecologische landbouwmethoden die voldoet aan de vraag van de toekomst	
	Vaststellen grondstoffenbeleid	Onafhankelijk onderzoek naar bron- en nascheiding	
		Routekaart ontwikkelen hoe wij komen tot de VANG-doelstellingen	Participatieniveau is nog niet bepaald
2022	Actualisatie duurzaamheidsbeleid		
Ambitie: voldoen aan de VANG-doelstellingen Toewerken naar een zo circulair mogelijke economie in 2050			

[7] *Onder voorbehoud van ontwikkelingen corona*

Hoofdstuk 6: MOBILITEIT

21% van het totaal aan CO_2-uitstoot wordt veroorzaakt door de sector verkeer en vervoer. Om de doelstellingen van het concept klimaatakkoord te behalen is het nodig aandacht te vestigen op mobiliteit. De komende jaren zal er een sterke toename zijn van het aantal elektrische auto's. De gemeente kan hierin stimuleren door het realiseren van een dekkend laadpalennetwerk.

6.1 De doelen van dit thema

In dit hoofdstuk leggen we uit hoe we de volgende doelen willen bereiken.

Thema mobiliteit
49% reductie van CO_2-uitstoot in 2030 ten opzichte van 1990
Inrichten van openbare ruimte zodat duurzaam vervoer wordt gestimuleerd
Doelen algemeen
Sluitend laadpalennetwerk
Participatie
Stimuleren van doelgroepenvervoer
Gemeentelijke organisatie als voorbeeld
Verduurzaming eigen wagenpark (elektrisch/HVO)
Milieukosten index (MKI) onderdeel laten zijn van aanbestedingsprocedures
Landschappelijke inpassing

6.2 Hier staan we nu

Vervoer

Op het gebied van duurzaamheid staan er drie vervoersmiddelen centraal: de fiets, het openbaar vervoer (ov) en de deelauto.

Fiets. **In het vast te stellen Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan (hierna: GVVP) is de fiets benoemd als een van de belangrijkste vervoersmiddelen en is daarmee het hoofdspeerpunt. Door de weginrichting en een aantrekkelijk, goed onderhouden en toegankelijk fietsnetwerk, stimuleert de gemeente inwoners om gebruik te maken van de fiets. Het voorstel in het GVVP is dan ook om investeringen op het gebied van verkeer en vervoer met name ten goede te laten komen van 'de fiets'.**

OV: **De verantwoordelijkheid voor de lijnvoering van het openbaar vervoer in Westerveld ligt bij het OV-Bureau Groningen Drenthe. De gemeente heeft beperkte invloed, maar is een actieve**

gesprekspartner als het gaat om bereikbaarheid van het OV in de gemeente. De gemeente faciliteert OV-gebruik door het verbeteren van kwaliteit en beschikbaarheid van onder andere fietsenstallingen bij bushaltes, toegankelijke bushaltes en het ontwikkelen van een goed toegankelijke OV-hub in Dieverbrug.

Deelauto: Het autobezit onder autodelers daalt met ongeveer 5 auto's per deelauto. Door autodelen te stimuleren kan landelijk de jaarlijkse uitstoot van CO_2 met 4% dalen. Hierbij zijn de milieueffecten van het niet-produceren van deze auto's niet meegenomen. Het autobezit in de gemeente Westerveld (peiljaar 2019) ligt met 583 personenauto's per 1.000 inwoners hoger dan in de provincie Drenthe (540 personenauto's per 1.000 inwoners) en Nederland (494 personenauto's per 1.000 inwoners).

In de samenlevingsagenda is deelvervoer als een van de speerpunten naar voren gekomen.

Bereikbaarheid

Het grote oppervlak en de uitgestrektheid van de gemeente Westerveld zorgt ervoor dat met name de bereikbaarheid van de buitengebieden onder druk staat. Vanuit de Regiodeal regio Zwolle is er geld toegekend aan onder andere gemeenten Westerveld en Steenwijkerland om aan de slag te gaan met Smart Mobility. Hierdoor is het mogelijk de stations Steenwijk en ook Meppel in te richten als opstapplaats van deelvervoer. Door deelvervoer in te zetten, worden de buitengebieden in de gemeente Westerveld beter ontsloten voor toerisme en andere bezoekers.

Brandstof

De meest gebruikte fossiele brandstoffen voor voertuigen zijn diesel en benzine. Het is mogelijk om fossielvrij te rijden door het aanpassen van de brandstof (HVO [1] in plaats van diesel) of door met een elektrische of waterstof gedreven auto te rijden.

In het Klimaatakkoord is een plan gepresenteerd om elektrisch rijden te stimuleren en benzine/dieselauto's uit te faseren. Deze plannen sluiten aan bij de trend van autoproducenten. Een groot gedeelte van de productie van niet-elektrisch vervoer wordt afgeschaald.

De overslag van fossiel naar fossielvrij is via de Rijksoverheid geregeld. De gemeente heeft een faciliterende rol als het gaat om het laadpalennetwerk. Dit is onder andere vastgelegd met de 1000-laadpalen concessie [2]. De gemeente schaft bij vervanging van eigen bedrijfswagens een duurzamere auto aan. Daarnaast wordt momenteel onderzoek gedaan hoe het eigen wagenpark versneld kan verduurzamen door gebruik van HVO in plaats van diesel.

[1] HVO of Hydrotreated Vegetable Oil, is een duurzame variant van diesel gemaakt van afgewerkte plantaardige oliën en restafval. Gebruik van HVO kan tot 89% van de CO_2-uitstoot reduceren. Materiaalgebruik

[2] Door het plaatsen van 1000 openbare laadpalen in Groningen en Drenthe met 100% Nederlandse, groene stroom wordt bijgedragen aan een sluitend laadpalennetwerk. De gemeente werkt mee aan het vinden van geschikte locaties voor laadpalen. Inwoners van de gemeente Westerveld kunnen, onder voorwaarden, een laadpaal in de openbare ruimte aanvragen.

De gemeente is voor de inrichting en beheer van de openbare ruimte de opdrachtgever en daarmee bepalend voor het materiaalgebruik. Hierbij is ervoor gekozen om bij herinrichtingen van de openbare ruimte de inwoners actief te betrekken. Dat houdt in dat inwoners de mogelijkheid krijgen om mee te kiezen in het uiterlijk/uitstraling van de openbare ruimte. Hierbij is het Handboek Openbare Ruimte een belangrijk instrument.

De laagste prijs is op dit moment meestal het gunningscriterium voor de civieltechnische contracten. De contracten zijn zo opgebouwd, dat eisen aan duurzaamheid en materialen etc. in de contracten opgenomen kunnen worden. Mede doordat de markt verduurzaamd is er de afgelopen jaren steeds meer geëxperimenteerd met duurzame materialen die toegepast worden in de openbare ruimte. Voorbeelden hiervan zijn: bamboe verkeersborden, straatmeubilair bestaande uit gerecycled plastic (o.a. afzetpalen, standaard bankjes), gebakken materialen, hergebruik oud asfalt in nieuw asfalt en gerecycled bouwpuin toegepast als fundering voor wegen.

6.3 Dit is onze ambitie

Wij volgen de landelijke ambitie zoals deze is opgenomen in het Klimaatakkoord: 49% reductie van CO_2-uitstoot in 2030 ten opzichte van 1990.

Om het gebruik van de fiets te stimuleren, zal de investeringen op het gebied van verkeer en vervoer met name ten goede komen van dit vervoersmiddel.

6.4 Dit gaan we doen

Wij hebben als gemeente een duidelijke rol met betrekking tot mobiliteit. Door de inrichting van de openbare ruimte is het mogelijk om inwoners te stimuleren gebruik te maken van duurzame alternatieven van vervoer. Wij gaan ons inzetten om het laadpalennetwerk in de gemeente sluitend te maken. In 2019 is de 1000-laadpalen concessie vastgesteld. Hierin volgen wij de voorwaarden zoals deze zijn opgesteld in de concessie. Met deze concessie is het voor inwoners, onder voorwaarden, mogelijk een laadpaal in de openbare ruimte aan te vragen.

6.5 Participatie

Wij willen het doelgroepenvervoer stimuleren. Hiermee is het ook mogelijk om aan te sluiten bij de uitkomsten van de samenlevingsagenda.

6.6 De gemeentelijke organisatie als voorbeeld

Met beperkte inspanning is het mogelijk om veel CO_2 te besparen in de gemeentelijke organisatie. Door onze beperkte invloed willen wij ons vooral richten op onze eigen organisatie.

Wij gaan aan de slag om onze eigen CO_2-uitstoot te beperken door bij vervanging een duurzamer bedrijfsvoertuig aan te schaffen. Ook hebben we een marktconsultatie gehouden voor het vervangen van diesel voor de fossielvrije diesel HVO. Dit wordt verder uitgewerkt in de uitvoeringsagenda.

Ook willen wij de milieukosten index (MKI) een onderdeel laten zijn bij aanbestedingsprocedures van civiele- en bouwkundige werken.

6.7 Vervolg

Uitvoeringsagenda

Met beperkte inspanning is het mogelijk om veel CO_2 te besparen in de gemeentelijke organisatie. Wij willen ons daarom richten op onze eigen organisatie. Wij gaan aan de slag om onze eigen CO_2-uitstoot te beperken door de mogelijke vervanging van diesel. De uitkomsten van de marktconsultatie HVO worden verder uitgewerkt in de uitvoeringsagenda. Naar aanleiding van de vaststelling van het GVVP gaan we ook aan de slag om de fiets meer ruimte te geven. Dit wordt ook opgenomen in de uitvoeringsagenda.

Beleidsplannen die passen onder het thema energiebesparing

Zowel de GVVP en de Regiodeal regio Zwolle hebben invloed op de uitwerking van ons duurzaamheidsbeleid. Het GVVP zal eind 2020 ter vaststelling aan de raad worden aangeboden. In 2021 gaat de gemeente uitwerken wat de rol zal zijn met betrekking tot de Regiodeal regio Zwolle.

Jaartal	Doel	Acties	Communicatie[8]
2021	Een sluitend laadpalen netwerk in de openbare ruimte	Volgend op de 1000-laadpalenconcessie basis-op-orde-laadpalen plaatsen in de openbare ruimte	Via webpagina

[8] *Onder voorbehoud van ontwikkelingen corona*

	Besparen van CO_2-uitstoot van ons eigen wagenpark	Uitwerken van de uitkomsten van HVO-marktconsultatie	
	Fietsverkeer stimuleren	Op basis van vaststelling GVVP hier een plan voor opstellen	
2022	Actualisatie duurzaamheidsbeleid		
Ambitie: 49% reductie van CO_2-uitstoot Inrichten van de openbare ruimte zodat duurzaam vervoer wordt gestimuleerd			

Hoofdstuk 7: KLIMAATADAPTATIE

Extreme temperaturen in de zomer, hittestress in steden, droogte op het land… De veranderingen in het klimaat zorgen ervoor dat we op een andere manier moeten kijken naar de ruimtelijke omgeving. De verwachting is dat we de komende jaren vaker te maken krijgen met weersextremen zoals hitte, droogte, wateroverlast en overstromingen. Door kwetsbaarheden in beeld te brengen en daar een ambitie aan te verbinden, is het mogelijk om toe te werken naar een klimaatbestendige en waterrobuuste omgeving.

7.1 De doelen van dit thema

In dit hoofdstuk leggen we uit hoe we de volgende doelen willen bereiken.

Thema klimaatadaptatie
Klimaatrobuuste omgeving in 2050 zoals deze is beschreven in de in 2021 vast te stellen Regionale Adaptatie Strategie (RAS)
Doelen algemeen
Vaststellen Regionaal Adaptie Strategie (RAS) in 2021
Vaststellen Regionaal Uitvoeringsagenda (RUA) in 2021
Participatie
Voeren van klimaatdialogen ten behoeve van lokale strategie
Gemeentelijke organisatie als voorbeeld
Voeren van interne klimaatdialogen ten behoeve van integrale aanpak klimaatadaptatie
Landschappelijke inpassing
Klimaatdialogen met externe partijen over klimaatadaptatie buitengebieden

7.2 Regionale en lokale kaders

Vanuit het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) werken we toe naar een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting van Nederland in 2050. Hierbij zijn vier thema's uitgelicht: wateroverlast, droogte, hitte en hoogwaterbescherming.

Ook zijn er verschillende participatieniveaus te onderscheiden: de buitengebieden, openbare ruimte en de eigen terreinen van bewoners.

In samenwerking met de Fluvius regio[9] wordt een Regionale Adaptatiestrategie (RAS) opgesteld. In deze strategie wordt antwoord gegeven op de vraag hoe regionale opgaven van lokale opgaven kunnen worden onderscheiden. De lokale opgaven kunnen worden uitgewerkt tot een Lokale Adaptatiestrategie (LAS).

7.3 Hier staan we nu

In het DPRA is afgesproken dat uiterlijk eind 2019 alle overheden in Nederland de kwetsbaarheden voor weersextremen in beeld hebben gebracht met een stresstest. Deze stresstest is eind 2019 afgerond[10].

De tweede ambitie uit het Delta Plan Ruimtelijke Adaptatie bestaat uit het voeren van risicodialogen en het opstellen van een adaptatiestrategie. Met de uitkomsten van de stresstest gaan we gesprekken aan met diverse relevante stakeholders uit de regio. In eerste instantie *is* dat met de regionale stakeholders. Na vaststelling van de RAS willen wij ook in gesprek met inwoners om te komen tot passende maatregelen.

Met de dialogen vergroten we het bewustzijn bij stakeholders over hoe kwetsbaar het gebied is voor klimaatextremen. Ook bespreken we in de dialogen hoe we kwetsbaarheden met concrete maatregelen kunnen verkleinen. Ook maken we afspraken over het eigenaarschap van deze maatregelen. Hiermee bepalen we tot welk niveau klimaatproblemen wel of niet geaccepteerd worden, bepalen we de urgentie en ambitie van het belang. Deze onderdelen vormen de basis van de Regionale Adaptatiestrategie.

7.4 Dit is onze ambitie

We werken toe naar een klimaatrobuuste omgeving in 2050 zoals beschreven in de RAS 2021.

[9] In de stuurgroep Fluvius zijn de volgende overheden vertegenwoordigd: gemeente Meppel, gemeente Midden-Drenthe, gemeente Westerveld, Samenwerkingsorganisatie De Wolden Hoogeveen, gemeente Steenwijkerland en waterschap Drents Overijsselse Delta. Voor het Delta Plan Ruimtelijke Adaptatie is de stuurgroep aangevuld met de provincies Drenthe en Overijssel.

[10] Uitkomsten hiervan zijn in te zien via: https://fluvius.klimaatatlas.net/

7.5 Dit gaan we doen

De gevolgen van klimaatverandering reikt over de gemeentelijke grenzen. Het verkrijgen van een klimaatrobuuste omgeving vergt samenwerking op regionaal niveau. De eerste stap hierin is het vaststellen van de Regionaal Adaptatiestrategie (RAS) in 2021.

Met de kaders en de prioritering die in de RAS is vastgelegd is het mogelijk om de fasering van maatregelingen vast te leggen in een Regionaal Uitvoeringsagenda (RUA) in 2021.

7.6 Uitgangspunten

Met betrekking tot de uitganspunten participatie, landschappelijke inpassing en de organisatie als voorbeeld, geldt dat wij deze regionaal oppakken door het voeren van klimaatdialogen.

7.7 Vervolg

Klimaatadaptatie staat centraal in het opstellen van de Regionale Adaptatiestrategie. Deze wordt in het 2de kwartaal van 2021 ter vaststelling aan de raad aangeboden. Uit de Regionale Adaptatiestrategie volgt de Regionale Uitvoeringsagenda. Ook deze wordt in 2021 ter vaststelling aan de raad aangeboden.

Jaartal	Doel	Acties	Communicatie[11]
2021	Vaststellen Regionale Adaptatiestrategie	Het voeren van klimaatdialogen, zowel lokaal, regionaal als organisatiebreed	Onbekend
2022	Actualisatie duurzaamheidsbeleid		
Ambitie: klimaatrobuuste omgeving in 2050 zoals deze is vastgesteld in de RAS			

[11] *Onder voorbehoud van ontwikkelingen corona*

Hoofdstuk 8: FINANCIELE PARAGRAAF

Op dit moment zijn de volgende budgetten voor het huidige en de komende vier jaar opgenomen in de concept meerjarenbegroting:

	2020	2021	2022	2023	2024
Communicatie duurzaamheid	25.000	25.000	25.000	25.000	25.000
Opstellen facetbestemmingsplan	115.000				
RegioDeal Circulaire economie		130.000	130.000	130.000	
Samenlevingsagenda's FTE duurzaamheid		80.000	80.000	80.000	80.000
IVN scholennetwerk	10.500	10.500	10.500	10.500	10.500
Duurzame landbouw	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
Klimaatmiddelen decembercirculaire 2019	10.000	227.000			
Bestemmingsreserve duurzaamheid	33.000	347.000			
	203.500	829.500	255.500	255.500	125.500

Daarnaast zijn er externe gelden beschikbaar waar wij als gemeente ook gebruik van kunnen maken, zoals het Regeling Reductie Energie (RRE) budget (€ 12.500) en gelden voor het opstellen van de Regionale Adaptatie Strategie (RAS) en bijbehorende Regionaal Uitvoerings Agenda (RUA) binnen het Fluvius+ verband (€ 150.000).

Het samenstellen van een volledig kostenplaatje voor de komende periode is nog niet mogelijk, omdat de vele plannen nog worden opgesteld. Per plan worden de financiële gevolgen toegelicht en in het daarvoor beschikbare plan- en controldocument meegenomen. Hierbij wordt de kanttekening gemaakt dat er onvoldoende zicht is of het huidige budget toereikend is om de diverse plannen op te stellen.

Hoofdstuk 9: PLANNING

Tot de actualisatie van het duurzaamheidsbeleid in 2022 zijn de volgende stappen te nemen. Hierin is onderscheid gemaakt in de vast te stellen beleidsstukken en communicatie die voorafgaand daaraan nodig is.

	2021												2022
	1ste kwartaal			2de kwartaal			3de kwartaal			4de Kwartaal			
	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec	
Communicatie[12]													
Wettelijke participatie Facetbestemmingsplan													
Regionaal: klimaat dialogen													
Participatietraject Regionale Energiestrategie 1.0													
Buurtgerichte participatie Transitievisie Warmte													
	2021												2022
	1ste kwartaal			2de kwartaal			3de kwartaal			4de kwartaal			
	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec	
Beleidsstuk ter vaststelling aan de raad													
Facetbestemmingsplan[13]													
Regionale Adaptatiestrategie													
Regionale Uitvoeringsagenda													
Regionale Energiestrategie 1.0													
Duurzaam Meerjaren onderhoudsplan[14]													
Grondstoffen plan													
Uitvoeringsagenda duurzaamheidsbeleid													
Transitievisie Warmte													
Groengasvisie													
Actualisatie duurzaamheidsbeleid													

[12] Participatie en communicatie is onder voorbehoud van de op dat moment geldende corona-maatregelingen

[13] Vaststelling van het Facetbestemmingsplan is afhankelijk van de uitkomsten van de wettelijke participatie

[14] Voorstel wordt opgenomen in de voorjaarsrapportage 2021

Date : 21-11-2021 20:05:03
From : '[redacted]@gmail.com
To : '[redacted]drenthe.nl,[redacted]@drenthe.nl, '[redacted]@hlbbv.nl"[redacted]@hlbbv.nl
Subject : Groep 4, weergave gesprek CvK 19 november 2021
Attachment : memo ruimtelijke mogelijkheden 20april2021 (2).pdf;211119 Groep 4 Weergave Gesprek Klijnsma.pdf;

Geachte mevrouw Klijnsma, [redacted], [redacted],

Hierbij ontvangt u onze weergave van het gesprek van vrijdag 19 november.[redacted] en[redacted] hebben met de tekst ingestemd.[redacted] heb we niet kunnen vragen omdat we van hem geen gegevens hebben. Het zou fijn zijn als u deze mail aan hem en ook aan [redacted] wil doorsturen
Verder wordt de weergave naar de deelnemers van de andere groepen gestuurd, tenminste voorzover wij van hen de gegevens hebben.
Tijdens het gesprek zijn er een aantal vragen blijven liggen. We hopen dat we op korte termijn een antwoord op deze vragen krijgen.

vriendelijke groeten,

[redacted]

MEMO

Aan	: Henk Jumelet, Hans Kuipers,
Afschrift	:
Van	: (toestelnummer:
Datum	: 20 april 2021
Onderwerp	: Ruimtelijke mogelijkheden gewasbescherming

---

1. Inleiding

In het onderzoeksrapport 'Uitgesproken' worden de uitkomsten van afgenomen interviews weergegeven met betrekking tot de ontstane situatie in de gemeente Westerveld omtrent gewasbeschermingsmiddelen. In dit onderzoeksrapport worden, onder andere, enige handvatten gegeven voor de overheid. Eén van die handvatten is het inzetten van het ruimtelijk instrumentarium. Dit heeft vragen opgeroepen over de mogelijkheden die precies bestaan. Onderstaand bespreek ik de belangrijkste vragen.

2. Situatie Westerveld

De situatie in de gemeente Westerveld is complex. Uit het rapport 'Uitgesproken' en eerder 'Meten=Weten' maak ik op dat het gaat om een bestaande situatie waarbij agrariërs gebruik maken van gewasbeschermingsmiddelen nabij kwetsbare functies (wonen). De agrarische en woonfunctie zijn momenteel dusdanig dicht op elkaar gesitueerd dat overlast ontstaat. In het bijzonder vrezen inwoners voor de gevolgen van de beschermingsmiddelen voor hun gezondheid. Het probleem speelt al geruime tijd en betreft daarmee in de kern een historisch gegroeide situatie, waarbij functies achteraf bezien niet op de optimale afstand van elkaar zijn gesitueerd.

3. Mogelijkheden ruimtelijk instrumentarium

Het wettelijk kader voor het ruimtelijk instrumentarium is de Wet ruimtelijke ordening (Wro). Deze wet geeft uitgangspunten voor de inrichting van de openbare ruimte. Een belangrijk element is dat functies zich over en weer goed met elkaar kunnen verdragen. Een fabriek wordt bijvoorbeeld niet naast een school geplaatst en een woonwijk niet naast een vliegveld. Dit uitgangspunt brengt allerlei onderbouwings- en afstandseisen met zich mee. De Wro wordt binnenkort opgevolgd door de Omgevingswet. Deze wet bevat een aantal nieuwe instrumenten en uitgangspunten die van belang kunnen zijn in deze casus. Indien de Omgevingswet inderdaad op 1 januari 2022 in werking treedt, vervalt de Wro al over een half jaar. In het kader van deze casus worden daarom zowel de mogelijkheden onder de Wro als de Omgevingswet besproken. Omwille van de begrijpelijkheid benoem en beantwoord ik onderstaand de, naar mijn idee, belangrijkste vragen. Hierbij geef ik in eerste instantie een kort antwoord met daarbij, ter achtergrond, de inhoudelijke onderbouwing.

3.1 Kan met het ruimtelijk instrumentarium een spuitvrije zone worden ingesteld?

Antwoord: ja, dat kan op basis van locatiespecifiek onderzoek. Een generieke spuitvrije zone (niet op de specifieke locatie toegespitst) is niet mogelijk.

Achtergrond: uit vaste rechtspraak van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna: de Afdeling) vloeit voort dat het mogelijk is regels op te nemen in een bestemmingsplan met betrekking tot het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen.[1] Wel volgt tevens uit de rechtspraak dat een dergelijke spuitvrije zone moet zijn gebaseerd op locatiespecifiek onderzoek.[2]

3.2 Welke juridische eisen worden gesteld aan een dergelijke spuitvrije zone?
Antwoord: de rechtspraak is op dit punt casuïstisch. Er zijn geen maten die vanuit de wet of de rechtspraak gelden voor de omvang van de zone.[3] Van belang is dat de situatie ter plaatse goed wordt onderzocht en dat belangen worden afgewogen.

De Afdeling lijkt met name te hechten aan het in kaart brengen van alle feiten en belangen. Wanneer dat wordt gedaan, toetst de Afdeling de belangenafweging die op basis hiervan wordt gemaakt terughoudend.[4] De jurisprudentie van de Afdeling toetst met name de *kwaliteit* van de besluitvorming en geeft op zichzelf *inhoudelijk* weinig richting over de vraag wat acceptabel is en wat niet. Het gaat erom dat het bevoegd gezag de feiten en belangen in kaart brengt en op basis hiervan een belangenafweging maakt. Bij de belangenafweging zelf komt het neer op het belang bij een voortzetting van de bestaande akkerbouw versus het belang bij een goede volksgezondheid. Wanneer uit verricht onderzoek blijkt dat gezondheidsrisico's niet kunnen worden uitgesloten, zal het belang bij de volksgezondheid moeten prevaleren. Een ander standpunt is immers onredelijk. Wanneer het echter de vraag is in hoeverre er een risico is, kan ook het belang bij voortzetting van de bestaande akkerbouw prevaleren. Daarbij kan ook een rol spelen dat het beëindigen van de bestaande situatie veel publiek geld kost. Deze kosten kunnen mogelijk niet aanvaardbaar zijn wanneer de risico's onzeker zijn.[5]

3.3 Kunnen met het ruimtelijk instrumentarium historisch gegroeide situaties worden beëindigd?
Antwoord: hoofdregel van de Wro is dat bestaand gebruik zoveel mogelijk wordt gerespecteerd. Zelfs wanneer bepaald bestaand gebruik wordt verboden, bestaat een wettelijke plicht om overgangsrecht op te nemen. Op basis van dit overgangsrecht kan het strijdige gebruik (zoals het spuiten in een spuitvrije zone) worden voortgezet. Een ruimtelijke maatregel kan daarom niet op zichzelf staan. Indien resultaat op korte termijn wenselijk is, zal moeten worden nagedacht over onteigening of grondaankoop. Onder de Omgevingswet ligt dit anders, omdat dan niet langer sprake is van een eerbiedigende werking en verplicht overgangsrecht.

Achtergrond: De Wro kent een diep verankerd principe dat bestaand gebruik zoveel mogelijk wordt gerespecteerd. Uit de rechtspraak van de Afdeling volgt dat hier uitzonderingen op mogelijk zijn. Zo overweegt de Afdeling dat het voortbestaan van ee historische gegroeide situatie in strijd kan zijn met de goede ruimtelijke ordening, met name wanneer de gezondheid van omwonenden niet kan worden gegarandeerd.[6]

---

[1] ABRvS 7 januari 2015, ECLI:NL:RVS:2015:4
[2] ABRvS 17 maart 2021, ECLI:NL:RVS:2021:565
[3] Volledigheidshalve wordt er wel op gewezen dat de Afdeling vaak refereert naar een afstand van 50 meter die 'niet onredelijk wordt geacht'. Tegelijkertijd moet, volgens de Afdeling, ook bij het hanteren van 50 meter voldoende onderzoek worden verricht. In die zin is de afstand van 50 meter niet een standaardmaat die zonder meer kan worden gehanteerd.
[4] Zie bijvoorbeeld ABRvS 12 november 2014, ECLI:NL:RVS:2014:4036.
[5] Idem, zie daarnaast TBR 2020/3
[6] ABRvS 10 september 2014, ECLI:NL:RVS:2014:3342

Er zijn dus mogelijkheden bestaand gebruik niet te respecteren en een verbod, zoals een spuitvrije zone, op te nemen. Tegelijkertijd is ook hiermee de kans klein dat het overlast gevende gebruik daadwerkelijk wordt beëindigd. Ek bestemmingsplan moet namelijk wettelijk verplicht overgangsrecht bevatten.[7] Dit overgangsrecht houdt, kort gezegd, in dat gebruik dat legaal was in het voorgaande plan, maar strijdig in het nieuwe plan, mag worden voortgezet. Wel geeft een bestemmingsplan een grondslag voor onteigening. Dit is echter een laatste redmiddel, dat ook geld kost. Als alternatief kan grond ook minnelijk worden aangekocht. Indien het gewenst is het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op korte termijn in een bepaalde zone te verbieden, zijn dergelijke vervolgstappen echter onontbeerlijk.

Onder de Omgevingswet wordt het verplichte overgangsrecht losgelaten. Indien het bevoegd gezag geen voorziening treft, heeft het verbieden van bepaald gebruik meteen als gevolg dat dit gebruik niet langer is toegestaan. Wel ligt het in de lijn van verwachtingen dat ook hier een belangenafweging moet worden gemaakt. Omdat wordt ingegrepen in de eigendomspositie, kan deze motivering niet lichtzinnig zijn.[8] Hiervoor moeten soortgelijke punten worden onderzocht en afgewogen als besproken onder 3.2. Indien mogelijke gezondheidsrisico's aanleiding geven voor een dergelijk verbod, zullen deze derhalve goed moeten worden onderzocht en onderbouwd. Het risico moet reëel zijn en het besluit kunnen dragen. Wanneer wordt gekomen tot een houdbaar besluit, spelen alsnog aanpsrakelijkheidskwesties. De eigenaar kan namelijk schade vorderen voor rechtmatige besluiten die leiden tot onevenredig nadeel.

3.4 Welke mogelijkheden zijn er voor de provincie?
Antwoord: doordat het een historisch gegroeide situatie betreft, zijn de mogelijkheden beperkt. Onder de Omgevingswet zijn er meer mogelijkheden, doordat dan (1) rechtstreeks werkende regels kunnen worden opgenomen, en (2) niet langer sprake is van verplicht overgangsrecht. Gelet op het feit dat de Omgevingswet nog niet in werking is getreden, is nog geen jurisprudentie voorradig waarin precies wordt afgebakend waar de grenzen liggen.

Achtergrond: in grote lijnen geldt het wettelijk regime zoals dat hiervoor is geschetst ook voor de provincie. Wat dat betreft zijn er weinig concrete voordelen te verzinnen wanneer de provincie het probleem zelf ter hand neemt. Het probleem dat het een historisch gegroeide situatie betreft en het feit dat de Wro hier groot belang aan hecht, maakt dit lastig.

Onder de Omgevingswet krijgen Provinciale Staten andere instrumenten. Zo is het mogelijk ook voor dit soort kwesties regels op te nemen in de Omgevingsverordening die rechtstreeks doorwerken naar de burger.[9] Concreet zou de Omgevingsverordening een spuitvrije zone kunnen bevatten. Wel zou deze zone moeten worden onderbouwd aan de hand van de in 3.2 genoemde eisen. Aanvullend stelt de Omgevingswet als eis dat de provincie slechts van deze bevoegdheid gebruik maakt wanneer er sprake is van een provinciaal belang en het gemeentebestuur dit belang onvoldoende doelmatig en doeltreffend kan behartigen.[10] Ook dit zou moeten

[7] Artikel 3.2.1 en 3.2.2 Bro
[8] Deze positie wordt beschermd op grond van artikel 1 van het Eerste Protocol bij het EVRM
[9] Artikel 4.1, lid 1, Ow
[10] Artikel 2.3 Ow

worden onderbouwd. Tot slot zij erop gewezen dat benadeelde partijen om nadeelcompensatie (geld) kunnen verzoeken indien de Omgevingsverordening een dergelijke regel zou gaan bevatten.

4. Conclusie

- Met gebruikmaking van het ruimtelijk instrumentarium is het mogelijk een spuitvrije zone in te stellen. Wel dient een dergelijke spuitvrije zone te worden gemotiveerd op basis van locatiespecifiek onderzoek.
- Inhoudelijke richtsnoeren waaraan een spuitvrije zone moet voldoen zijn bijna niet te geven. De jurisprudentie is op dit punt casuïstisch en lijkt zich met name te richten op de kwaliteit van het verrichte onderzoek.
- Het instellen van een spuitvrije zone zal onder de Wro niet direct resultaat hebben, omdat de Wro bestaand gebruik eerbiedigt. Verdere vervolgstappen, zoals onteigening of uitkoop, zouden moeten volgen.
- Onder de Omgevingswet ligt dit anders en dient bestaand gebruik niet per definitie te worden gerespecteerd. Ook onder de Omgevingswet dient echter sprake te zijn van een gefundeerde belangenafweging.
- Het stellen van rechtstreeks werkende regels op provinciaal niveau is, onder voorwaarden, mogelijk. De Omgevingswet geeft hier een ruimere mogelijkheid toe dan de Wro.

Weergave gesprek met mevrouw Klijnsma 19-11-2021
Aanwezig: J Klijnsma en [redacted] provincie; HLB [redacted]; [redacted] en [redacted] (NoordLheederes); [redacted] (bewoner Leggeloo), [redacted] (bewoner), [redacted] (Natuurorganisaties en Milieudefensie).
Weergave opgetekend door [redacted] en [redacted].

Mevrouw Klijnsma:
Doel van het gesprek voor mevrouw Klijnsma is om brede dialoogtafels in te stellen waar omwonenden, telers, mensen van gemeente, provincie (in haar woorden: iedereen die er toe doet) aan deelnemen zodat er in goed overleg samen gezocht worden naar oplossingen. Mevrouw Klijnsma vindt het haar taak om er als Commissaris van de Koning voor te zorgen dat het onderlinge samenleven in Drenthe goed is/ wordt.
Bij de brede dialoogtafels zijn in ieder geval de volgende issues van belang:

- Verduurzaming
- Transitie duurzame bollenteelt
- Oer essen bewaren
- Over en weer informatie verstrekken
- Monitoren
- Waterproblemen

Mevrouw Klijnsma heeft hoge verwachtingen van de dialoogtafels. Tegelijkertijd hoorden we haar in haar woordkeuze voorbehoud maken.
Maar toch: de problemen die we nu ervaren kunnen daar besproken worden en worden opgepakt. Dat kan tussen de deelnemers ter plekke, maar ook met externe partners.
Een paar voorbeelden die de revue passeren; telers van grond laten ruilen, op verzoek bufferstroken aanleggen, ministerie aanspreken om beter met meldingen om te gaan. Aanpassen van spuitmiddelen in de nabije omgeving van de Natura 2000 gebieden.
Mevrouw Klijnsma gaf aan dat een strikte toepassing van wet en regelgeving tot grote problemen zou leiden. En dat het bij andere issues ook in onderling overleg werd opgelost. Ze noemde o.a. stikstof en de PAS regeling als voorbeeld. Voor zover wij zijn geïnformeerd is de aanpak stikstof juist via een rechterlijke uitspraak afgedwongen.

Omwonenden en vertegenwoordiger milieuorganisaties
We hebben duidelijk gemaakt dat er in de bestaande Europese wetgeving al voldoende bouwstenen zitten, mits die volledig in NL-wetgeving wordt geïmplementeerd en wordt gehandhaafd. Wet natuurbescherming, handhaving toepassen. Bestemmingsplannen die op orde moeten zijn.
Mevrouw Klijnsma benadrukte meermalen het recht om naar de rechter te stappen. Daarop is geantwoord dat we helemaal niet naar de rechter willen stappen maar dat we willen dat de overheid zijn taak correct uitvoert.
Er liggen op dit moment handhavingsverzoeken over stoffen bij 12 provincies. Die zijn bedoeld ter opschudding en tevens als een handreiking om oplossingen te vinden voor het omgaan met de gevolgen / consequenties van de gerechtelijke uitspraken.

We hebben verteld over het memo Ruimtelijk Ordening van een beleidsmedewerker van de provincie die daarin zegt dat er wel degelijk mogelijkheden zijn.
Dit memo is gedateerd op 20 april, een paar dagen voor de "pilot" is gelanceerd.
Dit memo hebben we gevonden via de WOB procedure (Wet Openbaar Bestuur).
In de Statenvergadering van 16 juni 2021 gaf Gedeputeerde Brink aan dat de provincie daar geen gebruik van **wilde** maken. In de commissievergadering op 8 september 2021 van OGB (Omgevingsbeleid) gaf de gedeputeerde Jumelet aan dat de provincie geen ruimtelijke oplossingen **kon** maken. (Let op de eigen interpretatie van de tekst die door de Gedeputeerden is uitgesproken)
Het bewuste memo is bij dit verslag gevoegd.

We hebben gemeld dat we op de hoogte zijn van de gesprekken van dinsdag 16 november. Aangegeven dat we blij zijn met de toezegging dat omwonenden deel gaan nemen aan de Stuurgroep. Dat we er van uit gaan dat dat op korte termijn zal worden gerealiseerd. Daarop nam mevrouw Klijnsma enig gas terug.
De vraag is gesteld hoe de brede dialoogtafels zich verhouden tot de Stuurgroep. Daarop komt mevrouw Klijnsma nog terug.

HLB,
Er zijn 22 proeven gaande. In verschillende settingen, op het veld, in het laboratorium, bij ROL. Sommige proeven zijn dit jaar mislukt vanwege het slechte natte weer. Andere lijken positiever. De suggestie door de omwonenden is gedaan om te zorgen voor een nieuwsbrief.
Er is gevraagd naar het arsenaal biologische telers t.o.v. de reguliere telers van:
1) Tulpen 2) lelies 3) gladiolen 4) pioenrozen
Daarop krijgen we nog antwoord.
De discussie ging over de afzet van biologische bollen. Daar moet aan gewerkt worden binnen Nederland en Europa.
De omwonenden signaleerden het probleem dat de afzet van met name lelies op de internationale/ intercontinentale markt niet te beïnvloeden is. De eisen die China / Taiwan aan de producten stelt is dermate hoog dat ze geen genoegen zullen nemen met bijvoorbeeld kleinere bollen.
De verwachting is dat de hele transitie 5-10 jaar (zoals gemeld in de bijeenkomst van 16 november, groep 1) in beslag zal nemen . Er zoals gezegd afhankelijk is van de weersomstandigheden.

vertelt over zijn waarneming met het spuiten op de es met een middel met de onmiskenbare geur van MCPA. Vanuit zijn werk weet hij dat dit een contactherbicide is voor de bestrijding van eenjarige en meerjarige breedbladige onkruiden. Dit middel doodt geen grassen. Echter na het spuiten ging alles dood, inclusief de grassen. Daarnaast is er waarschijnlijk om de spuittank leeg te krijgen 3x op het perceel gespoten. Hij vraag zich af of het CTGB het middel individueel keurt of zoals in dit geval ook deze cocktail?
MCPA is schadelijk voor mens en dier. Met name de voortplanting en de ontwikkeling van de mens wordt aangetast als deze stof - via andere gewassen of via het drinkwater- uit grondwater wordt geconsumeerd.

Deelname aan de brede dialoogtafels
De uitkomst over deelname aan de brede dialoogtafels is als volgt:
: positief. en hopen door deel te nemen verbeteringen te realiseren voor hun persoonlijke

omstandigheden. [redacted] vindt het ook belangrijk dat de jongeren (plm 30 jaar) worden vertegenwoordigd. Zij neemt zitting namens deze groep. [redacted] wil vooral aandacht voor de teloorgang van de cultuurhistorische essen.
[redacted]: negatief als vertegenwoordiger van de NLE. Zal binnen de groep NLE checken of er belangstelling is en dit terugkoppelen aan mevrouw Klijnsma en [redacted]
[redacted]: het is hard nodig is dat de overheden met ons aan tafel komen zitten. Heeft geen bezwaar dat daar telers bij zijn.

Tot slot
We verwachten nog antwoord op de beide vragen die in deze weergave gesprek zijn genoteerd:
> Hoe verhouden de brede dialoogtafels zich tot de Stuurgroep
> Informatie over het arsenaal biologische lelieteelt, tulpen, gladiolen en pioenrozen.
> Hoe zit het met de keuring van het CTGB en de cocktail van MCPA met een ander middel

Bijlage: memo provincie Drenthe

Date : 29-11-2021 10:42:28
From : "[redacted]@drenthe.nl
To : "[redacted]@drenthe.nl
Cc : "Jordan Jumelet"[redacted]@drenthe.nl, "Jeroen de Boer"[redacted]@drenthe.nl,[redacted]@drenthe.nl, "[redacted]@drenthe.nl, "[redacted]@drenthe.nl
Subject : opmerkingen GS nota bollenteelt
Attachment : opmerkingen GS nota bollenteelt.docx;

Hallo[redacted],

Naar aanleiding van de nota in poho VTH (met Henk J en Hans) en bespreking tussen Henk B en Henk J is, mede aan de hand van een aantal opmerkingen vanuit de teams, gekomen tot een tweetal conclusies over de Tussenrapportage. De conclusies en opmerkingen vind je in de bijlagen. Wil jij de strekking hiervan afstemmen/ voor bespreken met Jetta ten behoeve van het overleg hierover met Henk J en Henk B (koffiemoment)?

Groet[redacted]

Naar aanleiding van overleg tussen Henk J en Henk B en bespreking in poho VTH (met Hans) zijn er twee conclusies:

- Het dialoogspoor gaat na de gevoerde gesprekken weer binnen de pilot (tweede spoor). Er is door de cdk een eerste aanzet gedaan in het vormgeven/voorbespreken van het tweede spoor, dit is nu afgerond en wordt voorgezet binnen de pilot.
- M=W is een belangengroepering/actiegroep die ook landelijk opereert en zijn daarmee geen georganiseerde omwonenden. De (georganiseerde) omwonenden worden nu gelijkgesteld met M=W. Daarnaast zijn georganiseerde omwonenden niet alle omwonenden. Dit zou tot uiting moeten komen in de nota.

Toelichting hiervan nav GS nota:

- Er wordt in de nota gesproken over een separaat spoor/pilot door en met M=W.
  Deze wordt vervolgens wel weer gekoppeld aan het dialoogspoor. Dit wordt diffuus, ook omdat M=W wel in de stuurgroep van het programma wil, terwijl ze het er niet mee eens zijn. Zoals het hier staat opgeschreven ontstaan er straks 2 tegengestelde sporen. Een van de pilot die op dit moment loopt en een voor de dialoog/communicatie waar M=W een andere inzet heeft. 11.1
  Er staat namelijk dat de volgende stap is om met alle betrokkenen een gezamenlijke agenda op te stellen. 11.1
  Daarnaast is los van de pilot ook capaciteit vanuit de organisatie nodig. Dat staat ook onder financiën nu. Maar er is een pilot incl financiën en incl partners waarbinnen er een dialoogspoor is.

- 11.1
  Van het begin is duidelijk dat het zo is dat de pilot is gericht op reduceren gewasbeschermingsmiddelen en dat daarnaast een tweede spoor zou zijn waarin de nadruk ligt op de communicatie/interactie/draagvlak en óók op de problematiek zoals die door omwonenden wordt ervaren. Dat is een spoor die binnen de pilot op wordt gepakt en waarvoor de cdk invulling heeft gezocht/gesprekken heeft gevoerd. Daar is een projectgroep/programmateam mee bezig en een communicatiegroep vanuit de verschillende partners. Daarin kan invulling gegeven worden aan waar inwoners tegen aanlopen en daarvoor is de subsidie verstrekt. 11.1

11.1 [redacted]

- Onder 1: Hierin staat dat er geen interactie meer is, dat is nou juist ook de constatering van het rapport Uitgesproken en daarom is nu juist het tweede spoor in het leven geroepen om die interactie weer opgang te brengen. Dit doel van het Programma Duurzame bollenteelt zou hier ook genoemd moeten worden en dat de interactie weer vorm krijgt in spoor 2 (al dan niet met m=w). Wat in de laatste zin staat 'Het is van wezenlijk belang om met elkaar te weten wat er leeft en speelt, zodat hier je in de dagelijkse praktijk rekening mee kunt houden' is precies het doel van dat tweede spoor. Juist als je nu iets separaats gaat doen raak je dit kwijt.

- 11.1 [redacted]
- 11.1 [redacted]

- RO spoor: In de vorige versie lag de focus op vrijwillig en in overleg komen tot oplossingen tussen telers en omwonenden. Dat is ruimtelijk ook logisch omdat onder de huidige ruimtelijke regelgeving en toekomstige omgevingswet een juridische solide onderbouwing moet zijn om zaken ruimtelijke te regelen. Die is niet voorhanden en met de huidige inzichten ook niet snel te verwachten. Als die wordt gevonden dient bestaand gebruik te worden gerespecteerd. 11.1 [redacted]

- Argument 1.1: Daarin staat dat de commissaris is gevraag de dialoog tussen betrokken partners in het kader van bollenteelt te stimuleren. Dat klopt niet, dat moet zijn In het kader van het Programma duurzame bollenteelt.

- Financiën: daar moet staan Programma duurzame bollenteelt. En anders zou het afgestemd moeten worden met financiën.

Date : 28-11-2021 13:31:48
From : '[redacted]@ziggo.nl
To : '[redacted]@drenthe.nl, '[redacted]drenthe.nl
Cc : ""MetenWeten Westerveld"" [redacted]@gmail.com
Subject : pioenrozenteelt[redacted] Diever
Attachment : reactie naar gemeente.docx;

Geachte mevrouw Klijnsma,

U heeft onlangs contact gehad met de burgerbeweging Meten = Weten over de sier en bollenteelt in Westerveld, en met name over de pioenrozenteelt[redacted] in Diever.
Dit perceel ligt op hooguit 30 meter afstand van onze woonwijk en wij maken ons grote zorgen over de gevolgen voor onze gezondheid door het gebruik van bestrijdingsmiddelen voor de pioenrozen.
Daarbij komt dat het perceel ook op 30 meter afstand van de [redacted] ligt hetgeen dus ook gevolgen kan hebben voor de gezondheid en ontwikkeling van de schoolkinderen.
Zowel onze tuinen als het schoolplein met zandbak en speeltoestellen liggen geheel open richting de akkers op de es, dus ook naar de eerste akker met pioenrozen.
Heel bijzonder is dat op hetzelfde moment van de aanplant van de pioenrozen ook een boomgaard werd aangelegd door vrijwilligers en basisschoolleerlingen, op een gemeentelijke strook tussen wijk/school en pal aan de rand van de pioenrozenteelt.
Wij vragen ons dus ook af of het plukfruit nog veilig gegeten kan worden.

Wij hebben onze zorgen neergelegd bij de gemeente in een brief van 18 oktober en we hebben een teleurstellende reactie van de gemeente hierop ontvangen. Hierna hebben wij bijgaande brief aan het College en in afschrift aan de Gemeenteraad verzonden met het verzoek om een dialoogsessie met de raad.
Ik heb namens de wijkbewoners intensief contact met[redacted] van M=W en zij adviseerde na het contact met u over dit onderwerp een afschrift van onze brief ook aan u te sturen.

De brief gaat hierbij ter informatie en ik ben graag bereid meer informatie te verstrekken.

We zouden het zeer op prijs stellen ook van uw kant een reactie te ontvangen.

Hartelijke groet, ook namens wijkbewoners,

[redacted]
0521[redacted]

[redacted], 29 november 2021

College van B & W
Gemeente Westerveld

In afschrift aan de gemeenteraad van Westerveld

Onderwerp: sierteelt langs de [redacted] Diever (zaaknr. 314757)

Geacht College,

Op 16 november heeft u gereageerd op onze brief van 18 oktober 2021 waarin wij onze zorgen over onze gezondheid hebben geuit ten gevolge van het gebruik van pesticiden in de pioenrozenteelt nabij onze woonwijk.
Om die reden hebben wij ernstig bezwaar gemaakt tegen deze teelt op deze plek.

Onze eerste reactie op de inhoud van uw brief is dat u volstrekt niet ingaat op onze zorgen over de gezondheid van ons als wijkbewoners en de kinderen van de basisschool [redacted]. Daarnaast ontkent u het verband tussen het gebruik van de bestrijdingsmiddelen en de gevolgen hiervan op de oogst van de fruitbomen en struiken in de nieuw aangeplante boomgaard. U schrijft letterlijk dat de teler het gewas mag verbouwen en dat de aanplant van de fruitbomen daar niets aan af doet.

In uw reactie geeft u onder meer aan welke informatie u van de teler heeft ontvangen en dat de bespuitingen niet meer overlast geven dan bij de eerdere gewassen op dit perceel, omdat het spuitschema voor pioenrozen tussen het spuitschema van aardappels en suikerbieten in ligt.
Wij vragen u aan te geven waarop u dit baseert. Is dit informatie van de teler? Kunt u dan ook aangeven wat de samenstelling en de hoeveelheden van de bestrijdingsmiddelen zijn van de pioenrozen in vergelijking met de andere gewassen?
Wij vragen ons overigens ook af of het verbouwen en bespuiten van aardappels en suikerbieten wèl veilig is voor omwonenden en schoolkinderen!

In uw brief staat ook dat de teler onze zorg serieus neemt en zorgvuldig zal omgaan met het gebruik van de bestrijdingsmiddelen. Deze zorg bleek absoluut niet tijdens het door mij gevoerde telefoongesprek met de teler, zoals ik al aangaf in de brief.
Waaruit zou moeten blijken dat de teler onze zorg serieus neemt? Wil de teler nu wèl met ons in gesprek? En gaat de teler rekening houden met de windrichting en worden wij geïnformeerd over de tijdstippen van spuiten? Is de teler die buiten de gemeente Westerveld gevestigd is ook gebonden aan uw convenant met de bollentelers uit Westerveld?

Onlangs is door de teler een put geslagen voor de bewatering van de akker met grondwater. Bent u hiervan op de hoogte en heeft de teler hiervoor een vergunning aangevraagd?
Hoeveel water mag er onttrokken worden aan het grondwater en wat zijn de gevolgen hiervan voor de grondwaterstand in onze buurt?

Inmiddels zijn er aanwijzingen dat het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen èn gezondheidsschade, zoals bijvoorbeeld de ziekte van Parkinson, een relatie met elkaar hebben. Deze ziekte treft zowel boeren als burgers en is in Frankrijk inmiddels een erkende beroepsziekte onder boeren.

Wij verwijzen naar het onderzoek van Meten = Weten die resten van meer dan vijftig bestrijdingsmiddelen aantrof in tuinen grenzend aan bollenvelden in de gemeente Westerveld. Ze hebben in 2018 ook een grondmonster in een tuin grenzend aan een pioenrozenveld. Daar vonden ze 32 stoffen. Hierbij verwijs ik naar bijlagen 1 en 2 (pag. 16 en 23).

Wij wijzen ook op het advies van de Gezondheidsraad “Gewasbescherming en Omwonenden”, waarin staat dat “onderzoek wijst op gezondheidsrisico’s door gewasbeschermingsmiddelen voor de ziekte van Parkinson en ontwikkelingsstoornissen bij kinderen” en “dat duidelijk is dat omwonenden en telers gemiddeld hoger zijn blootgesteld dan mensen die niet in de landbouw werken en verder weg wonen van landbouwpercelen”. Daarom pleit de Gezondheidsraad voor toepassing van het voorzorgsbeginsel en adviseert ze om vooral de aanpak van verduurzaming te intensiveren en uit voorzorg zo min mogelijk te spuiten.

Langdurige blootstelling aan bestrijdingsmiddelen kan mogelijk het risico op ziektes als Parkinson of Alzheimer vergroten. Daarom adviseert het RIVM op 18-11-2021 bij toelating van bestrijdingsmiddelen strengere eisen te stellen omdat de huidige toelating tekortschiet en beter moet. Er zijn volgens het RIVM aanpassingen nodig in de toelatingseisen waarmee bestrijdingsmiddelen beoordeeld worden en in de richtlijnen die daarvoor gelden. Dit om mogelijke gezondheidseffecten van deze middelen beter te kunnen aantonen.

Wij zijn er dus allerminst gerust op dat onze gezondheid als aanwonenden evenals die van de schoolkinderen door het gebruik van de bestrijdingsmiddelen gegarandeerd is. Wij verzoeken u daarom het voorzorgsprincipe te hanteren in afwachting van verdere onderzoeken zoals door het RIVM is voorgesteld. Wij verzoeken u daarom dringend de regelgeving zodanig aan te passen dat de percelen van de bollen- en sierteelt op grotere afstand, nl. minimaal 100 meter, van de woonwijk en de school worden gesitueerd en dat het gebruik van bestrijdingsmiddelen wordt geminimaliseerd.

Voor de bronvermelding en meer informatie verwijs ik u naar de onderstaande links.

Wij zien uw reactie op onze zorgen, vragen en ons dringend verzoek om het voorzorgsprincipe toe te passen graag spoedig tegemoet!

Met vriendelijke groet,
mede namens wijkbewoners van [redacted]

[redacted]
[redacted]
[redacted]
Tel: 0521[redacted]

Drentse burgers meten landbouwgif in bodem en vinden 57 middelen | Trouw

13b638_5d7681d9dffa4817a3646e66e025ad82.pdf (wixstatic.com)

https://www.gezondheidsraad.nl/documenten/adviezen/2020/06/29/vervolgadvies-gewasbescherming-en-omwonenden

https://www.rivm.nl/nieuws/aangescherpte-eisen-beoordeling-gewasbeschermingsmiddelen

Date : 15-11-2021 21:45:15
From : [redacted]@planet.nl
To : '[redacted]@drenthe.nl
Cc : '[redacted]drenthe.nl
Subject : Re: bevestiging uitnodiging vervolg gesprek
Attachment : 20211115Jetta-KlijnsmaBollenteelt.pdf;

Beste [redacted]

hartelijk dank voor de mogelijkheid om in het provinciehuis te Assen een bijeenkomst bij te kunnen wonen.

Het is of de duvel ermee speelt, aankomende vrijdagmiddag heb ik een bijeenkomst die niet verplaatst kan worden.
Daarom heb ik mijn inbreng op papier gezet.
Ik wens u een goede bijeenkomst en hoop dat u het verslag hiervan naar mij wil mailen.

Met vriendelijke groet,
[redacted]

Op 15 nov. 2021, om 20:29 heeft [redacted]@drenthe.nl> het volgende geschreven:

Beste [redacted] ,

Hartelijk dank voor uw bericht. Jammer

dat u er niet bij kunt zijn. Het is altijd goed om uw inbreng via de mail aan mij toe te sturen.

Aanvullend op de geplande bijeenkomsten organiseren we wel een extra gesprek as. vrijdag 19 november (14.30 –15.30 uur) in het provinciehuis te Assen. We houden rekening met de afstanden en een QR-code is niet nodig. Wellicht bent u desondanks toch in de gelegenheid om hierbij aan te sluiten?

Ik hoor graag. Dank alvast!

Met vriendelijke groet,
[redacted]

Van: [redacted]@planet.nl>
Verzonden: maandag 15 november 2021 08:30
Aan: [redacted]@drenthe.nl>
CC: [redacted] [redacted]drenthe.nl>
Onderwerp: Re: bevestiging uitnodiging vervolg gesprek

Beste [redacted] ,

dank voor de uitnodiging.
Helaas zijn er persoonlijke omstandigheden waardoor ik mij af moet melden voor deze bijeenkomst.
Ik vind dit heel spijtig want deze zaak gaat mij aan het hart.

Is het mogelijk dat ik in de loop van deze mijn inbreng in een mail naar u stuur?

Met vriendelijke groet
[redacted]
Frederiksoord

Op 14 nov. 2021, om 12:13 heeft [redacted]@drenthe.nl> het volgende geschreven:

Geachte heer/mevrouw,

Hartelijk dank dat u zich heeft aangemeld om opnieuw met mij om tafel te gaan over de bollenteelt in Westerveld. Ik zie u graag op dinsdag 16 november van 16.30 - 17.30 uur (Café De Brink, Dwingeloo).

Programma
Allereerst zal ik een toelichting geven over mijn bevindingen tot nu toe en op welke wijze het 2e spoor van de pilot Duurzame Bollenteelt kan worden ingevuld. Vervolgens zal mevrouw Janny Peltjes, directeur van HLB en projectleider van de pilot, een korte toelichting geven op de sporen 1 en 3 van de pilot. Natuurlijk is er voldoende ruimte voor u om uw reactie te geven.

Coronamaatregelen
Wij nemen uiteraard de coronamaatregelen in acht en zorgen dat er voldoende afstand tussen de deelnemers (±15 personen) aanwezig zal zijn. Bij de ingang van het café wordt uw QR-code gevraagd. Mocht u zich desondanks niet comfortabel voelen, dan kan ik me dat voorstellen. Wij zijn voornemens om een kort verslag van deze bijeenkomst te maken en kunnen u deze, als u daar prijs op stelt, doen toekomen.

Heeft u naar aanleiding van deze mail nog vragen, dan kunt u contact opnemen met [redacted] , bereikbaar op [redacted]@drenthe.nl

Met vriendelijke groeten,

Jetta Klijnsma

[redacted] 15 november 2021

Beste mevrouw Jetta Klijnsma,

ik kan helaas niet aanwezig zijn bij de bijeenkomsten over de bollenteelt in Dwingeloo en Assen deze week.

De moed zakt mij in de schoenen, hoe kunnen we ooit de wereld meer in balans krijgen. In plaats van het lineaire model naar een circulair model.
Ik denk wellicht te simpel.
De beelden op televisie hoe in Noord en Zuid Holland de grond uitgeput is door onder andere deze teelt. Het drinkwater daar zelfs in gevaar komt... dan word ik moedeloos als in Drenthe de bollenteelt in de Gemeente Westerveld doorgang kan vinden. Ik vind de pilot een doekje voor het bloeden. Ik vind dat de boeren het best gehoord worden.

We telen bloembollen voor de export, waarom telen we geen gewassen die de bodem niet uitputten en telen we geen gewassen om meer mensen te voeden. Het is waarschijnlijk allemaal te simpel gedacht, hoeveel kost het om de bollentelers uit te kopen en om te laten schakelen naar gezonde gewassen voor mens, voor dier en voor ons milieu.

Ik was hoopvol toen de covid-19 pandemie uitbrak, ja echt, hoopvol. Ik dacht heel naïef: 'Nu is iedereen zich bewust dat we de wereld echt anders in kunnen richten, gezondheid als belangrijkste goed. Het immuunsysteem van mensen is belangrijk om dit te overleven, ook economisch gezien.'
Wat er gebeurd met de agrarische sector vind ik ronduit onbegrijpelijk...en nu richt ik mijn aandacht op de bollenteelt, we weten de gevolgen van de gewasbescherming en gaan gewoon door.

Om moedeloos van te worden, echt. Het spijt me dat ik zo'n zwaarmoedige tekst naar u stuur.

Ik zie de toekomst somber in.

Met vriendelijke groet,

[redacted]
[redacted]

Date : 1-12-2021 21:34:14
From : "Jordan Jumelet"[redacted]@drenthe.nl
To : "Jeroen de Boer"[redacted]@drenthe.nl, "[redacted]@drenthe.nl
Cc : "Wim Brenkman"[redacted]@drenthe.nl, "[redacted]@drenthe.nl, [redacted]@drenthe.nl, "Valerie van den Berg"[redacted]@drenthe.nl
Subject : RE: concept GS voorstel rapportage cdK 1 december 2021
Attachment : concept GS voorstel rapportage cdK 1 december 2021 [redacted].docx;image001.png;image002.png;image003.png;image004.png;image005.png;

Paar kleine opmerkingen nog.

Van: Jeroen de Boer[redacted]@drenthe.nl>
Verzonden: woensdag 1 december 2021 20:52
Aan: [redacted]@drenthe.nl>; Jordan Jumelet[redacted]@drenthe.nl>
CC: Wim Brenkman[redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>; Valerie van den Berg[redacted]@drenthe.nl>
Onderwerp: RE: concept GS voorstel rapportage cdK 1 december 2021

Dag[redacted]

Zie bijgaand.

Hartelijke groet,

Jeroen de Boer
Team Ruimte, Energie en Wonen
Teammanager

provincie Drenthe

+316[redacted]
werkdagen: maandag t/m vrijdag

Westerbrink 1 | Postbus 122, 9400 AC Assen
+31 592 365555 | post@drenthe.nl
www.provincie.drenthe.nl

Volg ons op

Dit bericht en de bijgevoegde bestanden zijn vertrouwelijk en allleen bestemd voor de geadresseerde(n).
Indien u dit bericht niet in goede staat ontvangt, waarschuw dan de afzender.

Van:[redacted]@drenthe.nl>
Verzonden: woensdag 1 december 2021 16:32
Aan: Jordan Jumelet[redacted]@drenthe.nl>; Jeroen de Boer[redacted]@drenthe.nl>
CC: Wim Brenkman[redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>; Valerie van den Berg <[redacted]@drenthe.nl>
Onderwerp: concept GS voorstel rapportage cdK 1 december 2021

Hoi Jeroen en Jordan,

Bij deze het aangepaste collegevoorstel en de rapportage. Ik heb geprobeerd het gesprek uit het college zo goed mogelijk te vertalen en ook recht te doen aan de gesprekken die de cdK allemaal heeft gevoerd. Hopelijk lezen jullie dit hierin terug.

Het college voorstel heb ik vrij basis gehouden. Ook. v.w.b. de capaciteit, ik denk dat het handig is om de eerste gesprekstafel even af te wachten. Daarna hebben we een beter overzicht wat dit qua organisatie en inhoudelijke capaciteit van ons gaat vragen.

Zeer benieuwd naar jullie reacties en suggesties. Ook van de anderen, als hier aanleiding toe is.

Alvast bedankt!

Groet[redacted]

Agendapunt voor de vergadering van Gedeputeerde Staten van Drenthe

Statenbrief

Algemene gegevens	
Opsteller	tst
Team	Bestuur en Concernzaken
Datum	1 december 2021
Uiterste behandeldatum in GS: *Toelichting:*	

Teammanager
Valérie van den Berg
Paraaf *Bespreken:*

Verwijzing naar speerpunt coalitieakkoord/programma begroting
1. Besturen en samenwerken: kijkend over grenzen heen

Akkoord portefeuillehouder
Jetta Klijnsma

Intern voorbereid met
1. Jeroen de Boer 2. Jordan Jumelet

Akkoord provinciesecretaris
Wim Brenkman

Archivering	
Soort overeenkomst:	Niet van toepassing
Datum:	*Registratienummer:*
	nr.
	nr.

Communicatie
Openbaar: Ja
Persbericht: Nee
Bekendmaking: Niet van toepassing

Onderwerp

Rapportage van de Commissaris van de Koning (CdK) van de gesprekken in het kader van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe

Advies

1. Kennis te nemen van de rapportage van de Commissaris van de Koning aan Provinciale Staten.
2. In te stemmen met de brief van Gedeputeerde Staten aan Provinciale Staten waarin de rapportage van de Commissaris van de Koning wordt aangeboden.

Beslissing GS

Inleiding

a. Algemeen
De leden van Provinciale Staten is toegezegd rond 1 december 2021 middels een (eind)rapportage wederom geïnformeerd te worden over de voortgang van de gesprekken van de Commissaris van de Koning (CdK) in het kader van het programma Duurzame Bollenteelt in Drenthe. Deze brief geeft invulling aan deze toezegging en betreft een rapportage waarin de Staten op hoofdlijnen worden geïnformeerd over de gesprekken die de CdK heeft gevoerd én de stappen die nog worden gezet.

Concreet betekent dit dat de CdK in 2022 gaat starten met het inrichten van een gesprekstafel waarvoor alle gesprekspartners en betrokken overheden (gemeente, provincie en Rijk) worden uitgenodigd. Het doel van deze gesprekstafel is stappen te zetten in het verbeteren van de dialoog, de kennis en de bewustwording bij alle betrokkenen.

De cdK is voornemens om eind 2022 de Staten te informeren over de resultaten die hierin zijn behaald.

b. Europese aspecten
Niet van toepassing

c. Economie/werkgelegenheid
Niet van toepassing

d. Participatie
Middels een brede gespreksronde heeft de commissaris in de periode oktober - november diverse gesprekken gevoerd met:
- inwoners uit Westerveld in vier groepsgesprekken;
- vertegenwoordigers van belangengroeperingen;
- telers en distributeurs van bollen in de gemeente Westerveld;
- vertegenwoordigers van natuurorganisaties;
- waterschap.

Advies

1. Kennis te nemen van de rapportage van de Commissaris van de Koning aan Provinciale Staten.
2. In te stemmen met de brief van Gedeputeerde Staten aan Provinciale Staten waarin de rapportage van de Commissaris van de Koning wordt aangeboden.

Doelstelling uit de begroting

1. Besturen en samenwerken: kijkend over grenzen heen
Click or tap here to enter text.
1.5.02 Stimuleren van contact met en betrokkenheid van maatschappelijke organisaties, bedrijven en inwoners bij het ontwikkelen van beleid op onderwerpen die in de samenleving leven

Argumenten

1.1. Hiermee neemt u kennis van de rapportage van de CdK
De CdK is gevraagd, in haar hoedanigheid als onafhankelijke gesprekspartner, de dialoog en verbinding tussen de betrokken partijen in het kader van het Programma duurzame bollenteelt te stimuleren. De brief aan de Staten is een weerslag van deze bevindingen.

1.2 De opbrengst van de commissaris wordt gedeeld
Met een brief van Gedeputeerde Staten aan Provinciale Staten wordt aangegeven dat Gedeputeerde Staten zich aansluiten bij de lijn zoals verwoord in de rapportage van de commissaris.

2.2. *Provinciale Staten worden hiermee goed geïnformeerd*

Tijdsplanning

Brief met rapportage
De GS-brief en de rapportage worden na besluitvorming in GS verstuurd aan de leden van Provinciale Staten én alle gesprekspartners.

Financiën

In de voorbereiding van deze gesprekstafels worden o.a. de collega's van de betrokken teams (voornamelijk: Ruimte, Energie en Wonen, Landelijk Gebied, Water, Bodem en Milieu) nauw betrokken. Met de betreffende teammanagers is afgesproken om op basis van deze planning om de tafel te gaan zitten om te kijken of en zo ja hoe dit kan worden georganiseerd en wat daar extra voor nodig is (incl. dekking).

Bijlagen

0. Rapportage
1. Brief GS aan PS

Risico's
Niet van toepassing

Kanttekeningen vanuit de organisatie
Niet van toepassing

Tekst openbare besluitenlijst
Gedeputeerde Staten informeren Provinciale Staten over de rapportage van de commissaris van de Koning over de gesprekken en vervolgstappen in het kader van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe.

Rapportage van de commissaris van de Koning over de stand van zaken ten aanzien van de gesprekken die zijn gevoerd in het kader van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe.

Aanleiding
Op 30 september 2021 heeft het college van Gedeputeerde Staten u mijn tussenrapportage toegestuurd over de stand van zaken ten aanzien van de gesprekken die zijn gevoerd in het kader van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe. In deze rapportage heb ik u toegezegd om u begin december wederom te rapporteren. Met deze rapportage geef ik invulling aan deze toezegging.

Vervolggesprekken
In de maanden oktober en november heb ik opnieuw gesproken met ~~alle gesprekspartners gesproken. Met~~ (georganiseerde) omwonenden, belangengroepen, telers, natuurorganisaties, distributeurs en overheden (provincie, gemeente, waterschap). In deze gesprekken heb ik ~~aangegeven welke richting ik voor ogen heb om inhoud te geven aan het dialoogspoor.~~ verkend op welke manier de dialoog tussen de betrokkenen op gang kan worden gebracht.

Op basis van deze gesprekken ben ~~Concreet betekent dit dat~~ ik voornemens na het kerstreces, als corona het toelaat, te starten met een brede gesprekstafel waarvoor alle gesprekspartners (inclusief de overheden) worden uitgenodigd. Deze gesprekstafel is als tweede spoor onderdeel van de pilot. Uiteraard is het mogelijk voor 'nieuwe' belangstellenden om hierbij aan te sluiten. Ik zal als commissaris van de Koning deze gesprekstafel ~~, vanuit een onafhankelijke rol,~~ faciliteren en voorzitten met als doel de dialoog op gang te brengen. Dat kan ik alleen als ik mij onafhankelijk opstel en geen positie kies. Ik richt mij erop dat betrokkenen met elkaar praten over de onderwerpen die voor hen gezamenlijk van belang zijn. Op basis van de verkennende gesprekken verwacht ik dat de volgende elementen terug zullen komen in de gesprekken tussen betrokkenen.~~waarbij alle partijen vrij zijn om onderwerpen voor een gesprek aan te dragen. Uiteindelijk moeten deze gesprekken leiden tot een aantal concrete resultaten.~~

1. Meer verbinding en vertrouwen ~~tussen de betrokken partijen.~~

Uit de gesprekken komt naar voren~~heb ik opgemaakt~~ dat er weinig informatie (meer) wordt verschaft tussen de ~~gesprekspartners~~ betrokkenen~~die ik heb gesproken~~. In het verleden zijn er initiatieven geweest om elkaar te informeren over de teelt en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, maar deze zijn om verschillende redenen niet meer functioneel. Met de gezamenlijke gesprekstafel ~~wil ik de interactie weer stimuleren.~~kan dit weer op gang worden gebracht. Ik richt mij er daarbij op dat dit leidt tot een (hernieuwd) ~~Daarnaast hoop ik dat het~~ vertrouwen in elkaar ~~kan worden verbeterd~~. Om dat op te bouwen is het belangrijk dat betrokkenen~~Dat kan alleen als je met elkaar open~~ het gesprek ~~kunt~~ open met elkaar voeren, er plek is voor ieders verhaal, en ~~je~~ inzicht wordt verkregen~~krijgt~~ in elkaars beweegredenen ~~en niemand verrast wordt~~. Het is van wezenlijk belang om van elkaar te weten wat er leeft en speelt. ~~, zodat je hier in de dagelijkse praktijk rekening mee kunt houden. Uiteindelijk willen we met elkaar in een plezierige leefomgeving wonen.~~

2. ~~Een verkenning naar de mogelijkheden waar wel, niet of met afstand telen~~Verwachtingen en mogelijkheden
Uit de gesprekken met de betrokkenen komt naar voren dat de doelstelling van de pilot wordt onderschreven. Voor een aantal omwonenden~~omwonenden~~ is de ~~heb ik opgetekend dat de doelstelling van de pilot wordt onderschreven, maar dat de~~ 'stip op de horizon' in 2030 (te) ver weg is en biedt onvoldoende houvast aan de zorgen die er vandaag al zijn. ~~recht doet aan de zorgen die de omwonenden nu ervaren. De omwonenden zijn van mening dat provincie en~~

Met opmaak: Zwevende begin- en eindregels niet

~~gemeente zich mee~~De verwachtingen ten aanzien van de rol van de overheden bij (het reduceren van)~~r moeten inzetten om de (toename) van~~ de bollenteelt ~~in hun gemeente~~ en de inzet van gewasbeschermingsmiddelen sluiten niet aan bij wat de overheden (kunnen) bieden. Uit mijn gesprekken met de overheden komt naar voren dat er geen draagvlak en ~~het gebruik van de gewasbescherming in hun omgeving te stoppen. Voorts constateer ik uit de gesprekken met de overheden dat er zowel voor de provincie als voor de gemeente geen~~ reële juridische mogelijkheden zijn regels te stellen bovenop de landelijke regels. Er worden wel mogelijkheden gezien om ~~en draagvlak is om planologisch in te grijpen in de bollenteelt. Wel kunnen er~~ op vrijwillige basis afspraken te maken t.a.v. bollenteelt en de inzet van gewasbeschermingsmiddelen. In de gesprekstafel wil ik de verwachtingen van betrokkenen verder verkennen en betrokkenen een setting bieden om te komen tot vrijwillige afspraken die recht doen aan de zorgen en (on)mogelijkheden.~~worden gemaakt over de locaties waar je wel of geen bollenteelt wilt houden, waar spuitvrije zones nodig zijn, etc. In de gesprekstafel wil ik dit onderwerp agenderen en gezamenlijk verkennen op welke wijze we hier invulling aan kunnen geven.~~

3. Een gezamenlijke agenda

Vanuit het programma Duurzame bollenteelt worden alle betrokkenen geïnformeerd over de bevindingen van het onderzoek naar de reductie en verduurzaming van de gewasbescherming. De groep (georganiseerde) omwonenden en de natuurorganisaties zijn niet betrokken geweest bij de opzet van het programma. Uit de gesprekken met de omwonenden maak ik op dat zij het wel belangrijk vinden om inhoudelijk betrokken te zijn en een stem te hebben in het programma.

~~Daarnaast hebben de natuurorganisaties en de belangengroepen mij laten weten dat zij de doelstelling van de pilot niet kunnen onderschrijven en zij pleiten ervoor om de doelstelling en aanknopingspunten, zoals verwoord in het rapport 'Uitgesproken', als uitgangspunt te hanteren voor de gezamenlijk inzet.~~

~~Vanuit de overheden is aangegeven~~De overheden willen ~~dat juist~~ het tweede spoor van de pilot ~~pilot hiervoor primair bedoeld is en voldoende ruimte biedt~~benutten om met elkaar in gesprek te gaan om de problematiek rondom de bollenteelt te verminderen. N~~Daarnaast hebben de~~ natuurorganisaties en de belangengroepen ~~mij laten weten dat zij de~~hebben mij in de gesprekken laten weten doelstelling van de pilot niet kunnen onderschrijven en ~~zij pleiten ervoor om de doelstelling en aanknopingspunten, zoals verwoord in het rapport 'Uitgesproken', als uitgangspunt te hanteren voor de gezamenlijk inzet~~vertrekpunt te willen hanteren. Deze verschillende uitgangsposities zijn tot nog toe niet overbrugd en staan een dialoog in de weg.

Als commissaris van de Koning ben ik gevraagd om invulling te geven aan het tweede spoor van het programma. Vanuit dit spoor zal ik de brede gesprekstafel~~s~~ dan ook, vanuit een gezamenlijke start, faciliteren. Ik zie de gesprekstafel~~s~~ als hét platform ~~om mee te denke~~om de dialoog te starten. Op vrijwillige basis kunnen betrokken met elkaar in gesprek gaan over de bollenteelt en de impact die dat heeft op hun leefomgeving. ~~n~~Ik zal alle betrokkenen uitnodigen om met elkaar de ruimte te zoeken om te bespreken wat er besproken moet worden. Mijn inzet zal er op gericht zijn om het proces om in dialoog te komen tot vrijwillige afspraken te faciliteren. Daarvoor is het nodig dat betrokkenen elkaar in dit proces weten te vinden in wat ze samen tot stand kunnen brengen. ~~over de uitrol van de pilot én om onderwerpen te bespreken die raken aan de bollenteeltproblematiek in Westerveld.~~

~~De aanknopingspunten zoals verwoord in het rapport "Uitgesproken' kunnen hierin worden~~

~~meegenomen. Gezamenlijk brengen we de agenda tot stand. Dit doen we op basis van vrijwilligheid en binnen de kaders van de huidige (college)programma's.~~

Als voorschot op deze agenda maak ik daarbij dankbaar gebruik van alle mooie suggesties die in de gesprekken naar voren zijn gekomen. Zoals:

- maken van praktische afspraken (inclusief communicatie instrumenten) over wat er wordt gespoten en wanneer;
- het delen van de inzichten en kennis over bodem, milieu en natuurleven die zijn opgebouwd bij de agrariërs, (georganiseerde) omwonenden, natuurorganisaties en bij de verschillende overheden;
- het doen van vervolgonderzoek;
- de bollenteelt in relatie tot de Drentse essen;
- de kansen en belemmeringen met betrekking tot het biologisch telen van bollen in kaart brengen;
- de effecten van de onttrekking van (grond)water voor de teelt op mens en milieu;
- het uitwisselen van informatie over ~~t.a.v.~~ de wettelijke (on)mogelijkheden~~-~~ van bollenteelt en gewasbescherming~~ten aanzien van bollenteelt~~;
- verduidelijking van de werkwijze van toezichthoudende organisaties zoals het NVWA en de overheden (Rijk, provincie, waterschap en gemeente);
- etc.

Vervolg

Het uitwerken van dit spoor neem ik graag onder mijn hoede. Ik zal de Staten van tijd tot tijd informeren over de stappen en resultaten die hierin worden gezet.

Provinciehuis Westerbrink 1, Assen
Postadres Postbus 122, 9400 AC Assen

www.provincie.drenthe.nl

+31 592 365555
post@drenthe.nl

Volg ons op

provincie Drenthe

Aan:
de voorzitter en leden van
Provinciale Staten van Drenthe

Assen ,
Ons kenmerk
Behandeld door team Bestuur en Concernzaken
Onderwerp: xx
Status: Ter informatie

Geachte leden,

Ter vergadering van uw Provinciale Staten d.d. 7 juli 2021 is door de Commissaris van de Koning de toezegging gedaan de dialoog en verbinding tussen de betrokken partijen in het kader van het Programma Duurzame bollenteelt te stimuleren. De Commissaris heeft hiertoe diverse gesprekken gevoerd, met een brede vertegenwoordiging van alle betrokkenen. Op 30 september heeft u hierover een eerste rapportage ontvangen.

Bijgevoegd treft u de volgende rapportage van de Commissaris hierover aan, waarin u wordt geïnformeerd over de vervolgstappen die zij voornemens is te gaan zetten. In 2022 zullen wij u, namens de Commissaris van de Koning, van tijd tot tijd rapporteren over onze bevindingen.

Met vriendelijke groet,

Het college van gedeputeerde staten

, voorzitter , secretaris

Bijlage: rapportage

Date : 24-9-2021 12:25:33
From : "[redacted]@drenthe.nl
To : "Jeroen de Boer"[redacted]@drenthe.nl, "Jordan Jumelet"[redacted]@drenthe.nl, "[redacted]@drenthe.nl
Cc : "Liesbeth Brouwer"[redacted]@drenthe.nl, "Martien Haasjes"[redacted]@drenthe.nl, [redacted]@drenthe.nl, "[redacted]@drenthe.nl, "[redacted]@drenthe.nl, "[redacted]@drenthe.nl, "[redacted]@drenthe.nl, "[redacted]@drenthe.nl, "[redacted]@drenthe.nl, "[redacted]@drenthe.nl
Subject : RE: Concept voortgangsrapportage aan de staten bollenteelt versie 23 september 2021
Attachment : Concept voortgangsrapportage aan de staten bollenteelt versie 23 september 2021 opm[redacted].docx;image001.png;image002.png;image003.png;image004.png;image005.png;

Dag allen,

Ik heb de versie van Jeroen gebruikt om nog wat opmerkingen en tekstsuggesties te maken.

Ik lees in het stuk dat dit een tussenrapportage is en de Cdk in december weer verslag gaat doen. Wat ik wel hoop dat we zeer binnenkort al wel een formele start kunnen maken met het programma! Telers zijn inmiddels druk bezig en willen laten zien en horen wat er al gedaan is en wordt.11.1[redacted] Bovendien zijn de suggesties die Cdk doet in een nadere uitwerking van spoor 2 van het programma op te pakken.

11.1[redacted]

11.1[redacted] De mogelijkheden van dit spoor hiervoor zijn vooralsnog beperkt. Minister Schoten van LNV heeft in 2019 op vragen van de Tweede Kamer hierover geantwoord dat de verschillende onderzoeken van RIVM geen juridische onderbouwing voor het realiseren van spuitzones bieden. Ook het recente onderzoek van de Gezondheidsraad naar gezondheidsrisico's van blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen gaf hiertoe geen aanleiding. Ook voor gemeenten zijn de mogelijkheden beperkt; volgens mij wel zijn er mogelijkheden om nadere eisen te stellen als sprake is van wijziging van een bestemming (agrarisch> wonen).

Groet,

[redacted] (0592[redacted]

Van: Jeroen de Boer[redacted]@drenthe.nl>
Verzonden: donderdag 23 september 2021 19:09
Aan: Jordan Jumelet[redacted]@drenthe.nl>;[redacted]@drenthe.nl>
CC: Liesbeth Brouwer[redacted]@drenthe.nl>; Martien Haasjes[redacted]@drenthe.nl>;[redacted]@drenthe.nl>[redacted]@drenthe.nl>;[redacted]@drenthe.nl>;[redacted]@drenthe.nl>;[redacted]@drenthe.nl>;[redacted]@drenthe.nl>;[redacted]@drenthe.nl>;[redacted]@drenthe.nl>;[redacted]@drenthe.nl>
Onderwerp: RE: Concept voortgangsrapportage aan de staten bollenteelt versie 23 september 2021

Beste[redacted]

Zie bijgaand.11.1[redacted] Het is goed om met die ogen deze brief nog eens goed door te lezen en af te wegen of de ik-vorm passend is.

11.1[redacted]

Als dat vragen oplevert hoor ik het graag. Mocht er een overweging zijn om op dit punt wel verwachtingen te wekken is het raadzaam dat dit in nauw overleg met de betrokken gedeputeerde en GS gebeurt.

Hartelijke groet,

Met vriendelijke groet,

Jeroen de Boer
Team Ruimte, Energie en Wonen
Teammanager

provincie Drenthe

+316[redacted]
werkdagen: maandag t/m vrijdag

Westerbrink 1 | Postbus 122, 9400 AC Assen
+31 592 365555 | post@drenthe.nl
www.provincie.drenthe.nl

Volg ons op

Dit bericht en de bijgevoegde bestanden zijn vertrouwelijk en allleen bestemd voor de geadresseerde(n).
Indien u dit bericht niet in goede staat ontvangt, waarschuw dan de afzender.

Van: Jordan Jumelet <[redacted]@drenthe.nl>
Verzonden: donderdag 23 september 2021 18:28
Aan:[redacted]@drenthe.nl>
CC: Jeroen de Boer[redacted]@drenthe.nl>; Liesbeth Brouwer[redacted]@drenthe.nl>; Martien Haasjes[redacted]@drenthe.nl>;[redacted]@drenthe.nl>;[redacted]@drenthe.nl>;[redacted]@drenthe.nl>;[redacted]@drenthe.nl>;[redacted]@drenthe.nl>;[redacted]@drenthe.nl>;[redacted]@drenthe.nl>;[redacted]@drenthe.nl>
Onderwerp: Re: Concept voortgangsrapportage aan de staten bollenteelt versie 23 september 2021

Hallo[redacted],

Paar opmerkingen:
-11.1[redacted]11.1[redacted] Ik zou een feitenrelaas opgehaald uit de interviews zo objectief mogelijk beschrijven
- in de tekst wordt een paar keer gesproken over programmavoorstel duurzame bollenteelt in Drenthe. Maar het is geen voorstel. Het programma, de pilot, is al vastgesteld. De telers zijn zelfs al van start gegaan vooruitlopend op financiering vanuit het Rijk
- in dat licht is het opschorten van de pilot ook niet aan de orde. De telers zijn al bezig en hebben al kosten gemaakt. Er wordt aangegeven dat de cdK voor het 2e spoor (de dialoog) wordt ingezet maar even later stelt ze dat de pilot wordt opgeschort en dat er nog zaken meegenomen moeten worden in de uitvoering van het programma. Dat kan niet aan de orde zijn aangezien de inhoud al is vastgesteld met telers en LNV. Bovendien is dit de verantwoordelijkheid van Henk Jumelet
- de alinea over de NVWA is opgeschreven vanuit de zorgen vanuit de omwonenden. Er is geen wederhoor geweest. Dus dat zou ik dan ook neutraler beschrijven
-11.1[redacted] Daarin kan je lezen dat er nu geen ruimtelijk beleid is om de bollenteelt tegen te gaan maar dat we daar met aanpassing daarvan dit wel een optie is.11.1[redacted] @ Jeroen: hoe kijk jij hier naar?

Groet,
[redacted]

Verstuurd vanaf mijn iPad

> Op 23 sep. 2021 om 12:24 heeft[redacted]@drenthe.nl> het volgende geschreven:
>
> Beste Collega,
>
> Bijgevoegd de concept brief aan de staten over de gesprekken die de cdK heeft gevoerd met diverse betrokkenen in het kader van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe. Excuses dat ik

deze brief nu pas aan je voorleg voor een inhoudelijke toets. De hele maand september stond zo goed als in het teken van de gesprekken rondom de bollenteelt. De laatste gesprekken zijn op 16 september geweest. Daarna was het even zoeken hoe en in welke vorm we al deze gesprekken een vervolg kunnen geven. Bijgevoegd concept het eerste resultaat hiervan die nu voor een **interne** toets (alleen binnen provinciehuis) aan je wordt voorgelegd.

Graag je inhoudelijke reactie op dit concept. Graag voor as. zondagmiddag zodat ik daarna de opmerkingen kan verwerken en er maandag desgewenst nog bestuurlijke afstemming over kan plaatsvinden en dinsdag in het college.

Dank voor zover, en als er vragen zijn dan hoor ik het graag (06)

Groet
<Concept voortgangsrapportage aan de staten bollenteelt versie 23 september 2021.docx>

Geachte voorzitter/leden van Provinciale Staten,

Ik heb u toegezegd dat ik u voor 1 oktober 2021 informeer over de voortgang van de gesprekken in het kader van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe. Met deze brief geef ik invulling aan deze toezegging. Deze brief is een tussenrapportage waarin ik u in hoofdlijnen informeer over de gesprekken die ik heb gevoerd én de suggesties die daarin naar voren zijn gekomen. Deze suggesties vragen nadere bespreking en uitwerking. Ik ben daarom voornemens u voor 1 december wederom te rapporteren.

Met opmerkingen [redacted]: Betkenet dit dat daarmee de boel vertraagt??

Aanleiding
Nederland is de grootste producent van bloembollen ter wereld. In de provincie Noord-Holland worden de meeste bloembollen verbouwd, maar ook in Drenthe neemt de teelt van bloembollen meer en meer toe. Vanuit economisch perspectief is dit positief, maar de teelt levert al een langere tijd veel zorgen op. Bij de, al dan niet georganiseerde, omwonenden en belangenorganisaties is een brede zorg over de gevolgen van bollenteelt op de gezondheid, de biodiversiteit, het landschap en de natuur. Bij de telers is er zorg over het voortbestaan van het eigen bedrijf en er is bij allen de zorg over de verdeeldheid tussen de verschillende groepen in de eigen (dorps)gemeenschappen.

Om deze zorgen te duiden, hebben Marga Kool en Martha Buitenkamp, op verzoek van LNV en de provincie Drenthe, in 2019 een verkennend onderzoek gedaan onder telers, georganiseerde en niet georganiseerde omwonenden en vertegenwoordigers van organisaties die betrokken zijn bij intensieve bollenteelt in de provincies Drenthe en Overijssel. Het rapport 'Uitgesproken' is hiervan het resultaat en geeft, naast een weergave van de verkennende gesprekken, ook handvatten die er toe kunnen leiden dat de betrokkenen (weer) met elkaar in gesprek komen.

Belangrijkste conclusie uit het rapport is, dat de omwonenden en telers dit probleem niet samen kunnen oplossen en dat de gezamenlijke overheden aan zet zijn. Mede naar aanleiding daarvan is een programma Duurzame bollenteelt Drenthe opgesteld. Dit programma~~voorstel~~ zet enerzijds een stap in de transitie om te komen tot een gewasbescherming met nagenoeg geen emissies naar het milieu en nagenoeg geen residuen op het product én zet in op het stimuleren van de dialoog tussen alle betrokken partijen. Met dit programma wordt invulling gegeven aan het Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 van het Ministerie van LNV en de ambities uit het provinciale programma "Toekomstgerichte landbouw".

Concreet heeft het programma~~voorstel~~ als doel:
1. Kennis te ontwikkelen die moet leiden tot een fundamentele verbetering in de verduurzaming van de bollenteelt.
2. Bevorderen van de dialoog tussen de telers en omwonenden, zodat een open gesprek ontstaat en begrip voor elkaars situatie.
3. Toelating van een middelenpakket dat een lagere milieubelasting heeft dan de huidige toegestane middelen bij de teelt van bollen.

Om invulling te geven aan het tweede doel 'het dialoogspoor' ben ik gevraagd om in een brede gespreksronde te verkennen wat nodig is om dit spoor gestalte te geven. Daarbij is met het ministerie van LNV afgesproken om de start van ~~de pilot~~het programma vooralsnog op te schorten. Dit om de mogelijkheid te hebben~~, omdat er hopelijk~~ suggesties of aanbevelingen uit de~~ze~~ gesprekken komen mee te kunnen nemen~~, die moeten worden meegenomen in de opzet van de pilot~~. Ik heb inmiddels met vele inwoners, (belangen)organisaties en telers gesproken. In deze brief informeer ik u over de eerste bevindingen van deze gesprekken én geef ik ook aan op welke onderdelen ik denk dat het dialoogspoor zou kunnen worden ingevuld.

De eerste bevindingen
Ik heb in de periode juni – september gesprekken gevoerd met:

CONCEPT

- de schrijvers van het rapport 'Uitgesproken';
- inwoners uit Westerveld in vier groepsgesprekken;
- een vertegenwoordiging van de bewonersgroep Noord-Lheederes;
- een groep bezorgde inwoners uit Midden-Drenthe, die op hun verzoek graag met mij in gesprek wilde om hun zorgen te uiten omtrent de bollenteelt;
- vertegenwoordigers van belangengroeperingen Meten = Weten, Bollenboos en Milieudefensie Westerveld in verschillende sessies;
- telers van bollen in de gemeente Westerveld en een vertegenwoordiging van de Koninklijke Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur in verschillende sessies;
- distributeurs van gewasbeschermingsmiddelen;
- vertegenwoordigers van natuurorganisaties (Staatsbosbeheer, Natuur- en milieufederatie Drenthe, Drents Landschap, Natuurmonumenten);
- waterschap Drents Overijsselse Delta;
- vertegenwoordiging van het Drents Agrarisch Jongerencontact, Agrarisch Natuur Drenthe en LTO Nederland;
- HLB onderzoeksinstituut, het instituut dat de leiding heeft over het programma Duurzame Bollenteelt in Drenthe.

In deze gesprekken heb ik vooral geluisterd naar de verschillende zorgen die betrokkenen hebben over de bollenteelt en heb ik gevraagd welke oplossingssuggesties er zijn om de impasse te doorbreken. Als het gaat om de zorgen en opvattingen die betrokkenen hebben, sluit ik mij aan bij de uitkomsten zoals verwoord in het rapport 'Uitgesproken'.

Ook ik constateer dat de omwonenden vinden dat de wettelijke kaders, toelatingsprocedures en de mate van toezicht en handhaving op het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen ontoereikend zijn om hen en de natuur te beschermen. Zij wijzen op gezondheidsklachten in de omgeving van bollen/lelieteelt en zij vinden dat de verduurzaming van de landbouw sneller moet worden opgepakt, niet alleen voor zichzelf, maar ook voor de komende generaties. Voor gewasbescherming bij voedselproductie is er overigens veel meer begrip dan voor gewasbescherming bij sierteelt.

Natuurorganisaties en georganiseerde belangengroeperingen roepen nadrukkelijk op om ruimtelijke keuzes te maken ten aanzien van de plekken in Drenthe waar de intensieve bollenteelt mag plaatsvinden. Zij zijn van mening dat de huidige intensieve teelt zich niet met de directe omgeving van woningen en natuurgebieden verdraagt.

De telers en distributeurs geven aan zorgvuldig te werken binnen wettelijke kaders. Ze hebben binnen de sector al forse stappen gezet om tot duurzamere gewasbescherming te komen en zien de noodzaak om deze ontwikkeling voort te zetten. Zij willen zich inzetten om de dialoog tussen de omwonenden en hen te verbeteren zodat er meer bewustwording ontstaat over hetgeen ze doen en laten. Gelet op alle ontwikkelingen binnen de landbouwsector, maken telers zich zorgen over de mogelijkheid voor henzelf en hun bedrijfsopvolgers om op een plezierige en fatsoenlijke manier een boterham te kunnen blijven verdienen.

Blik naar voren

Bovenstaande is een dwarsdoorsnede van de zorgen die met mij zijn gedeeld. Ik constateer dat de zorgen die de mensen hebben oprecht en diep geworteld zijn. Ik constateer ook dat er voldoende besef aanwezig is om te begrijpen dat de impasse over de bollenteelt niet van vandaag op morgen is beslecht. De bollenteelt is, of je het nu prettig vindt of niet, een teelt die in Nederland is toegestaan en 'er mag zijn'. Daarbij wordt er gewerkt aan een toekomstperspectief waarbij het streven is om in 2030 ~~alleen~~ gewasbeschermingsmiddelen in te zetten die nagenoeg geen emissies naar het milieu en nagenoeg geen residuen op het product zullen hebben. Het programmavoorstel zet een stap in die richting, waarbij wel wordt onderkend dat 2030 nog ver weg is en dat daarmee de zorgen van nu niet zijn opgelost. In de gesprekken die ik heb gevoerd zijn waardevolle suggesties naar voren gekomen

CONCEPT

die kunnen helpen om de zorgen van nu beet te pakken. Uiteindelijk willen we allemaal met elkaar in veiligheid en gezondheid (samen)leven, en mensen willen elkaar over en weer het brood niet uit de mond stoten.

Om verdere stappen te zetten ben ik voornemens om in oktober te starten met het inrichten van gesprekstafels waarin voor-, tegen- en 'middenstanders' en de betrokken overheden met elkaar in gesprek gaan om de zorgen over en weer te delen en naar elkaar te luisteren. Ik hoop dat door deze gesprekken een basis ontstaat om elkaar te begrijpen in de zorgen die er zijn. Daarbij zijn er in de gesprekken praktische oplossingen aangedragen die vervolgens verder verkend kunnen worden zoals:

- het bieden van actuele informatie over de wijze, de frequentie en inhoud van het aanbrengen van gewasbeschermingsmiddelen en methoden van gewasbescherming. Uit de gesprekken heb ik opgemaakt dat het kan helpen als omwonenden weten waarmee en wanneer er wordt 'gespoten';
- het (vrijwillig) instellen van spuitvrije zones of buffers tussen de percelen met bollen en de percelen van omwonenden en natuurgebieden;
- het instellen van een commissie per gebied met vertegenwoordigers van telers, omwonenden én overheden om met elkaar in gesprek te gaan op gebieds- of buurtniveau om de resultaten uit de gesprekstafels op dit niveau verder uit te werken. Tevens kan deze commissie een dialoog faciliteren over het teelten van (moestuin)gewassen en wat het mogelijke effect kan zijn van de gewasbescherming, die gebruikt wordt op naburige percelen, op deze gewassen. Het onderzoeksinstituut HLB kan hierin goed inzicht bieden. Daarbinnen kunnen vraagstukken die leven eventueel onderzocht worden.

Met opmerkingen [redacted]: Gewasbescherming is niet de inzet van chemische middelen alleen. Ook de teelt van tagetes is een onderdeel in de gewasbescherming, maar ook het gebruik van plantversterkers, natuurlijke plaagbestrijding en het gebruik van resistente(re) rassen horen daarbij.

Aanvullend op deze gesprekstafels stel ik voor om alle betrokkenen en geïnteresseerden middels een nieuwsbrief regelmatig te informeren over de landelijke en regionale ontwikkelingen op het gebied van de verduurzaming van de bollenteelt. Onderdeel hiervan zijn de (tussen)resultaten van het onderzoek naar minder en duurzamere gewasbescherming in Westerveld.

Naast deze punten ga ik in op een aantal onderwerpen die in de gesprekken naar voren zijn gekomen.

Toezicht en handhaving gebruik gewasbescherming
De Nederlands Voedsel en Warenautoriteit (NVWA) ziet erop toe dat het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen plaatsvindt binnen wetgeving en regelgeving, met zo min mogelijk risico's voor mens, dier en milieu. In de gesprekken met de omwonenden werd meermaals aangegeven dat de meldingen aan het NVWA over het gebruik van de gewasbescherming niet naar behoren worden afgehandeld. Ik ga deze ervaringen delen met het NVWA.

Ruimtelijke ordening ~~korte termijn~~
Zoals eerder aangegeven zijn er ook door georganiseerde en niet georganiseerde omwonenden en de natuurorganisaties oplossingssuggesties aangedragen om middels het ruimtelijk instrumentarium kaders te stellen aan het telen van bollen. Het wettelijk kader voor het ruimtelijk instrumentarium is de Wet ruimtelijke ordening (Wro). Deze wet geeft uitgangspunten voor de inrichting van de openbare ruimte. Het is in beginsel aan de gemeenteraad om te bepalen wat in overeenstemming is met een goede ruimtelijke ordening.~~-~~

De bollenteelt in de gemeente Westerveld speelt al geruime tijd en betreft daarmee in de kern een historisch gegroeide situatie. De hoofdregel van de Wro is dat bestaand gebruik zoveel mogelijk wordt gerespecteerd. Zelfs wanneer bepaald bestaand gebruik, bijvoorbeeld door het instellen van een spuitvrije zone, wordt beperkt of verboden, bestaat een wettelijke plicht om een overgangsrecht op te nemen. Kortgezegd betekent dit dat doordat het een historisch gegroeide situatie betreft, de mogelijkheden om ruimtelijk de bollenteelt te beperken of te verbieden op de korte termijn beperkt is. Dergelijke ruimtelijke regels worden vastgelegd in het bestemmingsplan. Momenteel buigt de gemeente Westerveld zich over de ontwikkeling van een nieuw bestemmingsplan voor het Buitengebied.

CONCEPT

Het primaat van de gemeentelijke wetgever wordt voortgezet onder de toekomstige Omgevingswet. Dit uitgangspunt brengt met zich mee dat de rol van de provincie zorgvuldig, maar met een zekere terughoudendheid moet worden ingevuld. De positie van ons college hebben wij in de laatste Statenvergadering voor het zomerreces uitvoerig toegelicht.

~~*Ruimtelijke ordening (middel)lange termijn*~~

~~In de gesprekken is veelvuldig gesproken over de wens, behoefte en noodzaak om op termijn te komen tot een duurzame landbouw met aandacht voor gezond bodemleven en natuur inclusieve kringlooplandbouw. Ik onderschrijf deze noodzaak, maar realiseer me daarbij terdege dat dit een complexe opgave is die breed en vanuit verschillende invalshoeken moet worden ingezet. Voorts realiseer ik me dat de Wro de gemeente als uitgangspunt neemt. Het is in beginsel aan de gemeenteraad om te bepalen wat in overeenstemming is met een goede ruimtelijke ordening. De provincie heeft daarbij een kaderstellende rol. Het primaat van de gemeentelijke wetgever wordt voortgezet onder de toekomstige Omgevingswet. Dit uitgangspunt brengt met zich mee dat de rol van de provincie zorgvuldig, maar met een zekere terughoudendheid moet worden ingevuld.~~

~~Bovenstaande geeft in hoofdlijnen het juridisch kader weer. Inhoudelijk worden er vanuit het ministerie en de provincie al de nodige stappen gezet om toe te werken naar een duurzame landbouw. Bijvoorbeeld in de:~~

- ~~Drentse Agenda Boer Burger Natuur;~~
- ~~Regio Deal Natuur inclusieve landbouw.~~

~~Daarnaast is er inmiddels, in overleg met Provinciale Staten, gestart met een procesaanpak om te komen tot een nieuwe langetermijnvisie (Omgevingsvisie) op de ruimtelijke ontwikkeling van Drenthe. Nieuw nationaal ruimtelijk beleid en diverse ontwikkelingen met grote impact op Drenthe (klimaatverandering, biodiversiteitsverlies, verduurzaming van de landbouw, energietransitie en verstedelijking) vragen om een nieuwe samenhangende langetermijnvisie op de ruimtelijke ontwikkeling van Drenthe. Het ontwikkelen van een nieuwe langetermijnvisie betreft een meerjarig proces dat met de Drentse samenleving wordt doorlopen. De uitvoering hiervan zal starten in een nieuwe collegeperiode. Ik nodig al mijn gesprekspartners van harte uit om ook aan dit proces deel te nemen.~~

Tot slot

Ik vind het fijn om te horen en te constateren, dat de wil er bij eenieder is om vanuit een open houding elkaars standpunten (beter) te begrijpen. Ik heb bij de gespreksgenoten de motivatie gevoeld om elkaar weer te vinden. Ik vind dat moedig want ik besef hoe stevig de stellingen op dit moment zijn ingenomen.

Als commissaris van de Koning wil ik mij daarom, ook na 1 oktober 2021, onverkort inzetten om de dialoog en de verbinding tussen alle betrokken partijen rondom bollenteelt in de gemeente Westerveld te verbeteren. Op die manier kan het dialoogproces als onderdeel van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe worden ingekleurd.

Ik houd u graag op de hoogte van de ontwikkelingen.

Met vriendelijke groeten,

Jetta Klijnsma
Commissaris van de Koning in Drenthe

CONCEPT

Date : 23-9-2021 18:28:36
From : "Jordan Jumelet" [redacted] **@drenthe.nl**
To : " [redacted] **@drenthe.nl**
Cc : "Jeroen de Boer" [redacted] **@drenthe.nl, "Liesbeth Brouwer"** [redacted] **@drenthe.nl, "Martien Haasjes"** [redacted] **@drenthe.nl,** [redacted] **@drenthe.nl,** [redacted] **@drenthe.nl,** [redacted] **@drenthe.nl, "** [redacted] **@drenthe.nl, "** [redacted] **@drenthe.nl,** [redacted] **@drenthe.nl,** [redacted] **@drenthe.nl, "** [redacted] **@drenthe.nl, "** [redacted] **@drenthe.nl**
Subject : Re: Concept voortgangsrapportage aan de staten bollenteelt versie 23 september 2021

Hallo [redacted]

Paar opmerkingen:
-11.1 [redacted] 11.1 [redacted] Ik zou een feitenrelaas opgehaald uit de interviews zo objectief mogelijk beschrijven
- in de tekst wordt een paar keer gesproken over programmavoorstel duurzame bollenteelt in Drenthe. Maar het is geen voorstel. Het programma, de pilot, is al vastgesteld. De telers zijn zelfs al van start gegaan vooruitlopend op financiering vanuit het Rijk
- in dat licht is het opschorten van de pilot ook niet aan de orde. De telers zijn al bezig en hebben al kosten gemaakt. Er wordt aangegeven dat de cdK voor het 2e spoor (de dialoog) wordt ingezet maar even later stelt ze dat de pilot wordt opgeschort en dat er nog zaken meegenomen moeten worden in de uitvoering van het programma. Dat kan niet aan de orde zijn aangezien de inhoud al is vastgesteld met telers en LNV. Bovendien is dit de verantwoordelijkheid van Henk Jumelet
- de alinea over de NVWA is opgeschreven vanuit de zorgen vanuit de omwonenden. Er is geen wederhoor geweest. Dus dat zou ik dan ook neutraler beschrijven
-11.1 [redacted] Daarin kan je lezen dat er nu geen ruimtelijk beleid is om de bollenteelt tegen te gaan maar dat we daar met aanpassing daarvan dit wel een optie is.11.1 [redacted] @ Jeroen: hoe kijk jij hier naar?

Groet,
Jordan

Verstuurd vanaf mijn iPad

> Op 23 sep. 2021 om 12:24 heeft [redacted] @drenthe.nl> het volgende geschreven:
>
> Beste Collega,
>
> Bijgevoegd de concept brief aan de staten over de gesprekken die de cdK heeft gevoerd met diverse betrokkenen in het kader van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe. Excuses dat ik deze brief nu pas aan je voorleg voor een inhoudelijke toets. De hele maand september stond zo goed als in het teken van de gesprekken rondom de bollenteelt. De laatste gesprekken zijn op 16 september geweest. Daarna was het even zoeken hoe en in welke vorm we al deze gesprekken een vervolg kunnen geven. Bijgevoegd concept het eerste resultaat hiervan die nu voor een **interne** toets (alleen binnen provinciehuis) aan je wordt voorgelegd.
>
> Graag je inhoudelijke reactie op dit concept. Graag voor as. zondagmiddag zodat ik daarna de opmerkingen kan verwerken en er maandag desgewenst nog bestuurlijke afstemming over kan plaatsvinden en dinsdag in het college.
>
> Dank voor zover, en als er vragen zijn dan hoor ik het graag (06- [redacted])
>
> Groet [redacted]
> <Concept voortgangsrapportage aan de staten bollenteelt versie 23 september 2021.docx>

Date : 9-12-2021 16:14:29
From : "MetenWeten Westerveld" [redacted] **@gmail.com**
To : ' [redacted] **drenthe.nl**
Cc : [redacted] **@drenthe.nl, '** [redacted] **@drenthe.nl**
Subject : Re: Rapportage van de cvdK van de gesprekken in het kader van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe

Rectificatie 21.12.09 M=W aan CvdK Rapportage

Geachte mevrouw Klijnsma,

Voor de goede orde: de exacte afstand tussen de rand van het pioenrozen veld en het hek van de kinderopvang blijkt 38 meter te zijn. De afstand van het pioenrozen veld tot de gevel van de school bedraagt ca 50 meter. Gemeten met het geo datsysteem PDOK. Dus gelukkig voor de kinderen wat meer dan de 20 meter die in onze brief aan de Commissaris van de Koning werd genoemd, maar nog altijd volstrekt onvoldoende om van een veilige situatie te spreken.

met vriendelijke groet,
namens het bestuur van Meten=Weten

[redacted]

Op wo 8 dec. 2021 om 10:44 schreef [redacted] drenthe.nl>:

> Geachte heer/mevrouw,
>
> Zoals afgesproken treft u in deze mail de rapportage aan, die het College van Gedeputeerde Staten vandaag heeft aangeboden aan Provinciale Staten. Met deze vervolgrapportage worden de Staten op hoofdlijnen geïnformeerd over de gesprekken die ik heb gevoerd én de stappen die ik de komende maanden graag samen met u wil gaan zetten.
>
> Met hartelijke groet,
>
> Jetta Klijnsma
>
> Commissaris van de Koning in Drenthe

Date : 24-11-2021 14:05:04
From : [redacted]@drenthe.nl
To : '[redacted]@drenthe.nl
Subject : RE: Reactie bestuur Meten=Weten

Hi [redacted]

Hieronder de aangepaste tekst. Verstuur jij het?

Groeten,
[redacted]

Van: [redacted]@drenthe.nl>
Verzonden: woensdag 24 november 2021 13:12
Aan: [redacted]@drenthe.nl>
Onderwerp: RE: Reactie bestuur Meten=Weten

Geacht bestuur van Meten=Weten,

Hartelijk dank voor uw reactie op mijn vraag of Meten=Weten wil deelnemen aan de dialoogtafel.

Om een antwoord te kunnen geven op deze vraag wilt u graag eerst in gesprek om de vragen, zorgen en dilemma's die u heeft aan mij voor te leggen. Uiteraard sta ik hiervoor open en plan dus graag een gesprek met u in.

Ik houd voor de planning van dit gesprek rekening met de toezegging aan de Staten om begin december wederom te rapporteren over de gesprekken die ik heb gevoerd. Het is mooi als ik in deze rapportage ook de reactie van Meten=Weten kan meenemen. Dit vraagt wel om een gesprek op (zeer) korte termijn.

Gelet daarop: is morgenavond (25 november van 19.00 – 20.00 uur) voor u een optie? Dit kan op het provinciehuis, maar ook elders als u daar prijs op stelt.

Ik zie uw reactie graag tegemoet.

Met vriendelijke groet,

Jetta Klijnsma

Van: MetenWeten Westerveld[redacted]@gmail.com>
Verzonden: dinsdag 23 november 2021 15:08
Aan: [redacted]@drenthe.nl>; [redacted] <[redacted]drenthe.nl>; Jetta Klijnsma[redacted]@drenthe.nl>
Onderwerp: Reactie bestuur Meten=Weten

Geachte mevrouw Klijnsma,

In de bijlage de reactie van het bestuur op uw vraag of Meten=Weten wil meedoen aan de dialoogtafels met overheid, telers en omwonenden.

Vriendelijke groet,

[redacted] Meten=Weten

Date : 26-11-2021 09:12:52
From : "MetenWeten Westerveld" [redacted] **@gmail.com**
To : " [redacted] **@drenthe.nl, "Jetta Klijnsma"** [redacted] **@drenthe.nl**
Subject : Re: Reactie bestuur Meten=Weten

Goedemorgen Jetta en [redacted]

We zijn ontzettend blij met de uitkomst van het gesprek van gisteravond. We houden ons gejuich nog even binnenskamers, ik neem aan dat er nog wat uitgelegd moet worden in het provinciehuis. Daar waar mogelijk willen we je in deze nieuwe opzet steunen. Binnen M=W ben ik degene die de PR en communicatie doe. Als we iets moeten afstemmen hoor ik het graag.

Hartelijke groet
[redacted]

Date : 15-10-2021 10:37:17
From : "Jordan Jumelet" @drenthe.nl
To : "Jeroen de Boer" @drenthe.nl, " @drenthe.nl, " @drenthe.nl
Cc : " @drenthe.nl, " @drenthe.nl, " @drenthe.nl, " @drenthe.nl
Subject : RE: Aanvullingen op onze eerdere reactie op de actiepunten van M=W
Attachment : antwoordenreflectie MW vervolg aanvullingen.docx;image001.png;image002.png;image003.png;image004.png;image005.png;

Voor de volledigheid bij deze nog de actiepunten en onze reactie er op.

Van: Jordan Jumelet
Verzonden: vrijdag 15 oktober 2021 10:30
Aan: Jeroen de Boer @drenthe.nl>; @drenthe.nl>; @drenthe.nl>
CC: @drenthe.nl> @drenthe.nl>; @drenthe.nl>; @drenthe.nl>
Onderwerp: RE: Aanvullingen op onze eerdere reactie op de actiepunten van M=W

Hallo allen,

Dat is helder. 11.1 Eventueel ligt er bij de gemeente nog ruimte om te kijken wat er mogelijk is.
We kunnen dat wel toelichten, maar dan niet met de insteek dat er nog wat aan kan veranderen maar dat dit is wat we kunnen bieden.

Dan blijven dus de punten 15, 17 en 18 over die binnen spoor 2 meegenomen kunnen worden.
: als jij dit in gang wil zetten prima, dan wel graag in afstemming met de inhoudelijke mensen van landbouw en ruimte.

Extra aandacht voor het gezondheidsaspect zoals benoemd onder 8 zou ook een rol voor de cdK kunnen zijn. Hans Kuipers heeft dat in een eerdere fase ook gedaan.
Daar is verder geen follow-up aangegeven.

Groet,
Jordan

Van: Jeroen de Boer @drenthe.nl>
Verzonden: donderdag 14 oktober 2021 17:34
Aan: Jordan Jumelet @drenthe.nl>; @drenthe.nl> @drenthe.nl>
CC: @drenthe.nl>; @drenthe.nl>; @drenthe.nl>
Onderwerp: RE: Aanvullingen op onze eerdere reactie op de actiepunten van M=W

Dag Jordan,

Dank. T.a.v. RO gaat het niet om wijziging van beleid. We hebben geen (houdbare) middelen om in de plaats te treden van de gemeente. Dat is hier de eerste overheid. Daarnaast biedt het ruimtelijk instrumentarium (stel dat we theoretisch wel in de plaats treden van de gemeente al dan niet met provinciaal belang) nu en onder de nieuwe Omgevingswet onvoldoende basis om tot een goed onderbouwde juridische oplossing te komen.

Goed vooroverleg met gedeputeerde Brink vooraf lijkt me zeer noodzakelijk. Evenals vragen die voor de gemeente zijn bij de gemeente te stellen. 11.1

Met vriendelijke groet,

Jeroen de Boer
Team Ruimte, Energie en Wonen
Teammanager

provincie Drenthe

+316
werkdagen: maandag t/m vrijdag

Westerbrink 1 | Postbus 122, 9400 AC Assen
+31 592 365555 | post@drenthe.nl
www.provincie.drenthe.nl

Volg ons op

Dit bericht en de bijgevoegde bestanden zijn vertrouwelijk en allleen bestemd voor de geadresseerde(n).
Indien u dit bericht niet in goede staat ontvangt, waarschuw dan de afzender.

Van: Jordan Jumelet @drenthe.nl>
Verzonden: donderdag 14 oktober 2021 15:33
Aan: @drenthe.nl>; Jeroen de Boer @drenthe.nl>; @drenthe.nl>
CC: @drenthe.nl>
Onderwerp: RE: Aanvullingen op onze eerdere reactie op de actiepunten van M=W

Hallo ,

Ik heb ook de terugkoppeling van Henk J gehad en die gaf aan dat er op een aantal punten die ik ook al had benoemd het mogelijk is om M=W een rol te geven in spoor 2. De andere punten kunnen we nogmaals doorlichten maar goed dat hebben we vanuit RO en Landbouw al gedaan dus daar hebben we al onze reactie op gegeven via de notitie. Henk Jumelet heeft ook aangegeven daar niet op te kunnen acteren want hij gaat er niet over.

Als we daarop wel wat willen zal Henk Brink dus beleidswijzigingen voor moeten stellen binnen het college en nadat dit geaccordeerd is kan dit geffectueerd worden. 11.1 Als hier wel wat op moet gebeuren zal het gesprek in het college moeten plaatsvinden.
@ Jeroen: wat is jouw inschatting?

Mijn voorstel zou dus zijn om vanuit de inhoud te kijken naar die punten waar wel wat mogelijk is en hierop dan aan te geven wat de rol van M=W kan zijn. Daar waar de gemeente aan zet is, zou nog gevraagd kunnen worden aan Westerveld of zij daarin willen bewegen. Dus dat zou nog een actie kunnen zijn. Voor die punten waarop we denken dat wel wat mogelijk is wil ik eerst wel een actie uitzetten om te kijken wat er mogelijk is.

Voor de volledigheid heb ik de 19 actiepunten bijgevoegd en de conclusies die we daarbij getrokken hebben.

Groet,
Jordan

Van: @drenthe.nl>
Verzonden: donderdag 14 oktober 2021 09:07
Aan: Jordan Jumelet @drenthe.nl>
CC: @drenthe.nl>
Onderwerp: RE: Aanvullingen op onze eerdere reactie op de actiepunten van M=W

Hoi Jordan,

Dankjewel voor je snelle actie! Gisteren heeft er (volgens mij) een goed gesprek plaatsgevonden. In alle openheid is teruggeblikt op het verleden en zijn er afspraken gemaakt hoe verder de komende weken. Concreet is afgesproken dat Henk Jumelet, Jelle de Haas en Jetta de 19 actiepunten van M=W gaan doorlichten op wenselijkheid en bestuurlijke haalbaarheid en de uitkomsten hiervan bespreken in het college (B&W/GS). Daarbij is vanuit M=W ook de wens geuit om buiten het bestaande en juridisch kader te denken, vanuit de bedoeling creatief te kijken waar je bijv. met experimenten stappen voorwaarts kunt zetten. Vervolgens is afgesproken om na de bespreking in de colleges weer met Rob Chrispijn er in dezelfde setting in gesprek te gaan om de resultaten te bespreken.

Jouw/jullie toelichting op de actiepunten geeft m.i. een hele mooie basis voor vervolg. Qua vervolg: is het een idee om samen met de gemeente op korte termijn een afspraak te organiseren om bovenstaande opdracht verder uit te werken? Ik wil hiertoe wel het initiatief nemen en collega's hiervoor uitnodigen, maar stem graag even met jou af wat handig is.

Ik hoor graag!
Groet,

Van: Jordan Jumelet [redacted] @drenthe.nl>
Verzonden: woensdag 13 oktober 2021 18:26
Aan: [redacted] @drenthe.nl>
Onderwerp: Fwd: Aanvullingen op onze eerdere reactie op de actiepunten van M=W

Hoi [redacted] ,

Hierbij de ambtelijke inhoudelijke aanvullingen op de actiepunten van m=w

Verstuurd vanaf mijn iPhone

Begin doorgestuurd bericht:

> **Van:** Jordan Jumelet [redacted] @drenthe.nl>
> **Datum:** 13 oktober 2021 om 17:20:00 CEST
> **Aan:** Henk Jumelet [redacted] @drenthe.nl>, [redacted] @drenthe.nl>
> **Onderwerp: Aanvullingen op onze eerdere reactie op de actiepunten van M=W**

AMBTELIJKE REACTIE OP "TIJD VOOR REFLECTIE EN HANDELEN PRAKTISCHE VOORSTELLEN VAN METEN=WETEN"

Voorstel / Actiepunt M=W	Reactie
Voorstel 1. Herstel vertrouwen	
Actie 1. De overheden nemen M=W en individuele burgers serieus door uitvoering te geven aan hun voorstellen en hun onderzoek financieel te ondersteunen. De Provincie neemt – als regisseur - het voortouw.	*Uiteraard nemen we de onderzoeken en de zorgen die M=W uitspreekt serieus. Wij dringen er bij het Ministerie van LNV dan ook op aan een gedegen vervolgonderzoek te doen naar de verspreiding van gewasbeschermingsmiddelen in het milieu en de gevolgen daarvan voor de natuur- en waterkwaliteit.* *Daarnaast hebben wij er bij de betrokken ministeries op aangedrongen dat de resultaten van dit onderzoek bij het onderzoek van de Gezondheidsraad wordt betrokken.* ***Conclusie: M=W wordt betrokken via spoor 2 en worden op die manier betrokken.*** Opm. JJ: 11.1 [redacted] We draaien nu een pilot waar we middelen in steken. Verder zijn we bereid om via spoor 2 M=W te betrekken.
Voorstel 2A RO-spoor korte termijn. Spuitvrije zones	
Actie 2. M=W werkt samen met een ambtelijke werkgroep op korte termijn de regels uit die kunnen voorzien in spuitvrije zones van tenminste 100 meter vanaf de erfgrens van om- en aanwonenden en beschermde natuurgebieden.	*Deze actie loopt bij LNV en volgen wij met belangstelling.. Hierover geeft de minister in het antwoord aan M=W het volgende aan: Het is uit een juridische verkenning gebleken dat het ten algemene instellen van spuitvrije zones die beperkingen opleggen aan huidige functies die rechtmatig aanwezig zijn, moeilijk te realiseren is. Om in landelijke regelgeving spuit- of teeltvrije zones of andere gebruiksbeperkingen in te kunnen stellen moeten namelijk de effecten voor omwonenden en de benodigde afstand tot de bewoning of andere maatregelen worden onderbouwd met de resultaten van wetenschappelijk onderzoek. Op verzoek van de Tweede Kamer bestudeer ik het door het gevraagde juridische advies over spuitvrije zones. Over mijn bevindingen zal ik de Tweede Kamer informeren.* ***Conclusie op basis van ambtelijke reacties: niet haalbaar.*** Opm. JJ: 11.1 [redacted] Opmerking JdB: Ik verwijs naar de eerdere reactie. Het betreft hier een gemeentelijke bevoegdheid. De onderbouwing waar de minister naar verwijst zal de gemeente ook nodig hebben. Het huidige gebruik zal moeten worden gerespecteerd. 11.1 [redacted] Opm. [redacted] September vorig jaar heeft minister C. Schouten gereageerd om het rapport van M=W (brief bijgevoegd). Over

	het instellen van spuitvrije zones is door de Tweede Kamer juridisch advies gevraagd [redacted]. In zijn advies geeft hij aan dat er onder de omgevingswet mogelijkheden zijn om in het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) instructieregels te stellen betreffende spuitvrije zones. Die regels hebben betrekking op nieuwe situaties, maar ook op bestaande situaties als daaraan in het Bkl geen eerbiedigende werking is toegekend (brief toegevoegd). Kortom, zoals ik het lees; de Omgevingswet biedt in potentie mogelijkheden. Op. [redacted]: 11.1 [redacted] Daarnaast wordt inderdaad niet langer verplicht overgangsrecht voorgeschreven onder de Omgevingswet, maar dat wil niet zeggen dat alle problemen zomaar zijn opgelost. Alsnog zullen bestaande rechten niet al te lichtzinnig mogen worden weggenomen en zal de problematiek in ieder geval een financieel component kennen. Waar de grens precies ligt zal nog duidelijk moeten worden in de rechtspraak.
Actie 3. In het kielzog hiervan wordt beleid gemaakt voor de afstand tussen biologische/ biologisch dynamische boeren en gangbare boeren/sierteelt.	*Wij zetten in op toekomst gerichte landbouw, waaronder kringlooplandbouw en natuurinclusievelandbouw. Daarnaast kennen we de agenda BBB. De pilot sluit aan bij het programma toekomst gerichte landbouw.* 11.1 [redacted] Wij stimuleren wel biologische landbouw. Actie [redacted] – is het mogelijk dat we hier meer op gaan inzetten? Dan zal Henk J ook meer middelen moeten claimen. Maar zou dit passen binnen ons beleid?
Voorstel 2B RO-spoor (middel)lange termijn	
Actie 4. De Provincie geeft opdracht aan het Kadaster om met boeren, burgers en overheden de mogelijkheden van uitruil van gronden in kaart te brengen.	*De provincie heeft een Bestuurscommissie Planmatige Kavelruil ingesteld, die opdracht heeft om kansen op verbetering van de agrarische structuur te benutten. Op het moment dat er kansen en initiatieven zijn wordt dit in een beperkt gebied in kaart gebracht.De mogelijkheden zijn op basis van kansen.* ***Conclusie: geen verdere actie op inzetten*** Dit antwoord is afdoende. We hebben hier al beleid op en een commissie voor ingericht. Geen verdere actie noodzakelijk.
Actie 5.	*Op dit moment heeft de Provincie geen beleid op uitkoop buiten de begrensde NNN-gebieden.*

Maak een kaart van de gemeente Westerveld waarin de kritische situaties zijn weergegeven en inventariseer die. Maak een aantal (fictieve) voorbeeldberekeningen van de kosten die gemoeid zijn met uitkoop.	*Natura 2000 gebieden behoren daartoe en daar voeren we dus wel een uitkoopbeleid.* ***Conclusie: lijkt geen begaanbare weg. Dan moet college expliciet besluiten gronden aan te kopen waarop nu bollenteelt plaatsvindt. Ergo: uitkopen van boeren. Ook inhoudelijk is dit gezien de roulatie lastig.*** 11.1 [redacted] Opm [redacted] Het grondbeleid is faciliterend aan de beleidsdoelen Vanuit beleidsdoel moet dat dan wenselijkheid/onderbouwing/keuze gemaakt worden om landbouwbedrijven met bollenteelt aan te kopen, inclusief het beschikbaar stellen van budget. Lastig lijkt me want bollenteelt rouleert vaak.
Actie 6. M=W stelt samen met een ambtelijke werkgroep de voorwaarden op voor een bestemmingsplan buitengebied waarin omwonenden en natuur echt worden beschermd én waarbij dit bestemmingsplan RvS-proof is. De Provincie treedt hier op als regisseur, procesbegeleider, intermediair.	*De gemeenten zijn verantwoordelijk voor het opstellen van bestemmingsplannen, de provincie heeft een toetsende rol in deze op basis van de Omgevingsvisie. De gemeenten zijn bevoegd gezag.* ***Conclusie: geen begaanbare weg. Is niet onze rol.*** Volgens mij moeten we niet in de bevoegdheid van de gemeente willen treden. Hier is geen rol voor de provincie. We toetsen een meerdere fases een door de gemeente opgestelde bestemmingsplan aan provinciaal belang en de POV. De politiek-bestuurlijke keuzes die aan een bestemmingsplan ten grondslag liggen zijn aan de gemeente. Opm [redacted].; Afgelopen zomer hebben milieuorganisaties bij de Raad van State een rechtszaak tegen de gemeente Westerveld gewonnen. Milieudefensie, Bollenboos en Meten=Weten meenden dat het bestemmingsplan voor het buitengebied te weinig bescherming biedt aan natuurgebieden. De Raad van State oordeelt dat de gemeente hier meer onderzoek naar had moeten doen….
Actie 7. Onderzoek alternatieven voor de sierteelt zoals in de inleiding van deze notitie is opgemerkt. Van intensieve sierteelt naar teelt van biologische vaste planten en/of plantmateriaal voor ‘de nieuwe landbouw’ waarin ruim plaats is voor o.a. voedselbossen. Biologische teelt van bloembollen is al lang mogelijk en kan wel wat stimulans gebruiken.	*Zie ook antwoord actie 3. De pilot sorteert hierop voort. Een teler in Noord-Holland is hier bijvoorbeeld al mee bezig.* ***Conclusie: dit wordt meegenomen in de pilot.*** Zie ook mijn reactie bij 3. 11.1 [redacted] Opm [redacted].; spoor 1 richt zich op het verduurzamen van de lelieteelt o.a. door het toepassen van minder milieubelastende middelen, natuurlijke plaagbestrijding, teelt van weerbare

	rassen. De kennis en ervaring die hiermee wordt opgedaan kan als voorbeeld dienen voor andere teelten
Actie 8. De Provincie geeft opdracht aan Het Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten (NJCM) om bovenstaande uit te werken en betekenis te geven voor de Drentse (Westerveldse) situatie.	*Wij hebben aangedrongen op extra onderzoek bij met Ministerie van LNV, zie ook actie 1.* ***Conclusie: op basis van onderzoek gezondheidsraad zou de cdK nog kunnen inzetten op vervolgonderzoek in bv Westerveld.*** Wat heeft LNV hiermee gedaan en kan de cdK hier eventueel nog een rol in spelen? Opm [redacted]: Gezondheidsraad “Vervolgadvies gewasbescherming en omwonenden” Op verzoek van de ministeries LNV, VWS en IenW is de Gezondheidsraad gevraagd om naar aanleiding van het Blootstellingsonderzoek (OBO) en de gezondheidsverkenning door RIVM advies uit te brengen over de actuele stand van kennis over gezondheidsrisico’s van blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen. De Gezondheidsraad concludeert “dat vooralsnog onzeker is in hoeverre de (extra) blootstelling aan chem. gewasbeschermingsmiddelen die telers, hun gezinnen en omwonenden in ons land ondervinden door hun werk of vanuit de woonomgeving, resulteert in een hoger gezondheidsrisico”. Weliswaar wordt er in internationale wetenschappelijk literatuur verband gelegd tussen de blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen en het risico op Parkinson en ontwikkelingsstoornissen bij jonge kinderen. Maar deze bevindingen laten zich niet direct vertalen naar de Nederlandse situatie, waar agrarische praktijken, landinrichting, huisvesting etc. heel anders kunnen zijn. Daarbij zijn er in Nederland géén indicaties dat blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen tot acute vergiftigingen of lange termijn substantiële gezondheidseffecten leiden. De Gezondheidsraad concludeert daarom dat het onzeker is of omwonenden een hoger gezondheidsrisico lopen en adviseert het voorzorgsbeginsel toe te passen. De Gezondheidsraad adviseert: - het voorzorgsbeginsel toe te passen en de inzet op verduurzaming van gewasbescherming voort te zetten en te intensiveren; - nader gezondheidsonderzoek uit te laten voeren; - gebruik van en blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen beter te monitoren; - in de EU in te zetten op verbetering van de toelatingsprocedure; - samenwerking tussen belanghebbende partijen te stimuleren. -

	Deze adviezen zijn over genomen en deels vertaald in het Uitvoeringsprogramma Gewasbescherming 2030.
Actie 9. M=W werkt samen met een ambtelijke werkgroep genoemde voorzorgsprincipes uit. Hoe kan daaraan betekenis worden gegeven?	*Het algemene zorgplicht artikel in de Wet Bodem Bescherming (wordt onderdeel van omgevingswet) gaat uit van het voorkomen van bodemverontreiniging en bij eventuele verontreiniging de plicht om deze ongedaan te maken.* *Op het moment dat een gewasbeschermingsmiddel wordt toegelaten door het ctbg, dan is het een legaal middel. De minister heeft op Europees niveau erop aangedrongen om bij de toelatingstoets meer de gezondheidsrisico's mee te nemen.* *Uitwerking voorzorgprincipes art 13 Algemene zorgplicht WBB en Artikel 2a van WG&B. Dit is iets van het Rijk; wij gaan niet over de toelating en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen (gbm). In de beide wetten is opgenomen dat zorgvuldig dient te worden omgegaan met de bodem en het gebruik van gbm. En eventuele nadelige gevolgen te beperken dan wel ongedaan te maken.* ***Conclusie: geen begaanbare weg*** 11.1
Actie 10. Alle in gebruik zijnde gronden worden getoetst aan artikel 3.2.2. Besluit ruimtelijke ordening om na te gaan of deze voldoen. De consequenties voor gebruik van de percelen worden gevolgd en alternatieven worden ontwikkeld en passend beoordeeld.	*De verantwoordelijkheid hierin ligt bij de gemeente; (gemeentelijke bestemmingsplannen). De provincie schetst de algemene kaders in de omgevingsvisie en wij als provincie kunnen niet op de stoel van de provincie gaan zitten.* ***Conclusie: geen begaanbare weg*** Hier is geen rol voor de provincie. We toetsen een meerdere fases een door de gemeente opgestelde bestemmingsplan aan provinciaal belang en de POV. De politiek-bestuurlijke keuzes die aan een bestemmingsplan ten grondslag liggen zijn aan de gemeente.
Actie 11. (in combinatie met actie 6). De Provincie start een proces met Gemeente, ondernemers en burgers voor een gedegen bestemmingsplan buitengebied. De Provincie stelt daarvoor in overleg met betrokkenen een procesbegeleider aan.	*Zie bovenstaande.* Idem
Voorstel 3. Neem de resultaten van de gegevens van burgers serieus	
Actie 12. Samen met M=W werken Provincie, Gemeente, Natuurorganisaties en Boeren een plan uit om bestrijdingsmiddelen en hun effecten (op biodiversiteit, bodemleven etc.)	*Provincie meet mede in het kader van de KRW de grondwaterkwaliteit (o.a. op GBM). Daarnaast heeft provincie Drenthe een bodemkwaliteitsmeetnet om een beeld te hebben van de algemene kwaliteit en de ontwikkelingen hierin. Bovendien gaat het om fundamenteel wetenschappelijk onderzoek en zou daarmee op het bordje liggen van het Rijk.*

te gaan meten in bodem, water, tuinen en natuur. Het wetenschappelijke netwerk van M=W wordt hier actief in betrokken.	*Het ministerie van LNV heeft het initiatief genomen om een kennisplatform op te richten dat ondersteunend kan zijn aan uw verzoek.* *De provincie werkt samen met de waterbedrijven aan ‘ early warning’ om vroegtijdig te signaleren.* *De provincie werkt aan het uitvoeringsprogramma grondwaterbescherming, samen met de waterbedrijven, waterschappen, gemeenten en de agrarische sector.* ***Conclusie: hierop lopen allerlei acties. Heeft M=W dit in beeld?*** Hebben we hier al verdere stappen ingezet? 1) Hoe staat het kennisplatform van LNV, 2) hoe staat het met het uitvoeringsprogramma grondwaterbescherming? Kunnen we eventueel nog meer doen? Opm [redacted]; Lijst met acties is bijgevoegd. Er wordt landelijk verder gewerkt aan het gebruik van monitoringsgegevens van grond -en oppervlaktewater van waterschappen (Bestrijdingsmiddelenatlas), provincies en waterbedrijven (Grondwateratlas voor bestrijdingsmiddelen) binnen de Toelatingsprocedure van gewasbeschermingsmiddelen.
Actie 13. Alleen via epidemiologisch onderzoek kan betrouwbare informatie worden verkregen over de effecten van bestrijdingsmiddelen op de volksgezondheid. De Provincie initieert samen met M=W een dergelijk onderzoek in de gemeente Westerveld.	*Het Rijk is hiervoor in de verantwoordelijke instantie, het betreft namelijk gespecificeerd wetenschappelijk onderzoek.* ***Conclusie: aandringen op extra onderzoek bij VWS evt.*** De cdK zou kunnen aandringen bij VWS op meer onderzoek. Opm. [redacted]: zie punt 8 (advies Gezondheidsraad)
Voorstel 4. Breng de functies van de essen terug	
Actie 14. Op één van de Essen in de gemeente Westerveld komt een pilot om de Essen weer om te vormen waarvoor ze ooit zijn aangelegd: lokaal voedsel produceren. Dat is mogelijk in vele vormen. Grondverwerving is hiervoor noodzakelijk. Werk hiervoor een plan uit samen met partijen zoals de Circulaire Versnellers en jonge startende boeren.	*Wij jonge, startende ondernemers, o.a. via JOLA en BBND, daarnaast kennen we de Regiodeal Natuurinclusieve landbouw en zetten we in op kringlooplandbouw.* *Ons beleid is om alleen gronden binnen NNN te verwerven, waar nodig.* ***Conclusie: daar waar het past binnen de doelen van PNP zouden we grond kunnen verwerven, maar dit is voor de bollenteelt niet altijd van toepassing.*** 11.1 [redacted]

	Opm [redacted]: zie ook actie 5: wel kopen wij ruilgronden voor de realisatie van PNP doelen (NNN en agrarische structuurverbetering)
Voorstel 5. Overheid – Markt – Burgers.	
Actie 15. Organiseer een bijeenkomst met de koplopers uit dit programma Verrijkende Landbouw over Waarden. Nodig Boeren, burgers en natuurorganisaties daarvoor uit.	*Wij stimuleren al vele jaren agrarische ondernemers met programma's gericht op duurzaam bodembeheer (verhogen organische stof gehalte, voorkomen bodemverdichting, vermindering gebruik gewasbeschermingsmiddelen, stimulering bodembiodiversiteit).* *Voorstel om te kijken naar een mogelijk vervolg bijeenkomst 4 juli jl gewasbescherming* ***Conclusie: dit kan opgepakt worden binnen spoor 2.*** Dit is een optie. Kan eventueel georganiseerd worden binnen de pilot, spoor 2.
Voorstel 6. Grondgebruik	
Actie 16. Onderzoek de behoeften binnen Drenthe (met als pilot Westerveld) aan toekomstige grondclaims en onderzoek hoe dat kan worden geprioriteerd, hoe omgegaan dient te worden met eigendom, wat generatie-overstijgend beheer vraagt etc.	Nieuw geformuleerd antwoord [redacted]: We hebben een grondvoorraad (voor het programma PNP) die wij jaarlijks in pacht uitgeven, met binnen het NNN beperkingen) . Verder kunnen we vanuit ons grondbeleid geen actie ondernemen. ***Conclusie: geen mogelijkheden***
Voorstel 7. State-of-art effecten bestrijdingsmiddelen	
Actie 17. Organiseer een 'state of art' symposium in het Globetheater samen met (o.a.) dit kennisnetwerk over bestrijdingsmiddelen, volksgezondheid en natuur.	**Zie 15** Hoe verhoudt zich dat tot de eerder voorgestelde bijeenkomst? Zou dan ook binnen de pilot vorm gegeven moeten worden. ***Conclusie: zou kunnen binnen spoor 2***
Voorstel 8. Experimenteer	
Actie 18. Inventariseer met de doelgroepen waar zij knelpunten ervaren en waar ruimte zit om nieuwe ideeën in de praktijk te brengen.	*De pilot die we gaan starten in Westerveld is volgens ons hiervan een mooi startpunt.* Dit kan inderdaad binnen de verschillende sporen van de pilot worden vormgegeven.
Voorstel 9. Breng de duurzaamheid van de sierteelt in kaart	
Actie 19. Laat een duurzaamheidsanalyse uitvoeren voor de sierteelt binnen de provincie (of alleen Westerveld). Stel de eisen daarvoor gezamenlijk op.	*Provincie Drenthe en het Rijk zetten in op kringlooplandbouw om verliezen naar het milieu zoveel mogelijk te vooromen. Daarnaast zet het Rijk in om de landbouw zodanig te verduurzamen dat er nagenoeg zonder emissie wordt geteeld, door de inzet van weerbare planten en teeltsystemen.*

	Hierdoor zal de afhankelijkheid van inzet van chemische middelen sterk kunnen worden verminderd. *Uitgangspunt is geïntegreerde gewasbescherming waar chemische middelen alleen in uiterste nood* *worden ingezet. De pilot in Westerveld zal hieraan invulling gaan geven.* ***Conclusie: verdere acties dan we nu gaan zijn niet haalbaar*** De eisen die we nu stellen zijn in lijn met landelijke regelgeving. Extra eisen mbt landbouw zijn politiek niet haalbaar.

Date : 29-11-2021 15:41:22
From : '[redacted].nl
To : '[redacted]@drenthe.nl
Cc : '[redacted]@gmail.com
Subject : Re: bevestiging uitnodiging vervolg gesprek
Beste[redacted]

zoals u wellicht heeft gemerkt is het mij niet gelukt om de 19e november aan te sluiten,
helaas, maar ballet van mn dochter kon ik niet overslaan.

Ik hoop tevens dat u het bericht van de RIVM heeft meegenomen in uw overleggen,
waar nu toch wel een verband wordt vermoed tussen bestrijdingsmiddelen en bv Parkinson,
dat scherpt hopelijk uw mening over het aangaan van gesprekken tussen boeren en bewoners
wat volgens ons toch niet de weg is om te bewandelen,
hetgeen wij u al hebben verteld in ons overleg in Assen,
een conclusie die wij na jaren praten u hadden overlegd, wij gaan er niet over.

Maar goed,
ik blijf graag op de hoogte v an de stappen die u heeft gezet,
mocht het uitkomen sluit ik graag aan,
en lees graag de verslagen die u maakt in deze.

Met vriendelijke groet

[redacted]
stichting Bollenboos

> Op 15 nov. 2021, om 19:44 heeft [redacted]@drenthe.nl> het volgende geschreven:
>
> Beste[redacted] e.a.,
>
> Hartelijk dank voor uw bericht. Jammer dat u er niet bij aanwezig kunt zijn.
>
> Aanvullend op de geplande bijeenkomsten organiseren we een extra gesprek as. vrijdag 19 november (14.30 –15.30 uur) in het provinciehuis te Assen. We houden rekening met de afstanden en een QR-code is niet nodig. Wellicht bent u in de gelegenheid om hierbij aan te sluiten?
>
> Ik hoor graag. Dank alvast!
>
> Met vriendelijke groet,
> [redacted]
>
> ---
>
> **Van:**[redacted].nl>
> **Verzonden:** maandag 15 november 2021 17:26
> **Aan:**[redacted]@drenthe.nl>
> **CC:**[redacted]drenthe.nl>;[redacted]@gmail.com>;[redacted]@gmail.com>
> **Onderwerp:** Re: bevestiging uitnodiging vervolg gesprek
>
> Geachte mevrouw Kleinsma[redacted],
>
> voor de bijeenkomst morgen kunnen wij, de afvaardiging van de Stichting Bollenboos,[redacted] en ondergetekende
> helaas op deze korte termijn niet aanwezig zijn,
>
> uiteraard zijn wij geïnteresseerd in het verslag,
> en in het vervolg van het proces.
>
> tot zover
>
> Met vriendelijke groet
>
> [redacted]
> stichting Bollenboos
>
> > Op 14 nov. 2021, om 12:13 heeft[redacted]@drenthe.nl> het volgende geschreven:
> >
> > Geachte heer/mevrouw,
> >
> > Hartelijk dank dat u zich heeft aangemeld om opnieuw met mij om tafel te gaan over de bollenteelt in Westerveld. Ik zie u graag op dinsdag 16 november van 16.30 - 17.30 uur (Café De Brink, Dwingeloo).
> >
> > **Programma**
> > Allereerst zal ik een toelichting geven over mijn bevindingen tot nu toe en op welke wijze het 2e spoor van de pilot Duurzame Bollenteelt kan worden ingevuld. Vervolgens zal mevrouw Janny Peltjes, directeur van HLB en projectleider van de pilot, een korte toelichting geven op de sporen 1 en 3 van de pilot. Natuurlijk is er voldoende ruimte voor u om uw reactie te geven.
> >
> > **Coronamaatregelen**
> > Wij nemen uiteraard de coronamaatregelen in acht en zorgen dat er voldoende afstand tussen de deelnemers (±15 personen) aanwezig zal zijn. Bij de ingang van het café wordt uw QR-code gevraagd. Mocht u zich desondanks niet comfortabel voelen, dan kan ik me dat voorstellen. Wij zijn voornemens om een kort verslag van deze bijeenkomst te maken en kunnen u deze, als u daar prijs op stelt, doen toekomen.
> >
> > Heeft u naar aanleiding van deze mail nog vragen, dan kunt u contact opnemen met[redacted], bereikbaar op[redacted]@drenthe.nl
> >
> > Met vriendelijke groeten,
> >
> > Jetta Klijnsma

Date : 28-9-2021 15:29:07
From : "[redacted]@drenthe.nl
To : "[redacted]@drenthe.nl
Subject : RE: Concept GS voorstel aanbieden statenbrief 1.0
Attachment : Concept GS voorstel aanbieden statenbrief 1.0.doc;

Hoi [redacted]
Bijgaand mijn opmerkingen
Ook gelijk maar even cc [redacted]
Goed om ook Jordan en Jeroen mee te laten lezen
Als de brf donderdag is verzonden kun je dan zorgen dat ik deze in mijn mailbox krijg
voor verzending aan de Stuurgroep Programma Duurzame Bollenteelt Alvast dank

Met groet, [redacted]

Van: [redacted] @drenthe.nl>
Verzonden: dinsdag 28 september 2021 14:50
Aan[redacted] @drenthe.nl>
Onderwerp: Concept GS voorstel aanbieden statenbrief 1.0

Dag [redacted]

Bij deze het concept voorstel.
Ik vraag Jordan en Jeroen ook om even mee te lezen.

Groet [redacted]

Agendapunt voor de vergadering van Gedeputeerde Staten van Drenthe

Statenbrief

Algemene gegevens			*Teammanager*
Opsteller		tst.	Liesbeth Brouwer
Team	BC		
Datum	maandag 27 september 2021		*Paraaf*
Uiterste behandeldatum in GS: 30 september 2021 *Toelichting: gelijktijdig met verzending tussenrapportage commissaris*			*Bespreken:*

Verwijzing naar speerpunt coalitieakkoord/programma begroting	*Akkoord portefeuillehouder*
	Jetta Klijnsma

Intern voorbereid met	*Akkoord provinciesecretaris*
	Wim Brenkman

Archivering		*Communicatie*
Soort overeenkomst: *Looptijd overeenkomst:*	Niet van toepassing	*Openbaar:* Ja, niet voor 30 september
Datum:	Registratienummer:	*Persbericht:* *Nee*
	nr.	*Bekendmaking:* Niet van toepassing
	nr.	

Onderwerp

Tussenrapportage gesprekken in het kader van de binnen het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe voorgestelde dialoog van betrokken partijen in de gemeente Westerveld.

Advies

1. Kennis te nemen van de brief van de Commissaris van de Koning aan ~~de~~ Provinciale Staten.
2. Instemmen met de oplegbrief waarmee wordt aangesloten bij de brief van de commissaris van de Koning aan
   Provinciale Staten.

Beslissing GS

Inleiding

a. Algemeen

De leden van de provinciale staten ~~zijn~~ is toegezegd ~~om~~ voor 1 oktober 2021 geïnformeerd te worden over de voortgang of resultaat van de gesprekken van de commissaris van de Koning in het kader van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe. Deze brief geeft invulling aan deze toezegging en betreft een tussenrapportage waarin de staten ~~in~~ op hoofdlijnen worden geïnformeerd over de gesprekken die de commissaris van de Koning heeft gevoerd én de stappen die de komende maanden worden gezet. Om verdere stappen te zetten gaat de commissaris in oktober starten met het inrichten van gesprekstafels waarin alle betrokken partijen met elkaar in gesprek kunnen gaan om hun ~~de~~ zorgen over en weer te delen en naar elkaar te luisteren en gezamenlijk op zoek te gaan naar mogelijke oplossingen~~/compromissen~~.

De commissaris is voornemens om rond 1 december een definitieve rapportage op te leveren waarin concreet wordt aangegeven of en zo ja op welke manier invulling wordt gegeven aan de dialoog tussen de betrokken partijen in de gemeente Westerveld.

Naast dit 'dialoogspoor', richt het programma zich op:

1. Kennis te ontwikkelen die moet leiden tot een fundamentele verbetering in de verduurzaming van de bollenteelt en;
2. Toelating van een middelenpakket dat een lagere milieubelasting heeft dan de huidige toegestane middelen bij de teelt van bollen.

In materiele zin is het programma reeds van start gegaan en de subsidieaanvraag is bij het ministerie van LNV in behandeling. De concrete invulling van het dialoogspoor vindt plaats na de gezamenlijke gesprekken en vervolgens wordt in gezamenlijkheid tevens een 'formeel' startmoment bepaald.

b. Europese aspecten

Niet van toepassing.

c. Economie/werkgelegenheid

Niet van toepassing.

d. Participatie

Middels een brede gespreksronde heeft de commissaris in de periode juni – september in totaal 20 gesprekken gevoerd met:

- inwoners uit Westerveld in vijf groepsgesprekken;
- vertegenwoordigers van belangengroeperingen;
- telers en distributeurs van bollen in de gemeente Westerveld;
- vertegenwoordigers van natuurorganisaties;
- waterschap;
- etc.

Advies

1. Kennis te nemen van de brief van de Commissaris van de Koning aan ~~de~~ Provinciale Staten.

Met opmerkingen [redacted] Ceck overal gelijk te schrijven
Commissaris van de Koning
Mag je hierna ook spreken van CdK

Met opmerkingen[redacted] Dit klinkt erg belerend

2. Instemmen met de oplegbrief waarmee wordt aangesloten bij de brief van de Ccommissaris van de Koning aan
Provinciale Staten.

Doelstelling uit de begroting

Programma 1: Besturen en samenwerken

Argumenten

1.1. Hiermee neemt u kennis van de tussenrapportage van de commissaris. CdK
-De CdK is gevraagd om in het kader van de gewenste dialoog over de Bollenteelt in Drenthe in gesprek te gaan met verschillende betrokken belanghebbenden. De brief aan de Staten is een weerslag van haar eerste bevindingen.

2.1. Het standpunt van de commissaris wordt gedeeld
De commissaris is gevraagd om de dialoog en verbinding tussen de betrokken partijen, in haar hoedanigheid als onafhankelijke gesprekspartner te verkennen en -te stimuleren. De brief aan Provinciale Staten wordt daardoor verstuurd door de commissaris. De gesprekken in het kader van de bollenteelt, raakt echter de inhoud van meerdere portefeuilles binnen ~~het~~ uwcollege. De standpunten die daarin zijn opgenomen, worden door het college gedeeld. ~~Dit wordt dan ook kenbaar gemaakt m~~Met de ~~een~~ brief van Gedeputeerde Staten aan Provinciale Staten ~~waarin~~ wordt aangegeven dat Gedeputeerde Staten zich aansluiten bij de lijn zoals verwoord in de brief van de commissaris.

2.2. *Provinciale Staten worden hiermee goed geïnformeerd*

Tijdsplanning

Brief met tussenrapportage
Planning van de commissaris is om de tussenrapportage op donderdag 30 september 2021 te versturen aan de leden van Provinciale Staten én alle gesprekspartners.

Eindrapportage
Planning van de commissaris is om deze eindrapportage dinsdag 23 november aan Gedeputeerde Staten aan te bieden, 1 december in commissie OGB en 15 december in Provinciale Staten.

Daarna een formeel aftrapmoment van het programma.

Financiën

Niet van toepassing.

Bijlagen

0. Statenbrief
1. Brief GS aan PS

Risico's

Niet van toepassing.

Kanttekeningen vanuit de organisatie

Niet van toepassing.

Tekst openbare besluitenlijst

Gedeputeerde Staten van Drenthe sluiten zich aan bij de brief van de commissaris van de Koning aan Provinciale Staten waarin een tussenrapportage wordt gegeven over de gesprekken die de commissaris heeft gevoerd én de volgende stappen die worden gezet in het kader van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe.

Aan:
de leden van Provinciale Staten van Drenthe

Assen, 27 september 2021
Ons kenmerk @
Behandeld door Team BC
Onderwerp: Tussenrapportage gesprekken in het kader van de bollenteelt

Geachte leden,

Hierbij doe ik de toezegging aan u gestand om u te informeren voor 1 oktober 2021 over de stand van zaken ten aanzien van de gesprekken die ik voer in het kader van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe. Deze brief is een tussenrapportage waarin ik u in hoofdlijnen informeer over de gesprekken die ik heb gevoerd én de volgende stappen, die ik voornemens ben te gaan zetten in de komende maanden. Ik wil u graag rond 1 december 2021 de eindrapportage aanbieden.

Aanleiding
Nederland is de grootste producent van bloembollen ter wereld. Ook in Drenthe worden in toenemende mate bloembollen geteeld. Bij omwonenden en belangenorganisaties is er zorg over de gevolgen van bollenteelt op de gezondheid, de biodiversiteit, het landschap en de natuur. Dit leidt in toenemende mate tot spanning in de (dorps)gemeenschappen waar de teelt plaatsvindt.

Marga Kool en Martha Buitenkamp hebben, op verzoek van LNV en de provincie Drenthe, in 2019 een verkennend onderzoek gedaan onder telers, georganiseerde en niet georganiseerde omwonenden en vertegenwoordigers van organisaties die betrokken zijn bij intensieve bollenteelt in de provincies Drenthe en Overijssel. Het rapport 'Uitgesproken' is hiervan het resultaat en geeft, naast een weergave van de verkennende gesprekken, ook handvatten die er toe kunnen leiden dat de betrokkenen (weer) met elkaar in gesprek komen.

Belangrijkste conclusie uit het rapport is, dat de omwonenden en telers de impasse tot nog toe niet samen hebben kunnen doorbreken en dat de

gezamenlijke overheden aan zet zijn. Mede naar aanleiding hiervan is een programma Duurzame bollenteelt Drenthe opgesteld. Dit programma zet enerzijds een stap in de transitie om te komen tot een gewasbescherming met nagenoeg geen emissies naar het milieu en nagenoeg geen residuen op het product én zet in op het stimuleren van de dialoog tussen alle betrokken partijen. Met dit programma wordt invulling gegeven aan het Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 van het Ministerie van LNV en de ambities uit het provinciale programma "Toekomstgerichte landbouw".

Concreet heeft het programma als doel:
1. Kennis te ontwikkelen die moet leiden tot een fundamentele verbetering in de verduurzaming van de bollenteelt.
2. Bevorderen van de dialoog tussen de telers en omwonenden, zodat een open gesprek ontstaat en begrip voor elkaars situatie.
3. Toelating van een middelenpakket dat een lagere milieubelasting heeft dan de huidige toegestane middelen bij de teelt van bollen.

Om invulling te geven aan het tweede doel 'het dialoogspoor' ben ik gevraagd om in een brede gespreksronde te verkennen wat nodig is om dit spoor gestalte te geven. Ik heb in de periode juni – september inmiddels met de volgende gesprekspartners aan tafel gezeten:
- de schrijvers van het rapport 'Uitgesproken';
- inwoners uit Westerveld in vier groepsgesprekken;
- vertegenwoordigers van de bewonersgroep Noord-Lheederes;
- een groep inwoners uit Midden-Drenthe;
- vertegenwoordigers van belangengroeperingen Meten = Weten, Bollenboos en Milieudefensie Westerveld in verschillende sessies;
- telers van bollen in de gemeente Westerveld en een vertegenwoordiging van de Koninklijke Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur in verschillende sessies;
- distributeurs van gewasbeschermingsmiddelen;
- vertegenwoordigers van natuurorganisaties (Staatsbosbeheer, Natuur- en milieufederatie Drenthe, Drents Landschap, Natuurmonumenten);
- waterschap Drents Overijsselse Delta;
- vertegenwoordigers van het Drents Agrarisch Jongerencontact, Agrarisch Natuur Drenthe en LTO Nederland;
- directie van het HLB onderzoeksinstituut, het instituut dat de leiding heeft over het programma Duurzame Bollenteelt in Drenthe.

In deze gesprekken heb ik vooral geluisterd naar de zorgen van alle gesprekspartners. Ze hebben me verteld welke mogelijkheden ze zien om te komen tot oplossingen. In het rapport 'Uitgesproken' zijn de zorgen die in

gesprekken naar voren zijn gekomen uitputtend verwoord.

Kort samengevat geven bezorgde omwonenden aan dat de wettelijke kaders, toelatingsprocedures en de mate van toezicht en handhaving op het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen ontoereikend zijn.

Kort samengevat vragen natuurorganisaties en georganiseerde belangengroeperingen randvoorwaarden te stellen aan plekken in Drenthe waar de intensieve bollenteelt mag plaatsvinden. Zij zijn van mening dat dit niet in de directe omgeving van woningen en natuurgebieden past.

Kort samengevat geven de telers en distributeurs aan zorgvuldig te werken binnen wettelijke kaders. Ze hebben binnen de sector al forse stappen gezet om tot duurzame gewasbescherming te komen en blijven daarin investeren. Zij willen in dialoog blijven met de bezorgde omwonenden en belangenorganisaties. Gelet op alle ontwikkelingen binnen de landbouwsector, maken telers zich zorgen over de mogelijkheid voor henzelf en hun bedrijfsopvolgers om hun onderneming gezond te kunnen blijven voeren.

Blik naar voren
In de gesprekken die ik heb gevoerd zijn waardevolle suggesties naar voren gekomen die kunnen helpen de dialoog te voeren. Om verdere stappen te zetten ga ik in oktober starten met het inrichten van gesprekstafels waarin alle betrokken partijen met elkaar in gesprek kunnen gaan om de zorgen over en weer te delen en naar elkaar te luisteren. Ik hoop dat door deze gesprekken een basis ontstaat om gezamenlijk op zoek te gaan naar oplossingen/compromissen.

Tot slot
Ik vind het fijn om te horen en te constateren, dat de wil er bij eenieder is om vanuit een open houding in dialoog te gaan. Als commissaris van de Koning wil ik mij daarom, ook na 1 oktober 2021, inzetten om de dialoog en de verbinding tussen alle betrokken partijen rondom bollenteelt in de gemeente Westerveld te verbeteren.

Ik houd u graag op de hoogte van de ontwikkelingen.

Met vriendelijke groet,

Jetta Klijnsma
Commissaris van de Koning in Drenthe

Aan:
de leden van Provinciale Staten van Drenthe

Assen, 28 september 2021
Ons kenmerk @
Behandeld door Team BC
Onderwerp: Tussenrapportage gesprekken in het kader van de bollenteelt

Geachte leden,

Bijgevoegd treft u de brief aan van de commissaris van de Koning waarin u wordt geïnformeerd over de gesprekken die de commissaris heeft gevoerd én de volgende stappen die worden gezet in het kader van het dialoogspoor binnen het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe. Wij sluiten ons aan bij de lijn zoals die is verwoord in de brief van de commissaris en zien de eindrapportage met belangstelling tegemoet.

Met vriendelijke groet,

Het college van gedeputeerde staten

Date : 2-12-2021 16:54:34
From : "Jetta Klijnsma" @drenthe.nl
To : " @drenthe.nl
Subject : Re: concept GS voorstel rapportage cdK 1 december 2021

Verstuurd vanaf mijn iPad

Op 2 dec. 2021 om 07:36 heeft @drenthe.nl> het volgende geschreven:

Hoi Jetta (en ,

Hierbij, en met dank aan de inbreng van Jeroen en Jordan, bijgevoegd het concept GS voorstel inclusief rapportage en begeleidende brief van GS aan de Staten. De rapportage heb ik ook hieronder in platte tekst gevoegd.

Prima wat jou betreft om deze rapportage door te zenden naar het college en wethouder De Haas voor akkoord?

Ik hoor graag!
Groet,

Ha
Dank voor de opgewekte tekst, die ik behoorlijk heb ingekort, omdat er veel dubbelingen in stonden. Wil je kijken of je daardoor iets mist?
Ik heb nog niet naar de brief gekeken.
Hartelijke groet,
Jetta.

Rapportage van de commissaris van de Koning over de stand van zaken ten aanzien van de gesprekken die zijn gevoerd in het kader van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe.

Aanleiding
Op 30 september 2021 heeft het college van Gedeputeerde Staten u mijn tussenrapportage toegestuurd over de stand van zaken ten aanzien van de gesprekken die zijn gevoerd in het kader van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe. In deze rapportage heb ik u toegezegd om u begin december wederom te rapporteren. Met deze rapportage geef ik invulling aan deze toezegging.

Vervolggesprekken
In de maanden oktober en november heb ik opnieuw gesproken met (georganiseerde) omwonenden, belangengroepen, telers, natuurorganisaties, distributeurs en overheden (provincie, gemeente, waterschap). In deze gesprekken heb ik verkend op welke manier de dialoog tussen de betrokkenen op gang kan worden gebracht. Vrijwel alle gesprekspartners hebben aangegeven, dat ze betrokken willen blijven bij dit initiatief.

Brede gesprekstafel

Ik ben voornemens na het kerstreces, als corona het toelaat, te starten met een brede gesprekstafel waarvoor alle gesprekspartners (inclusief de overheden) worden uitgenodigd. Uiteraard is het mogelijk voor 'nieuwe' belangstellenden om hierbij aan te sluiten. Ik zal als commissaris van de Koning deze gesprekstafel faciliteren en onafhankelijk voorzitten.
Uit de gevoerde gesprekken komt naar voren dat er weinig informatie (meer) wordt verschaft tussen de betrokkenen over en weer. In het verleden zijn er initiatieven geweest om elkaar te informeren over de teelt en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, maar deze zijn om verschillende redenen niet meer functioneel. Met de gezamenlijke gesprekstafel kan dit weer op gang worden gebracht. Ik richt mij er daarbij op, dat dit leidt tot een (hernieuwd) vertrouwen in elkaar. Om dat vertrouwen op te bouwen is het belangrijk dat betrokkenen het gesprek open met elkaar voeren, er plek is voor ieders verhaal en inzicht wordt verkregen in elkaars beweegredenen en acties. Het is van wezenlijk belang om van elkaar te weten wat er leeft en speelt rond de bollenteelt.
Uit de gesprekken met de betrokkenen komt ook naar voren dat de doelstelling van de pilot "duurzame bollenteelt" als zodanig wordt onderschreven voor wat betreft reductie en verduurzaming van gewasbescherming. Wel is,voor een aantal omwonenden en natuurbeheerders, de 'stip op de horizon' in 2030 (te) ver weg en biedt de pilot onvoldoende soelaas voor de zorgen die er nu zijn.

Ik constateer, dat de verwachtingen ten aanzien van de rol van de overheden bij (het reduceren van) de bollenteelt en de inzet van gewasbeschermingsmiddelen niet aansluiten bij wat de overheden (kunnen) bieden. Uit mijn gesprekken met de overheden komt naar voren dat er geen reële juridische mogelijkheden zijn om regels te stellen bovenop de landelijke regels. Er worden wel mogelijkheden gezien door de overheden om op vrijwillige basis afspraken te maken t.a.v. bollenteelt en de inzet van gewasbeschermingsmiddelen.

Aan de gesprekstafel moeten de verwachtingen van alle betrokkenen verder in kaart worden gebracht en een setting worden geboden om te komen tot (vrijwillige) afspraken, die recht doen aan de zorgen en de te onderscheiden belangen.

Gezamenlijke agenda

Op de door alle gesprekspartners vast te stellen gezamenlijke agenda komen in ieder geval de onderwerpen terug, die in de gesprekken naar voren zijn gekomen. Ik denk dan bijvoorbeeld aan:
- het maken van praktische afspraken (inclusief communicatie-instrumenten) over wat er wordt gespoten en wanneer;
- het delen van inzichten en kennis over bodem, milieu en natuurleven, die zijn opgebouwd bij de agrariërs, (georganiseerde) omwonenden, natuurorganisaties en de verschillende overheden;
- het doen van vervolgonderzoek;
- de bollenteelt in relatie tot de Drentse essen;
- de kansen en belemmeringen met betrekking tot het biologisch telen van bollen in kaart brengen;
- de effecten van de onttrekking van (grond)water voor de teelt op mens en milieu;
- het uitwisselen van informatie over de wettelijke (on)mogelijkheden van bollenteelt en gewasbescherming;
- verduidelijking van de werkwijze van toezichthoudende organisaties zoals het NVWA en de overheden (Rijk, provincie, waterschap en gemeente);
- etc.

Vervolg
Het verder inkleuren van de dialoog neem ik graag, samen met mijn gesprekspartners, onder mijn hoede. Ik zal de Staten van tijd tot tijd informeren over de stappen, die hierbij worden gezet.
<concept GS voorstel rapportage cdK 1.1 december 2021.docx>

Date : 7-11-2021 09:07:06
From : "Jordan Jumelet" @drenthe.nl
To : @drenthe.nl, " @drenthe.nl, "Jeroen de Boer" @drenthe.nl, @gemeentewesterveld.nl
Cc : " @drenthe.nl, @drenthe.nl, "Liesbeth Brouwer" @drenthe.nl
Subject : RE: Concept memo inkleding programma 2 Duurzame bollenteelt versie 2

Hallo ,

Wat mij betreft akkoord. Kleine tekstuele opmerking. Agenda Boer Burger Biodiversiteit is omgedoopt naar Agenda Boer Burger Natuur Drenthe ivm de partij BBB in de Tweede Kamer.

Groet,
Jordan

Van: @drenthe.nl>
Verzonden: donderdag 4 november 2021 20:51
Aan: @drenthe.nl>; Jordan Jumelet @drenthe.nl>; Jeroen de Boer @drenthe.nl>; @gemeentewesterveld.nl>
CC: @drenthe.nl>; @drenthe.nl>; Liesbeth Brouwer @drenthe.nl>
Onderwerp: RE: Concept memo inkleding programma 2 Duurzame bollenteelt versie 2

Dag allen,

In vervolg op onderstaande mail. Afgelopen dinsdag hebben de drie bestuurders bijeen gezeten en de memo doorgenomen. Daarin is afgesproken om de inhoud van de memo te verwerken in een gezamenlijke (provincie/gemeente) bestuurlijke reactie op de 19 actiepunten van M=W. Ik heb hiertoe een eerste aanzet gedaan. Daarbij dankbaar gebruik gemaakt van de ambtelijke reflecties op alle actiepunten.

Graag toets ik bij jullie of ik de reacties goed heb verwoord. Suggesties en aanvullingen welkom.

Vervolgens:
- stuur ik deze reflectie voor akkoord toe aan de drie bestuurders
- gaat Jetta begin volgende week met in gesprek om deze reflectie toe te lichten.

Ik hoor graag.
Dank!
Groet

Van:
Verzonden: zondag 31 oktober 2021 20:16
Aan: Jelle de Haas < @gemeentewesterveld.nl>; Henk Jumelet @drenthe.nl>; Jetta Klijnsma @drenthe.nl>
CC: @drenthe.nl>; @drenthe.nl>; Jordan Jumelet @drenthe.nl>; Jeroen de Boer @drenthe.nl>; @drenthe.nl>; @gemeentewesterveld.nl>; @drenthe.nl>
Onderwerp: Concept memo inkleding programma 2 Duurzame bollenteelt versie 2

Beste Henk, Jelle en Jetta.

Op 13 oktober 2021 heeft u een gesprek gehad met . Daarin is gesproken over het document van Meten=Weten 'Tijd voor reflectie en handelen' en de 19 actiepunten die daarin worden genoemd. In dit overleg is afgesproken om vanuit beide overheden deze actiepunten te analyseren of deze punten kunnen worden opgenomen in het tweede spoor (dialoog-/omwonendenspoor) van het programma Duurzame Bollenteelt. Op basis van een ambtelijke analyse (collega's provincie en gemeente) van deze punten treft u in bijgevoegde memo een lijn aan die kaders en richting kan geven aan de invulling van het tweede spoor.

As. dinsdag staat van 13.30 – 14.30 uur een (voor)gesprek tussen u gepland. Deze memo dient ter ondersteuning van dit gesprek.

Groet

Date : 26-9-2021 09:56:30
From : "
To : "Jeroen de Boer" @drenthe.nl
Subject : RE: Concept voortgangsrapportage aan de staten bollenteelt versie 23 september 2021
Attachment : image001.png;image002.png;image003.png;image004.png;image005.png;

Dag Jeroen,

Ik ben bezig het verwerken van de suggesties. Kan ik jou hier kort even over bellen?

Groet
06

Van: Jeroen de Boer @drenthe.nl>
Verzonden: donderdag 23 september 2021 19:09
Aan: Jordan Jumelet @drenthe.nl>; @drenthe.nl>
CC: Liesbeth Brouwer @drenthe.nl>; Martien Haasjes @drenthe.nl> @drenthe.nl>; @drenthe.nl>; @drenthe.nl>; @drenthe.nl>; @drenthe.nl>; @drenthe.nl>; @drenthe.nl> @drenthe.nl>
Onderwerp: RE: Concept voortgangsrapportage aan de staten bollenteelt versie 23 september 2021

Beste

Zie bijgaand. 11.1 11.1 Het is goed om met die ogen deze brief nog eens goed door te lezen en af te wegen of de ik-vorm passend is.

11.1

Als dat vragen oplevert hoor ik het graag. Mocht er een overweging zijn om op dit punt wel verwachtingen te wekken is het raadzaam dat dit in nauw overleg met de betrokken gedeputeerde en GS gebeurt.

Hartelijke groet,

Met vriendelijke groet,

Jeroen de Boer
Team Ruimte, Energie en Wonen
Teammanager

provincie Drenthe

+316
werkdagen: maandag t/m vrijdag

Westerbrink 1 | Postbus 122, 9400 AC Assen
+31 592 365555 | post@drenthe.nl
www.provincie.drenthe.nl

Volg ons op

Dit bericht en de bijgevoegde bestanden zijn vertrouwelijk en allleen bestemd voor de geadresseerde(n).
Indien u dit bericht niet in goede staat ontvangt, waarschuw dan de afzender.

Van: Jordan Jumelet @drenthe.nl>
Verzonden: donderdag 23 september 2021 18:28
Aan: @drenthe.nl>
CC: Jeroen de Boer @drenthe.nl>; Liesbeth Brouwer @drenthe.nl>; Martien Haasjes @drenthe.nl>; @drenthe.nl>; @drenthe.nl>; @drenthe.nl>; @drenthe.nl>; @drenthe.nl>; @drenthe.nl>; @drenthe.nl>; @drenthe.nl>
Onderwerp: Re: Concept voortgangsrapportage aan de staten bollenteelt versie 23 september 2021

Hallo ,

Paar opmerkingen:
-11.1 11.1 Ik zou een feitenrelaas opgehaald uit de interviews zo objectief mogelijk beschrijven
- in de tekst wordt een paar keer gesproken over programmavoorstel duurzame bollenteelt in Drenthe. Maar het is geen voorstel. Het programma, de pilot, is al vastgesteld. De telers zijn zelfs al van start gegaan vooruitlopend op financiering vanuit het Rijk
- in dat licht is het opschorten van de pilot ook niet aan de orde. De telers zijn al bezig en hebben al kosten gemaakt. Er wordt aangegeven dat de cdK voor het 2e spoor (de dialoog) wordt ingezet maar even later stelt ze dat de pilot wordt opgeschort en dat er nog zaken meegenomen moeten worden in de uitvoering van het programma. Dat kan niet aan de orde zijn aangezien de inhoud al is vastgesteld met telers en LNV. Bovendien is dit de verantwoordelijkheid van Henk Jumelet
- de alinea over de NVWA is opgeschreven vanuit de zorgen vanuit de omwonenden. Er is geen wederhoor geweest. Dus dat zou ik dan ook neutraler beschrijven
-11.1 Daarin kan je lezen dat er nu geen ruimtelijk beleid is om de bollenteelt tegen te gaan maar dat we daar met aanpassing daarvan dit wel een optie is.11.1 @ Jeroen: hoe kijk jij hier naar?

Groet,
Jordan

Verstuurd vanaf mijn iPad

> Op 23 sep. 2021 om 12:24 heeft @drenthe.nl> het volgende geschreven:
>
> Beste Collega,
>
> Bijgevoegd de concept brief aan de staten over de gesprekken die de cdK heeft gevoerd met diverse betrokkenen in het kader van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe. Excuses dat ik deze brief nu pas aan je voorleg voor een inhoudelijke toets. De hele maand september stond zo goed als in het teken van de gesprekken rondom de bollenteelt. De laatste gesprekken zijn op 16 september geweest. Daarna was het even zoeken hoe en in welke vorm we al deze gesprekken een vervolg kunnen geven. Bijgevoegd concept het eerste resultaat hiervan die nu voor een **interne** toets (alleen binnen provinciehuis) aan je wordt voorgelegd.
>
> Graag je inhoudelijke reactie op dit concept. Graag voor as. zondagmiddag zodat ik daarna de opmerkingen kan verwerken en er maandag desgewenst nog bestuurlijke afstemming over kan plaatsvinden en dinsdag in het college.
>
> Dank voor zover, en als er vragen zijn dan hoor ik het graag (06)
>
> Groet
> <Concept voortgangsrapportage aan de staten bollenteelt versie 23 september 2021.docx>

Date : 23-11-2021 22:35:55
From : "Jordan Jumelet" [redacted] **@drenthe.nl**
To : "Jeroen de Boer" [redacted] **@drenthe.nl, "** [redacted] **@drenthe.nl, "** [redacted] **@hlbbv.nl"** [redacted] **@hlbbv.nl, "** [redacted] **@gemeentewesterveld.nl**
Cc : " [redacted] **@drenthe.nl, "** [redacted] **@drenthe.nl, "** [redacted] **@drenthe.nl, "** [redacted] **@drenthe.nl, "Valerie van den Berg"** [redacted] **@drenthe.nl**
Subject : RE: Decemberrapportage 0.2
Attachment : Decemberrapportage 0.2 JJ.docx;image001.png;image002.png;image003.png;image004.png;image005.png;

Hallo [redacted] ,

Paar opmerkingen geplaatst in het document die vooral gericht zijn om wel telkens de afstemming te zoeken met het beleid dat er al gevoerd wordt.
Want anders gaan we straks verwachtingen wekken die mogelijk niet reëel zijn. Verkennen kan altijd maar verwachtingenmanagement lijkt me wel goed.

Groet,
Jordan

Van: Jeroen de Boer [redacted] @drenthe.nl>
Verzonden: dinsdag 23 november 2021 20:58
Aan: [redacted] @drenthe.nl>; Jordan Jumelet [redacted] @drenthe.nl> [redacted] @hlbbv.nl; [redacted] @gemeentewesterveld.nl>
CC: [redacted] @drenthe.nl>; [redacted] @drenthe.nl> [redacted] @drenthe.nl>; [redacted] @drenthe.nl>; Valerie van den Berg [redacted] @drenthe.nl>
Onderwerp: RE: Decemberrapportage 0.2

Dag [redacted]

Zie bijgaand. Aangepast want geen verwachtingen wekken die niet waargemaakt kunnen worden. 11.1 [redacted] Alleen als we de intentie hebben om een dergelijk advies ook echt over te nemen moeten we dat doen. Dat betwijfel ik met de huidige stand van zaken en de onmogelijkheden. Het blijft een bijzondere figuur dat onder leiding van de CdK GS een advies zou kunnen krijgen. Mij is verder onhelder hoe de betrokken collegeleden betrokken worden in dit proces. En hoeveel capaciteit in eigen huis wordt verwacht? Goed om dat even expliciet te maken. Dan weet een ieder wat geleverd moet worden.

Hartelijke groet,

Jeroen de Boer
Team Ruimte, Energie en Wonen
Teammanager

provincie Drenthe

+316 [redacted]
werkdagen: maandag t/m vrijdag

Westerbrink 1 | Postbus 122, 9400 AC Assen
+31 592 365555 | post@drenthe.nl
www.provincie.drenthe.nl

Volg ons op

Dit bericht en de bijgevoegde bestanden zijn vertrouwelijk en allleen bestemd voor de geadresseerde(n).
Indien u dit bericht niet in goede staat ontvangt, waarschuw dan de afzender.

Van: [redacted] @drenthe.nl>
Verzonden: dinsdag 23 november 2021 13:10
Aan: Jordan Jumelet [redacted] @drenthe.nl>; Jeroen de Boer [redacted] @drenthe.nl> [redacted] @hlbbv.nl; [redacted] @gemeentewesterveld.nl>
CC: [redacted] @drenthe.nl>; [redacted] @drenthe.nl>; [redacted] @drenthe.nl>; [redacted] @drenthe.nl>; Valerie van den Berg [redacted] @drenthe.nl>
Onderwerp: Decemberrapportage 0.2

Dag collega's,

Zoals jullie weten heeft Jetta de staten toegezegd om rond 1 december te rapporteren over de stand van zaken van het 'dialoogspoor' i.k.v. het programma Duurzame bollenteelt. Hiertoe hebben we de afgelopen periode weer diverse gesprekken gevoerd. As. donderdag staat er nog een gesprek gepland met de distributeurs. Mochten er in dit gesprek nog bijzondere zaken uit naar voren komen, dan pas ik het document hierop aan.

Bijgevoegd een eerste concept rapportage die ik graag aan je voorleg voor een reactie.

Vervolgens leg ik dit concept voor aan de drie direct betrokken bestuurders (Klijnsma, Jumelet en De Haas). Daarna naar het college van GS volgende week.

Kun jij je vinden in de inhoud en proces?

Ik hoor graag. Dank!

Groet [redacted]

DECEMBER RAPPORTAGE

Van de Commissaris van de Koning over de stand van zaken ten aanzien van de gesprekken die zijn gevoerd in het kader van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe.

Aanleiding
Op 30 september 2021 heeft het college van Gedeputeerde Staten u mijn tussenrapportage toegestuurd over de stand van zaken ten aanzien van de gesprekken die zijn gevoerd in het kader van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe. In deze rapportage heb ik u toegezegd om u begin december wederom te rapporteren. Met deze rapportage geef ik invulling aan deze toezegging.

Gezamenlijke gesprekstafel
In de maanden oktober en november heb ik wederom met alle gesprekspartners gesproken. In deze gesprekken heb ik aangegeven welke richting ik voor ogen heb, om inhoud te geven aan het tweede spoor binnen het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe.

Ook heb ik daarbij alle gesprekspartners gevraagd of ze, op basis van deze inhoudelijke richting, willen deelnemen aan de gezamenlijke gesprekstafel. Ik heb op deze vraag overwegend positieve reacties ontvangen. Dit betekent dat ik na het kerstreces, als corona het toelaat, start met een brede gesprekstafel waarvoor alle gesprekspartners worden uitgenodigd. Uiteraard is het mogelijk voor 'nieuwe' belangstellenden om hierbij aan te sluiten. Ik zal als commissaris van de Koning deze gesprekstafel, vanuit een onafhankelijke rol, faciliteren en voorzitten waarbij alle partijen vrij zijn om onderwerpen voor een gesprek aan te dragen. Uiteindelijk moeten deze gesprekken leiden tot een aantal concrete resultaten:

1. Meer verbinding en vertrouwen tussen de betrokken partijen.
Uit de gesprekken maak ik op dat er weinig tot geen interactie (meer) is tussen de telers en de omwonenden. In het verleden zijn er initiatieven geweest om elkaar te informeren over de teelt en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, maar deze zijn om verschillende redenen niet meer functioneel. Met deze gezamenlijke gesprekstafel wil ik de interactie een stimulans geven. Het is namelijk van wezenlijk belang om van elkaar te weten wat er leeft en speelt, zodat je hier in de dagelijkse praktijk rekening mee kunt houden. Uiteindelijk willen we met elkaar in een plezierige leefomgeving wonen.

2. Duidelijkheid over invloed en sturing door omwonenden op het programma Duurzame bollenteelt
Vanuit het programma Duurzame bollenteelt worden alle betrokkenen geïnformeerd over de bevindingen van het onderzoek naar de reductie en verduurzaming van de gewasbescherming. De groep (georganiseerde) omwonenden en de natuurorganisaties zijn niet betrokken geweest bij de opzet van het programma. Met name door de omwonenden is aangegeven dat zij het van belang vinden om inhoudelijk betrokken te zijn en een stem te hebben in het programma. In de eerste gezamenlijke gesprekstafel wordt dit verzoek verkend en besproken en wordt een advies opgesteld voor de stuurgroep.

3. Een verkenning naar de mogelijkheden waar wel, niet of met afstand telen
Met 'De Toekomstvisie gewasbescherming 2030' beoogt het ministerie van LNV om het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen met belasting voor het milieu terug te dringen. Daarbij is het streven van de betrokken partijen dat er in 2030 weerbare planten en teeltsystemen en een sterke verbinding tussen land- en tuinbouw en natuur zijn. De inzet van gewasbeschermingsmiddelen gebeurt conform de principes van geïntegreerde gewasbescherming, nagenoeg zonder emissies naar het milieu en nagenoeg zonder residuen op het product. De inzet is om zo snel mogelijk via pilotprojecten te proberen de transitie in de praktijk te brengen en daarvan te leren. Het programma duurzame bollenteelt in Westerveld is een stap in deze transitie.

Uit de gesprekken met de omwonenden heb ik opgetekend dat de doelstelling van de pilot wordt onderschreven, maar dat de 'stip op de horizon' in 2030 te ver weg is en geen recht doet aan de zorgen die de omwonenden nu ervaren. De omwonenden zijn van mening dat provincie en gemeente zich meer

moeten inzetten om de (toename) van de bollenteelt in hun gemeente en het gebruik van de gewasbescherming in hun omgeving te stoppen. Voorts constateer ik uit de gesprekken met de overheden dat er zowel voor de provincie als voor de gemeente geen reële juridische mogelijkheden zijn om planologisch in te grijpen in de bollenteelt. Wel kunnen er op vrijwillige basis afspraken worden gemaakt over de bollenteelt, spuitvrije zones, etc.

In de gesprekken die ik heb gevoerd met de omwonenden, telers en overheden ervaar ik commitment om deze verkenning op vrijwillige basis te starten. Vanuit het programma wordt daarom een procesbegeleider aangesteld die deze verkenning gaat uitvoeren. De resultaten hiervan worden in 2022 aan de gesprekstafel gepresenteerd.

Met opmerkingen [JJ1]: Hierover afstemming zoeken en houden met de beleidskant en de verantwoordelijk portefeuillehouder. Want evt aanbevelingen of adviezen van een verkenner worden pas opgevolgd als het college daarover een besluit neemt.

4. Versnellen van de transitie naar een duurzaam landbouwsysteem
Daarnaast zijn in de gesprekken met de betrokkenen diverse onderwerpen aangedragen waarvan het wenselijk is om hier gezamenlijk over door te praten. Aan de ene kant om kennis en bewustwording bij de betrokkenen te stimuleren. ~~Aan de andere kant om het bevoegd gezag te informeren en adviseren over bijvoorbeeld het aanpassen van wet- en regelgeving, zodat de transitie naar een duurzaam landbouwsysteem kan worden versneld.~~ De volgende onderwerpen en vragen zijn uit de gesprekken naar voren gekomen:

- delen en bundelen van de inzichten en kennis over bodem, milieu en natuurleven die zijn opgebouwd bij de (georganiseerde) omwonenden, natuurorganisaties en bij de verschillende overheden;

- gezamenlijk bespreken waar de noodzaak is voor het doen van vervolgonderzoek;

- behoud van de (oer)kenmerken van de Drentse essen;

Met opmerkingen [JJ2]: Dit graag in afstemming met het beleid dat wij voeren mbt natuur en landschap

- breng de omvang, kansen en belemmeringen met betrekking tot het biologische telen van bollen in kaart;

Met opmerkingen [JJ3]: Idem

- de effecten van de onttrekking van (grond)water voor de sierteelt op mens en milieu.

Met opmerkingen [JJ4]: In afstemming met team WBM

- Informatie-uitwisseling t.a.v. de wettelijke (on)mogelijkheden ~~en beperkingen rondom~~ten aanzien van ~~de~~ bollenteelt. ~~In eerste aanleg wordt daarbij gedacht aan de wet- en regelgeving op het gebied van de ruimtelijke ordening en de (Europese) natuurwetgeving.~~

Met opmaak: Inspringing: Links: 0,63 cm, Regelafstand: Exact 13 pt

- delen van inzichten en ideeën die kunnen helpen om de natuur beter te beschermen. Door Milieudefensie Westerveld is bijvoorbeeld aangegeven dat zij ideeën hebben over het op onderdelen aanpassen van de gewasbeschermingsmiddelen met een direct een positief effect op de natuur.

Met opmerkingen [JJ5]: Ook hier afstemmen met beleid voordat we daar conclusies aan verbinden zodat we geen verwachtingen wekken die we niet kunnen waarmaken.

- delen van de ontwikkelingen over verduurzaming van de landbouw.

- verduidelijking van de werkwijze van toezichthoudende organisaties zoals het NVWA en de overheden (Rijk, provincie, waterschap en gemeente). ~~in relatie tot de bollenteelt.~~

Deze thema's zijn in algemene zin in de gesprekken naar voren gekomen en vragen om verdere uitwerking en agendering. Zoals aangegeven kan de gezamenlijke bespreking van een onderwerp leiden tot meer kennis en bewustwording bij een gesprekspartner. ~~Ook kan het agenderen van een onderwerp leiden tot een advies aan het bevoegd gezag om tot aanpassing van beleid of regelgeving over te gaan.~~

Om tot een goede voorbereiding en agendering van deze onderwerpen te komen roep ik een agendacommissie in het leven. Deze commissie zal bestaan uit een vertegenwoordiging van alle betrokken partijen. Het streven is om aan het eind van 2022 deze thema's in gezamenlijkheid geagendeerd en besproken te hebben. ~~inclusief een eventueel advies aan de bevoegde gezagen/overheden.~~

Tot slot
Met de inzet van deze gesprekstafel zet ik, namens de overheden, een volgende stap in het verbeteren van de dialoog, de kennis en de bewustwording bij alle betrokkenen. Tevens hoop ik dat er een goede basis ontstaat om met praktische oplossingen de zorgen voor de korte termijn te beperken én in gezamenlijkheid stappen te zetten in de transitie naar een duurzaam landbouwsysteem. Ik zal eind 2022 de Staten wederom informeren over de concrete stappen die we hierin hebben gezet.

Date : 16-11-2021 14:03:23
From : "Milieudefensie Westerveld" [redacted] **@milieudefensie.nl**
To : " [redacted] **@drenthe.nl**
Subject : Re: Duidelijkheid gevraagd i.v.m. gesprekken morgenmiddag

Beste [redacted]

Dank voor de nadere omschrijving van het programma.
Ik ben woensdag verhinderd.
Het wordt dus vandaag 15 uur (waarschijnlijk) of vrijdag (misschien) dat ik namens Milieudefensie er bij zal zijn.

Onze vragen zoals gesteld in de email van 14 november 2021 23:42, zijnde samengevat:
"Welke vertegenwoordigers van de provincie en gemeente zijn aanwezig om met hen te overleggen hoe deze overheden de problemen van omwonenden en natuur a.g.v. de intensieve sierteelt gaan oplossen?"
zijn in je email helaas niet beantwoord.
Daarom gaan we er van uit, ook gezien het door jou gestuurde programma en gezien de aangekondigde sprekers en dat we slechts een uur de tijd hebben, dat we tijdens deze bijeenkomst vooral geïnformeerd worden.
Dat er een vervolg komt waarin wèl de gelegenheid is om met vertegenwoordigers van de betrokken overheden te spreken over concrete oplossingen voor omwonenden, natuur en milieu.
Zoals al eerder gezegd, om telers en bewoners in dialoog met elkaar dit probleem op te laten lossen is niet reëel. Werkt zelfs contraproductief.
Hartelijke groet,
[redacted]
Milieudefensie

Op ma 15 nov. 2021 om 20:09 schreef [redacted] @drenthe.nl>:

> Beste [redacted]
>
> Hartelijk dank voor uw bericht!
>
> Excuses, in de verzending van de uitnodigingen ben ik per ongeluk u (milieudefensie) vergeten. Vandaar dat u niet alle informatie heeft ontvangen.
>
> Graag leg ik u drie opties voor:
>
> - As. dinsdag (morgen) 15.00 – 16.00 uur, café De Brink Dwingeloo
> - As. woensdag 18.30 – 19.30 uur, café De Brink in Dwingeloo
> - As. vrijdag van 14.30 – 15.30 uur in het provinciehuis te Assen.
>
> **Programma**
> Allereerst zal de cdK een toelichting geven over haar bevindingen tot nu toe en op welke wijze het 2e spoor van de pilot Duurzame Bollenteelt kan worden ingevuld. Vervolgens zal Janny Peltjes/ [redacted] van HLB (het instituut dat leiding geeft aan de pilot), een korte toelichting geven op de sporen 1 en 3 van de pilot. Natuurlijk is er voldoende ruimte voor u om uw reactie te geven.
>
> **Coronamaatregelen**
> Wij nemen uiteraard de coronamaatregelen in acht en zorgen dat er voldoende afstand tussen de deelnemers (±15 personen) aanwezig zal zijn. Voor de locatie in Dwingeloo wordt u om een QR code gevraagd, voor de locatie in het provinciehuis niet. Mocht u zich desondanks niet comfortabel voelen, dan kan ik me dat voorstellen. Wij zijn voornemens om een kort verslag van deze bijeenkomst te maken en kunnen u deze, als u daar prijs op stelt, doen toekomen.
>
> Ik hoor graag waar uw voorkeur naar uitgaat?
>
> Met vriendelijke groet,
> [redacted]
>
> ---
>
> **Van:** Milieudefensie Westerveld [redacted] @milieudefensie.nl>
> **Verzonden:** maandag 15 november 2021 15:21
> **Aan:** [redacted] @drenthe.nl>
> **Onderwerp:** Duidelijkheid gevraagd i.v.m. gesprekken morgenmiddag
>
> Geachte [redacted] beste [redacted]
>
> Gisteravond laat stuurde ik u vragen over het hoe en wat betreffende de agenda en de gesprekspartners van de gesprekken die door de provincie worden georganiseerd.
>
> Ik hoop dat het mogelijk is vandaag daarop antwoorden te ontvangen.
>
> Omdat Stichting Bollenboos volgens eigen zeggen nog geen uitnodiging heeft ontvangen wil ik graag weten of u de uitnodiging aan Milieudefensie ook voor hen hebt bedoeld? We waren namelijk tegelijkertijd bij het eerste gesprek.
>
> Het kan zijn dat Bollenboos inmiddels al zelf hierover contact hebben opgenomen met u.
>
> Van weer andere deelnemers begrijp ik dat zij een uitvoeriger omschrijving als uitnodiging hebben ontvangen.
>
> Graag ontvang ik die alsnog, samen met de antwoorden op mijn vragen van gisteravond.
>
> Bedankt alvast!
>
> [redacted]
> Milieudefensie Westerveld

Date : 6-12-2021 21:26:04
From : "[redacted]"
To : "[redacted]@drenthe.nl
Subject : RE: GS nota bollen part 458

Hay!

Ik ben inmiddels bij part 864.

Ik kreeg van Jetta deze zin door: “Het programma Duurzame bollenteelt geeft aan dat er een dialoog noodzakelijk is tussen alle belanghebbenden. Het dialoogtraject is verbonden met de pilot, maar de gespreksonderwerpen zijn breder dan de sporen één en drie van de pilot”.

Heb deze aan de rapportage toegevoegd en daarmee is het rond.

We komen er wel ☺
Groet,
[redacted]

Van: [redacted]@drenthe.nl>
Verzonden: maandag 6 december 2021 20:55
Aan: [redacted]@drenthe.nl>
Onderwerp: GS nota bollen part 458

Hallo [redacted]

Ik begreep van Henk dat uit het koffiemoment is gebleken dat er naast die ene zin over dat het valt binnen de pilot ook een zin aan toe wordt gevoegd dat die onderwerpen hiervoor breder kunnen zijn dan de pilot oid.

De pilot voorziet ook hier in, namelijk de tweede dialoog lijn, deze is breder en wordt volgens deze lijn ook voorgezeten door een onafhankelijk voorzitter (zie hieronder). Dus in die zin past het geheel in de pilot. Ik heb dit ook nog meegegeven aan Henk.

Groet [redacted]

Doel de Pilot:
ii. Bevorderen van de dialoog tussen de telers en omwonenden, zodat een open gesprek ontstaat en begrip voor elkaars situatie. Telers en omwonenden gaan het gesprek aan met betrekking tot de lelieteelt in de buurt van bewoning en de onderlinge afstemming die daarvoor nodig is.

Ad (ii) dialoog tussen telers en omwonenden
Het programma biedt een goed uitgangspunt om het contact tussen telers en omwonenden aan te gaan. Binnen deze opgave willen we het gesprek op gang brengen om meer wederzijds begrip te krijgen. Dit vraagt om een intensieve aanpak. Binnen deze opgave zijn drie lijnen te onderscheiden:
1. De lijn tussen telers die deelnemen aan de proeven en direct omwonenden
Telers zullen in de praktijk gaan testen wat werkt om de bollenteelt te verduurzamen. Dit biedt gelegenheid voor het open en transparant betrekken van omwonenden en andere geïnteresseerden. Het doel is dat telers geïnteresseerden laten meekijken in de verduurzaming en hun uitleg geven over de ontwikkelingen.
2. De lijn tussen telers en omwonenden over bollenteelt in de buurt van bewoning
Naast de proeven blijft ook de huidige teelt bestaan. Ook daarover willen we de dialoog op gang brengen tussen telers en omwonenden. We willen een plek bieden waar telers en omwonenden periodiek met elkaar in gesprek kunnen gaan over onderwerpen die de samenwerking tussen telers en omwonenden betreffen. Doel is dat betrokkenen in gesprek gaan met betrekking tot de teelt van lelies in de buurt van bewoning, in navolging van de stappen die al genomen zijn. Het gaat om uitvoerbare oplossingen die tegemoetkomen aan de wensen en/of bezwaren van de omwonenden en tegelijkertijd inpasbaar zijn in een rendabel weerbaar teeltsysteem dat voldoet aan de eisen van een teler. Partijen worden hierin ondersteund door een ervaren, onafhankelijke gespreksleider.
3. De lijn tussen telers en inwoners in het algemeen
Ook de inwoners van Westerveld, die niet direct omwonenden zijn, willen we goed informeren over de voortgang van de verschillende sporen in de pilot. Deze overleggen zullen minimaal twee keer per jaar plaatsvinden onder begeleiding van een ervaren onafhankelijke gespreksleider waarin in ieder geval input kan worden geleverd voor dit project, waar informatie wordt verstrekt over de voortgang van het project en andere onderwerpen aan de orde kunnen worden gesteld.

Date : 20-12-2021 12:28:27
From : "Jetta Klijnsma"[redacted]@drenthe.nl
To : '[redacted]@drenthe.nl, '[redacted]@drenthe.nl
Subject : Re: juridisch advies
Dank[redacted]
Wil je deze licht aangepaste mail verzenden uit mijn mailbox?
Doeg!

Verstuurd vanaf mijn iPhone

> Op 20 dec. 2021 om 11:51 heeft[redacted]@drenthe.nl> het volgende geschreven:
>
> Dag Jetta,
> Hierbij een concept reactie aan[redacted].
> Groet[redacted]
>
> Beste[redacted]
>
> Nogmaals hartelijk dank voor het ontvangen advies over de (on)mogelijkheden van spuitvrije zones en jouw aanbod om hierover een toelichting te komen geven in het Drentse. Ik houd dit aanbod graag nog even 'warm' en licht in deze mail kort toe welke stappen ik de komende periode voornemens ben te gaan zetten om de zorgen rondom het gebruik van gewasbescherming te bespreken.
>
> Ik heb in de maanden oktober en november opnieuw gesproken met omwonenden, belangengroepen, telers, natuurorganisaties, distributeurs en overheden (provincie, gemeente, waterschap). In deze gesprekken heb ik verkend op welke manier de dialoog tussen de betrokkenen op gang kan worden gebracht. Ik ben voornemens na het kerstreces, als corona het toelaat, te starten met een brede gesprekstafel waarvoor alle gesprekspartners (inclusief de overheden) worden uitgenodigd. Ik zal als commissaris van de Koning deze gesprekstafel faciliteren en onafhankelijk voorzitten. Aan de gesprekstafel moeten de verwachtingen van alle betrokkenen verder in kaart worden gebracht en een setting worden geboden om te komen tot (vrijwillige) afspraken, die recht doen aan de zorgen en de te onderscheiden belangen. Op de door alle gesprekspartners vast te stellen gezamenlijke agenda komen in ieder geval de onderwerpen terug, die in de gesprekken naar voren zijn gekomen. Hierin is ook aandacht gevraagd voor de juridische (on)mogelijkheden van bollenteelt en gewasbescherming. Ter verduidelijking hiervan maak ik graag gebruik van jouw aanbod en ik zal dit aanbod bij de totstandkoming van de (gezamenlijke) agenda naar voren brengen.
>
> Ik laat in het nieuwe jaar zo spoedig mogelijk van mij horen en wens je mooie feestdagen in deze onorthodoxe tijden en alvast alle goeds voor 2022!
>
> Hartelijke groet,
>
> Jetta Klijnsma.
>
> ---
>
> **Van:** Jetta Klijnsma[redacted]@drenthe.nl>
> **Verzonden:** donderdag 18 november 2021 11:34
> **Aan:**[redacted]@xs4all.nl;[redacted]@drenthe.nl>;[redacted]@drenthe.nl>
> **Onderwerp:** Re: juridisch advies
>
> Beste[redacted],
> Dank voor het plezierige gesprek gisteravond én voor het toesturen van het advies. Ik ga het, samen met[redacted], mijn rechterhand op dit dossier, bestuderen en daarna hoor je van ons.
> Hartelijke groet,
> Jetta.
>
> Verstuurd vanaf mijn iPhone
>
> > Op 17 nov. 2021 om 21:20 heeft[redacted]@xs4all.nl het volgende geschreven:
> >
> > Beste Jetta,
> >
> > In aansluiting op ons telefoongesprek stuur ik je hierbij het advies zoals ik dat in het voorjaar van 2020 aan de Tweede Kamer heb uitgebracht.
> >
> > Ik wacht je eventuele nadere berichten af.
> >
> > Met vriendelijke groet,
> >
> > [redacted]
> > <JURIDISCH ADVIES SPUITVRIJE ZONES.docx>

Date : 19-11-2021 12:57:10
From : "[redacted]@gmail.com
To : "[redacted]@drenthe.nl
Subject : Re: locatie, aangepaste aanvangstijd en eventueel alternatief

Goedemiddag,

nogmaals meld ik me af voor de bijeenkomst van vanmiddag...

De uiteenzetting over de pilot, het is prima.
Wat mij het meest zeer doet is hoe we omgaan met mekaar.
De hetze tegen de paar bollentelers in Westerveld...je kunt je bijna niet verweren.
Wat doet dat met een mens? Twee telers in Westerveld...de rest van buiten Westerveld...
Ik ben bij de bijeenkomst geweest ttv de tv opname`s in 2019 over de bollenteelt.
Ik heb daar gemerkt dat de informatie die mensen daar voorgeschoteld kregen heel eenzijdig was.
Als je uit de landbouw komt weet je hier wordt het verhaal verteld wat de actiegroepen past.
Slim ook.
Zoveel informatie het duizelde je gewoon. Cijfers...terwijl niet verteld is wat zijn nou de landelijke normen.
En een andere insteek is/was er ook niet. Tuurlijk heb ik het wel geprobeerd.

Waar is steeds naartoe wil, er moet veel meer informatie naar inwoners toe.
Als deze pilot loopt en dat is al zo dan moeten burgers daarvan op de hoogte gehouden worden.
Dat werkt niet in dit soort sessies.
Er worden vele euro`s geïnvesteerd. Investeer ook in communicatie.
2x per jaar een huis aan huis uitgave middels een nieuw plattelandsblad. Met interviews van bedrijven. Weetjes.
Wat houd de pilot in. Wat kunnen mensen zien. Waar zijn we mee bezig.

Lheebroek bloeiden een prachtige rand langs de lelievelden, nergens hebben ze zo lang gebloeid als daar. Het viel gewoon op.
Ik dacht volgens mij is dat van het pilotproject.

Nou laat zien wat er gebeurt!!!

Daar wil me ontzettend voor inzetten!!

Fijne bijeenkomst vanmiddag,
Met hartelijke groet,
[redacted]

Op wo 17 nov. 2021 om 10:55 schreef [redacted]@drenthe.nl>:

> Beste [redacted]
>
> Ik heb u genoteerd voor as. vrijdag!
>
> Tot dan.
>
> Groet [redacted]

Van: [redacted]@gmail.com>
Verzonden: dinsdag 16 november 2021 19:03
Aan: [redacted]@drenthe.nl>
Onderwerp: Re: locatie, aangepaste aanvangstijd en eventueel alternatief

Goedenavond [redacted]

bij deze meld ik me af voor de bijeenkomst van a.s. woensdag.

De QR code is geldig vanaf 26 november...

Mocht vrijdag doorgaan dan geef ik me graag voor die dag op.

Hart. gr [redacted]

Op ma 15 nov. 2021 om 21:02 schreef [redacted]@drenthe.nl>:

> Geachte heer/mevrouw,
>
> In aanvulling op onderstaande mail treft u hierbij de locatie aan. Dit is Café De Brink in Dwingeloo. Aangezien deze horecalocatie om 20.00 uur moeten sluiten, stellen we voor om deze bijeenkomst met een half uur te vervroegen (van 18.30 – 19.30 uur). Zodoende houden we voldoende tijd over voor het gesprek en kan de eigenaar op tijd sluiten.

QR code

Bij de ingang van het café wordt u om een QR code gevraagd. Van een aantal mensen hebben we een reactie ontvangen dat ze om verschillende redenen geen QR code kunnen/willen laten zien.

Gelet daarop hebben we nog een extra gesprek gepland op vrijdag 19 november (14.30 –15.30 uur) in het provinciehuis te Assen. We houden rekening met de afstanden en een QR-code is niet nodig.

Mocht uw voorkeur uitgaan naar de vrijdag, dan bent u van harte welkom. Zo ja, dan hoor ik dat graag.

Met vriendelijke groeten,

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: zondag 14 november 2021 19:53
Aan: [redacted]@drenthe.nl>
CC: [redacted] [redacted]drenthe.nl>
Onderwerp: bevestiging uitnodiging vervolg gesprek

Geachte heer/mevrouw,

Hartelijk dank dat u zich heeft aangemeld om opnieuw met mij om tafel te gaan over de bollenteelt in Westerveld. Ik zie u graag op woensdag 17 november van 19.00 - 20.00 uur. De locatie laat ik u z.s.m. weten.

Programma
Allereerst zal ik een toelichting geven over mijn bevindingen tot nu toe en op welke wijze het 2e spoor van de pilot Duurzame Bollenteelt kan worden ingevuld. Vervolgens zal [redacted] van HLB (het instituut dat leiding geeft aan de pilot), een korte toelichting geven op de sporen 1 en 3 van de pilot. Natuurlijk is er voldoende ruimte voor u om uw reactie te geven.

Coronamaatregelen
Wij nemen uiteraard de coronamaatregelen in acht en zorgen dat er voldoende afstand tussen de deelnemers (±15 personen) aanwezig zal zijn. Mocht u zich desondanks niet comfortabel voelen, dan kan ik me dat voorstellen. Wij zijn voornemens om een kort verslag van deze bijeenkomst te maken en kunnen u deze, als u daar prijs op stelt, doen toekomen.

Heeft u naar aanleiding van deze mail nog vragen, dan kunt u contact opnemen met [redacted] bereikbaar op [redacted]@drenthe.nl

Met vriendelijke groeten,

Jetta Klijnsma

Date : 6-12-2021 19:57:54
From : "Jelle de Haas"[redacted]@gemeentewesterveld.nl
To : [redacted]**@drenthe.nl**
Cc : "[redacted]**@gemeentewesterveld.nl, "Jetta Klijnsma"**[redacted]**@drenthe.nl**
Subject : Re: Rapportage CvdK gesprekken i.k.v. programma Duurzame bollenteelt Drenthe

Dag[redacted]

Dank voor de toezending van de rapportage van de CvdK.

Kan mij vinden in de inhoud en de benadering mbt programma 2 van de pilot.

Wil je tevens de CvdK dank zeggen voor haar rol van ♦verbinder♦, en de rol die zij wil spelen om de noodzakelijke communicatie op gang te brengen.

Mvrg. Jelle de haas.

Van: [redacted]@drenthe.nl>
Datum: maandag 6 december 2021 om 16:01:53
Aan: "Jelle de Haas"[redacted]@gemeentewesterveld.nl>
Cc: [redacted]@gemeentewesterveld.nl>, "Jetta Klijnsma"[redacted]@drenthe.nl>
Onderwerp: Rapportage CvdK gesprekken i.k.v. programma Duurzame bollenteelt Drenthe

Beste Jelle,

Op verzoek van commissaris Klijnsma stuur ik u haar rapportage aan de Staten over de gesprekken in het kader van het Programma Duurzame Bollenteelt toe.

Met vriendelijke groet,

[redacted]

****
Disclaimer:
De informatie verzonden met dit e-mail bericht is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Gebruik van deze informatie door anderen dan de geadresseerde en gebruik door hen die niet gerechtigd zijn van de informatie kennis te nemen, is verboden. Indien u niet de geadresseerde bent of niet gerechtigd bent tot kennisneming, (a) is openbaarmaking, vermenigvuldiging, verspreiding en/of verstrekking van deze informatie aan derden, niet toegestaan, en (b) wordt u verzocht de afzender daarvan op de hoogte te brengen en het bericht te vernietigen.
De Gemeente Westerveld staat niet in voor de juiste en volledige overbrenging van de inhoud van een verzonden e-mail, noch voor tijdige ontvangst daarvan.
Dit onderschrift is tevens het bewijs dat de email is gescand op virussen.
****

Date : 30-12-2021 17:16:23
From : [redacted].eu
To : '[redacted]drenthe.nl, '[redacted]@drenthe.nl, '[redacted]@drenthe.nl
Subject : RE: Rapportage van de cvdK van de gesprekken in het kader van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe

Geachte Commissaris van de Koning, mw. Klijnsma,

Bedankt voor het toezenden van deze rapportage. Ik heb een kringgesprek met u bijgewoond en voel naar aanleiding van uw rapportage behoefte om te reageren.

Ik kan me als deelnemer niet vinden in de strekking van dit rapport en uw advies voor vervolgacties en verzoek u dit als addendum toe te voegen aan uw rapport. Mijn bezwaren richten zich vooral op het volgende:

1. U constateert in uw rapport "dat de verwachtingen ten aanzien van de rol van de overheden (provincie en gemeente) bij (het reduceren van) de bollenteelt en de inzet van gewasbeschermingsmiddelen niet aansluiten bij wat deze overheden (kunnen) bieden." en "dat er geen reële juridische mogelijkheden zijn om … grenzen te stellen aan deze teelt..".

U verschuilt zich achter de rijksoverheid en gaat voorbij aan het feit dat ook lagere overheden de plicht hebben burgers en natuur te beschermen tegen voorkoombare schade. Er is inmiddels genoeg aannemelijk gemaakt dat landbouwgif en in het bijzonder de bollenteelt - schadelijk zijn voor omwonenden én voor de natuur. Ik noem in dit verband twee recente rapporten en adviezen van de Gezondheidsraad en het RIVM over de gezondheidsrisico's:

- Gezondheidsraad: Vervolgadvies gewasbescherming en omwonenden (29 juni 2020)
  "Uit buitenlands onderzoek komen aanwijzingen voor een verband tussen blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen en de kans op gezondheidsschade, zoals de ziekte van Parkinson en ontwikkelingsstoornissen bij kinderen. De uitkomsten van onderzoek in Nederland zijn minder uitgesproken, maar kunnen de ongerustheid ook niet wegnemen. Meer onderzoek zal op korte termijn geen duidelijkheid geven en de toelatingsprocedure voor de middelen kan nooit alle risico's uitsluiten. **Daarom adviseert de Gezondheidsraad voorzorg toe te passen** …".
- Het RIVM adviseert in haar rapport "Gewasbeschermingsmiddelen en neurodegeneratieve ziekten: mogelijkheden om de toelatingsvereisten te verbeteren" (RIVM, 18 november 2021) om de toelatingseisen voor gewasbeschermingsmiddelen aan te scherpen. Het RIVM constateert dat de huidige toelatingseisen onvoldoende duidelijk maken of een [gewasbeschermingsmiddel] kleine veranderingen in de hersenen kunnen veroorzaken waardoor aandoeningen als parkinson kunnen ontstaan.

De Gezondheidsraad adviseert hiermee dus om het voorzorgsprincipe te hanteren: als we niet zeker weten dat een [combinatie van] gewasbeschermingsmiddel(en) geen gezondheidsrisico oplevert, moeten we het gebruik ervan niet toestaan. En het RIVM constateert dat de toelatingseisen niet kunnen uitsluiten dat de gewasbeschermingsmiddelen schadelijk zijn.

Er zijn dus én aanwijzingen dat gebruik van landbouwgif gezondheidsschade oplevert én de huidige toelatingseisen kan de veiligheid van die middelen niet garanderen. Mijn vraag aan u is: hoeveel argumenten om het gebruik van landbouwgif en de huidige bollenteelt daadwerkelijk terug te dringen, heeft de overheid nodig? De overheid móet het voorzorgsprincipe toepassen en kan zich niet achter gebrek aan reële juridische mogelijkheden verschuilen. En die plicht geldt ook voor lagere overheden!. Het is ethisch en wellicht ook juridisch laakbaar als de overheden dit voorzorgsprincipe niet hanteert!

2. U constateert dat "er geen draagvlak is om voor de landbouwsector extra regels op te leggen bovenop de landelijke regels". Het is uit bovenstaande duidelijk dat die regels niet volstaan. Maar blijkbaar zijn de economische belangen van de bollenteelt (nota bene: het gaat hier specifiek over de bollenteelt!) belangrijker dan de leefwereld. Terwijl de bollenteelt, mijns inziens:
   - goede landbouwgrond letterlijk verziekt en onttrekt aan duurzame voedselvoorziening;
   - het werk van vele generaties boeren om zandgrond vruchtbaar te maken hiermee teniet doet en de gehele landbouwsector daarmee geen goede dienst bewijst;
   - eenzijdige economische belangen dient en de lasten afwentelt op anderen;
   - de waterhuishouding en de natuur in gevaar brengt;

Je zou als lokale overheid de schadelijke bollenteelt helemaal niet moeten willen toestaan en alles uit de juridische kast moeten trekken om deze sector én het gebruik van landbouwgif zo snel mogelijk terug te dringen.

3. Uw route van pappen-en-nat-houden leidt niet tot het gewenste resultaat. Er komt weer een gesprekstafel, een nieuw dialoog, er moet weer een gezamenlijke agenda worden opgesteld, veel koffie gedronken worden, vervolgonderzoek plaatsvinden, informatie uitgewisseld worden, etc. En zo zijn we weer 10 jaar verder zonder enig resultaat. Ondertussen blijft het aureaal aan bollenteelt in Drenthe en het gebruik van landbouwgif groeien en wordt de schade alleen maar groter.

Uw rapportage en advies getuigt van gebrek aan visie en moed en u negeert hiermee dat de signalen over de bollenteelt en het gebruik van landbouwgif al heel lang op rood staan. Ik verzoek u daarom dringend uw advies te heroverwegen en moed te tonen met een rapportage die uitstraalt dat de gezondheid van omwonenden en de bescherming van de natuur het meest belangrijk zijn en die een reële route geeft voor het daadwerkelijk terugdringen van de vervuilende bollenteelt.

Met vriendelijke groet,

[redacted]

Van: [redacted]@drenthe.nl> **Namens** [redacted]
Verzonden: woensdag 8 december 2021 10:44
Aan: [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>
Onderwerp: Rapportage van de cvdK van de gesprekken in het kader van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe

Geachte heer/mevrouw,

Zoals afgesproken treft u in deze mail de rapportage aan, die het College van Gedeputeerde Staten vandaag heeft aangeboden aan Provinciale Staten. Met deze vervolgrapportage worden de Staten op hoofdlijnen geïnformeerd over de gesprekken die ik heb gevoerd én de stappen die ik de komende maanden graag samen met u wil gaan zetten.

Met hartelijke groet,

Jetta Klijnsma
Commissaris van de Koning in Drenthe

Date : 6-12-2021 16:59:56
From : "MetenWeten Westerveld" [redacted] **@gmail.com**
To : ' [redacted] **@drenthe.nl**
Cc : ' [redacted] **drenthe.nl, "Jetta Klijnsma"** [redacted] **@drenthe.nl, '** [redacted] **@planet.nl, '** [redacted] **@natuurbeschermingswet.nl,** [redacted] **@kpnmail.nl**
Subject : Re: Reactie bestuur Meten=Weten

Geachte mevrouw Klijnsma, beste [redacted]

Dinsdag 7 december 13.00-13.30 uur lukt voor ons. Van Meten=Weten sluiten de volgende personen aan:
[redacted]
([redacted] is verhinderd)
Ik zet hun mailadressen in de cc dan kunt u hen een Teams verzoek sturen.
We zijn erg benieuwd naar de uitkomst.

Met vriendelijke groet,
namens Meten=Weten

[redacted]

Op ma 6 dec. 2021 om 16:27 schreef [redacted] @drenthe.nl>:

> Geacht bestuur van M=W,
>
> Zoals u weet heeft de commissaris toegezegd om met regelmaat haar bevindingen aan de Staten, over de gesprekken die zij voert in het kader van het programma Duurzame bollenteelt, te delen. De 'decemberrapportage' is inmiddels gereed en de cdK wil de strekking van de rapportage graag aan u toelichten. Schikt het u morgen (7/12) van 13.00 – 13.30? Wat ons betreft kan dit via videobellen (MS Teams of telefonisch).
>
> Ik hoor graag.
>
> Hartelijk dank.
>
> Groet,
> [redacted]

Van: MetenWeten Westerveld [redacted] @gmail.com>
Verzonden: dinsdag 23 november 2021 15:08
Aan: [redacted] @drenthe.nl>; [redacted] drenthe.nl>; Jetta Klijnsma [redacted] @drenthe.nl>
Onderwerp: Reactie bestuur Meten=Weten

Geachte mevrouw Klijnsma,

In de bijlage de reactie van het bestuur op uw vraag of Meten=Weten wil meedoen aan de dialoogtafels met overheid, telers en omwonenden.

Vriendelijke groet,

[redacted]
[redacted] Meten=Weten

Date : 3-9-2021 14:36:06
From : [redacted]@gmail.com
To : '[redacted]@drenthe.nl
Subject : Re: uitnodiging tot gesprek
Attachment : 210902 Terugblik gesprek Jetta Klijnsma.pdf;advies-van-buro-over-de-risicos-van-de-bloembollenketen.pdf;spuiten NLE 2020_2021.xlsx;

Beste[redacted] mevrouw Klijnsma,

We hebben een terugblik op het gesprek van gisteren met de CvK gemaakt. In de tekst staat *ze*, dat is niet respectloos bedoeld, maar dit verslag is ook naar de omwonenden die bij de NLE groep zijn aangesloten gegaan. Verder stuur ik nog 2 documenten mee:

- overzicht frequentie spuiten van het lelie perceel (ik dacht dat het al in de powerpoint zat maar dat was niet zo)
- een risicobeoordeling van het NVWA specifiek over de bollen/ lelieteelt.

Bij het afronden reageerde ik op de opmerking dat Jetta ook wilde inzetten op reductie van de middelen en dat ik daar niet in geloofde. Omdat ze bezig was om af te ronden ben ik er niet op ingegaan vanwege de tijd, maar door deze risicobeoordeling van het NVWA hebben we in dat traject weinig/ geen vertrouwen. De term lelieblank bestaat niet voor niets.

Nog bedankt voor de organisatie van de gesprekken. En we zijn zeer benieuwd naar de terugkoppeling in de Provinciale Staten, eind september of november?

vriendelijke groet,
namens[redacted]

[redacted]

Op ma 23 aug. 2021 om 13:49 schreef[redacted]@drenthe.nl>:

> Beste[redacted],
>
> Hartelijk dank voor uw reactie en gesprekspunten! Ik zal deze meegeven aan de commissaris.
>
> Tot de 2e!
>
> Met vriendelijke groeten,
>
> [redacted]
>
> ---
>
> **Van:**[redacted]@gmail.com>
> **Verzonden:** woensdag 18 augustus 2021 14:50
> **Aan:**[redacted]@drenthe.nl>
> **CC:**[redacted]@gmail.com>;[redacted]@hotmail.com
> **Onderwerp:** Re: uitnodiging tot gesprek
>
> Beste[redacted]
>
> Wij hebben ondertussen het gesprek met mevrouw Klijnsma (2 september) voorbereid.
>
> Bij het gesprek zijn aanwezig:
>
> [redacted]
>
> [redacted]
>
> en ikzelf.
>
> Onze gesprekspunten zijn:
>
> - introductie ontstaan en verloop NLE groep. Mevrouw Klijnsma krijgt een handout en we zullen de belangrijkste punten kort toelicht. De rest spreekt voor zich.
> - de cultuurhistorische waarde van de NoordLheederes
> - achteruitgang van de natuur
> - middelengebruik
> - watergebruik en de consequenties voor het grondwater
> - wat het ons persoonlijk doet
>
> We zijn op de hoogte dat we het bezoek een uur duurt dus we proberen de onderwerpen zo compact mogelijk te bespreken.
>
> Zoals ik al in een eerdere mail schreef,[redacted] ligt aan de straat, er is een kleine parkeerplaats en via het pad door de tuin kom je bij het huis.
>
> We kijken uit naar het gesprek.
>
> Met vriendelijk groet,
>
> namens[redacted]
>
> [redacted]

06

Op di 20 jul. 2021 om 15:31 schreef @drenthe.nl>:

> Beste
>
> Hartelijk dank! Dan hebben we nog even contact.
>
> U ook een prettige zomer!
>
> Met vriendelijke groet,
>
> ---
>
> **Van:** @gmail.com>
> **Verzonden:** maandag 19 juli 2021 17:22
> **Aan:** @drenthe.nl>
> **Onderwerp:** Re: uitnodiging tot gesprek
>
> Beste
>
> 2 september is prima. Het kan bij mij thuis, we hebben een ruime (keuken) tafel en bij mooi weer is buiten in de tuin ook een optie.
>
> Ik vraag er van onze groep nog een paar mensen bij. Wij zijn dan van onze kant met 3 of 4 personen.
>
> Ik laat in augustus wel weten wie het zijn en ook welke gespreksonderwerpen wij in ieder geval aan de orde willen hebben.
>
> Mijn adres is: .10.2e
>
> Ik wens u een prettige zomer toe.
>
> Vriendelijke groet,
>
> 06
>
> Op ma 19 jul. 2021 12:22 schreef @drenthe.nl>:
>
> > Beste ,
> >
> > Hartelijk dank voor uw snelle reactie!
> >
> > De agenda van de commissaris biedt ruimte op 2 september eerste helft van de middag. Om 15 uur heeft de cdK een afspraak staan in Wijster. Het zou erg mooi zijn als we het gesprek met de omwonenden voorafgaand daaraan kunnen organiseren. Bijvoorbeeld van 13.30 uur – 14.30 uur. Het overleg kan plaatsvinden op het provinciehuis, maar als u een 'tafel' heeft dan komen we graag bij u langs.
> >
> > Ik zie uw reactie graag tegemoet.
> >
> > Met vriendelijke groet,
> >
> > 06
> >
> > ---
> >
> > **Van:** @gmail.com>
> > **Verzonden:** vrijdag 16 juli 2021 11:34
> > **Aan:** @drenthe.nl>
> > **Onderwerp:** Re: uitnodiging tot gesprek
> >
> > Beste

Het klopt dat ik fungeer als contactpersoon van de omwonenden [redacted] Het is inderdaad handig om met een aantal vertegenwoordigers van deze groep te komen.

Afhankelijk van uw datumvoorstel kan ik uitzoeken hoeveel mensen bij het gesprek aanwezig willen/ kunnen zijn. Misschien kunt u ook aangeven hoeveel tijd mevrouw Klijnsma voor het gesprek in gedachten heeft.

Dan kunnen wij onze voorbereiding daarop afstemmen.

We nemen kennis van de informatie dat GS een hoger beroep instelt.

Graag hoor ik uw datum voorstel.

met vriendelijke groet,

[redacted]

06[redacted]

Op do 15 jul. 2021 om 15:24 schreef [redacted]@drenthe.nl>:

> Geachte [redacted]
>
> Zoals u weet, voert de commissaris van de Koning verkennende gesprekken met alle partijen die betrokken zijn bij de pilot 'programma duurzame bollenteelt Drenthe'. In dat kader stelt de commissaris het zeer op prijs om ook met (een vertegenwoordiging) van de bewonersgroep Noord Lheederes na het zomerreces in gesprek te gaan. Hopelijk staat de bewonersgroep hiervoor open. Als dit het geval is, dan stuur ik u graag een voorsteldatum toe waarop dit gesprek zou kunnen plaatsvinden.
>
> Aangezien u onlangs namens deze bewonersgroep heeft ingesproken in de Statencommissie:
>
> - heb ik deze uitnodiging gemakshalve aan u gezonden. Mocht een ander contactpersoon vanuit u bewonersgroep gewenst zijn dan hoor ik dat graag;
> - wil ik u informeren over het besluit van GS dat zij hoger beroep instelt tegen de uitspraak van de rechtbank Noord-Nederland over de Wet natuurbescherming drainage en gewasbeschermingsmiddelen nabij Natura 2000. Meer informatie treft u aan via deze link. Hoger beroep toepassing van drainage en gewasbeschermingsmiddelen nabij Natura 2000 - Provincie Drenthe
>
> Alvast dank voor uw reactie!
>
> Met vriendelijke groet,
>
> [redacted]
>
> [redacted]
>
> 06-[redacted]

Terugblik gesprek Jetta Klijnsma, 2 september 2021,
Aanwezig: [redacted] en [redacted]. Jetta had als medewerker [redacted] mee.

[redacted] vertelde dat er 40 aanmeldingen voor de tafelgesprekken op 7 september waren. We vroegen of Midden Drenthe ook nog had gereageerd. Met die groep wordt een aparte afspraak gemaakt.

De sfeer was goed en ontspannen.

We hadden als gesprekspunten voorbereid:

1. Introductie via power point, over ontstaan groep NLE en communicatie met de teler
2. Waarde van de cultuurhistorische es die nu verloren gaat
3. Achteruitgang natuur
4. Middelengebruik
5. Watergebruik , consequenties voor het grondwater
6. Wat het voor ons persoonlijk betekent

1) Heb vooral dia 4 toegelicht. Om te laten zien dat wij veel moeite gedaan hebben om met de teler te communiceren en afspraken te maken. (zie bijlage). Dat kwam wel over. We hebben gevraagd of ze zelf een keer naar de andere dia's wil kijken om een idee te krijgen van al onze inspanningen van de afgelopen jaren. We hebben ook gezegd dat het niet zinvol is om zoveel moeite te doen om de communicatie weer te verbeteren. We blijven heus wel fatsoenlijk maar we zijn het fundamenteel niet met elkaar eens.
2) [redacted] had allerlei prehistorische attributen meegenomen en [redacted] had een hoogtekaart van de es. Sprak haar heel erg aan en ook het idee dat deze erfenis door het slechte gebruik van de grond (uitspoelen, grondverslepingen enz.) verloren gaat. We hebben gezegd dat dit niet alleen in Lhee speelt maar in feite voor heel Drenthe geldt. Eigenlijk is het werelderfgoed, alleen zo wordt het niet gezien. Koloniehuisjes van 200 jaar terug zijn zichtbaar, maar verloren grond van minstens 10.000 jaar geleden niet. Ze kreeg het boek van [redacted] mee: kruistocht door Drenthe. [redacted] legde uit dat hij het noodzakelijk vond om naast alle prachtige plaatjes boeken over Drenthe en de natuur een document te maken om te laten zien wat er werkelijk aan de hand is.
3) Omdat het mooi weer was zaten we in de tuin, en ging het gesprek al automatisch over het belang van de natuur. [redacted] vertelde over de zwaluwen die in de loop der jaren dat hij aan de es woont qua aantal ontzettend achteruit zijn gegaan. En de kieviten die vorige week tijdens het spuiten gestoord werden. En daarna naar het bespoten veld weer teruggingen. Dat het zorgelijk is wat daarvan het effect op de vogels is. We kregen de indruk dat ze van de achteruitgang van de natuur wel goed op de hoogte was.
4) We hebben het gehad over het spuiten van de afgelopen week, hoe het nog steeds stinkt. De stank komt door het middel MCPA. Dit middel vernietigt 1 jarige onkruiden maar geen grassoorten. Op onze es zijn de grassen ook afgestorven. Rara?? Al met al is er 3 keer achter elkaar over het perceel gespoten. We hebben de app laten zien met een aantal berichten waarmee we elkaar op de hoogte houden. (De frequentie van het spuiten is meegenomen in de diapresentatie)
   Uitgelegd hoe uitgekookt de middelensector is. Zoals bijvoorbeeld Bayer. Door de middelen extra geconcentreerd te maken betekent voor de buitenwacht dat er minder liters per ha nodig zijn. Het Dreft effect! En hoe de fabrikanten de boeren tips/ gebruiksaanwijzing geven hoe om te gaan met glyfosaathoudende middelen zodat de gele velden niet zichtbaar zijn en burgers niet meer zeuren.
5) Dit punt is niet uitgebreid besproken.

6) Door de voorbeelden en de manier waarop we onze ervaringen vertelden heeft ze wel een duidelijk beeld gekregen wat het voor ons doet. We hebben 2 persoonlijke brieven meegegeven, 1 van een bewoner uit Lhee die volgende week had willen gaan maar niet kan en 1 van [redacted] waarin hij nog eens heel duidelijk op papier heeft gezet wat hem dwars zit.

Verder hebben we nog genoemd

a. Dat er steeds gekozen wordt voor het economisch belang van de bollensector, dat de provincie heel veel (subsidies) geld stopt in natuur en milieuprojecten. Maar de kern niet aanpakt en dat het daardoor dweilen met de kraan open is.
b. Dat het zuur is voor de mensen in Drenthe die niet bij een Natura 2000 gebied wonen en daardoor de Wet natuurbescherming niet kunnen gebruiken om de situatie te veranderen.

Jetta vond wel dat we het tij mee hadden. Ze bedoelde daarmee dat er wereldwijd op klimaat gebied zoveel aan de hand is dat er wel iets moet gebeuren. Dat klinkt cynisch, maar zo bedoelde ze het niet.

Bij haar vertrek hebben we nog even gevraagd, hoe de Gedeputeerde Staten (leden) tegenover haar initiatief om met groepen en mensen te praten staan. Ze vertelde dat ze het goed vinden dat ze de gesprekken voert en terugkoppelt. Dat het dus vooral om de communicatie gaat. Maar ze erkende ook dat de groep qua politieke standpunten op een aantal kwesties ver uit elkaar liggen. (PvdA/ GL/ CDA/ VVD en CU)
Zelf denkt ze dat de **Ruimtelijke ordening** (de inrichting van de provincie) heel belangrijk wordt en dat daar alle ingewikkelde kwesties – zonneweiden/ windmolens enz. - een (andere) plaats moeten krijgen. We hebben nog meegegeven dat de boeren zeggen dat ze voor het voedsel zorgen. En dat ze op die manier ook naar prioriteiten kan kijken. Voedsel boven bollen. We hebben zelfs alternatieve teeltgewassen genoemd die op de essen zouden kunnen.

Haar lijstje wat ze mee terug neemt om iets mee te doen:
Luisteren en terugkoppelen aan de Provinciale Staten (en het college van Gedeputeerde Staten)
Ruimtelijke ordening en inrichting van het landschap
Onderzoeken of er iets kan veranderen bij het CTGB met de toelating van middelen
Inzetten op reductie van middelen.

Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

> Retouradres Postbus 43006 3540 AA Utrecht

Aan de Inspecteur-Generaal NVWA

Bureau Risicobeoordeling & onderzoek

Catharijnesingel 59
3511 GG Utrecht
Postbus 43006
3540 AA Utrecht
www.nvwa.nl

Contactpersoon

T 088 2233333
risicobeoordeling@vwa.nl

Onze referentie
Trcvwa/2018/9405

Datum
30 januari 2019

Advies van de directeur bureau Risicobeoordeling & Onderzoek

De risico's van de bloembollenketen

Met genoegen bied ik u de risicobeoordeling van de 'bloembollenketen' aan die door mijn directie is gemaakt. In dit document hebben wij de internationale wetenschappelijke literatuur verzameld over de veiligheid van de productie van bloembollen voor plantgezondheid en volksgezondheid. We hebben de relevantie van de mogelijke gevaren voor plant en mens afgewogen en de risico's beoordeeld.

De NVWA spant zich permanent in om het toezicht meer risicogericht en kennisgedreven in te richten. Aan de basis hiervan ligt de aanbeveling die de Onderzoeksraad voor Veiligheid formuleerde naar aanleiding van de 'paardenvleesaffaire' (*Risico's in de vleesketen*, 26 maart 2014). Deze is gericht aan u, de Inspecteur-Generaal van de NVWA en luidt:

'Breng de risico's in kwetsbare ketenschakels in kaart en bepaal prioriteiten.'

In antwoord op onder meer deze aanbeveling is BuRO in 2014 gestart met het project om risicobeoordelingen op te stellen van de productieketens die vrijwel het hele werkgebied van de NVWA omvatten. Deze risicobeoordelingen worden periodiek geactualiseerd. Samen met informatie over toezicht, naleving en fraude (de integrale ketenanalyse) ontstaat zo voor u een essentiële basis voor risicogericht en kennisgedreven toezicht.

De adviezen zijn niet alleen gericht op de vraag van de Onderzoeksraad voor Veiligheid om de risico's in deze bloembollenketen in kaart te brengen, maar zijn ook gericht op diens aanbevelingen om ervoor te zorgen dat:

'er bindende afspraken worden gemaakt met private partijen om het niveau van de voedselveiligheid structureel te verbeteren'

waarbij gezorgd moet worden dat:

'bedrijven in de keten elkaar aanspreken op risicovol gedrag, zoals onhygiënische slacht of onwettig handelen. Bedrijven moeten elkaar, en de NVWA, informeren over risicovol gedrag van andere bedrijven'

en daarnaast:

'[draag zorg dat] de herleidbaarheid van producten verbetert en de prestaties van individuele bedrijven op het gebied van voedselveiligheid voor de consument inzichtelijker worden.'

Hoogachtend,

prof. dr. Antoon Opperhuizen
Directeur bureau Risicobeoordeling & onderzoek

Bureau Risicobeoordeling & onderzoek

Datum
30 januari 2019

Onze referentie
Trcvwa/2018/9405

Bureau Risicobeoordeling & onderzoek

Datum
30 januari 2019

Onze referentie
Trcvwa/2018/9405

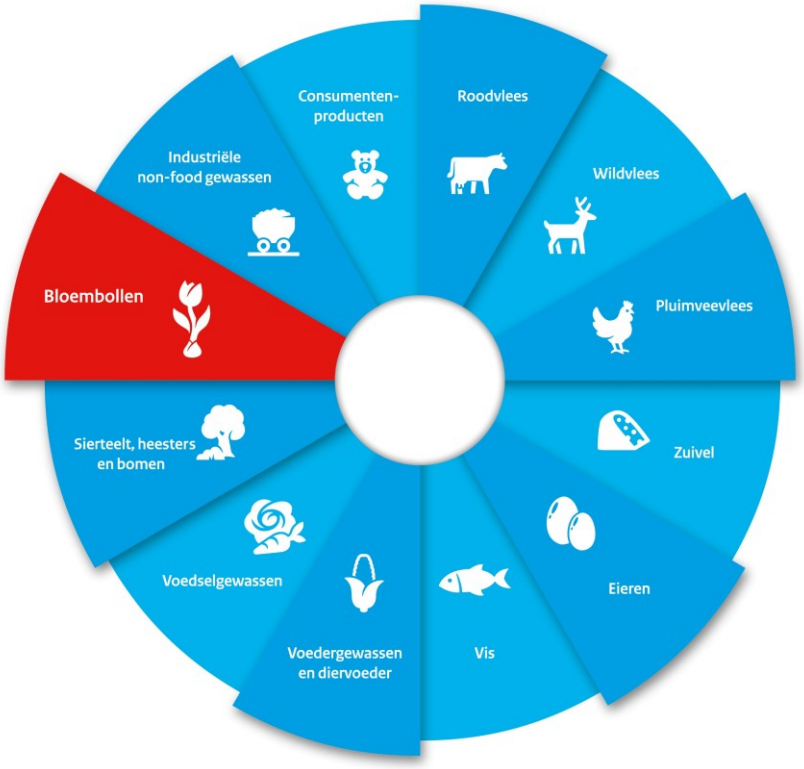

Inleiding

Voor u ligt de integrale risicobeoordeling van de Nederlandse bloembollenketen, opgesteld door bureau Risicobeoordeling & onderzoek (BuRO) van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA). BuRO heeft hierin de risico's voor de plantgezondheid en volksgezondheid van de Nederlandse bloembollenketen beoordeeld. De bloembollenteelt vormt onderdeel van de sierteelt. Voor de overige sierteelten zal nog een aparte risicobeoordeling verschijnen.

De Nederlandse bloembollensector is een bijzonder zichtbare en bekende bedrijfstak. Het Nederlandse areaal voor bloembollenteelt in de open grond bedraagt circa 26.000 hectare (ca. 1,3% van alle cultuurgrond) en vertoont een lichte groei. Qua areaal is tulp het belangrijkste gewas (ongeveer de helft van het totale areaal bloembollen), gevolgd door lelie (ongeveer een kwart van het areaal). Het resterende kwart bestaat uit tientallen andere gewassen, waarvan narcis, hyacint, gladiool en krokus dan weer het meest geteeld worden.

Ook in economisch opzicht is de bloembollensector een belangrijke bedrijfstak. Naar schatting worden er jaarlijks circa 8,5 miljard bloembollen geproduceerd. Daarmee verzorgt Nederland ruim de helft van de wereldwijde productie. Ongeveer de helft van de productie is bestemd voor uitvoer en export.[1] De totale exportwaarde schommelt de afgelopen jaren rond de 800 M€, ongeveer gelijk verdeeld over uitvoer naar andere EU-lidstaten en export naar niet-EU landen. In de teelt is sprake van schaalvergroting. Het aantal bedrijven daalt al jarenlang, terwijl de omvang van de resterende bedrijven toeneemt. In 2017 waren er 961 officieel geregistreerde bedrijven (NVWA, 2018).

[1] Uitvoer is verkeer van producten uit Nederland naar andere lidstaten van de Europese Unie. Export is verkeer van producten naar landen buiten de Europese Unie.

Bloembollen kunnen door veel plantpathogenen en plaagorganismen worden aangetast. Daarmee komt de plantgezondheid onder druk te staan. Zoals bij alle teelten wordt dat zoveel mogelijk verhinderd door preventieve en curatieve maatregelen. Het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en biociden is daarbij in de bloembollenteelt erg belangrijk. Er worden in de bloembollenteelt relatief veel middelen gebruikt (in kg/ha/jaar) in vergelijking met andere teelten. Het gebruik van deze middelen kan weer leiden tot risico's voor de volksgezondheid en de natuur. Er is in die zin dus sprake van een samenhang tussen de publieke waarden plantgezondheid, natuur en volksgezondheid.

Ketenbeschrijving

De bloembollenketen kan worden opgedeeld in verschillende schakels, namelijk veredeling, vermeerdering, productie, en verhandeling. De productiefase kan weer worden onderscheiden in drie onderdelen: voorbehandeling, teelt, en naoogstbehandeling inclusief opslag.

Bij het veredelen wordt getracht de gewassen te verbeteren door gewenste eigenschappen in te brengen. Dat kan op de klassieke manier (kruisen van planten), maar er komen ook steeds meer nieuwe veredelingsmethoden beschikbaar. Vermeerdering vindt meestal vegetatief plaats (in het veld). De kleine bollen worden het seizoen erop gebruikt als plantgoed, de grotere worden verhandeld. Vermeerdering via weefselkweek is echter ook mogelijk. Bij de productie van bloembollen wordt veel gebruik gemaakt van gewasbeschermingsmiddelen. Voorafgaand aan de teelt worden bollen meestal behandeld door dompeling in een bad met gewasbeschermingsmiddelen. Daarna, tijdens de teeltfase, wordt diverse keren gespoten met gewasbeschermingsmiddelen tegen diverse ziekten en plagen. Na de oogst en eventuele naoogstbehandeling volgt de verhandelingsfase. De bloembollenketen is uitgebreider beschreven in Bijlage 2.

Afbakening

Deze risicobeoordeling gaat in op de risico's die ontstaan bij de veredeling, vermeerdering, productie en verdere verhandeling van bloembollen[2]. De verhandeling is afgebakend tot de zogenaamde 'droogverkoop' voor gebruik als bloembol in tuinen, parken en plantsoenen. Dit betreft ca. 30% van de totale afzet van bloembollen. De afnemers hiervan zijn particuliere en professionele eindgebruikers (hoveniers, gemeenten, etc.) in Nederland, EU Lidstaten en landen buiten de EU. De afzet aan particulieren in Nederland vindt plaats via de gebruikelijke retailkanalen (supermarkten, tuincentra, internet, etc.). Het overige deel van de productie (ruim 70%) is bestemd voor zogenaamde broeierijen in Nederland en andere landen, bedrijven die uit deze bollen snijbloemen produceren. Deze sector wordt niet in de 'risicobeoordeling bloembollenketen' meegenomen, maar in de 'risicobeoordeling sierteeltketen'.

Bij de risicobeoordeling van de plantgezondheid zijn alleen de risico's van (potentiële) quarantaineorganismen in detail beoordeeld. (Potentiële) quarantaineorganismen zijn organismen die nog niet of slechts in beperkte mate in de EU voorkomen en waarvoor officiële maatregelen gelden of waartegen lidstaten officiële maatregelen zullen nemen bij een vondst. Schadelijke

[2] Onder bloembollen worden hier zowel bloembollen als bloemknollen verstaan. Voor een exacte definitie wordt verwezen naar Bijlage 1 bij deze risicobeoordeling.

organismen die gevestigd zijn in Nederland en waartegen geen fytosanitaire maatregelen worden genomen worden wel genoemd, maar de risico's van deze organismen zijn niet in detail beoordeeld. De NVWA houdt toezicht op de naleving van de fytosanitaire wetgeving en neemt bestrijdingsmaatregelen bij vondst van een (potentieel) quarantaineorganisme, maar adviseert niet over de bestrijding van niet-quarantaineorganismen.

Bij het bestrijden van ziekten en plagen is niet alleen de plantgezondheid op zich van belang, maar ook de economische waarde die het gewas vertegenwoordigt. De aanwezigheid van sommige organismen kan zelfs in afwezigheid van zichtbare schade tot economische waardedaling leiden door verminderde afzetmogelijkheden van de bloembollen of zelfs afkeuring vanwege de aanwezigheid van een quarantaineorganisme. De economische waarde kan eveneens als een publieke waarde worden beschouwd, maar deze wordt niet apart behandeld in deze risicobeoordeling.

In diverse productiefasen kan er sprake zijn van risico's waaraan werkers in de bloembollenketen worden blootgesteld. Het gaat dan om arbeidsgerelateerde risico's. Deze worden wel genoemd bij de risicobeoordeling, maar niet uitgebreid behandeld, aangezien het toezicht hierop niet bij de NVWA, maar bij de Inspectie SZW is belegd.

De risico's voor oppervlaktewater en grondwater die kunnen ontstaan bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen worden ook benoemd. De NVWA verricht zelf weliswaar geen metingen aan oppervlaktewater en grondwater, maar houdt wel toezicht op een juiste landbouwkundige toepassing van gewasbeschermingsmiddelen. Onjuiste toepassing kan leiden tot normoverschrijdingen. Risico's voor het milieu, waaronder oppervlaktewater en grondwater, worden wel genoemd bij de risicobeoordeling, maar niet uitgebreid behandeld, aangezien het milieubeleid bij het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat is belegd. Ook mogelijke risico's voor diergezondheid zijn niet bij deze risicobeoordeling meegenomen. Te denken valt aan landbouwhuisdieren in weilanden naast akkers waar gespoten wordt, slootwater na bespuiting dat gedronken kan worden door landbouwhuisdieren, of gezelschapsdieren die in een stal of schuur komen na behandeling.

De bloembollenteelt en de land- en tuinbouw in zijn algemeenheid kan diverse effecten hebben op de natuur via bemesting, verlaging van de grondwaterstand e.d. Ook deze effecten worden niet meegenomen.

De verantwoording van de ketenafbakening, het beoordelingskader, de terminologie van risico's en aanpak staat beschreven in Bijlage 1. De beschrijving van de bloembollenketen is te vinden in Bijlage 2.

Onderzoeksvragen

Voor het onderzoek naar de risico's in de bloembollenketen heeft BuRO de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

'*Wat zijn de grootste risico's in de verschillende schakels van de bloembollenketen voor de plantgezondheid en de volksgezondheid?*'

'Hoe worden deze risico's beheerst en hoe zou verdere risicoreductie kunnen worden vormgegeven?'

Hieronder staan de aanpak, de belangrijkste bevindingen en adviezen. In de bijlagen staat een verder onderbouwing van de risicobeoordeling.

Aanpak

Als basis voor deze risicobeoordeling hebben verschillende deskundigen van BuRO literatuuronderzoek verricht. Daarnaast heeft BuRO gebruik gemaakt van data die beschikbaar zijn bij de NVWA over de bloembollenketen. Daarbij zijn gevaren in de bloembollenketen geïnventariseerd en gekarakteriseerd en is afgewogen in hoeverre deze kunnen leiden tot risico's voor de plantgezondheid of volksgezondheid.

Binnen BuRO heeft een multidisciplinair team de conceptrapportage opgeleverd. Deze is in delen voorgelegd aan externe deskundigen voor commentaar. Aan de andere directies van de NVWA is gevraagd om aanvullingen en controle op onjuistheden.

BuRO heeft de voorlopige bevindingen en adviezen van de risicobeoordeling gepresenteerd aan de IG en de directeuren van de NVWA, om hen in staat te stellen een tijdige managementreactie te formuleren. Daarnaast zijn de bevindingen en adviezen gepresenteerd aan de relevante beleidsdirecties van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS).

Op 17 december 2018 is het definitieve rapport de formele voorinzage ingegaan bij de IG-NVWA en de ministeries van LNV en VWS.

De gebruikte methodiek bij de risicobeoordeling bloembollenketen is in belangrijke mate gebaseerd op die van Codex Alimentarius en EFSA. Deze methodiek is in lijn met de systematische risicobeoordeling zoals genoemd in de Algemene Levensmiddelen Verordening (ALV).[3] Hoewel deze aanpak in genoemde verordening staat omschreven voor de risicobeoordeling van voedselveiligheid is deze ook goed bruikbaar voor het beoordelen van plantgezondheidsrisico's en volksgezondheidsrisico's in het algemeen.

De risicobeoordeling bestaat uit de volgende vier stappen:

1. Gevareninventarisatie: de bedreigingen van de plantgezondheid en volksgezondheid in relatie tot de bloembollenketen die in de (wetenschappelijke) literatuur zijn beschreven.
2. Gevarenkarakterisering: de relevantie van de bedreigingen van de plantgezondheid en volksgezondheid voor de Nederlandse bloembollenketen. Niet alles wat in de internationale literatuur wordt beschreven, hoeft van belang te zijn voor de Nederlandse situatie.
3. Blootstellingsschatting: de kans op de bedreigingen.
   Voor plantgezondheid gaat het om de kans dat ziekten en plagen optreden. Voor volksgezondheid gaat het om de mate waarin agentia of pathogenen die potentieel schade aan de volksgezondheid kunnen toebrengen daadwerkelijk aanwezig zijn als gevolg van de Nederlandse bloembollenproductie.
4. Risicobeoordeling: de totale beoordeling van aard en ernst per bedreiging en de kans of prevalentie in Nederland.

Dit wordt hieronder beschreven voor A) Plantgezondheid en B) Volksgezondheid.

[3] Verordening (EG) nr. 178/2002 van het Europees Parlement en de Raad van 28 januari 2002 tot vaststelling van de algemene beginselen en voorschriften van de levensmiddelenwetgeving, tot oprichting van een Europese Autoriteit voor voedselveiligheid en tot vaststelling van procedures voor voedselveiligheidsaangelegenheden. PB L 31, 1.2.2002, p. 1–24.

BuRO heeft niet alle aspecten van de plantgezondheid en en de volksgezondheid in de bloembollenketen beoordeeld. Een verantwoording van de afbakening, de beoordelingsmethode, de terminologie van risico's en aanpak staat nader beschreven in bijlage 1.

A) Risicobeoordeling Plantgezondheid

Er is een groot aantal organismen (viroïden, virussen, bacteriën, (pseudo)schimmels, nematoden, insecten, mijten, slakken en planten) die schadelijk zijn voor bloembollen, hierna verder aangeduid als 'schadelijke organismen'. De schadelijke organismen kan men onderverdelen in (potentiële) quarantaineorganismen en niet-(potentiële) quarantaineorganismen.

Quarantaineorganismen zijn organismen die met name staan genoemd in fytosanitaire wet- en regelgeving van de Europese Unie (EU)[4]. Potentiële quarantaineorganismen zijn schadelijke organismen die (nog) niet met name staan genoemd in fytosanitaire wet- en regelgeving van de EU, niet of slechts in beperkte mate in de EU voorkomen en waartegen lidstaten bij een vondst officiële maatregelen nemen volgens Richtlijn 2000/29/EG (ook wel de Fytorichtlijn genoemd).[5] De in Nederlands als quarantainewaardig benoemde organismen vallen binnen de groep van potentiële quarantaineorganismen. De niet-(potentiële) quarantaineorganismen zijn de schadelijke organismen die al voorkomen in Nederland of elders in de EU en niet gereguleerd zijn middels Europese fytosanitaire wet- en regelgeving. Meer informatie over de verschillende organismencategorieën en een overzicht van de belangrijkste fytosanitaire wet- en regelgeving is te vinden in Bijlage 3 bij deze risicobeoordeling.

Hieronder worden de schadelijke organismen behandeld (onderverdeeld naar organismen met en zonder een quarantaine status en wel/niet in Nederland voorkomend) die relevant zijn voor de bloembollenketen. Ook wordt aandacht besteed aan nieuwe schadelijke organismen (waaronder potentiële quarantaineorganismen). Organismen kunnen relevant zijn omdat ze de bloembollen aantasten, maar ook omdat hun aanwezigheid een gevaar kan vormen voor de handel en export van bloembollen. Een uitgebreide beoordeling is te vinden in de Bijlagen 4 en 5.

In Nederland gevestigde quarantaineorganismen

Er zijn zes quarantaineorganismen geïdentificeerd die gevestigd zijn in Nederland en gereguleerd zijn voor de bloembollenteelt. Het gaat in alle gevallen om nematoden: *Ditylenchus dipsaci, D. destructor, Globodera pallida, G. rostochiensis, Meloidogyne chitwoodi* en *M. fallax*. Van deze organismen kunnen vooral *D. dipsaci* en *D. destructor* opbrengstderving bij bloembollen veroorzaken. De andere vier organismen zijn vooral relevant vanwege hun quarantaine status

[4] Dit zijn de organismen die staan in Bijlagen I en II van Richtlijn 2000/29/EC en organismen waarvoor noodmaatregelen gelden binnen de EU. Vanaf 14 december 2019 zal een nieuwe indeling worden gehanteerd volgens verordening 2016/2031, waarbij een nieuwe categorie zal worden geïntroduceerd: Regulated Non Quarantine Pest (RNQP). Een RNQP komt voor in de EU en is alleen gereguleerd voor bepaalde planten. In Bijlage 3 van deze risicobeoordeling wordt deze nieuwe indeling nader beschreven.

[5] Richtlijn 2000/29/EG van de Raad van 8 mei 2000 betreffende de beschermende maatregelen tegen het binnenbrengen en de verspreiding in de Gemeenschap van voor planten en voor plantaardige producten schadelijke organismen. PB L 169, 10.7.2000, p. 1.

in de EU en veel derde landen en vormen een risico voor de handel en export van bloembollen.

- *Ditylenchus dipsaci* heeft een brede waardplantenreeks (niet alleen bloembollen), kan lang in de grond overleven en is lastig te bestrijden. Bij bloembollen tast dit stengelaaltje de bol en het blad aan. Vanwege de quarantainestatus wordt bij een vondst van het organisme de partij afgekeurd. In 2017 gebeurde dat 79 keer bij controle van 44.926 partijen (NVWA, 2018). Mede door de inperking van het gebruik van grondontsmettingsmiddelen wordt deze nematode als een 'verontrustend' probleem ervaren in de bollenteelt (NVWA, 2017a). *D. dipsaci* krijgt per 14 december 2019 waarschijnlijk de status van Regulated Non Quarantine Pest.
- Ook *Ditylenchus destructor* kan bloembollen aantasten. Er zijn echter relatief weinig vondsten van dit organisme en het wordt daarom over het algemeen niet als groot risico gezien (EFSA PLH Panel, 2016). In 2017 werd twee keer *D. destructor* aangetroffen bij controle van 44.926 partijen (NVWA, 2018). *D. destructor* krijgt per 14 december 2019 waarschijnlijk de status van Regulated Non Quarantine Pest.
- *Globodera pallida* en *G. rostochiensis* zijn schadelijk voor aardappel en enkele andere gewassen die tot dezelfde familie behoren. Deze aardappelcysteaaltjes zijn niet schadelijk voor bloembollen maar vanwege hun quarantainestatus in de EU en veel derde landen is hun aanwezigheid wel een risico voor de handel en export van bloembollen. De organismen kunnen meeliften in aanhangende grond met bloembollen en daarom gelden er in de EU en diverse derde landen eisen ten aanzien van bloembollen. Voor bloembollen van dahlia, gladiool, hyacint, iris, lelie, narcis en tulp geldt nu binnen de EU dat de geoogste producten praktisch vrij moeten zijn van grond of dat het perceel vooraf is bemonsterd en vrij is bevonden van *G. pallida* en *G. rostochiensis*.[6] In de periode 2014 – 2016 waren er geen vondsten of notificaties bekend van derde landen van *Globodera* in bloembollen.
  Nederland kent 5 zogenaamde aardappelteeltverbodsgebieden. Dit zijn gebieden waar veel bloembollen (en boomkwekerijgewassen) worden geteeld. De teelt van aardappelen is verboden in deze gebieden om te voorkomen dat populaties van *G. pallida* en *G. rostochiensis* worden geïntroduceerd door de aardappelteelt en zo worden opgebouwd in deze gebieden. Dit dient ter bescherming van de teelt van bloembollen en vaste planten (m.n. boomkwekerijen) waarmee kan worden voldaan aan derde-landeneisen. Sinds begin jaren '90 wordt jaarlijks een derde van alle bloembolpercelen in de aardappelteeltverbodsgebieden Kennemerland en De Zuid en in het Noordelijk Zandgebied (een gebied in het noorden van Noord-Holland) bemonsterd voor onderzoek naar *Globodera*. Daarbij is tot nu toe in één monster *Globodera* aangetroffen.
  Met de huidige aanpak, bestaande uit tracking & tracing en grondvrij maken van bloembollen, het aanwijzen van aardappelteeltverbodsgebieden en specifieke vereisten voor de aardappelteelt lijkt het risico van *Globodera pallida* en *G. rostochiensis* goed beheersbaar voor de bloembollenteelt.
- De wortelknobbelaaltjes *Meloidogyne chitwoodi* en *M. fallax* zijn vooral bekend als schadelijk voor aardappel, wortel en schorseneer. De soorten kunnen echter veel meer plantensoorten aantasten waaronder (bepaalde rassen van) gladiool, dahlia, iris en diverse andere bloembolsoorten (Den Nijs et al., 2004). Bij sommige rassen of soorten worden alleen de wortels aangetast en

[6] Richtlijn 2007/33/EG van de Raad van 11 juni 2007 betreffende de bestrijding van het aardappelcysteaaltje en houdende intrekking van Richtlijn 69/465/EEG, PB L 156, 16.6.2007, p. 12-22.

niet de bollen of knollen, waardoor de nematoden in principe niet met de bol of knol kunnen worden verspreid. *M. chitwoodi* en *M. fallax* worden voor sommige (rassen van) bloembolsoorten als schadelijk aangemerkt, maar over het algemeen is er weinig schade (opbrengstderving) bekend door deze nematoden in de bloembollenteelt. Beide nematodensoorten zijn vooral een gevaar voor de handel en export van bloembollen vanwege hun quarantainestatus in de EU en veel derde landen. *Meloidogyne chitwoodi* en *M. fallax* zijn reeds decennialang aanwezig in Nederland en vermoedelijk nog langer. De soorten komen in Nederland officieel alleen voor in specifieke gebieden, de 'aangewezen gebieden', maar zijn vermoedelijk wijder verspreid. Zo waren er in 2017 meerdere vondsten buiten de 'aangewezen gebieden', waardoor het aantal aangewezen gebieden per 1 januari 2018 met 3 is toegenomen tot 74 (NVWA, 2018). Daarmee lijkt het risico van *Meloidogyne chitwoodi* en *M. fallax* voor de handel en export van bloembollen toe te nemen.

Niet in Nederland gevestigde quarantaine(waardige)organismen

Er zijn 3 quarantaine(waardige) organismen geïdentificeerd die (officieel) niet gevestigd zijn in Nederland: *Frankliniella platensis*, *Tobacco ringspot virus* en *Tomato ringspot virus.*

- *Frankliniella platensis*, een tripssoort, is in 2015 onderschept op een zending bollen van *Tulbaghia violacea* (Kaapse knoflook) uit Brazilië naar Nederland. Het vormt vanwege de beperkte waardplantenreeks en het ongunstige Nederlandse klimaat een klein risico voor de bollenteelt in Nederland. Een vondst leidt wel tot officiële maatregelen vanwege de quarantainewaardige status.
- *Tobacco ringspot virus* (TRSV) en *Tomato ringspot virus* (ToRSV) veroorzaken over het algemeen geen of weinig directe schade in bloembollen; ze zijn meer bekend vanwege hun schadelijkheid in een aantal fruitgewassen en in sojaboon (TRSV). Overdracht van deze virussen kan plaatsvinden via vegetatieve vermeerdering en door bepaalde nematodensoorten. TRSV en ToRSV lijken vooralsnog geen groot risico voor de bloembollenketen. Het risico kan toenemen indien de natuurlijke vectoren van de virussen, nematodensoorten binnen het complex *Xiphinema americanum* s.l., in Nederland zouden worden geïntroduceerd. Het wordt dan veel lastiger om eventuele besmettingen met TRSV of ToRSV te elimineren. Vooralsnog lijkt het grootste risico de introductie van TRSV via geïnfecteerd teeltmateriaal. Dit virus is in het verleden namelijk meerdere malen gevonden in bloembollen (krokus, gladiool, hyacint, narcis, tulp) en recent in 2018 nog in de vaste planten *Iris germanica* en *Hemerocallis*.

Nieuwe schadelijke organismen

De EU kent een zogenaamd 'open systeem' voor import van planten en plantaardige producten uit landen buiten de EU. Dit houdt in dat de meeste planten en plantaardige producten zonder risicoanalyse vooraf mogen worden geïmporteerd. Voor alle planten en diverse plantaardige producten geldt wel een certificaat- en inspectieplicht, maar tijdens inspecties kunnen lichte besmettingen met plantpathogenen, insecten of mijten onopgemerkt blijven en daarnaast kunnen pathogenen ook latent (symptoomloos) aanwezig zijn. Met name de wereldwijde handel van planten wordt als belangrijke verspreidingsroute gezien van schadelijke organismen. Nederlandse bedrijven importeren veel planten, waaronder bloembollen. Hoewel veel meer bloembollen worden geëxporteerd dan geïmporteerd is er nog een vrij grote en gevarieerde import van bloembollen. Zo

werden in de periode 2011 – 2017 bloembollen van 71 verschillende genera geïmporteerd (zie Bijlage 6 voor een uitgebreide importanalyse van bloembollen). Door de grote en gevarieerde import van planten in Nederland is de kans op introducties van nieuwe schadelijke organismen relatief groot. Voor import van bloembollen bestaan geen specifieke vereisten om de afwezigheid van schadelijke organismen te garanderen, met uitzondering van aanhangende grond in zijn algemeenheid en *Ditylenchus dipsaci* voor tulpen- en narcissenbollen. Bloembollen worden bij import visueel geïnspecteerd. De kans dat daarbij eventueel aanwezige plaagorganismen en plantpathogenen niet worden gedetecteerd is vrij groot omdat de (meeste) bloembollen in rusttoestand worden geïmporteerd. Tijdens veldinspecties na het planten wanneer de bollen uitgroeien is de kans op detectie groter. De bestemming van de geïmporteerde bloembollen (veredeling, commerciële teelt, bloembollenproductie, bolbloemproductie, detailhandel, directe verkoop aan de eindgebruiker) wordt echter niet geregistreerd bij import. Er zijn ook geen inventarisaties bekend van schadelijke organismen in de bloembollenteelt in de landen van herkomst en dus van organismen die mogelijk met import van bloembollen kunnen meekomen.

Een voorbeeld van de introductie van een nieuw schadelijk organisme is het *Plantago asiatica mosaic virus* (PlAMV). In 2009 werd dit virus in lelie gevonden waarbij de identiteit in 2010 definitief werd vastgesteld. Het virus was tot dan niet bekend in Nederland en andere EU-lidstaten en is mogelijk met import van teeltmateriaal van lelies in Nederland geïntroduceerd (PD, 2010). Er zijn indertijd geen officiële maatregelen genomen omdat er in eerste instantie onduidelijkheid was over de identiteit van het virus en niet bekend was in hoeverre het virus reeds verspreid was in Nederland en de EU.

Het virus veroorzaakt necrotische vlekken op bladeren en veroorzaakt vooral schade in de broeierij (snijbloementeelt) van lelie, waarbij opbrengstverliezen tot 80% zijn gerapporteerd (EPPO, 2010). Planten kunnen vanuit besmette grond geïnfecteerd raken, maar er zijn geen aanwijzingen dat nematoden of andere vectoren bij de verspreiding van het virus betrokken zijn. Het virus kan ook via dompelbaden of via contact (mechanisch) worden overgedragen (De Kock et al., 2013). PlAMV is als 'verontrustende ontwikkeling' in de teelt van lelie aangemerkt (NVWA, 2017a).

Schadelijke organismen die voorkomen in de keten en niet zijn gereguleerd middels fytosanitaire wetgeving voor bloembollen in de EU

Er komen in Nederland ziekten, plagen en onkruiden voor die volgens deskundigen op het gebied van teelt en geïntegreerde gewasbescherming onvoldoende te bestrijden zijn met het huidige middelen- en maatregelenpakket, of slechts met grote inzet van gewasbeschermingsmiddelen en maatregelen (NVWA, 2017b). De meeste van de organismen die deze ziekten en plagen veroorzaken en de onkruiden zijn niet gereguleerd via Europese fytosanitaire wetgeving, maar vormen wel een gevaar voor de teelt, handel en export van bloembollen. Een globale beschrijving van deze organismen en onkruiden is te vinden in Bijlage 5.

In zijn algemeenheid geldt dat teeltmateriaal van sierteeltgewassen, dat in de handel wordt gebracht, nagenoeg vrij moet zijn van schadelijke organismen en

symptomen (Europese Verkeersrichtlijn voor siergewassen[7]). Voor verschillende organisme–gewas–combinaties zijn hiervoor nationaal tolerantiegrenzen vastgesteld. Voor de export naar derde landen geldt voor meerdere organismen, afhankelijk van de bestemming, een nultolerantie of een tolerantiegrens. Om deze redenen worden schadelijke organismen intensief bestreden in de bollenteelt. Door de sector wordt aangegeven dat die bestrijding in sommige gevallen lastig uitvoerbaar is door een onvoldoende effectief middelen- en maatregelenpakket. Er zijn met name voor bloembollensoorten die weinig worden geteeld slechts weinig toegelaten middelen. Dit komt mede omdat voor de fabrikant van de middelen bij het doorlopen van een toelatingsprocedure voor een gewas waarvan slechts een klein areaal wordt geteeld de kosten niet opwegen tegen de baten.

Inspecties van bloembollen vinden in de regel plaats door visuele beoordeling van gewas op het veld en van de geoogste partij. Met name in het veld kunnen via bovengrondse symptomen ziekten en plagen worden opgespoord. Sommige plantpathogenen kunnen echter symptoomloos aanwezig zijn en worden dan middels een visuele beoordeling niet ontdekt. Dit geldt met name voor een aantal virussen. Het is daarom effectiever om voor deze virussen een laboratoriumtoets uit te voeren. Veel importerende landen, met name in Azië, Midden- en Zuid-Amerika hanteren nultoleranties voor bepaalde virussen en voeren laboratoriumtoetsen uit bij importpartijen. Dit verklaart het relatief hoge aantal notificaties van vondsten van virussen in bloembollen die uit Nederland worden geëxporteerd. In de periode 2013 – 2017 waren er in totaal 88 notificaties vanwege de interceptie van een schadelijk organisme in bloembollen uit Nederland; 62 daarvan betrof een virus (NVWA, 2014;2015a;2016;2017b;2018). Voor export naar China worden verschillende bloembolsoorten in aanvulling op de visuele inspecties sinds 2007 getoetst op *Arabis mosaic virus* en sinds 2011 op *Strawberry latent ringspot virus* (nVWA, 2011; NVWA, 2012). Hierbij heeft voor lelies een verschuiving plaats gevonden van toetsen na de oogst naar toetsen van het plantgoed vóór het planten. Het plantgoed waaruit de bollen worden geproduceerd wordt daarbij getoetst en moet voor export daarbij vrij bevonden zijn van *Arabis mosaic virus* en *Strawberry latent ringspot virus*. Deze verschuiving in toetsmoment heeft vooral plaats gevonden in 2014 (NVWA, 2018). Het aantal notificaties van virussen door China is in die periode gedaald van 14 per jaar in 2012 en 2013 naar gemiddeld 1,5 per jaar in de periode 2014–2017 (NVWA, 2018).

Aardappelspindelknolviroïde (*Potato spindle tuber viroid* of PSTVd) is vooral bekend als schadelijk in aardappel en tomaat. PSTVd kan echter ook een groot aantal sierteeltgewassen infecteren waaronder dahlia en mogelijk meer bloembolsoorten. PSTVd veroorzaakt zover bekend geen zichtbare schade in bloembollen. PSTVd is sinds 2018 in de EU niet langer gereguleerd voor bloembollen en andere sierteeltgewassen, maar vormt nog wel een gevaar voor de export van met name bloembollen van dahlia. In 2013 is PSTVd in dahlia gevonden op een Nederlands bedrijf tijdens exportcontroles na toetsing. Dit is vervolgens uitgeroeid. Via import of invoer zou echter opnieuw besmet materiaal

[7] Richtlijn 93/49/EEG van de Commissie van 23 juni 1993 tot vaststelling van het schema met de voorwaarden waaraan siergewassen en teeltmateriaal daarvan overeenkomstig Richtlijn 91/682/EEG van de Raad moeten voldoen. PB L 250, 7.10.1993 p. 9-18.

kunnen worden geïntroduceerd. Ook kan niet worden uitgesloten dat nog besmet materiaal in Nederland aanwezig is.

Samenvatting introductieroutes (potentiële) quarantaineorganismen

De introductie van schadelijke organismen kan op diverse plekken in de keten plaatsvinden, zoals voor de (potentiële) quarantaineorganismen is weergegeven in Figuur 1. Binnen de bloembollenketen kunnen veel van deze organismen vervolgens verder worden verspreid via besmette bollen.

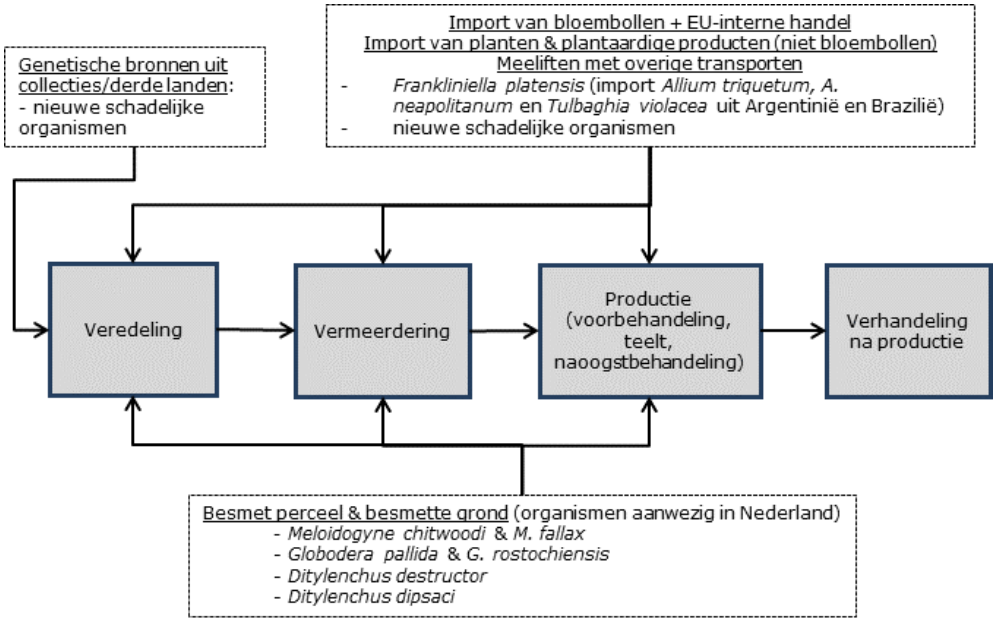

Figuur 1. Overzicht van de belangrijkste introductieroutes waarmee (potentiële) EU quarantaineorganismen kunnen worden geïntroduceerd in de bloembollenketen.

B) Risicobeoordeling Volksgezondheid

In de bloembollenketen kunnen chemische en microbiologische gevaren aanwezig zijn of worden geïntroduceerd. In deze paragraaf zal eerst worden stilgestaan bij de introductie van chemische gevaren in diverse schakels van de keten, die vooral ontstaan als gevolg van de toepassing van gewasbeschermingsmiddelen en biociden. Daarna worden de risico's van chemische gevaren beschreven. Een nadere onderbouwing is te vinden in bijlagen 8 en 9.

Chemische gevaren: gewasbeschermingsmiddelen en biociden

De belangrijkste introductie van chemische stoffen in de bloembollenketen vindt plaats via het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en biociden. Gewasbeschermingsmiddelen zijn middelen die bestemd zijn voor de bescherming van planten tegen schadelijke organismen, het beïnvloeden van de groei (voor zover het niet gaat om nutritieve stoffen), de bewaring van plantaardige producten, de vernietiging van ongewenste planten of delen van planten of de

beperking of voorkoming van de ongewenste groei van planten (Ctgb, 2018a). Biociden zijn middelen die worden gebruikt om schadelijke of ongewenste organismen te vernietigen, af te weren, onschadelijk te maken of te voorkomen (Ctgb, 2018b).

Gewasbeschermingsmiddelen worden in alle fasen van de bloembollenproductie gebruikt. De productie is te onderscheiden in voorbehandeling, teelt, en naoogstbehandeling en opslag. Aan het begin van de cyclus, vóór het planten, worden de bollen behandeld met gewasbeschermingsmiddelen, vaak in dompelbaden, om aaltjes, schimmels en bacteriën te doden. Tijdens het planten kunnen zowel fungiciden, nematiciden als insecticiden worden toegepast. Rondom de opkomst van het gewas wordt chemische onkruidbestrijding toegepast (herbiciden). Na opkomst van het gewas wordt onder andere gespoten tegen insecten (insecticiden), schimmels (fungiciden), en mijten (acariciden). Ook na het oogsten en tijdens opslag worden nog gewasbeschermingsmiddelen gebruikt. Grondontsmettingsmiddelen (tegen nematoden) worden ook toegepast. Deze worden in de grond gebracht als er geen gewas op het perceel staat. Grondontsmetting wordt toegepast (vooral bij de teelt van lelies en gladiolen) voor de start van de teelt. Het middel mag niet vaker dan een keer in de vijf jaar op hetzelfde perceel of perceelsgedeelte worden toegepast. Naast bewuste introductie van bovenstaande middelen kan er ook sprake zijn van een onbewuste verontreiniging, als gevolg van een zogenoemde kruisverontreiniging. Dit kan bijvoorbeeld plaatsvinden als spuitapparatuur of dompelbaden niet goed zijn gereinigd, er nog residuen aanwezig zijn in kratten die voor vervoer gebruikt worden, als de grond nog residuen van gewasbeschermingsmiddelen bevat van een vorige teelt of als gevolg van verwaaiing van een middel dat gespoten wordt op naastgelegen gewas (De Werd et al., 2015).

Biociden kunnen worden toegepast bij het desinfecteren van machines en apparatuur. Verder worden biociden ook ingezet tegen bacteriën, schimmels en virussen in lege bewaar- en verwerkplaatsen. Schuren moeten vóór het begin van elk teeltseizoen grondig worden gereinigd, omdat plantpathogenen en plaagorganismen afkomstig van bollen van de vorige oogst in de schuur achtergebleven kunnen zijn (NVWA, 2015b).

Tabel 1. Chemische gevaren in de bloembollenketen.

Gevarencategorie	**Type middelen**	**Bron/route**
Gewasbeschermings-middelen	fungiciden, herbiciden, insecticiden, nematiciden	Gebruik van gewasbeschermings-middelen voor of tijdens de teelt en bij de behandeling van bloembollen
Biociden	Desinfecteermiddelen	Ontsmetten van machines, gereedschappen (planten, oogsten, transporteren, sorteren, spuiten) en oppervlakken (vloeren, tafels, bewaarplaatsen)

Wetgeving en toelating gewasbeschermingsmiddelen en biociden

Gewasbeschermingsmiddelen en biociden mogen uitsluitend worden toegepast als ze een toelating hebben of zijn vrijgesteld op basis van de Wet Gewasbeschermingsmiddelen en Biociden (Wgb).[8] De Wgb bevat regels voor de toelating, het op de markt brengen en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en biociden.

Bepalend voor het Nederlandse gewasbeschermingsmiddelen- en biocidenbeleid zijn de Europese verordeningen en richtlijnen: de Verordening Gewasbeschermingsmiddelen ((EG) nr. 1107/2009)[9] en de Europese Biociden Verordening (528/2012)[10]. Daarnaast is er de Richtlijn duurzaam gebruik (2009/128/EG)[11] die het kader geeft voor een duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, onder andere door geïntegreerde gewasbescherming te bevorderen. Het Nederlandse beleid t.a.v. gewasbescherming staat beschreven in de Tweede nota duurzame gewasbescherming 2013-2023, Gezonde Groei, Duurzame Oogst (EZ, 2013). Geïntegreerde plaagbestrijding (Integrated Pest Management, IPM) is hierbij een belangrijke aanpak, met als doel de afhankelijkheid van de landbouw van het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen te beperken.

Werkzame stoffen van gewasbeschermingsmiddelen en biociden worden op Europees niveau beoordeeld, op basis van een Europees geharmoniseerd toetsingskader. Voor gewasbeschermingsmiddelen wordt dit door de European Food Safety Authority (EFSA) gedaan, voor biociden door de European Chemicals Agency (ECHA). Toelating van de middelen met die werkzame stoffen vindt op het niveau van de lidstaten plaats. Voor de toelatingsbeoordeling van gewasbeschermingsmiddelen is Europa ingedeeld in drie zones (noord, centraal en zuid). Nederland valt, samen met twaalf andere lidstaten, in de centrale zone. Per zone wordt de toelatingsbeoordeling door één van de lidstaten uitgevoerd, volgens het Europese toetsingskader. De beoordeling geldt dan ook voor de andere lidstaten uit diezelfde zone, die kunnen de toelating (binnen 120 dagen) overnemen. Lidstaten kunnen aanvullende risicoreducerende maatregelen vaststellen als er nationaal specifieke omstandigheden zijn die daar aanleiding toe geven. Voor Nederland bijvoorbeeld bestaat er voor verschillende middelen de eis van teeltvrije zones ter bescherming van het oppervlaktewater. Voor teelten onder glas, behandeling van opslagruimtes, behandeling na de oogst en middelen voor zaadbehandeling vindt er in plaats van een zonale beoordeling één beoordeling voor alle lidstaten plaats.

Voor de biociden beoordelen de afzonderlijke lidstaten de middelen en hun toepassingen. Als een middel is toegelaten door een van de lidstaten, kunnen

[8] Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden. Stb. 2011, 549, p. 1-2.
[9] Verordening (EG) nr. 1107/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 21 oktober 2009 betreffende het op de markt brengen van gewasbeschermingsmiddelen en tot intrekking van de Richtlijnen 79/117/EEG en 91/414/EEG van de Raad. PB L 309, 24.11.2009, p. 1-50.
[10] Verordening (EU) nr. 528/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 22 mei 2012 betreffende het op de markt aanbieden en het gebruik van biociden (Voor de EER relevante tekst). PB L 167, 27.6.2012, p. 1-123.
[11] Richtlijn 2009/128/EG van het Europees Parlement en de Raad van 21 oktober 2009 tot vaststelling van een kader voor communautaire actie ter verwezenlijking van een duurzaam gebruik van pesticiden (Voor de EER relevante tekst). PB L 309, 24.11.2009, p. 71-86.

andere lidstaten dit aanvaarden door middel van zgn. 'wederzijdse erkenning'. Het is ook mogelijk dat een producent al direct een toelating voor een middel voor de hele EU aanvraagt. Middelen worden toegelaten voor een periode van 10 of 15 jaar, waarna herbeoordeling plaats vindt.

Het is mogelijk om onder voorwaarden een toelating uit te breiden met 'kleine toepassingen'. In Nederland zijn 'kleine toepassingen' gewassen die op kleine schaal geteeld worden (kleine teelten); of klein gebruik in op grote schaal geteeld gewas, zoals teelt op bijzondere grondsoorten en in het geval van een zeldzame plaag. De gewasgroep bloembol- en bloemknolgewassen is in Nederland geen kleine teelt, met uitzondering van de bloembollen en bloemknollen in de bedekte teelt. Individuele gewassen, met uitzondering van. de onbedekte teelt van tulp en lelie, zijn wel kleine teelten.

In Nederland beoordeelt het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb) of gewasbeschermingsmiddelen en biociden veilig zijn voor mens, dier en milieu voordat ze worden verkocht.

Gebruik en beschikbaarheid van gewasbeschermingsmiddelen en biociden

In de bloembollenteelt worden veel gewasbeschermingsmiddelen gebruikt (in kg/ha) ten opzichte van andere teelten. Er zijn meer dan 200 gewasbeschermingsmiddelen met ruim 80 verschillende werkzame stoffen toegelaten voor gebruik in de bloembollenteelt. Er vindt cumulatief én sequentieel gebruik van middelen plaats (Luttik, 2018). Fungiciden vormen de grootste groep werkzame stoffen (circa 40%), daarna volgen de herbiciden en insecticiden met ieder ruim 20%. Het aantal werkzame stoffen dat beschikbaar is voor gebruik kan sterk verschillen per bloembollensoort. Het grootste aantal werkzame stoffen is beschikbaar voor gebruik tijdens de (onbedekte) teelt.

Door telers wordt aangegeven dat het effectief middelen- en maatregelenpakket voor de bloembollenteelt onder druk staat (PBL, 2012). Redenen die hiervoor worden aangegeven zijn de inperking van het gebruik van bijvoorbeeld neonicotinoïden[12] en het invoeren van een maximum aantal toepassingen (nieuw Wettelijk Gebruiksvoorschrift). In april 2018 is door de EU-lidstaten ingestemd met het voorstel van de Europese Commissie om voor drie neonicotinoïden (clothianidin, imidacloprid en thiamethoxam) het buitengebruik geheel te verbieden. Dit verbod kan voor meerdere teelten, waaronder de bloembollenteelt, een grote impact hebben, waarbij plagen niet meer afdoende kunnen worden beheerst (Tweede Kamer, 2017;2018).

Een effectief middelen- en maatregelenpakket is voor de telers van belang om opbrengstderving te voorkomen en om aan de eisen voor handel en export te kunnen voldoen. Een inspectieproject van de NVWA in 2014 (NVWA, 2015c) laat zien dat de naleving in de bloembollensectorbij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen laag is (circa 55%), op basis van een aselecte steekproef bij 100 bloembollenbedrijven. De meeste bedrijven zijn gesanctioneerd voor het gebruik van niet toegelaten middelen of het gebruik van middelen in strijd met de voorschriften. De kans op illegaal of oneigenlijk gebruik van

[12] Neonicotinoïden worden in verband gebracht met bijensterfte.

gewasbeschermingsmiddelen is groter bij een (te) klein effectief middelen- en maatregelenpakket (EZ, 2013).

Om een vermindering van het gebruik en daarmee de milieurisico's van gewasbeschermingsmiddelen te realiseren zijn pilots voor een geïntegreerde gewasbescherming opgezet, een samenwerking tussen overheid en sector. In deze pilots wordt gezocht naar een combinatie van maatregelen en middelen om ziekten en plagen te beheersen en daarmee de impact voor het milieu te verminderen. In de Europese Richtlijn over duurzaam gebruik van pesticiden (2009/128/EG) is ook opgenomen dat lidstaten geïntegreerde gewasbescherming in de praktijk dienen te stimuleren.

Naast de introductie van nieuwe ziekten en plagen speelt de resistentieontwikkeling van plantpathogenen en plagen tegen gewasbeschermingsmiddelen een rol (NVWA, 2017a). Resistentierisico's kunnen beperkt worden door het afwisselen van middelen, maar daarvoor moeten dan wel voldoende verschillende middelen beschikbaar zijn (De Werd et al., 2015).

Daarnaast zijn er ontwikkelingen op het gebied van bloembollenteelt met een verminderd gebruik van gewasbeschermingsmiddelen ('duurzaam light' bollen) of vrijwel zonder gewasbeschermingsmiddelen (biologische bollen of eco-bollen). Het aandeel biologisch is zeer gering, minder dan 1% van het aantal bedrijven en minder dan 20 ha (Agrimatie, 2016).

De grondontsmettingsmiddelen die zijn toegelaten, zijn gebaseerd op de werkzame stof metam-natrium. In februari 2019 lopen alle toelatingen voor middelen met metam-natrium af. Deze middelen worden opnieuw beoordeeld in het kader van de reguliere herbeoordeling.[13]

Formaline werd veel toegepast bij de voorbehandeling van bloembollen, maar is niet langer toegelaten voor gebruik in dompelbaden (nog wel voor desinfectie van oppervlakken). In 2018 is er een tijdelijke vrijstelling voor het gebruik van actief chloor verleend als alternatief voor ontsmetting in dompelbaden.[14]

Biociden worden met name gebruikt voor desinfectie van bewaarplaatsen en machines.

Risico's van gewasbeschermingsmiddelen

Risico's voor consumenten (eindgebruikers van bloembollen)

Bij de beoordeling van gewasbeschermingsmiddelen voor bloembollen wordt door het Ctgb beoordeeld of het middel veilig is voor werkers, bijvoorbeeld werkers op een kwekerij. Als het middel geen risico oplevert voor de werknemer, wordt het middel ook als veilig voor de consument beschouwd omdat die veel minder met het middel in aanraking komt. Eerder onderzoek (BuRO, 2014) naar de risico's

[13] Toegelaten middelen worden na 10 jaar opnieuw beoordeeld. Voor middelen op basis van metam-natrium geldt dat de toelating iedere vijf jaar opnieuw moet worden beoordeeld.
[14] Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 8 juni 2018, nr. 18109314, houdende tijdelijke vrijstelling op grond van artikel 38 van de Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden ter bescherming van de teelt van bloembollen tegen bacterieziekten en virussen (Tijdelijke vrijstelling ter bescherming van de teelt van bloembollen tegen bacterieziekten en virussen, 2018). Stcrt, 2018, 33369, p. 1-6.

voor de consument van residuen van gewasbeschermingsmiddelen op sierplanten, geeft aan dat er geen risico's te verwachten zijn voor consumenten die in aanraking komen met deze residuen. Bij de gebruikte conservatieve aannames, zoals een volledige dermale opname door de gebruiker van alle residu dat op een plant aanwezig is, bleken de ADI's van de aanwezige gewasbeschermingsmiddelen niet te worden overschreden. Hoewel bloembollen hierbij niet apart zijn onderzocht, zijn er geen redenen om aan te nemen dat de conclusies t.a.v. de risico's voor sierplanten niet voor bloembollen gelden. Voor de consument die bloembollen koopt als sierplant wordt het gezondheidsrisico als gevolg van mogelijke residuen van gewasbeschermingsmiddelen op de bollen als verwaarloosbaar beoordeeld.

Voor een deel van de middelen die zijn toegelaten voor gebruik in de bloembollenteelt zijn restricties opgenomen ten aanzien van het volggewas dat op hetzelfde perceel wordt geteeld, in verband met mogelijke gewasschade aan het volggewas of mogelijke residuen in het volggewas. Dit kan zijn in de vorm van een verplichte periode tussen gebruik van het middel en de teelt van het volggewas, of restricties in de keuze van het volggewas. Bij het goed opvolgen van deze restricties, worden de risico's voor consumenten als verwaarloosbaar beoordeeld. Echter, omdat de naleving bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de bloembollenteelt laag is (55% van de bedrijven), is het onzeker of deze lage naleving leidt tot meer residuen op voedselgewassen die als volggewas na bloembollen worden geteeld, waardoor mogelijk wel risico's voor de voedselveiligheid optreden. De teelt van bloembollen in de Flevopolders (vooral tulpen) vindt, meer dan op de oorspronkelijke bloembollengebieden, veelal in afwisseling met akkerbouwgewassen plaats.

Omdat bloembollen geen voedselgewas zijn, worden de gewasbeschermingsmiddelen voor bloembollen bij de toelating niet beoordeeld op risico's voor consumenten. Sporadisch worden bloembollen geconsumeerd, bijvoorbeeld als ingemaakte tulpenbolletjes (Kesbeke, 2018) of als tulpenwodka (Jorisputman, 2018). Indien de bloembollen niet speciaal geteeld worden voor consumptie, kunnen als gevolg van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen residuen op bloembollen aanwezig zijn die een risico voor de voedselveiligheid vormen. Dit geldt ook voor biologisch geteelde bollen, omdat het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen ook in de biologische teelt in beperkte mate is toegelaten.

Risico's voor mens (werkers in de sector en omwonenden) en milieu

Hoewel in de toelatingsprocedure van gewasbeschermingsmiddelen door het Ctgb de risico's van het gebruik van de individuele middelen voor mens en milieu worden vastgesteld op basis van een risicobeoordeling, blijken de risico's in de praktijk niet altijd verwaarloosbaar te zijn. Zo worden er nog steeds overschrijdingen van milieukwaliteitsnormen van gewasbeschermingsmiddelen in oppervlaktewater gemeten (CML, 2012; Deltares, 2016). Ook de arbeidsveiligheid ten aanzien van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en biociden is nog niet voldoende (Gezondheidsraad, 2014).
Tot begin 2014 werd het risico voor omwonenden niet apart beoordeeld bij de toelatingsbeoordeling. Zorgen bij bewoners uit gebieden waar gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt leidden tot een rapport van de Gezondheidsraad (2014). Hierin werd onder andere geadviseerd om bij de

toelatingsprocedure van gewasbeschermingsmiddelen ook een risicobeoordeling voor omwonenden te betrekken, vanwege het eigenstandige karakter van omwonenden als risicogroep. Verschillen tussen omwonenden en werkers kunnen bijvoorbeeld optreden door de duur van de blootstelling, de hoogte van de blootstelling (piekbelasting versus een langduriger blootstelling aan lagere concentraties), gevoelige groepen zoals kinderen of zwangere vrouwen en het al dan niet gebruik maken van persoonlijke beschermingsmiddelen.
Vanaf 2014 wordt een risicobeoordeling voor omwonenden door het Ctgb meegenomen (onder andere het EFSA-model) en sinds januari 2016 wordt het EFSA-model (na vaststelling door de Europese Commissie eind 2015) toegepast bij de beoordeling van nieuwe stoffen en middelen.

Als vervolg op het rapport van de Gezondheidsraad is er een onderzoek gestart, gecoördineerd door het RIVM, naar de gezondheidsrisico's voor omwonenden. Dit onderzoek richt zich in eerste instantie op omwonenden in de buurt van bloembollenvelden vanwege het intensieve gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de bollenteelt. De eerste resultaten van het Verkennend Gezondheidsonderzoek zijn in juli 2018 gepubliceerd (RIVM, 2018). Hierin wordt geconcludeerd dat er geen duidelijke verbanden zijn gevonden tussen gezondheid en de nabijheid van landbouwpercelen. In de loop van het jaar worden de resultaten van het Blootstellingsonderzoek verwacht. Het verkennend gezondheidsonderzoek en het blootstellingsonderzoek geven samen richting aan eventueel vervolgonderzoek.

Omdat onvoldoende bekend is welke desinfecteermiddelen (biociden) er in de bloembollenteelt worden gebruikt, kunnen de risico's ervan niet worden beoordeeld.

Resistentie-ontwikkeling

Reststromen uit de bloembollenteelt kunnen een risico voor de mens vormen. In composthopen van de bloembollenteelt zijn vaak azolen (triazolen, imidazolen) aanwezig. Deze stoffen zijn als fungicide tijdens de teelt gebruikt en kunnen ertoe leiden dat bepaalde schimmelsoorten (met name *Aspergillus* spp.) resistentie tegen deze azolen ontwikkelen. Sporen van *Aspergillus* spp. kunnen zich snel over grote afstanden verspreiden.
De opportunistische pathogene schimmel *Aspergillus fumigatus*, die zich op de genoemde composthopen kan ontwikkelen, kan ernstige ziektelast veroorzaken bij immuno-gecompromitteerde patiënten (Verweij et al., 2009). Patiënten raken geïnfecteerd door het inademen van sporen die vervolgens in de luchtwegen uitgroeien. Bij resistente *A. fumigatus* wordt het bestrijden van de infectie bij patiënten bemoeilijkt, omdat daarbij antimycotica worden ingezet met dezelfde azolen als werkzame stof. Dergelijke antimycotica zijn dan niet meer effectief.

Zoals al opgemerkt onder het kopje chemische gevaren, worden bloembollen sporadisch gegeten. Microbiologische gevaren die kunnen voorkomen bij de consumptie van bolgewassen (zoals uien) zullen worden besproken in de risicobeoordeling voedselgewassen.

Samenvatting introductieroutes chemische gevaren

In figuur 2 staan de belangrijkste introductieroutes van chemische gevaren beschreven voor de volksgezondheid.

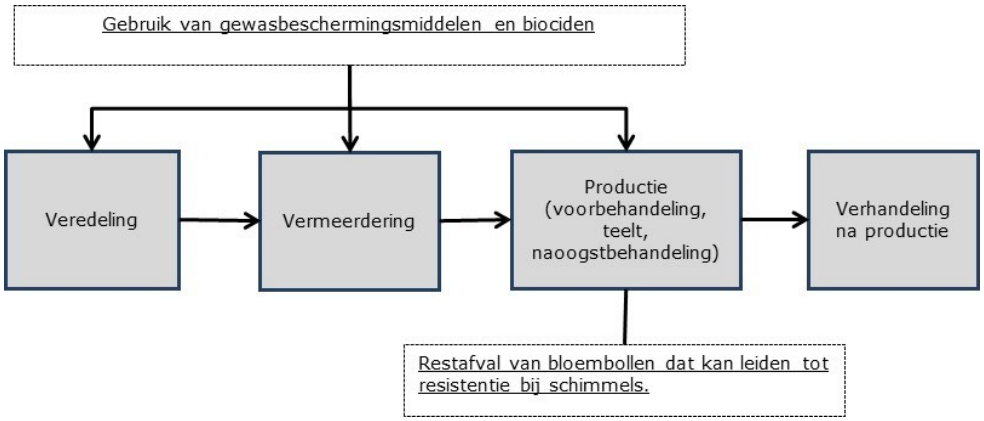

Figuur 2. Overzicht van de introductie van chemische gevaren in de bloembollenketen.

Bevindingen risicobeoordeling bloembollenketen

Bureau Risicobeoordeling & onderzoek

Datum
30 januari 2019

Onze referentie
Trcvwa/2018/9405

Relatie plantgezondheid, volksgezondheid en milieu

1
Plantpathogenen en plaagorganismen zijn een gevaar voor de gezondheid en afzetmogelijkheden van bloembollen. Voor het in de handel brengen van bloembollen geldt dat de bollen (nagenoeg) vrij moeten zijn van schadelijke organismen en ziektesymptomen. Om ziekten en plagen zo goed mogelijk te beheersen worden in de diverse ketenschakels gewasbeschermingsmiddelen en biociden gebruikt. Echter, het gebruik van deze middelen kan leiden tot risico's voor de volksgezondheid en de milieu, met name in het aquatisch milieu. Oppervlaktewatermetingen in gebieden waar bloembollen worden geteeld laten overschrijdingen van de normen zien.

2
Sommige ziekten en plagen bij bloembollen, waaronder bodempathogenen, zijn lastig te bestrijden. De sector noemt een onvoldoende effectief middelen- en maatregelenpakket daarbij als één van de oorzaken. Aangezien de naleving laag is en er illegaal gebruik van middelen wordt gemaakt, kan dit leiden tot risico's voor volksgezondheid en milieu.

3
Het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de bloembollenteelt (in kg/ha) is ten opzichte van andere siergewassen en voedselgewassen hoog. Ontwikkelingen in de bloembollenketen zijn gericht op het terugdringen van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door het toepassen van geïntegreerde bestrijding (Integrated Pest Management of IPM).

Plantgezondheid

4
Van de in Nederland gevestigde EU-quarantaineorganismen zijn voor de bloembollenteelt met name 6 nematoden van belang: *Ditylenchus dipsaci, D. destructor, Globodera pallida, G. rostochiensis, Meloidogyne chitwoodi* en *M. fallax*.

- De stengelaaltjes *Ditylenchus dipsaci* en *D. destructor* veroorzaken zichtbare schade aan bloembollen. De incidentie van *D. dipsaci* ligt veel hoger dan die van *D. destructor* en *D. dipsaci* leidt tot veel afgekeurde partijen bloembollen.
- *Globodera pallida* en *G. rostochiensis* tasten bloembollen niet aan, maar kunnen met aanhangende grond meeliften. *Meloidogyne chitwoodi* en *M. fallax* kunnen meerdere bloembolsoorten aantasten, maar over het algemeen is er weinig schade (opbrengstderving) bekend door deze nematoden in de bloembollenteelt. Deze vier nematodensoorten zijn vooral relevant vanwege hun quarantainestatus in de EU en veel derde landen. Hun aanwezigheid is daarmee een risico voor de handel en export van bloembollen.

5
Met de huidige aanpak, bestaande uit tracking & tracing en grondvrij maken van bloembollen, de aanwijzing van aardappelteeltverbodsgebieden en specifieke vereisten voor de aardappelteelt, lijkt het risico van de aardappelcysteaaltjes *Globodera pallida* en *G. rostochiensis* goed beheersbaar voor de handel en export van bloembollen.

6
Het aantal gebieden met officiële vondsten van de wortelknobbelaaltjes *Meloidogyne chitwoodi* en *M. fallax* is toegenomen. Daarmee lijkt het risico voor de handel en export van bloembollen toe te nemen.

7
De niet gevestigde quarantaineorganismen *Tobacco ringspot virus* (TRSV) en *Tomato ringspot virus* (ToRSV) geven weinig directe schade, maar een vondst leidt wel tot afkeuring van de gehele partij. De kans op introductie van TRSV lijkt het grootst via geïnfecteerd teeltmateriaal.

8
Er is een grote en gevarieerde invoer en import van bloembollen en andere planten en plantaardige producten. Via import van bloembollen maar ook met andersoortige planten en plantaardige producten kunnen nieuwe schadelijke organismen worden geïntroduceerd. De kans op aanwezigheid van nieuwe nog onbekende organismen kan met name groot zijn bij nieuwe soort-herkomst-combinaties. De kans op detectie van schadelijke organismen tijdens visuele importinspecties is relatief klein. Tijdens de uitgroei van de bollen, na planten, is de kans op detectie groter. De kans op detectie van een nieuw schadelijk organisme in een vroeg stadium (kort na import) hangt mede af van de bestemming van de bloembollen ofwel de kans dat ze na planten worden geïnspecteerd op afwijkende symptomen of aanwezigheid van schadelijke organismen. De bestemming van de geïmporteerde bloembollen (veredeling, commerciële teelt, bloembollenproductie, bolbloemproductie, detailhandel, directe verkoop aan de eindgebruiker) is echter niet bekend bij de NVWA.

9
In de Europese Unie worden aan de import van bloembollen alleen specifieke fytosanitaire eisen gesteld voor tulpen- en narcissenbollen en dan alleen met betrekking tot *Ditylenchus dipsaci*. Daarnaast geldt een eis bij import van alle soorten bloembollen ten aanzien van aanhangende grond.

Volksgezondheid

10
De blootstelling van de consument aan mogelijke residuen van gewasbeschermingsmiddelen op bloembollen, die gebruikt worden als sierteeltproduct, geven geen aanleiding voor een verhoogd volksgezondheidsrisico.

11
Sporadisch worden bloembollen gegeten. Risico's voor de voedselveiligheid zijn daarbij niet uit te sluiten als bij de productie gewasbeschermingsmiddelen zijn gebruikt. Gewasbeschermingsmiddelen zijn namelijk niet beoordeeld met het oog op gebruik van bloembollen als consumptiegewas.

12
Na het telen van bloembollen kunnen residuen van gewasbeschermingsmiddelen op het perceel aanwezig blijven. De gezondheidsrisico's van deze residuen in consumptiegewassen die als volggewas worden geteeld, worden als

verwaarloosbaar beoordeeld indien het wettelijk gebruiksvoorschrift in acht wordt genomen. De naleving bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de bloembollenteelt is echter laag, waardoor het werkelijke risico hoger kan zijn.

13
Het is onvoldoende bekend welke reinigings- en desinfectiemiddelen (biociden) in de bloembollenteelt worden gebruikt, de risico's ervan kunnen daarom niet worden beoordeeld.

14
Bij het composteren van afval van met fungiciden (azolen) behandelde bollen, stengels en bladeren ontwikkelen zich stammen van schimmels zoals *Aspergillus fumigatus* met resistentie tegen deze middelen. De bestrijding van humane infecties van deze schimmel met antimycotica op basis van azolen wordt daardoor bemoeilijkt. Compostering van dergelijk afval van de bloembollenteelt levert daaraan een bijdrage en kan daarmee een gezondheidsrisico voor mensen met een verminderd afweersysteem vormen.

Adviezen risicobeoordeling bloembollenketen

Bureau Risicobeoordeling & onderzoek

Datum
30 januari 2019

Onze referentie
Trcvwa/2018/9405

1
Verkrijg beter zicht op de bestemming (veredeling, commerciële teelt, bloembollenproductie, bolbloemproductie, detailhandel, directe verkoop aan de eindgebruiker) van geïmporteerde bloembollen. Gebruik deze informatie voor het inrichten van een systeem om geïmporteerde bloembollen beter te kunnen monitoren op aanwezigheid van schadelijke organismen. Communiceer aan de sector de fytosanitaire risico's die kleven aan het importeren van bloembollen en dan met name de import van soort-herkomst-combinaties waarmee nog weinig ervaring bestaat.

2
Dring er bij beleid op aan een nultolerantie voor *Ditylenchus dipsaci* in uitgangsmateriaal te behouden en dring er bij de sector op aan om hygiënische maatregelen te blijven nemen om verspreiding van *Ditylenchus dipsaci* in de land- en tuinbouw tegen te gaan.

3
Houd inzichtelijk hoe ver *Meloidogyne chitwoodi* en *M. fallax* zijn verspreid in Nederland en dring er bij beleid en sector op aan dat verdere verspreiding van *M. chitwoodi* en *M. fallax* via uitgangsmateriaal en aanhangende grond zoveel mogelijk wordt voorkomen.

4
Voer als NVWA steekproefsgewijs controles uit op TRSV en communiceer aan de sector de risico's. Overweeg bij herhaalde vondsten in bloembollen een voorstel in te dienen bij de Europese Commissie en andere lidstaten om de EU-regelgeving voor dit virus aan te scherpen waarbij meer garanties worden gegeven dat bloembollen vrij zijn van het virus.

5
Stimuleer en ondersteun verdere initiatieven op het gebied van geïntegreerde plaagbestrijding (Integrated Pest Management of IPM), met bijzondere aandacht voor bodempathogenen, waarbij verdere vermindering van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen samen gaat met een teelt van gezonde bloembollen.

6
Bevorder de evaluatie van de toelatingsprocedure voor gewasbeschermingsmiddelen, vanwege mogelijke overschrijding van de kwaliteitseisen voor het milieu.

7
Bevorder de ontwikkeling van maatregelen op gebied van compostering van bloembollen, zodanig dat de uitgroei en verdere verspreiding van azol-resistente *Aspergillus fumigatus* wordt geminimaliseerd.

8
Bevorder de inzet van alternatieven voor het gebruik van azolen in de bloembollenteelt.

9
Onderzoek of bloembollen die worden aangeboden voor consumptie voldoen aan de wetgeving op het gebied van levensmiddelen, in het bijzonder op de aanwezigheid van residuen van gewasbeschermingsmiddelen.

10
Zet in op betere naleving van het juiste gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de bollensector, waarbij aandacht dient te zijn voor het gebruik van niet toegelaten middelen en het juiste gebruik van wel toegelaten middelen.

Bureau Risicobeoordeling & onderzoek

Datum
30 januari 2019

Onze referentie
Trcvwa/2018/9405

Erratum

Door het Ctgb ben ik op 27 februari 2019 gewezen op twee passages in de hoofdtekst die onvoldoende nauwkeurig zijn, dan wel verkeerd geïnterpreteerd kunnen worden.
Daarom heb ik beide passages verduidelijkt in de versie die op internet is gepubliceerd op 28 februari 2019.
De internetversie van 28 februari 2019 wijkt daarom af van de vastgestelde versie van 30 januari 2019 op de volgende punten:
Pag. 4 oude tekst: Voorafgaand aan de teelt worden bollen meestal behandeld door dompeling in een bad met gewasbeschermingsmiddelen en biociden.
Pag. 4 gewijzigde tekst: Voorafgaand aan de teelt worden bollen meestal behandeld door dompeling in een bad met gewasbeschermingsmiddelen ~~en biociden~~.
Pag. 18 oude tekst: Omdat onvoldoende bekend is welke reinigings- en desinfecteermiddelen (biociden) er in de bloembollenteelt worden gebruikt, kunnen de risico's ervan niet worden beoordeeld.
Pag. 18 gewijzigde tekst: Omdat onvoldoende bekend is welke ~~reinigings- en~~ desinfecteermiddelen (biociden) er in de bloembollenteelt worden gebruikt, kunnen de risico's ervan niet worden beoordeeld.
Dezelfde tekst van pag 18 is ook op identieke wijze gewijzigd in de bijlage op pag 83.
Meer informatie over de afbakening van gewasbeschermingsmiddelen en biociden binnen de landbouw is te vinden in de volgende Ctgb-beleidslijn:
https://www.ctgb.nl/documenten/collegebesluiten/2017/06/28/biociden-met-gewasbeschermingstoepassingen

Literatuur

Agrimatie, 2016. Agrimatie: informatie over de agrosector: Gewasbescherming, Dashboard gewasbescherming - Alle sectoren (versie 3 juli 2016) [Webpagina]. Wageningen Economic Research, Wageningen University & Research. Beschikbaar online: http://www.agrimatie.nl/ThemaResultaat.aspx?subpubID=2232&themaID=2275 [Geraadpleegd: 18 oktober 2018].

BuRO, 2014. Advies over de risico's van sierplanten met residu van gewasbeschermingsmiddelen voor consument en bijen. Bureau Risicobeoordeling & onderzoek, Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit, Utrecht, 5 pp. Beschikbaar online: https://www.nvwa.nl/documenten/plant/gewasbescherming/gewasbescherming/risicobeoordelingen/advies-over-de-risico-s-van-sierplanten-met-residu-van-gewasbeschermingsmiddelen-voor-consument-en-bijen

CML, 2012. Bestrijdingsmiddelen en waterkwaliteit. De Snoo G & Vijver M (eds.). Centrum voor Milieuwetenschappen, Leiden.

Ctgb, 2018a. Wanneer is een middel een gewasbeschermingsmiddel? [Webpagina]. College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden. Beschikbaar online: https://www.ctgb.nl/gewasbeschermingsmiddelen/vraag-en-antwoord/wanneer-is-een-middel-een-gewasbeschermingsmiddel [Geraadpleegd: 19 mei 2018].

Ctgb, 2018b. Is een product voor menselijke hygiëne een biocide, een medisch hulpmiddel, een geneesmiddel of cosmetica? [Webpagina]. College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden. Beschikbaar online: https://www.ctgb.nl/onderwerpen/wet--en-regelgeving/vraag-en-antwoord/is-een-product-voor-menselijke-hygiene-een-biocide-een-medisch-hulpmiddel-een-geneesmiddel-of-cosmetica [Geraadpleegd: 19 mei 2018].

De Kock M, Slootweg C, Van Aanholt H, Lemmers M, Pham K, De Boer A & Hollinger T, 2013. Begrijpen en bestrijden van bodemgebonden verspreiding van PlAMV en TVX. Praktijkonderzoek Plant & Omgeving, Wageningen University & Research, 74 pp. Beschikbaar online: https://edepot.wur.nl/302543

De Werd HAE, Van Dalfsen P & Van Kuik AJ, 2015. Ketenanalyse residu gewasbeschermingsmiddelen. Bloembollen, boomkwekerijproducten en vaste planten. Rapportnummer 2015-02. Praktijkonderzoek, Plant & Omgeving, Wageningen University & Research, Lisse, 89 pp. Beschikbaar online: http://edepot.wur.nl/335055

Deltares, 2016. Rapportage en evaluatie landelijke meetnet gewasbeschermingsmiddelen 2014. Rapport nr. 1220098-004. Deltares, Delft, 35 pp. Beschikbaar online: http://www.bestrijdingsmiddelenatlas.nl/media/21830/1220098-004-BGS-0001-DEF.pdf

Den Nijs LJMF, Brinkman H & Van der Sommen ATC, 2004. A Dutch contribution to knowledge on phytosanitary risk and host status of various crops for *Meloidogyne chitwoodi* Golden et al., 1980 and *M. fallax* Karssen, 1996: an overview. Nematology, 6, 303-312. https://doi.org/10.1163/1568541042360492

EFSA PLH Panel, 2016. Risk to plant health of Ditylenchus destructor for the EU territory. EFSA Journal, 14, 4602. https://doi.org/10.2903/j.efsa.2016.4602

EPPO, 2010. New pest records in EPPO member countries. Eppo Reporting Service, 2011/082. European and Mediterranean Plant Protection Organization. Beschikbaar online: https://gd.eppo.int/reporting/article-199

EZ, 2013. Gezonde groei, duurzame oogst. Tweede nota duurzame gewasbescherming periode 2013 tot 2023. Ministerie van Economische Zaken, Den Haag, 46 pp. Beschikbaar online: https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2013/05/14/gezonde-groei-duurzame-oogst-tweede-nota-duurzame-gewasbescherming

Gezondheidsraad, 2014. Gewasbescherming en omwonenden. Publicatienr. 2014/02. Gezondheidsraad, Den Haag, 194 pp. Beschikbaar online: https://www.gezondheidsraad.nl/documenten/adviezen/2014/01/29/gewasbescherming-en-omwonenden

Jorisputman, 2018. Dutch Tulip Vodka [Webpagina]. Jorisputman. Beschikbaar online: https://www.jorisputman.nl/projecten/dutch-tulip-vodka/ [Geraadpleegd: 3 mei 2018].

Kesbeke, 2018. Jonnie & Oos Tulpenknollen [Webpagina]. Beschikbaar online: https://www.kesbeke-online.nl/winkel/jonnie-oos-tulpenknollen-2/ [Geraadpleegd: 19 mei 2018].

Luttik R, 2018. Sequential and simultaneous use of plant protection products with a focus on aquatic risk assessment. (Rapport in opdracht van Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit). 58 pp.

nVWA, 2011. Fytosanitaire signalering 2010. Nieuwe Voedsel- en Warenautoriteit, Wageningen, 156 pp. Beschikbaar online: https://www.nvwa.nl/documenten/plant/fytosanitair/fytosanitair/inspectieresultaten/fytosanitaire-signalering-2010

NVWA, 2012. Rapport fytosanitaire signaleringen 2011. Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit, Utrecht, 133 pp. Beschikbaar online: https://www.nvwa.nl/onderwerpen/fytosanitaire-signalering/documenten/plant/fytosanitair/fytosanitair/inspectieresultaten/fytosanitaire-signalering-2011

NVWA, 2014. Rapport fytosanitaire signaleringen 2013. Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit, Utrecht, 122 pp. Beschikbaar online: https://www.nvwa.nl/onderwerpen/fytosanitaire-signalering/documenten/plant/fytosanitair/fytosanitair/inspectieresultaten/fytosanitaire-signalering-2013

NVWA, 2015a. Rapport fytosanitaire signaleringen 2014. Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit, Utrecht, 155 pp. Beschikbaar online: https://www.nvwa.nl/onderwerpen/fytosanitaire-signalering/documenten/plant/fytosanitair/fytosanitair/inspectieresultaten/fytosanitaire-signalering-2014

NVWA, 2015b. Basisnormen Nederland voor bloembollen. Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit, Utrecht, 58 pp. Beschikbaar online: https://www.nvwa.nl/documenten/export/fytosanitair/landeneisen/bloembollen/nederland-bloembollen-basisnormen

NVWA, 2015c. Rapportage gewasbescherming nalevingsindicatie bloembollen 2014. Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit, Utrecht, 14 pp. Beschikbaar online: https://www.nvwa.nl/onderwerpen/gewasbescherming/documenten/plant

/gewasbescherming/gewasbescherming/publicaties/gewasbescherming-nalevingsindicatie-bloembollen-rapportage-2014

NVWA, 2016. Rapport fytosanitaire signaleringen 2015. Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit, Utrecht, 119 pp. Beschikbaar online: https://www.nvwa.nl/onderwerpen/fytosanitaire-signalering/documenten/plant/fytosanitair/fytosanitair/inspectieresultaten/rapport-fytosanitaire-signaleringen-2015

NVWA, 2017a. Monitoring ziekten, plagen & onkruiden. Rapportage van ontwikkelingen 2009-2016. Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit, Utrecht, 116 pp. Beschikbaar online: https://www.nvwa.nl/documenten/plant/gewasbescherming/gewasbescherming/publicaties/rapportage-monitoring-ziekten-plagen-en-onkruiden-voor-de-periode-2009-2016

NVWA, 2017b. Rapport fytosanitaire signaleringen 2016. Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit, Utrecht, 127 pp. Beschikbaar online: https://www.nvwa.nl/onderwerpen/fytosanitaire-signalering/documenten/plant/fytosanitair/fytosanitair/inspectieresultaten/rapport-fytosanitaire-signaleringen-2016

NVWA, 2018. Rapport fytosanitaire signaleringen 2017. Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit, Utrecht, 117 pp. Beschikbaar online: https://www.nvwa.nl/onderwerpen/fytosanitaire-signalering/documenten/plant/fytosanitair/fytosanitair/inspectieresultaten/rapport-fytosanitaire-signaleringen-2017

PBL, 2012. Evaluatie van de nota duurzame gewasbescherming. PBL-publicatienummer 500158001. Planbureau voor de Leefomgeving, Den Haag, 124 pp. Beschikbaar online: http://www.pbl.nl/sites/default/files/cms/publicaties/PBL2012-evaluatie-duurzame-gewasbescherming-500158001_0.pdf

PD, 2010. Pest report *Plantago asiatica mosaic virus* on *Lilium* spp. Plantenziektekundige Dienst, 2 pp. Beschikbaar online: http://145.12.37.103/txmpub/files/?p_file_id=2001424

RIVM, 2018. Gezondheidsverkenning omwonenden van landbouwpercelen. Rapport 2018-0068. Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, Bilthoven, 200 pp. Beschikbaar online: https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2018-0068.pdf

Tweede Kamer, 2017. Kamerstukken II 2016/17, 27858, 396. Beschikbaar online: https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-27858-396.html

Tweede Kamer, 2018. Kamerstukken II 2017/18, 27858, 418. Beschikbaar online: https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-27858-418.html

Verweij PE, Snelders E, Kema GH, Mellado E & Melchers WJ, 2009. Azole resistance in Aspergillus fumigatus: a side effect of environmental fungicide use? The Lancet Infectious Diseases, 9, 789-795. https://doi.org/10.1016/S1473-3099(09)70265-8

Tulpen

okt 2020 ?
18-dec
8-jan
26-feb
3-mrt
23-3-2021 (hoog)
25-mrt
31-3-2021(hoog)

19-apr

28 april,chemiche stank, bouwvakkers & Polen stoppen
30 april melding ontbreken sanitaire voorziening
begin mei chemisch toilet geplaatst
7-mei
12-mei
20 mei, sproeier hoge stand
28-mei
31 mei, chemische stank, bouwvakkers stoppen

3-jun

10-jun
12-jun
14 juni harde wind
15-jun
16-jun
17 juni (geluidsoverlast, 5 uur ochtend)
23-jun
2 juli met wingsprayer

Tulpen zijn gerooid, veld ligt braak

26 aug braakliggend tulpen wordt 3x gespoten.
26/8 t/m 2-9 stinkt enorm, stank hangt een hele week

Lelies

lelies, vanaf Lhee 12 t/m zandpad
9 april gepoot!!
13 april geen wingpr,
19km p/u, teerachtige stank
24-apr

1-mei
7-mei
12-mei
20-mei
28-mei

2-jun

8-jun

14-jun

19-jun

3 juli met wingsprayer

8-jul
23-jul
29 juli harde wind

5-aug

12 aug zonder wingsprayer
14 aug zonder wingsprayer

18 aug harde wind
23 aug wingsprayer

31 aug, harde wind (NW)

2-sep

Gladiolen	**Lhee achterom** **2 jarige lelies**	**Aardappelen** **Zuidenweg**	**Mais** Lhee 12-15
23 april ?? Onzeker			
			17-mei
8-jun			
			15-jun
19-jun			**Esweg** 23-jun
2-jul			
5-jul 16-jul			
30-jul	30-jul 4 aug harde wind		
5-aug	11 aug (heel kort)		
	15 aug vogels		
	18-aug	18-aug	

1 sept, windstil

Date : 17-12-2021 16:26:05
From : "Janny Peltjes" @hlbbv.nl
To : " .nl" .nl, @ziggo.nl" @ziggo.nl, @hotmail.com, " nl"' .nl, nl" nl, " @gmail.com" @gmail.com, " @agrifirm.com)"' @agrifirm.com, " @hotmail.com"' @hotmail.com, @kpnmail.nl" @kpnmail.nl, " nl"' nl, .nl" .nl, nl" nl, @kavb.nl" @kavb.nl, " @gmail.com" @gmail.com, " @hlbbv.nl, " @hlbbv.nl, .nl" .nl, .nl" .nl, " .nl, " @gemeentewesterveld.nl, @drenthe.nl, @drenthe.nl, " @wdodelta.nl
Subject : schot in de toekenning
Attachment : Persbericht_kickoff_praktijkprogrammaGWB_metquoteLNV.concept.docx;

Beste allen,

Bijgaand persbericht ontving ik van waarin ook het programma Duurzame bollenteelt wordt genoemd, en die ik jullie niet wil onthouden. Voorzichtigheidshalve even onder voorbehoud want definitieve beschikking is er nog niet maar ik heb gisteren laat in de middag contact gehad met LNV waarbij nu letterlijk de laatste puntjes op de i worden gezet en we hopelijk snel een toekenning mogen verwachten. De staatsteuntoets is succesvol afgerond. We hopen uiteraard ook dat de financien snel volgen voor het eind van het jaar. LNV zet daar zeker op in.
Al met al een mooie opsteker en motivator om de volgende stappen te zetten in dit mooie programma !
Mvg, Janny

Janny Peltjes
CEO HLB Group

T 0031(0)593582828
M 0031(0)6
www.hlbbv.nl
www.degroenevlieg.nl
www.nmi-agro.nl
www.agrocares.com
www.cleardetections.com
www.earsppm.com

[KOP] LTO en LVN gaat met praktijkprogramma weerbaar telen versnellen

[PERSBERICHT] In de maand december 2021 is de financiering van het praktijkprogramma 'weerbaarheid in de praktijk' als onderdeel van het Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 definitief geworden. Het programma wordt middels een cofinanciering van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit mogelijk gemaakt. Diverse pilotprojecten vormen de bouwstenen van het programma, met als uitgangspunt de teler.

Het Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 is in 2020 vastgesteld. Met als doel om partners uit bedrijfsleven, overheid en maatschappij samen te laten werken aan weerbare plant- en teeltsystemen, de verbinding tussen land- en tuinbouw en natuur en het terugdringen van emissies en residuen van gewasbeschermingsmiddelen. Om deze doelen te halen, is het praktijkprogramma "weerbaarheid in de praktijk" ontwikkeld. Susanne Sütterlin (Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit): 'We hebben een behoorlijke uitdaging om gewassen op een duurzame en verantwoorde wijze te produceren. Dit praktijkprogramma vormt een centrale bouwsteen in het Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030. In het programma staat de teler centraal, zodat we ideeën uit de praktijk kunnen omarmen en de transitie kunnen versnellen.'

CONCEPT

De teler centraal

Het programma richt zich op het faciliteren en begeleiden van telers in de transitie naar weerbaar telen. Joris Baecke (Portefeuillehouder Gezonde Planten van LTO Nederland): 'De plantaardige sectoren staan voor gigantische uitdagingen. Om onze teeltsystemen toekomstbestendig te maken en eventuele knelpunten op te lossen, hebben we de juiste bouwstenen nodig. Met dit programma en de bijbehorende pilots zetten we de teler centraal. Het is een gezamenlijke en pro-actieve manier om de transitie in gang te zetten.''

Vertaling praktijkprogramma

De kern van het gelanceerde praktijkprogramma 'weerbaarheid in de praktijk' is versnelling van doorontwikkeling en toepassing van bouwstenen voor weerbare, nagenoeg emissieloze teeltsystemen in de praktijk. Annemarie Breukers (Specialist Gezonde Planten bij LTO Nederland): 'We hebben een grote verantwoordelijkheid en die willen we ook nemen. Daarnaast willen we die gereedschapskist van de ondernemer gevuld houden. De doelen van het uitvoeringsprogramma moeten op het erf van de boer en tuinder vormgegeven gaan worden. Het praktijkprogramma richt zich op die transitie, maar wel in samenhang met de uitdagingen van vandaag en morgen. Ondernemers hebben steeds meer moeite om met de huidige maatregelen en middelen hun gewas gezond te houden. Een goede balans tussen korte en lange termijn is daarom belangrijk, ook daarvoor blijft LTO zich inzetten.'

Platform voor sectorale en regionale pilots

Van nieuwe toepassingstechnieken tot alternatieve teeltconcepten en gewasbeschermingsstrategieën: er is veel nodig om weerbare plant- en teeltsystemen te realiseren. Vanuit het principe “de teler centraal” vormen de sectorale en regionale pilots de belangrijkste bouwstenen in dit programma. Belangrijke criteria zijn duurzaamheid, haalbaarheid en betaalbaarheid. De partners werken inhoudelijk samen vanuit de ambitie en overtuiging dat hierdoor meerwaarde voor de sectoren wordt gecreëerd.

Noot voor de redactie:

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met [redacted]@xs4all.nl of +31 (0) 6 [redacted]

Overzicht van de pilots

In pilots binnen het praktijkprogramma werken we aan haalbare en betekenisvolle stappen in weerbare teeltsystemen. De uitvoerende organisaties zijn LTO Nederland, Glastuinbouw Nederland, Royal Cosun, KAVB en NFO.

Pilot 1: Precisie Gewasbescherming Glastuinbouw

Vind je het ook tijd worden voor nieuwe toepassingstechnieken voor chemische en biologische middelen in de glastuinbouw? Het doel van deze pilot is het ontwikkelen, testen en demonstreren van nieuwe en/of verbeterde toepassingstechnieken en te komen tot precisie toepassing van de gewasbescherming in de glastuinbouw.

CONCEPT

Pilot 2: Kas als Ecosysteem (KaEco)

Bent je bezig met de ontwikkeling van ondergrondse en bovengrondse ecosystemen in de circulaire kas? Het doel van deze pilot betreft verdere opbouw, toepassing en implementatie van het ondergrondse en bovengrondse ecosysteem. De nadruk in de pilot ligt op de bovenste loop van het IPM-schema: Preventie – Monitoring – Besluit nemen - Niet-chemische methoden - Leren en optimaliseren.

Pilot 3: Toekomstgerichte onkruidbestrijding in suikerbieten en cichorei

Het doel is om het teeltperspectief te borgen door oplossingen te bieden voor uitdagingen in onkruidbeheersing. Om stappen te zetten naar weerbare en nagenoeg emissieloze teeltsystemen in de praktijk. Deze pilot draagt bij aan het realiseren van een systeemdoorbraak waarbij geïntegreerde onkruidbeheersing gemeengoed wordt en de afhankelijkheid en inzet van herbiciden vermindert. Wil je mee ontwikkelen, testen en kennis delen? Informeer naar de mogelijkheden!

Pilot 4: duurzame bollenteelt in Drenthe

Heb jij als teler de overeenkomst gewasbeschermingsmiddelen van 24 februari 2020 getekend? Dan kan deze pilot zorgen voor verbinding met omwonende, nieuwe kennis en middelen voor een betere bedrijfsvoering en sluit aan bij het uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 waarin de agrarische ondernemer centraal staat. Dit programma is dan ook in nauw overleg met de betrokken telers tot stand gekomen.

Pilot 5: Duurzame teelt van Tulp en bijgoed

Ben jij bezig met de transitie van reguliere teelt naar duurzame of biologische teelt? En heb

je het gevoel nog te afhankelijk te zijn van chemische gewasbeschermingsmiddelen? Het doel van deze pilot is om meer innovatieve producten en technieken te ontdekken en te implementeren die meer zekerheid en robuustheid aan het systeem geven.

Pilot 6: nieuwe duurzame gewasbeschermingsstrategieën in de fruitteeltsector
Als fruitteler minder afhankelijk worden van chemische middelen en milieubelasting? In deze pilot zet je samen met andere uit de fruitteeltsector verdere stappen in het verduurzamen van de gewasbescherming door inzet van IPM, laagrisico stoffen en weerbare rassen. En geef een impuls draag bij aan de doorbraak in de huidige zoektocht van telers naar nieuwe gewasbeschermingsstrategieën.

Pilot 7: aanpak emissie van gewasbeschermingsmiddelen in fruitteeltsector
Heb jij vorig jaar ook fors geïnvesteerd in spuitdrift reducerende technieken en maatregelen? Dan heb je resultaten geboekt maar hebt je alsnog een opgave om het doel van nagenoeg geen emissie van het uitvoeringsprogramma (UP)toekomstvisie gewasbescherming 2030 te realiseren. Om dit doel te bereiken is het noodzakelijk dat meer innovatieve technieken (en maatregelen) beschikbaar komen voor de ondernemers. Via deze pilot willen we dit samen bewerkstelligen.

Pilot 8: Plan van aanpak IPM Glyfosaat 2020-2022
Werk mee aan de zoektocht naar en de toepassing van alternatieven voor het gebruik van Glyfosaat in graslandbeheer en het onderwerken van groenbemester en vanggewas. In 2022 werken we volgens het IPM stappenplan. Het IPM stappenplan is dan geactualiseerd op basis van praktijkervaring en -demonstratie in deze netwerken.

CONCEPT

Pilot 9: ontwikkeling duurzame teelt consumptieaardappelen in ketenperspectief
Zie jij het ook als een opgave op de om de komende jaren minder afhankelijk te worden van gewasbeschermingsmiddelen voor de teelt van kwalitatief hoogwaardige aardappelen. Kijk in deze pilot mee naar het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en hoe deze nu met name ingezet worden voor de bestrijding en beheersing van schimmels. De basis hierbij is het toepassen van nieuwe resistente rassen en het uitgaan van de eindgebruiker van de fritesaardappelen (fastfoodketen) voor het produceren van duurzame frites**.**

Pilot 10: weerbaar telen bomen, vaste planten en zomerbloemen
Ben jij er klaar voor om met jouw medewerkers invulling te gaan geven aan de ambitie plantgezondheid? En jouw teelt weerbaar maken en voldoen aan de toekomstvisie gewasbescherming voor 2030? Samen bieden we het hoofd aan onkruiden, ziekte en plagen en beantwoorden we vragen. In subgroepen wordt kennis gedeeld en bieden experts input. Samen voor verbetering van de sector.

Pilot 11: Emissiebeperking door datagedreven gewasbescherming
Houdt het ontbreken van beschikbare technieken en maateregelen voor emissie vermindering jou tegen om te verduurzamen? Deze pilot zorgt voor samenwerking tussen een aantal partijen die innovatie stimuleren die leidt tot minder emissie van gewasbeschermingsmiddelen. Zo versnellen we de doorontwikkeling en de toename van beschikbare technieken en maatregelen.

Pilot 12: Preiteelt: systeemverandering & grondwaterbeschermingsgebieden
Heb jij moeite om jouw teelt GWBG rendabel en weerbaar te houden tegen ziekten en plagen? Deze pilot is een onderdeel van de zoektocht in de praktijk om systeemdoorbraken te realiseren. Neem deel zodat we concrete handelingsperspectieven voor verduurzaming van de teelt aan de sector kunnen aanbieden.

Pilot 13: Bestrijding bonenvlieg
Heeft jouw teelt last van de grootste bedreiging namelijk de bonenvlieg? Sinds 2020 is het middel Chloorpyrifos dat noodzakelijk is om de bonenvlieg te bestrijden verboden. De opzet van deze pilot is tot stand gekomen in nauw overleg met de telers en adviseurs van de Stichting TOG en zij willen in deze pilot systeemdoorbraken bewerkstelligen. Het hogere doel is ook om de druk van de bonenvlieg over het algemeen te verlagen door een sluitende strategie.

CONCEPT

Date : 30-8-2021 10:59:28
From : '[redacted]@drenthe.nl
To : '[redacted]@drenthe.nl, "Henk Jumelet"[redacted]@drenthe.nl,[redacted]@drenthe.nl
Subject : Ter info: mail bezorgde bewoners Midden-Drenthe in gesprek met Jetta

Nog even ter info: dit is de mail van de bewoners uit Midden-Drenthe. Handig voor gesprek met Jetta straks.

Groet,
[redacted]

Van[redacted]@gmail.com>
Verzonden: dinsdag 24 augustus 2021 16:21
Aan:[redacted]drenthe.nl>
CC:[redacted]@drentsparlement[redacted]@middendrenthe.nl;[redacted]@middendrenthe.nl>;[redacted]@nmfdrenthe.nl
Onderwerp: Gesprek inwoners overlast bollenteelt voor 1 oktober.

Aan: de commissaris van de Koning mevrouw Jetta Klijnsma.

Geachte Mw. Klijnsma,

Betreft overlast van bollenteelt in Midden-Drenthe

De provincie gaat in Westerveld de pilot Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe starten om het middelengebruik terug te dringen en daarmee de overlast te beperken. U heeft in de Statenvergadering van 7 juli toegezegd in gesprek te willen met inwoners die overlast ondervinden van de bollenteelt en zich zorgen maken over de invloed van de teelt op de natuurgebieden.
Voordat de pilot start wilt u geïnformeerd worden door bezorgde inwoners.

In Midden-Drenthe is ook bollenteelt, in 2019 ruim 1.200 ha. En ook hier speelt overlast en hebben omwonenden zorgen over hun gezondheid. Meerdere inwoners hebben afgelopen jaren diverse malen hun zorgen aangekaart, bij de telers zelf, bij de gemeente Midden-Drenthe en bij de provincie.
Deze bezorgde inwoners van Midden-Drenthe willen graag gebruik maken van uw uitnodiging voor gesprek.
Namens hen verzoeken wij u om een afspraak op korte termijn, zodat u hun zorgen kunt betrekken bij de opzet en de uitvoering van de pilot.

Graag zien we uw reactie tegemoet,

Met vriendelijke groet,
Namens de werkgroep 'Schone Bollenteelt Midden-Drenthe'

[redacted]
06[redacted]

Met vriendelijke groet

[redacted]
059[redacted]
06[redacted]

Memo POHO VTH	provincie Drenthe
Gedeputeerde	Jumelet en Kuipers
Afschrift	
Datum	26 mei 2021
Poho datum	31 mei 2021
Opsteller	
Afgestemd met	
Onderwerp	Voortgang en Communicatie Duurzame Bollenteelt
Doel memo	☒Ter discussie ☐Ter informatie
Bijlage	Deelnemers en bezetting
Naar GS	nee

Advies/Vraag
Bespreken inhoud van deze Memo.

1. Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe
De aanvraag voor de pilot ligt bij LNV. Alle signalen inclusief DG staan op groen, dus beleidsinhoudelijk en bestuurlijk geen beletselen.
Echter in de routing van procedures en geldstromen vraagt de behandeling nog enige tijd. Met name het traject Staatssteun.

2. Governance, zie bijlage Deelnemers en bezetting
De Stuurgroep
Toezicht, visie, richting, advies: voorzitter Provincie, komt 1 x per jaar, eind september bij elkaar.
Het Programma Team
Monitoring, voortgang, realiseren doelstelling, bijsturing: voorzitter Provincie, komt 4x per jaar bij elkaar; We hebben inmiddels een eerste bijeenkomst gehad, een volgende staat gepland in juli en september.
De projectgroep onderzoek en middelen en onderzoekscommissie
Opzet onderzoek en bijsturing, uitvoering onderzoek en middelenpakket: trekker HLB, zij zijn al van start gegaan met een aantal projecten.
De projectgroep communicatie
Opzet en Uitvoeringvoering communicatie, trekker Provincie Drenthe. Uit de eerste bespreking komt het volgende:

3. Communicatie voorstel
Voor de korte termijn werken we aan een communicatieplan en een nieuwsbrief.
De wens van de deelnemende partijen is zo snel mogelijk een nieuwsbrief uit te laten gaan, zodat we proactief in dit project acteren. Dus ook al is er nog geen officieel bericht van LNV, laten weten dat de telers samen met HLB al van start zijn gegaan om in de projectperiode zoveel mogelijk stappen te kunnen zetten.
In het communicatieplan beschrijven we in grove lijnen de volgende zaken:

a) Speelveld in kaart: welke dillema's, actoren en belangen spelen een rol?
b) Hoe we de communicatielijn telers die deelnemen aan de proeven en direct omwonenden willen vormgeven
c) Hoe we de communicatielijn telers en omwonenden over bollenteelt in de buurt van bewoning willen vormgeven

d) Hoe we de communicatielijn telers en inwoners in het algemeen willen vormgeven.
e) Routekaart communicatie: hoe werken we in de communicatie met alle partijen samen, wie gaat waarover
f) Inzet mogelijke communicatiemiddelen, zoals nieuwsbrief, website en bijeenkomsten, kijkdagen etc. Hoe om te gaan met social-media voor berichtgeving over de dagelijkse actualiteit binnen de proeven en onderzoeken
g) Een herkenbare stijl met eigen beeldmerk/ logo, onafhankelijk van (een van) de organisatielogo's.

Het communicatieplan is richtinggevend, maar kan naar aanleiding van gesprekken met deelnemende partijen, inwoners en telers aangepast worden.

Tenslotte

4. Vragen aan de gedeputeerden

1. Op korte termijn / voor de zomer/ zoals toegezegd een BO met M=W plannen.
2. Eveneens de betrokken en bezorgde bewoners NoordLheederes en omgeving, naast het beantwoorden van de brief dd 21 mei jl., uitnodigen voor een gesprek. LNV heeft deze brief ook ontvangen en ambtelijk verzoek is om beantwoording af te stemmen.
3. Mede om antwoord te kunnen geven op het verzoek onderzoek te doen naar de mogelijkheden vanuit de ruimtelijke ordening, [redacted] hiervoor te benaderen en het antwoord te geven in de vorm van fact finding. Dit ook in afstemming met onze collega's RO. Hier zou dan in september een start mee kunnen worden gemaakt.
4. Grote oploop organiseren om omwonenden te horen. Dit onder leiding van …?
5. Hoe en waarover willen gedeputeerden geïnformeerd worden.
6. Wat nog nodig voor de vergadering PS 2 juni en cie OGB 16 juni

provinciehuis Westerbrink 1, Assen
postadres Postbus 122, 9400 AC Assen

www.drenthe.nl
0592 - 36 55 55

provincie Drenthe

Aan:
de dames R. Zuiker en
A.M. Kleine Deters

(i.a.a. de overige Statenleden)

Assen, 11 mei 2021
Ons kenmerk 19/5.7/2021000735
Behandeld door team 3P (0592) 36 55 55
Onderwerp: Beantwoording schriftelijke vragen ex artikel 41 Reglement van orde over de pilot Duurzame bollenteelt en gewasbescherming

Geachte dames Zuiker en Kleine Deters,

In uw brief van 16 april 2021 stelde u een aantal vragen over de pilot Duurzame bollenteelt en gewasbescherming. Deze vragen beantwoorden wij als volgt.

Vraag 1
Waarom kan er niet meer duidelijkheid worden gegeven rondom de inhoud van de pilot?

Antwoord 1
Ten tijde van het voorbereiden en bespreken van de inhoud van een subsidieaanvraag, in dit geval de Pilot Duurzame bollenteelt en gewasbescherming bij het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV), is de specifieke inhoud nog niet openbaar.

Vraag 2
Waarom is Meten = Weten niet betrokken bij de opzet van de pilot?

Antwoord 2
In het rapport 'Uitgesproken' (waar uw vierde vraag betrekking op heeft) wordt aangegeven dat telers en omwonenden dusdanig gepolariseerd zijn, dat de verschillende overheden als eerste aan zet zijn. Zowel geïnterviewde telers als omwonenden geven aan dat de controverses niet makkelijk op te lossen zijn door zelf met elkaar in gesprek te gaan. Vanwege deze polarisatie zijn geen (georganiseerde) omwonenden betrokken bij de opzet van de pilot.

De pilot is vormgegeven met de verschillende betrokken partners.

Vraag 3
Wat is de stand van zaken van de pilot?

Antwoord 3
De aanvraag ligt ter beoordeling bij het Ministerie van LNV. De minister heeft in een Kamerbrief d.d. 13 april 2021 de komst van de pilot toegezegd. Wij hebben inmiddels besloten voor de uitvoering € 100.000,-- beschikbaar te stellen. U heeft hierover een brief met de aanvraag ontvangen op 28 april 2021.

Vraag 4
In de brief wordt ook het rapport Uitgesproken genoemd. Worden de uitkomsten genoemd in dit rapport meegenomen in de opdracht van de pilot? Zo ja hoe?

Antwoord 4
Het rapport Uitgesproken is het resultaat van de gesprekken die zijn gevoerd met verschillende betrokkenen bij de bollenteelt. Citaat:
"Als het gaat om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen is er brede zorg bij zowel telers als bij al dan niet georganiseerde omwonenden. Bij de één zorg over gezondheid, biodiversiteit, landschap, natuur, bij de ander over het voortbestaan van het eigen bedrijf en bij allen zorg over de verdeeldheid, als gevolg daarvan, tussen de verschillende groepen in de eigen gemeenschap."
"De opvattingen van telers en omwonenden over intensieve teelten en in het bijzonder over het risico van gewasbeschermingsmiddelen voor gezondheid en biodiversiteit lopen sterk uiteen. Ook voor de verschillende groepen omwonenden onderling."

De bevindingen uit het rapport Uitgesproken hebben de minister van LNV mede doen besluiten in het kader van het uitvoeringsprogramma Toekomstvisie gewasbescherming 2030 een regionaal pilotproject in de provincie Drenthe op te zetten. De dialoog tussen telers en omwonenden is voorts opgenomen als één van de drie opgaven van de pilot:

- *kennis ontwikkelen die moet leiden tot een fundamentele verbetering in de verduurzaming van de lelieteelt;*
- *bevorderen van de dialoog tussen de telers en omwonenden, zodat een open gesprek ontstaat en begrip voor elkaars situatie;*
- *toelating van een middelenpakket dat een lagere milieubelasting heeft dan de huidige toegestane middelen bij de teelt van lelies.*

In de dialoog worden drie communicatielijnen onderscheiden:
- *de lijn tussen telers die deelnemen aan de proeven en direct omwonenden;*
- *de lijn tussen telers en omwonenden over bollenteelt in de buurt van bewoning;*
- *de lijn tussen telers en inwoners in het algemeen.*

Met deze regionale pilot zijn wij van mening hierin een belangrijke stap te zetten.

Vraag 5
Zo nee, waarom niet?

Antwoord 5
Niet van toepassing; zie de beantwoording op vraag 4.

Vraag 6
Waarom is de opdracht zo beperkt opgezet?
Vele omwonenden hebben zich verenigd in de groep Meten = Weten. Binnen Weten = Weten is veel kennis opgebouwd over deze thematiek.

Antwoord 6
Zie de antwoorden op de vragen 2 en 4.

Vraag 7
Waarom wordt Meten = Weten niet genoemd als gesprekspartner?

Antwoord 7
Meten = Weten vertegenwoordigt omwonenden/inwoners van Westerveld en mogelijk nog breder dan onze provincie. Met de drie uitgezette communicatielijnen, die nog verdere invulling behoeven, beogen wij breed in gesprek te gaan, waaronder ook met Meten = Weten. Zie verder de antwoorden op de vragen 2 en 4.

Vraag 8
Omwonenden is te beperkt De problematiek rondom lelieteelt treft meer mensen dan alleen de omwonenden. Waarom is de opdracht beperkt tot omwonenden als gesprekspartner.

Antwoord 8
Zie ook het antwoord op vraag 4. In de dialoog van de pilot worden drie communicatielijnen onderscheiden:

- *de lijn tussen telers die deelnemen aan de proeven en direct omwonenden;*
- *de lijn tussen telers en omwonenden over bollenteelt in de buurt van bewoning;*
- *de lijn tussen telers en inwoners in het algemeen.*

Vraag 9
Wij ontvangen graag een copy van de opdracht en de concepttekst van de pilot

Antwoord 9
Deze heeft u ontvangen als bijlage bij onze brief over de pilot d.d. 28 april 2021.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Drenthe,

, voorzitter

, secretaris

[redacted]/coll.

Secretariaat: Tolweg 18
7991 TC Dwingeloo
Tel: 0521 592297
metenwetenwesterveld@gmail.com
www.metenweten.com

Aan: Commissaris van de Koning, mevrouw Klijnsma
Cc: leden Provinciale Staten

Dwingeloo, 9 december 2021

Geachte mevrouw Klijnsma,

Ondanks de vele gesprekken die de Commissaris van de Koning, mevrouw Klijnsma, heeft gevoerd met M=W en verschillende andere bewonersgroepen is het niet gelukt om een wezenlijke verandering aan te brengen in het tweede spoor van de Pilot voor de Bollenteelt in Westerveld. Dus blijft alles zoals het was: er wordt gestreefd naar betere communicatie tussen omwonenden en bollentelers, alsof communicatie iets kan oplossen.

Terwijl de aanleiding voor het Ministerie van LNV voor deze Pilot was: de overlast die omwonenden ervaren van een zich alsmaar uitbreidende bollenteelt. In plaats van daar oplossingen voor te zoeken - zoals die in het rapport 'Uitgesproken' van Martha Buitenkamp en Marga Kool, worden samengevat in hun conclusie: de Overheid is aan zet! - kiest de Overheid, middels de CvdK opnieuw voor de doodlopende weg van proberen de communicatie tussen burger en teler te verbeteren.

In de rapportage van de CvdK zien wij geen enkele aanzet tot een oplossing van de daar gesignaleerde problemen. De overheid blijkt niet de bereidheid te hebben met de burgers open in gesprek te gaan om te zoeken naar oplossingen. De overheden geven bij voorbaat aan zich gebonden te voelen aan politieke afspraken[1] om geen maatregelen te nemen. Ze geven aan dat ze geen mogelijkheden kunnen bieden om deze teelten middels ruimtelijke ordening te reguleren. Er zou geen draagvlak voor zijn in de landbouwsector. Die ruimtelijke instrumenten zijn er wel, - deels bevoegdheden, deels zelfs verplichtingen van de overheid – maar de overheid wil die niet nakomen.

De rapportage van de CvdK is op dit moment duidelijk; de gezondheid van de inwoners en de aantasting van de natuur worden ondergeschikt gemaakt aan draagvlak in de landbouwsector.

[1] Coalitieakkoord Provincie Drenthe: De landbouwsector geven we de ruimte om zich toekomstgericht te ontwikkelen. Vanuit de provincie worden geen extra regels bovenop de landelijke regels opgelegd.

Maatschappelijk gezien is het beschamend dat zelfs na twintig jaar praten over dit dossier, het voor kan komen dat een teler er voor kiest om pioenrozen te kweken op nog geen twintig meter afstand van de lagere school in Diever. Ondanks de vele verzoeken van verontruste omwonenden doet de overheid geen enkele poging om deze teler op andere gedachten te brengen. Ook de bollensector zelf laat zich niet horen. Waarschijnlijk is hun standpunt dat wat er in Diever gebeurt volkomen legaal is, hoe verwerpelijk het moreel gezien ook is om de gezondheid van zulke jonge kinderen in gevaar te brengen.

Daarom doen we een dringend beroep op de Commissaris van de Koning om een dialoog op gang te brengen tussen de overheid en de burgers, waaronder de telers, die uitgaat van de problematiek zoals geschetst in 'Uitgesproken'.

Met vriendelijke groet,
Namens het bestuur van Meten = Weten

Rob Chrispijn
voorzitter

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

HLB B.V.
t.a.v. J.E.G. Peltjes
Kampsweg 27
9418PD Wijster

Directoraat-generaal Agro
Directie Plantaardige Agroketens en Voedselkwaliteit

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001858272854000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/lnv

Behandeld door
[redacted]

T 070 [redacted]
[redacted]@minlnv.nl

Ons kenmerk
DGA*PAV / 21301801

Uw kenmerk

Bijlage(n)
1 Controleprotocol

Datum 15 december 2021
Betreft Subsidiebeschikking Programma Duurzame bollenteelt in Drenthe, verplichtingennummer: 1400012291.

Geachte mevrouw Peltjes,

1. Aanvraag

Op 26 april 2021 ontving ik per e-mail uw brief van 26 april 2021, een bevestiging en nadere uitwerking van uw aanvraag van 9 maart 2021 waarin u subsidie aanvraagt voor het programma 'Duurzame bollenteelt in Drenthe'. U heeft daarbij een programmaplan en begroting aan mij overgelegd.

Reeds op 9 maart 2021 is in de Stuurgroep uitvoeringsprogramma toekomstvisie Gewasbescherming 2030 het jaarprogramma 2021 met het ministerie van LNV besproken waarin het opzetten van de pilots en onderhavig praktijkprogramma duurzame bollenteelt in Drenthe ook zijn benoemd en waarin ook duidelijk aan het ministerie van LNV een subsidie wordt gevraagd voor de jaren 2021-2025.

U voert de activiteiten waarvoor u subsidie hebt aangevraagd uit in samenwerking met De Koninklijke Algemene Vereeniging voor Bloembollencultuur, Waterschap Drents Overijsselse Delta (WDODelta_, Agrifirm, CAV Agrotheek, WPA Robertus Alb. Groot, en de bloembollentelers die het convenant met de gemeente Westerveld hebben ondertekend. Dit betreft feitelijk een samenwerkingsverband; ik beschouw Hilbrands Laboratorium B.V. research and consultancy in agriculture (hierna HLB) als penvoerder van dit samenwerkingsverband en als subsidieontvanger voor deze subsidieaanvraag.

1.1 Beoordeling van uw aanvraag

De subsidie voor dit programma heeft u aangevraagd in het kader van het Uitvoeringsprogramma van de toekomstvisie gewasbescherming 2030 (hierna; UP). De strategische doelen zijn 1) ontwikkelen van weerbare planten en teeltsystemen, 2) verbinden van landbouw en natuur, 3) nagenoeg zonder emissies naar het milieu. Dat vraagt een grote verandering in de teelt van gewassen. Met de betrokken partijen zijn in het UP afspraken gemaakt over de

acties die nodig zijn om de doelen te bereiken, waaronder het opzetten van 'pilots' in de praktijk. Het initiatief hiervoor ligt bij de private partijen die betrokken zijn bij het UP. Deze pilots hebben een experimenteel karakter en worden uitgevoerd op en rond agrarische bedrijven met als doel om vanuit de praktijk innovaties te initiëren en te verspreiden onder telers. Het gaat om ideeën te generen en kennis te delen vanuit de praktijk en samen met deskundigen onderzoekers en adviseurs te ontwikkelen en te verspreiden. Hiermee wordt mede invulling gegeven aan de F2F strategie van de Europese commissie. Het programma Duurzame bollenteelt is één van de 'pilots' die als acties in het UP zijn opgenomen. De gevraagde subsidie in dit programma draagt bij aan het ontwikkelen en toetsen van maatregelen die de behoefte aan gewasbeschermingsmiddelen in de teelt bloembollen van bloembollen verminderen, waarbij een maatschappelijke dialoog wordt gestart met omwonenden van percelen met een teelt van bloembollen.

Het programma richt zich op pijlers: (i) praktijkonderzoek naar aangrijpingspunten om luis, virus, schimmels en onkruidbestrijding te bestrijden met weerbare planten in een weerbaar teeltsysteem; (ii) het aangaan van een dialoog tussen telers en omwonenden van agrarische percelen met als oogmerk een maatschappelijk draagvlak voor de teelt en de richting van de verduurzaming; (iii) Praktijkonderzoek naar effectieve middelen met een lagere milieubelasting.

1.2 Europeesrechtelijke aspecten
Op grond van artikel 7 van de Kaderwet EZK en LNV-subsidies verleen ik geen subsidie als dit naar mijn oordeel leidt tot het verlenen van ongeoorloofde staatssteun in de zin van artikel 107 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (hierna: VWEU).

Op basis van uw aanvraag kom ik tot het oordeel dat de subsidie verstrekt kan worden op grond van verordening (EU) nr. 702/2014 van de Commissie van 25 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun inde landbouw- en bosbouwsector en in plattelandsgebieden op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie met de interne markt verenigbaar worden verklaard (Pb EU 2014, L 193/33-36), met name artikel 21.

Dit artikel verklaart steun voor steun voor acties inzake kennisoverdracht en voorlichting verenigbaar met de interne markt en vrijgesteld van de voorgenoemde aanmeldingsverplichting uit artikel 108, derde lid , VWEU, mits wordt voldaan aan de voorwaarden uit het tweede tot en met het achtste lid tot en met het tweede tot en met het achtste 8 lid van het desbetreffende artikel, alsmede aan de voorwaarden uit het hoofdstuk I van Verordening (EU) nr. 702/2014.

Ik heb geconstateerd dat HLB geen onderneming in moeilijkheden is zoals bedoeld in artikel 2, onder punt 14, van Verordening (EU) nr. 702/2014. Ik heb verder geconstateerd dat er tegen HLB geen bevel tot terugvordering uitstaat als bedoeld in artikel 1, vijfde lid, onderdeel b, van Verordening (EU) nr. 702/2014. Voorts heb ik vastgesteld dat met de uitvoering van dit programmaplan niet is begonnen dan na de aanvraag in de Stuurgroep van 9 maart 2021 . Er gaat derhalve - onder

meer om deze reden - een stimulerend effect uit van deze subsidieverlening aan HLB.

Beknopte informatie over deze subsidieverlening is op grond van artikel 9, eerste lid, van Verordening (EU) nr. 702/2014 gemeld aan de Europese Commissie. De volledige tekst van de onderhavige beschikking wordt gepubliceerd op de staatssteunwebsite op het internet.

1.3 Bewaartermijn boekhouding
Ik wijs u erop dat de Europese Commissie nog gedurende tien jaar na de verstrekking van deze subsidie, deze achteraf kan controleren. Ik raad u aan de relevante documenten met betrekking tot deze subsidie gedurende deze periode te bewaren.

2. Besluit
In het kader van mijn beleid in het Uitvoeringsprogramma van de toekomstvisie gewasbescherming 2030 verleen ik u hierbij, op grond van artikel 2a, eerste lid, onderdeel Landbouw, van de Kaderwet EZK- en LNV-subsidies, subsidie voor de uitvoering van het programma 'Duurzame bollenteelt in Drenthe', waarvoor u subsidie hebt aangevraagd.

De subsidie dient voor de financiering van acties op het gebied van beroepsopleiding en de verwerving van vaardigheden, waaronder opleidingscursussen, workshops en coaching, demonstratieactiviteiten en voorlichtingsacties. De steun kan ook worden toegekend voor korte uitwisselingen inzake landbouwbedrijfsbeheer en voor bezoeken aan landbouwbedrijven. Voor demonstratieactiviteiten mag steun worden verleend ter dekking van de betrokken investeringskosten

2.1 Periode
De activiteiten dienen te worden uitgevoerd in de periode van 9 maart 2021 tot 1 april 2025.

2.2 Subsidiebedrag
Het subsidiebedrag zal 50% van de volgende subsidiabele kosten bedragen, met dien verstande dat, indien ter zake van de subsidiabele kosten of een deel daarvan reeds uit anderen hoofde vanwege een bestuursorgaan of de Europese Commissie subsidie is verstrekt, slechts een zodanig bedrag aan subsidie wordt verstrekt, dat het totale bedrag aan subsidies niet meer bedraagt dan 50% van de subsidiabele kosten. Het subsidiebedrag kan niet meer bedragen dan toegestaan volgens de toepasselijke Europese steunkaders.

Voor de in het programma voorziene demonstratieprojecten en pilots moet het maximale steunbedrag beperkt blijven tot € 100 000,- over een periode van drie belastingjaren

Dit bedrag is inclusief alle eventuele belastingen waaronder de BTW.

De subsidie wordt ten hoogste vastgesteld op € 726.000,- inclusief BTW, zijnde 50% (afgerond) van de totale programmabegroting van € 1.200.750 exclusief

BTW. Gelet op de gegevens opgenomen in uw aanvraag en is berekend volgens de bij uw aanvraag gevoegde begroting.

2.3 Subsidiabele kosten
De volgende, rechtstreeks aan het project toe te rekenen kosten, daadwerkelijk gemaakt in de voornoemde periode en die betaald zijn vóór 1 juli 2025 worden door mij subsidiabel geacht:

- aan derden verschuldigde kosten die direct voor de subsidiabele activiteiten worden gemaakt, bijvoorbeeld door uitbesteding van een deel van de subsidiabele activiteit en kosten van voor de subsidiabele activiteit geleverde goederen en diensten.
- projectmanagement, met dien verstande dat ten hoogste 10% van de totale projectkosten in aanmerking is genomen.

De vóór indiening van de aanvraag gemaakte kosten komen niet voor subsidie in aanmerking.

Voor de toepassing van de hierboven genoemde punten geldt, dat winstopslagen bij transacties binnen een groep alleen in aanmerking zijn genomen voor zover het gebruikelijk is om die winstopslagen ook bij soortgelijke transacties buiten de groep in rekening te brengen.

2.4 BTW
U heeft mij opgegeven dat u voor een deel van de activiteiten niet BTW- plichtig bent. Derhalve kunt u de door u aan derden te betalen BTW niet met de fiscus verrekenen. Het u verleende bedrag is daarom gebaseerd op de projectkosten inclusief de door u aan derden te betalen BTW. Voor en ander deel van de activiteiten bent u wel BTW plichtig. Voor dat deel van de activiteiten kunt u derhalve de door u aan derden te betalen BTW wel met de fiscus verrekenen. Ik heb hiermee rekening gehouden door het maximaal vast te stellen subsidiebedrag voor dat deel te baseren op de door u begrote kosten, uitgezonderd de BTW.
U dient mij de beschikking van de Belastingdienst met betrekking tot uw BTW-plicht over de gesubsidieerde activiteiten uiterlijk bij het verzoek om een subsidievaststelling te overleggen. In het geval dat u deze beschikking niet kunt overleggen of uit de beschikking volgt dat u wel BTW-plichtig bent, zal de subsidie alsnog exclusief de belastingen waaronder BTW worden vastgesteld. Een teveel betaald subsidiebedrag zal worden teruggevorderd.

2.5 Subsidiabele kosten voor dit programma
Op grond van uw projectplan en begroting raam ik de subsidiabele kosten voor dit project op: Totaal € 726.000,- inclusief BTW.

Het totaal van de begroting is € 1.200.750,- exclusief BTW. Van LNV is een bijdrage gevraagd van € 600.000,- exclusief BTW (€ 726.000 inclusief BTW). De bijdrage van de partners is € 600.750,- (zie de hierna volgende tabel).

Directoraat-generaal Agro
Directie Plantaardige Agroketens
en Voedselkwaliteit

Ons kenmerk
DGA-PAV / 21301801

TABEL begroting programma duurzame bollenteelt

Begroting programma duurzame bollenteelt. Genoemde kosten zijn exclusief BTW.	euro	cash	in kind
(i) Weerbare planten in een weerbaar teeltsysteem, kennisdeling en praktijkontwikkeling luis, virus, andere ziektes en onkruidbestrijding			
Subtotaal kosten opzet en uitvoering driejarig project ex BTW	641.200	555.000	86.200
(ii) Samenwerking en dialoog tussen telers en omwonenden			
Subtotaal kosten samenwerking en dialoog tussen telers en inwoners (omwonenden)	270.000	182.250	87.750
(iii) Toelating effectieve middelen met een lagere milieubelasting, toewerken naar een effectief gewasbeschermingsmiddelenpakket			
Subtotaal kosten opzet en uitvoering spuitschema	176.800	10.000	166.800
Projectmanagement			
Subtotaal projectcoördinatie en rapportage	112.750	92.750	20.000
Totaal Programma kosten	1.200.750	840.000	360.750
Financiering	totaal	cash	in kind
Telers			
KAVB			
Middelen distribiteurs			
HLB			
LNV	600.000	600.000	
Provincie Drenthe	100.000	100.000	
Gemeente Westerveld	30.000	30.000	
Totaal financiering	1.200.750	840.000	360.750

10.2g

2.6 Verplichtingen

Aan de subsidie zijn de volgende verplichtingen verbonden:

1. U dient het project volledig uit te voeren overeenkomstig het bij de aanvraag ingediende plan en binnen de daarin voorziene tijdsduur.
2. U dient mij onverwijld een schriftelijke melding te doen zodra aannemelijk is dat de activiteiten waarvoor de subsidie is verleend niet, niet tijdig of niet geheel zullen worden verricht of dat niet, niet geheel of niet tijdig aan de aan de subsidie verbonden verplichtingen zal worden voldaan.

3. U dient voor elke essentiële wijziging in de aard of de uitvoering van het plan mijn voorafgaande schriftelijke toestemming te vragen. Geen toestemming is vereist voor een wijziging van de in de subsidieverlening gespecificeerde kostenposten indien als gevolg van deze wijzing de omvang van een kostenpost niet meer dan 15% wijzigt. Aan mijn toestemming kan ik nadere verplichtingen verbinden.
4. U dient mij schriftelijk verslag uit te brengen over de voortgang van het project. In dit verslag dient duidelijk inzicht te worden gegeven in de voortgang van het project in vergelijking met de voorziene tijdsduur en kosten zoals opgenomen in het door u ingediende projectplan. Het eerste verslag brengt u uit over de periode van zes maanden na de datum van de beschikking; de volgende verslagen steeds over de daarop volgende periode van twaalf maanden. Alle verslagen dienen binnen twee maanden na afloop van de betrokken periode bij mij ingediend te zijn.
5. De inrichting van uw administratie dient zodanig te zijn dat deze aansluit bij de door u ingediende begroting en daaruit te allen tijden op eenvoudige en duidelijke wijze de rechtstreeks aan het project te rekenen kosten kunnen worden afgelezen. Ter zake van de loonkosten dient door middel van een urenadministratie vastgestelde urenverantwoording aanwezig te zijn.
6. Op mijn verzoek dient u inlichtingen te verschaffen omtrent de voortgang of resultaten van het project. U bent verplicht om op mijn verzoek medewerking te verlenen aan een evaluatie van het beleid op grond waarvan deze subsidie is verstrekt. Deze verplichtingen gelden tot vijf jaar na de datum van de beschikking tot subsidievaststelling.
7. U doet mij onverwijld schriftelijke mededeling van de indiening bij de rechtbank van een verzoek tot het op u van toepassing verklaren van de schuldsaneringsregeling natuurlijke personen, tot verlening van surseance van betaling aan u of tot faillietverklaring van u.
8. Uiterlijk binnen 13 weken na de in deze beschikking genoemde einddatum dient u bij mij schriftelijk een verzoek om subsidievaststelling in. Dit verzoek dient vergezeld te gaan van:
    a. Een eindrapport waarin verloop en eindresultaten van het gesubsidieerde programma zijn vastgelegd;
    b. Een gespecificeerde opgave van alle rechtstreeks aan het programma toe te rekenen werkelijk gemaakte kosten, opgesteld conform de door u ingediende begroting;
    c. Een controleverklaring conform bijgaand controleprotocol (bijlage 1).
9. Een beschikking van de Belastingdienst waaruit volgt dat u voor een deel van de gesubsidieerde activiteiten niet BTW-plichtig bent.
10. U voert het programma uit in overeenstemming met de verplichtingen, opgenomen in artikel 21 van verordening (EU) nr. 702/2014 van de Commissie van 25 juni 2014, zoals laatstelijk gewijzigd 8 december 2020. Dit houdt, onder meer, in dat:
    - de subsidie voor de organisatie van beroepsopleiding, acties voor de verwerving van vaardigheden, waaronder opleidingscursussen, workshops en coaching, en voorlichting wordt betaald aan de aanbieder van de acties inzake kennisoverdracht en voorlichting;

- De organisaties die acties inzake kennisoverdracht en voorlichting aanbieden, dienen over hiertoe gekwalificeerd en geregeld opgeleid personeel te beschikken.

11. De subsidie is onder objectief vastgestelde voorwaarden toegankelijk voor alle ondernemingen die daarvoor in het betrokken gebied in aanmerking komen.
12. In het geval er activiteiten door een derde of derden worden uitgevoerd, dient opdrachtverlening aan deze derde(n) plaats te vinden op basis van transparante criteria en marktconforme tarieven.
13. De resultaten van het programma dienen voor een ieder zonder onderscheid kosteloos toegankelijk te zijn, en mogen geen individuele bedrijven bevoordelen.
14. HLB is gehouden om mij in kennis te stellen van een wijziging van de deelnemende partijen aan het programmaplan zodra dat u bekend wordt.

2.7 Subsidievaststelling
De beschikking tot subsidievaststelling zal ik geven binnen 13 weken na ontvangst van uw aanvraag daartoe dan wel nadat de voor het indienen ervan geldende termijn genoemd in verplichting 8 is verstreken. Indien de beschikking niet binnen 13 weken kan worden gegeven zal ik u daarvan in kennis stellen en daarbij een redelijke termijn noemen waarbinnen de beschikking tegemoet gezien kan worden.

2.8 Voorschot
Ik verleen u bij deze een voorschot van 20% van het genoemde subsidiebedrag zijnde € 145.200,-. Het voorschot zal worden betaald binnen zes weken na de dag van verzending van deze beschikking op uw bankrekeningnummer: [redacted] ten name van Hilbrandslaboratorium B.V. Verdere voorschotten zullen worden overgemaakt per 1 april 2022, 1 april 2023 en 1 april 2024 en wel ter hoogte van onderscheidenlijk € 145.200,--. Het restant van €145.200,= wordt na vaststelling van de subsidie overgemaakt.

2.9 Advies
Om eventuele problemen met de accountantscontrole op uw financiële verantwoording te voorkomen adviseer ik u om uw accountant zo vroeg mogelijk te betrekken.

3. Correspondentie
Alle correspondentie met betrekking tot deze subsidie dient u, met vermelding van bovenstaand verplichtingnummer, te zenden naar:

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
t.a.v. Directie Plantaardige Agroketens en Voedselkwaliteit, [redacted]
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
namens deze:

Directoraat-generaal Agro
Directie Plantaardige Agroketens
en Voedselkwaliteit

Ons kenmerk
DGA-PAV / 21301801

b/a [redacted]

Frank Kooiman MA
Plv. Directeur Plantaardige Agroketens en Voedselkwaliteit

Als u het niet eens bent met deze beslissing kunt u binnen zes weken na verzending van deze brief een bezwaarschrift indienen. Stuur het ondertekende bezwaarschrift met een kopie van deze beslissing naar Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, afdeling Juridische Zaken, Postbus 40219, 8004 DE, Zwolle. Op onze internetsite https://mijn.rvo.nl/bezwaar vindt u meer belangrijke informatie over het indienen van een bezwaarschrift. Dit besluit is verzonden op de in de aanhef van deze brief vermelde datum.

Directoraat-generaal Agro
Directie Plantaardige Agroketens
en Voedselkwaliteit

Ons kenmerk
DGA-PAV / 21301801

Bijlage 1

Controleprotocol beschikking tot (incidentele) subsidieverlening van de ministeries van Economische Zaken en Klimaat (EZK) en Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV)

1. Uitgangspunten

1.1. Doelstelling

Dit protocol heeft als doel het geven van aanwijzingen over de reikwijdte en de diepgang van de controle aan de accountant, belast met de controle van de door de subsidieontvanger bij het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) en het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselveiligheid (LNV) in te dienen financieel verslag opgenomen in de aanvraag om subsidievaststelling. Financiële afrekening door EZK of LNV vindt plaats op basis van het in de aanvraag tot subsidievaststelling opgenomen financieel verslag als bedoeld in artikel 50 van het Kaderbesluit nationale EZK- en LNV-subsidies, voorzien van een controleverklaring van de accountant.

1.2. Definities

- *Accountant:* een registeraccountant of Accountant-Administratieconsulent als bedoeld in artikel 393, eerste lid, van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek aan wie de subsidieontvanger de opdracht heeft toegekend de aanvraag tot subsidievaststelling te controleren.
- *Subsidieontvanger:* een natuurlijke of rechtspersoon of diens gemachtigde aan wie namens EZK of LNV een subsidie is verstrekt.
- *Controleverklaring:* een schriftelijke verklaring van de accountant inhoudende een oordeel over de juistheid, de volledigheid en de financiële rechtmatigheid van een aanvraag tot subsidievaststelling.

1.3. Wet- en regelgeving

Voor de controle van het financieel verslag is de volgende wet- en regelgeving van toepassing:

- de voorwaarden en verplichtingen die in de (bijlagen bij) de beschikking tot subsidieverlening (of wijzigingen daarin) tot toetsingskader voor de accountant worden benoemd, voor zover dit de door hem te controleren financiële rechtmatigheid van het verslag betreft;
- indien de subsidieontvanger een aanbestedende dienst is volgens artikel 1.1 van de Aanbestedingswet 2012: de Aanbestedingswet 2012, het Aanbestedingsbesluit en de Gids Proportionaliteit.

Bij de uitvoering van de controle stelt de accountant vast dat:
a. in het financieel verslag:
1°. geen kosten als subsidiabel zijn opgenomen die niet voor subsidie in aanmerking komen op grond van het toetsingskader in de beschikking tot subsidieverlening;
2°. uitsluitend kosten als subsidiabel zijn opgenomen die zijn gemaakt binnen de subsidiabele periode en voor rekening komen van de subsidieontvanger;

b. de subsidieontvanger opgave doet van alle opbrengsten, waaronder subsidies, waarmee het programma / de activiteit waarop de subsidie betrekking heeft, mede is gefinancierd;
c. ingeval de subsidie strekt tot uitvoering van een project, kosten en opbrengsten aantoonbaar zijn gemaakt in het kader van de uitvoering van het projectplan en in overeenstemming met de bijbehorende projectbegroting waarop de beschikking tot subsidieverlening betrekking heeft.

2. Controleaanpak

2.1. Eisen voor de controleaanpak

De controle moet voldoen aan de controlestandaarden die onderdeel zijn van de nadere voorschriften Controle- en overige standaarden (NV COS), die door de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA) zijn vastgesteld.
Voor de controle van aanbestedende diensten geldt dat bij aanbestedingen boven de Europese drempelbedragen voor de financiële rechtmatigheid van de in het financieel verslag opgenomen kosten de in dit protocol opgenomen goedkeuringstoleranties worden gehanteerd.

2.2. Materialiteit: goedkeuringstoleranties en gewenste zekerheid

Bij zijn oordeelsvorming over de naleving van de subsidievoorwaarden streeft de accountant naar een redelijke mate van zekerheid. Indien dit begrip voor het gebruik van statistische technieken gekwantificeerd moet worden, wordt een betrouwbaarheid van 95% gehanteerd.

Een controleverklaring met een goedkeurende strekking impliceert dat, gegeven eerder genoemde betrouwbaarheid, de som van de afwijking en de onzekerheid niet groter is dan twee procent van het totaalbedrag aan subsidiabele kosten dat in het financieel verslag wordt verantwoord. De hierna vermelde goedkeuringstoleranties zijn in dit kader van toepassing voor de bepaling van de strekking van de af te geven controleverklaring.

Materialiteitstabel	Controleverklaring		
	Goedkeurend	Beperking	Oordeelonthouding/Afkeuring
Fouten in het financieel overzicht en onzekerheden in de controle	≤ 2 %	> 2 % en ≤ 4 %	> 4%

3. Verslaglegging

De accountant legt de uitkomsten van de controle vast in een controleverklaring. Hiervoor wordt de meest actuele NBA-voorbeeldtekst in de Handleiding Regelgeving Accountancy, deel 3, sectie II, hoofdstuk 10.3: 'Controleverklaring bij een subsidiedeclaratie in de (semi)publieke sector' als basis gehanteerd. In de verklaring dient te staan dat de accountant dit accountantsprotocol heeft gevolgd.

4. Reviewbeleid

De minister van EZK of LNV heeft als subsidieverstrekker te allen tijde de mogelijkheid een review uit te voeren of te laten uitvoeren bij de accountant

belast met het onderzoek naar de informatie opgenomen in de aanvraag tot vaststelling teneinde na te gaan of het onderzoek met inachtneming van de relevante regelgeving van de NBA en dit accountantsprotocol is uitgevoerd. Deze reviews komen niet in de plaats van andere controles dan wel reviews uitgevoerd door de Algemene Rekenkamer.
De accountant belast met het onderzoek en verantwoordelijk voor het verstrekken van het accountantsproduct bij de aanvraag tot vaststelling stemt er mee in dat de onderzoeksdossiers ten behoeve van bovengenoemde reviews integraal aan de reviewers ter inzage worden gegeven. Voorts zal de accountant, schriftelijk dan wel mondeling, alle gevraagde gegevens verstrekken die in het kader van voornoemde reviews worden opgevraagd. In dit kader wordt verwezen naar de bepalingen in hoofdstuk 6, paragraaf 1, van de Comptabiliteitswet 2016.

Bijlage 2: Rapport van feitelijke bevindingen
Het rapport van feitelijke bevindingen bedoeld in de beschikking tot subsidieverlening wordt opgesteld in overeenstemming met de Nederlandse Standaard 4400N "Opdrachten tot het verrichten van overeengekomen specifieke werkzaamheden". In het rapport van feitelijke bevindingen rapporteert de accountant over de hieronder genoemde aspecten en aandachtspunten van de integrale kostensystematiek.

1. Beschrijving integrale kostensystematiek

Opzet systematiek

1.1 Welke kostendragers gebruikt de organisatie in de integrale kostensystematiek?

1.2 Hoe worden de indirecte kosten toegerekend aan de kostendragers?

1.3 Worden de jaarlijkse tarieven op basis van de integrale kostensystematiek voorcalculatorisch vastgesteld? *Als de subsidieontvanger jaarlijks vooraf de tarieven vaststelt, is aan het begin van het jaar duidelijk wat de tarieven van dat jaar zijn. Deze tarieven worden gehanteerd bij begroting en ook bij de vaststelling van projecten. Als de subsidieontvanger niet met voorcalculatorische tarieven werkt dan toelichten.*

1.4 Hoe worden de uitgangscijfers bepaald die voor de jaarlijkse berekening van de tarieven gebruikt worden?

1.5 Sinds wanneer wordt deze integrale kostensystematiek door de organisatie toegepast?

1.6 Is er een wijziging van de integrale kostensystematiek gepland en zo ja wanneer?

Over personeelskosten

1.7 Is het personeel ingedeeld in tariefgroepen? Zo ja, welke?

1.8 Hoe wordt het aantal direct productieve uren per voltijd werknemer berekend en wat is het aantal direct productieve uren per voltijd werknemer? Is dit aantal gelijk voor alle personen? Zo nee, licht toe.

Over machines en apparatuur

1.9 Zijn de kosten voor machines en apparatuur onderdeel van de integrale kostensystematiek? Zo ja, geldt dat voor alle machines en apparatuur of zijn er ook machines en apparaten die in projecten als aparte post worden begroot?

2. Basisvoorwaarden integrale kostensystematiek

2.1 De toerekeningssystematiek en -principes (verdeelsleutels en -mechanismen van indirecte kosten; normen voor percentages, etc.) worden in de hele organisatie stelselmatig toegepast.

2.2 Kosten worden op een bedrijfseconomische aanvaardbare en stelselmatige wijze aan kostendragers toegerekend. Deze toerekening is transparant en controleerbaar.

2.3 Specifieke indirecte kosten van bepaalde activiteiten worden niet toegerekend aan andere activiteiten. *Bijvoorbeeld: specifieke indirecte kosten van onderwijsactiviteiten worden niet toegerekend aan onderzoeksactiviteiten en specifieke indirecte kosten van de marketingafdeling worden niet toegerekend aan R&D activiteiten.*

2.4 Toerekenbare indirecte kosten worden evenredig omgeslagen over de activiteiten.

2.5 Directe kosten worden niet nogmaals meegenomen in de indirecte kosten.

2.6 In de systematiek zijn geen winstopslagen opgenomen[1]

2.7 In de systematiek zijn geen toeslagen voor risico's opgenomen.

[1]Winstopslagen bij transacties binnen een groep worden wel in aanmerking genomen, maar alleen voor zover het gebruikelijk is die winstopslagen ook bij soortgelijke transacties buiten de groep in rekening te brengen (art. 10 lid 5 Kaderbesluit nationale EZ subsidies).

3. Niet in de integrale kostensystematiek op te nemen kostencomponenten

3.1 Kosten van algemene research.[1]

3.2 Kosten die al door de overheid of derden zijn of worden gefinancierd. *Bijvoorbeeld afschrijvingskosten van reeds gefinancierde gebouwen, installaties en apparatuur.*

3.3 Kosten die het gevolg zijn van buitensporige of roekeloze uitgaven.[2]

3.4 Kosten die door crediteuren in rekening worden gebracht bij te laat betalen.

3.5 Kosten van incourante voorraden.

3.6 Kosten van vaste activa als gevolg van leegstand buiten de normale bezetting.

3.7 Kosten van externe subsidie-adviseurs voor zover deze specifiek betrokken zijn bij de aanvraag van individuele projecten.

3.8 Voorzieningen en reserveringen voor verliezen en schulden[3].

3.9 Alle indirecte belastingen, waaronder BTW, voor zover die kunnen worden teruggevorderd of verrekend.

3.10 Bemiddelingskosten, transactiekosten en provisies bij het afsluiten van leningen.

3.11 Bemiddelingskosten, transactiekosten en provisies bij het beleggen van geld.

3.12 Rentekosten, met uitzondering van rente voor gebouwen en technische installaties, mits toerekenbaar aan de subsidiabele activiteiten.

3.13 Rekenrente op met eigen vermogen gefinancierde activa[4]

3.14 Wisselkoersverliezen.

[1]Onder algemene research valt basisonderzoek, waaronder het eerste geldstroom onderzoek van universiteiten. De directe kosten van algemene research mogen niet zonder meer deel uitmaken van de integrale kostensytematiek. De indirecte kosten die aan algemene research zijn verbonden kunnen wel deel uitmaken van de systematiek, mits deze kosten evenredig worden omgeslagen over alle activiteiten.
[2]Van *buitensporige uitgaven* is sprake als subsidie-ontvanger beduidend meer betaalt voor producten, diensten of personeel dan tegen de gangbare markttarieven, waardoor een vermijdbaar verlies wordt geleden of een vermijdbare hoge prijs wordt betaald. *Roekeloze uitgaven* betreft het onzorgvuldig omgaan met het selecteren van producten, diensten of personeel waardoor eveneens een vermijdbaar verlies wordt geleden of een vermijdbare hoge prijs wordt betaald.
[3]Deze uitsluiting betreft reserveringen en voorzieningen die niet rechtstreeks aan kosten voor normale bedijfsuitoefening verbonden zijn. Overlopende activa en passiva zijn dus niet uitgesloten.
[4]Voor universiteiten geldt hier een uitzondering, voor zover activa van universiteiten beslag leggen op eigen vermogen en voor zover die activa toerekenbaar zijn aan de subsidiabele activiteiten. Als rekenrente moet dan de 10-jaars rente van de Bank Nederlandse Gemeenten per primo van een betreffend jaar gehanteerd worden.

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

HLB B.V.
t.a.v. J.E.G. Peltjes
Kampsweg 27
9418PD Wijster

Directoraat-generaal Agro
Directie Plantaardige Agroketens en Voedselkwaliteit

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001858272854000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/lnv

Behandeld door
[redacted]

T 070 [redacted]
[redacted]@minlnv.nl

Ons kenmerk
DGA*PAV / 21301801

Uw kenmerk

Bijlage(n)
1 Controleprotocol

Datum 15 december 2021
Betreft Subsidiebeschikking Programma Duurzame bollenteelt in Drenthe, verplichtingennummer: 1400012291.

Geachte mevrouw Peltjes,

1. Aanvraag

Op 26 april 2021 ontving ik per e-mail uw brief van 26 april 2021, een bevestiging en nadere uitwerking van uw aanvraag van 9 maart 2021 waarin u subsidie aanvraagt voor het programma 'Duurzame bollenteelt in Drenthe'. U heeft daarbij een programmaplan en begroting aan mij overgelegd.

Reeds op 9 maart 2021 is in de Stuurgroep uitvoeringsprogramma toekomstvisie Gewasbescherming 2030 het jaarprogramma 2021 met het ministerie van LNV besproken waarin het opzetten van de pilots en onderhavig praktijkprogramma duurzame bollenteelt in Drenthe ook zijn benoemd en waarin ook duidelijk aan het ministerie van LNV een subsidie wordt gevraagd voor de jaren 2021-2025.

U voert de activiteiten waarvoor u subsidie hebt aangevraagd uit in samenwerking met De Koninklijke Algemene Vereeniging voor Bloembollencultuur, Waterschap Drents Overijsselse Delta (WDODelta_, Agrifirm, CAV Agrotheek, WPA Robertus Alb. Groot, en de bloembollentelers die het convenant met de gemeente Westerveld hebben ondertekend. Dit betreft feitelijk een samenwerkingsverband; ik beschouw Hilbrands Laboratorium B.V. research and consultancy in agriculture (hierna HLB) als penvoerder van dit samenwerkingsverband en als subsidieontvanger voor deze subsidieaanvraag.

1.1 Beoordeling van uw aanvraag

De subsidie voor dit programma heeft u aangevraagd in het kader van het Uitvoeringsprogramma van de toekomstvisie gewasbescherming 2030 (hierna; UP). De strategische doelen zijn 1) ontwikkelen van weerbare planten en teeltsystemen, 2) verbinden van landbouw en natuur, 3) nagenoeg zonder emissies naar het milieu. Dat vraagt een grote verandering in de teelt van gewassen. Met de betrokken partijen zijn in het UP afspraken gemaakt over de

acties die nodig zijn om de doelen te bereiken, waaronder het opzetten van 'pilots' in de praktijk. Het initiatief hiervoor ligt bij de private partijen die betrokken zijn bij het UP. Deze pilots hebben een experimenteel karakter en worden uitgevoerd op en rond agrarische bedrijven met als doel om vanuit de praktijk innovaties te initiëren en te verspreiden onder telers. Het gaat om ideeën te generen en kennis te delen vanuit de praktijk en samen met deskundigen onderzoekers en adviseurs te ontwikkelen en te verspreiden. Hiermee wordt mede invulling gegeven aan de F2F strategie van de Europese commissie. Het programma Duurzame bollenteelt is één van de 'pilots' die als acties in het UP zijn opgenomen. De gevraagde subsidie in dit programma draagt bij aan het ontwikkelen en toetsen van maatregelen die de behoefte aan gewasbeschermingsmiddelen in de teelt bloembollen van bloembollen verminderen, waarbij een maatschappelijke dialoog wordt gestart met omwonenden van percelen met een teelt van bloembollen.

Het programma richt zich op pijlers: (i) praktijkonderzoek naar aangrijpingspunten om luis, virus, schimmels en onkruidbestrijding te bestrijden met weerbare planten in een weerbaar teeltsysteem; (ii) het aangaan van een dialoog tussen telers en omwonenden van agrarische percelen met als oogmerk een maatschappelijk draagvlak voor de teelt en de richting van de verduurzaming; (iii) Praktijkonderzoek naar effectieve middelen met een lagere milieubelasting.

1.2 Europeesrechtelijke aspecten
Op grond van artikel 7 van de Kaderwet EZK en LNV-subsidies verleen ik geen subsidie als dit naar mijn oordeel leidt tot het verlenen van ongeoorloofde staatssteun in de zin van artikel 107 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (hierna: VWEU).

Op basis van uw aanvraag kom ik tot het oordeel dat de subsidie verstrekt kan worden op grond van verordening (EU) nr. 702/2014 van de Commissie van 25 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun inde landbouw- en bosbouwsector en in plattelandsgebieden op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie met de interne markt verenigbaar worden verklaard (Pb EU 2014, L 193/33-36), met name artikel 21.

Dit artikel verklaart steun voor steun voor acties inzake kennisoverdracht en voorlichting verenigbaar met de interne markt en vrijgesteld van de voorgenoemde aanmeldingsverplichting uit artikel 108, derde lid , VWEU, mits wordt voldaan aan de voorwaarden uit het tweede tot en met het achtste lid tot en met het tweede tot en met het achtste 8 lid van het desbetreffende artikel, alsmede aan de voorwaarden uit het hoofdstuk I van Verordening (EU) nr. 702/2014.

Ik heb geconstateerd dat HLB geen onderneming in moeilijkheden is zoals bedoeld in artikel 2, onder punt 14, van Verordening (EU) nr. 702/2014. Ik heb verder geconstateerd dat er tegen HLB geen bevel tot terugvordering uitstaat als bedoeld in artikel 1, vijfde lid, onderdeel b, van Verordening (EU) nr. 702/2014. Voorts heb ik vastgesteld dat met de uitvoering van dit programmaplan niet is begonnen dan na de aanvraag in de Stuurgroep van 9 maart 2021 . Er gaat derhalve - onder

meer om deze reden - een stimulerend effect uit van deze subsidieverlening aan HLB.

Beknopte informatie over deze subsidieverlening is op grond van artikel 9, eerste lid, van Verordening (EU) nr. 702/2014 gemeld aan de Europese Commissie. De volledige tekst van de onderhavige beschikking wordt gepubliceerd op de staatssteunwebsite op het internet.

1.3 Bewaartermijn boekhouding
Ik wijs u erop dat de Europese Commissie nog gedurende tien jaar na de verstrekking van deze subsidie, deze achteraf kan controleren. Ik raad u aan de relevante documenten met betrekking tot deze subsidie gedurende deze periode te bewaren.

2. Besluit
In het kader van mijn beleid in het Uitvoeringsprogramma van de toekomstvisie gewasbescherming 2030 verleen ik u hierbij, op grond van artikel 2a, eerste lid, onderdeel Landbouw, van de Kaderwet EZK- en LNV-subsidies, subsidie voor de uitvoering van het programma 'Duurzame bollenteelt in Drenthe', waarvoor u subsidie hebt aangevraagd.

De subsidie dient voor de financiering van acties op het gebied van beroepsopleiding en de verwerving van vaardigheden, waaronder opleidingscursussen, workshops en coaching, demonstratieactiviteiten en voorlichtingsacties. De steun kan ook worden toegekend voor korte uitwisselingen inzake landbouwbedrijfsbeheer en voor bezoeken aan landbouwbedrijven. Voor demonstratieactiviteiten mag steun worden verleend ter dekking van de betrokken investeringskosten

2.1 Periode
De activiteiten dienen te worden uitgevoerd in de periode van 9 maart 2021 tot 1 april 2025.

2.2 Subsidiebedrag
Het subsidiebedrag zal 50% van de volgende subsidiabele kosten bedragen, met dien verstande dat, indien ter zake van de subsidiabele kosten of een deel daarvan reeds uit anderen hoofde vanwege een bestuursorgaan of de Europese Commissie subsidie is verstrekt, slechts een zodanig bedrag aan subsidie wordt verstrekt, dat het totale bedrag aan subsidies niet meer bedraagt dan 50% van de subsidiabele kosten. Het subsidiebedrag kan niet meer bedragen dan toegestaan volgens de toepasselijke Europese steunkaders.

Voor de in het programma voorziene demonstratieprojecten en pilots moet het maximale steunbedrag beperkt blijven tot € 100 000,- over een periode van drie belastingjaren

Dit bedrag is inclusief alle eventuele belastingen waaronder de BTW.

De subsidie wordt ten hoogste vastgesteld op € 726.000,- inclusief BTW, zijnde 50% (afgerond) van de totale programmabegroting van € 1.200.750 exclusief

BTW. Gelet op de gegevens opgenomen in uw aanvraag en is berekend volgens de bij uw aanvraag gevoegde begroting.

2.3 Subsidiabele kosten
De volgende, rechtstreeks aan het project toe te rekenen kosten, daadwerkelijk gemaakt in de voornoemde periode en die betaald zijn vóór 1 juli 2025 worden door mij subsidiabel geacht:

- aan derden verschuldigde kosten die direct voor de subsidiabele activiteiten worden gemaakt, bijvoorbeeld door uitbesteding van een deel van de subsidiabele activiteit en kosten van voor de subsidiabele activiteit geleverde goederen en diensten.
- projectmanagement, met dien verstande dat ten hoogste 10% van de totale projectkosten in aanmerking is genomen.

De vóór indiening van de aanvraag gemaakte kosten komen niet voor subsidie in aanmerking.

Voor de toepassing van de hierboven genoemde punten geldt, dat winstopslagen bij transacties binnen een groep alleen in aanmerking zijn genomen voor zover het gebruikelijk is om die winstopslagen ook bij soortgelijke transacties buiten de groep in rekening te brengen.

2.4 BTW
U heeft mij opgegeven dat u voor een deel van de activiteiten niet BTW- plichtig bent. Derhalve kunt u de door u aan derden te betalen BTW niet met de fiscus verrekenen. Het u verleende bedrag is daarom gebaseerd op de projectkosten inclusief de door u aan derden te betalen BTW. Voor en ander deel van de activiteiten bent u wel BTW plichtig. Voor dat deel van de activiteiten kunt u derhalve de door u aan derden te betalen BTW wel met de fiscus verrekenen. Ik heb hiermee rekening gehouden door het maximaal vast te stellen subsidiebedrag voor dat deel te baseren op de door u begrote kosten, uitgezonderd de BTW.
U dient mij de beschikking van de Belastingdienst met betrekking tot uw BTW-plicht over de gesubsidieerde activiteiten uiterlijk bij het verzoek om een subsidievaststelling te overleggen. In het geval dat u deze beschikking niet kunt overleggen of uit de beschikking volgt dat u wel BTW-plichtig bent, zal de subsidie alsnog exclusief de belastingen waaronder BTW worden vastgesteld. Een teveel betaald subsidiebedrag zal worden teruggevorderd.

2.5 Subsidiabele kosten voor dit programma
Op grond van uw projectplan en begroting raam ik de subsidiabele kosten voor dit project op: Totaal € 726.000,- inclusief BTW.

Het totaal van de begroting is € 1.200.750,- exclusief BTW. Van LNV is een bijdrage gevraagd van € 600.000,- exclusief BTW (€ 726.000 inclusief BTW). De bijdrage van de partners is € 600.750,- (zie de hierna volgende tabel).

Directoraat-generaal Agro
Directie Plantaardige Agroketens
en Voedselkwaliteit

Ons kenmerk
DGA-PAV / 21301801

TABEL begroting programma duurzame bollenteelt

Begroting programma duurzame bollenteelt. Genoemde kosten zijn exclusief BTW.	euro	cash	in kind
(i) Weerbare planten in een weerbaar teeltsysteem, kennisdeling en praktijkontwikkeling luis, virus, andere ziektes en onkruidbestrijding			
Subtotaal kosten opzet en uitvoering driejarig project ex BTW	641.200	555.000	86.200
(ii) Samenwerking en dialoog tussen telers en omwonenden			
Subtotaal kosten samenwerking en dialoog tussen telers en inwoners (omwonenden)	270.000	182.250	87.750
(iii) Toelating effectieve middelen met een lagere milieubelasting, toewerken naar een effectief gewasbeschermingsmiddelenpakket			
Subtotaal kosten opzet en uitvoering spuitschema	176.800	10.000	166.800
Projectmanagement			
Subtotaal projectcoördinatie en rapportage	112.750	92.750	20.000
Totaal Programma kosten	1.200.750	840.000	360.750
Financiering	totaal	cash	in kind
Telers			
KAVB			
Middelen distribiteurs			
HLB			
LNV	600.000	600.000	
Provincie Drenthe	100.000	100.000	
Gemeente Westerveld	30.000	30.000	
Totaal financiering	1.200.750	840.000	360.750

10.2g

2.6 Verplichtingen

Aan de subsidie zijn de volgende verplichtingen verbonden:

1. U dient het project volledig uit te voeren overeenkomstig het bij de aanvraag ingediende plan en binnen de daarin voorziene tijdsduur.
2. U dient mij onverwijld een schriftelijke melding te doen zodra aannemelijk is dat de activiteiten waarvoor de subsidie is verleend niet, niet tijdig of niet geheel zullen worden verricht of dat niet, niet geheel of niet tijdig aan de aan de subsidie verbonden verplichtingen zal worden voldaan.

3. U dient voor elke essentiële wijziging in de aard of de uitvoering van het plan mijn voorafgaande schriftelijke toestemming te vragen. Geen toestemming is vereist voor een wijziging van de in de subsidieverlening gespecificeerde kostenposten indien als gevolg van deze wijzing de omvang van een kostenpost niet meer dan 15% wijzigt. Aan mijn toestemming kan ik nadere verplichtingen verbinden.
4. U dient mij schriftelijk verslag uit te brengen over de voortgang van het project. In dit verslag dient duidelijk inzicht te worden gegeven in de voortgang van het project in vergelijking met de voorziene tijdsduur en kosten zoals opgenomen in het door u ingediende projectplan. Het eerste verslag brengt u uit over de periode van zes maanden na de datum van de beschikking; de volgende verslagen steeds over de daarop volgende periode van twaalf maanden. Alle verslagen dienen binnen twee maanden na afloop van de betrokken periode bij mij ingediend te zijn.
5. De inrichting van uw administratie dient zodanig te zijn dat deze aansluit bij de door u ingediende begroting en daaruit te allen tijden op eenvoudige en duidelijke wijze de rechtstreeks aan het project te rekenen kosten kunnen worden afgelezen. Ter zake van de loonkosten dient door middel van een urenadministratie vastgestelde urenverantwoording aanwezig te zijn.
6. Op mijn verzoek dient u inlichtingen te verschaffen omtrent de voortgang of resultaten van het project. U bent verplicht om op mijn verzoek medewerking te verlenen aan een evaluatie van het beleid op grond waarvan deze subsidie is verstrekt. Deze verplichtingen gelden tot vijf jaar na de datum van de beschikking tot subsidievaststelling.
7. U doet mij onverwijld schriftelijke mededeling van de indiening bij de rechtbank van een verzoek tot het op u van toepassing verklaren van de schuldsaneringsregeling natuurlijke personen, tot verlening van surseance van betaling aan u of tot faillietverklaring van u.
8. Uiterlijk binnen 13 weken na de in deze beschikking genoemde einddatum dient u bij mij schriftelijk een verzoek om subsidievaststelling in. Dit verzoek dient vergezeld te gaan van:
    a. Een eindrapport waarin verloop en eindresultaten van het gesubsidieerde programma zijn vastgelegd;
    b. Een gespecificeerde opgave van alle rechtstreeks aan het programma toe te rekenen werkelijk gemaakte kosten, opgesteld conform de door u ingediende begroting;
    c. Een controleverklaring conform bijgaand controleprotocol (bijlage 1).
9. Een beschikking van de Belastingdienst waaruit volgt dat u voor een deel van de gesubsidieerde activiteiten niet BTW-plichtig bent.
10. U voert het programma uit in overeenstemming met de verplichtingen, opgenomen in artikel 21 van verordening (EU) nr. 702/2014 van de Commissie van 25 juni 2014, zoals laatstelijk gewijzigd 8 december 2020. Dit houdt, onder meer, in dat:
    - de subsidie voor de organisatie van beroepsopleiding, acties voor de verwerving van vaardigheden, waaronder opleidingscursussen, workshops en coaching, en voorlichting wordt betaald aan de aanbieder van de acties inzake kennisoverdracht en voorlichting;

- De organisaties die acties inzake kennisoverdracht en voorlichting aanbieden, dienen over hiertoe gekwalificeerd en geregeld opgeleid personeel te beschikken.

11. De subsidie is onder objectief vastgestelde voorwaarden toegankelijk voor alle ondernemingen die daarvoor in het betrokken gebied in aanmerking komen.
12. In het geval er activiteiten door een derde of derden worden uitgevoerd, dient opdrachtverlening aan deze derde(n) plaats te vinden op basis van transparante criteria en marktconforme tarieven.
13. De resultaten van het programma dienen voor een ieder zonder onderscheid kosteloos toegankelijk te zijn, en mogen geen individuele bedrijven bevoordelen.
14. HLB is gehouden om mij in kennis te stellen van een wijziging van de deelnemende partijen aan het programmaplan zodra dat u bekend wordt.

2.7 Subsidievaststelling
De beschikking tot subsidievaststelling zal ik geven binnen 13 weken na ontvangst van uw aanvraag daartoe dan wel nadat de voor het indienen ervan geldende termijn genoemd in verplichting 8 is verstreken. Indien de beschikking niet binnen 13 weken kan worden gegeven zal ik u daarvan in kennis stellen en daarbij een redelijke termijn noemen waarbinnen de beschikking tegemoet gezien kan worden.

2.8 Voorschot
Ik verleen u bij deze een voorschot van 20% van het genoemde subsidiebedrag zijnde € 145.200,-. Het voorschot zal worden betaald binnen zes weken na de dag van verzending van deze beschikking op uw bankrekeningnummer: [redacted] ten name van Hilbrandslaboratorium B.V. Verdere voorschotten zullen worden overgemaakt per 1 april 2022, 1 april 2023 en 1 april 2024 en wel ter hoogte van onderscheidenlijk € 145.200,--. Het restant van €145.200,= wordt na vaststelling van de subsidie overgemaakt.

2.9 Advies
Om eventuele problemen met de accountantscontrole op uw financiële verantwoording te voorkomen adviseer ik u om uw accountant zo vroeg mogelijk te betrekken.

3. Correspondentie
Alle correspondentie met betrekking tot deze subsidie dient u, met vermelding van bovenstaand verplichtingnummer, te zenden naar:

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
t.a.v. Directie Plantaardige Agroketens en Voedselkwaliteit, [redacted]
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
namens deze:

Directoraat-generaal Agro
Directie Plantaardige Agroketens
en Voedselkwaliteit

Ons kenmerk
DGA-PAV / 21301801

b/a [redacted]

Frank Kooiman MA
Plv. Directeur Plantaardige Agroketens en Voedselkwaliteit

Als u het niet eens bent met deze beslissing kunt u binnen zes weken na verzending van deze brief een bezwaarschrift indienen. Stuur het ondertekende bezwaarschrift met een kopie van deze beslissing naar Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, afdeling Juridische Zaken, Postbus 40219, 8004 DE, Zwolle. Op onze internetsite https://mijn.rvo.nl/bezwaar vindt u meer belangrijke informatie over het indienen van een bezwaarschrift. Dit besluit is verzonden op de in de aanhef van deze brief vermelde datum.

Directoraat-generaal Agro
Directie Plantaardige Agroketens
en Voedselkwaliteit

Ons kenmerk
DGA-PAV / 21301801

Bijlage 1

Controleprotocol beschikking tot (incidentele) subsidieverlening van de ministeries van Economische Zaken en Klimaat (EZK) en Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV)

1. Uitgangspunten

1.1. Doelstelling

Dit protocol heeft als doel het geven van aanwijzingen over de reikwijdte en de diepgang van de controle aan de accountant, belast met de controle van de door de subsidieontvanger bij het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) en het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselveiligheid (LNV) in te dienen financieel verslag opgenomen in de aanvraag om subsidievaststelling. Financiële afrekening door EZK of LNV vindt plaats op basis van het in de aanvraag tot subsidievaststelling opgenomen financieel verslag als bedoeld in artikel 50 van het Kaderbesluit nationale EZK- en LNV-subsidies, voorzien van een controleverklaring van de accountant.

1.2. Definities

- *Accountant:* een registeraccountant of Accountant-Administratieconsulent als bedoeld in artikel 393, eerste lid, van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek aan wie de subsidieontvanger de opdracht heeft toegekend de aanvraag tot subsidievaststelling te controleren.
- *Subsidieontvanger:* een natuurlijke of rechtspersoon of diens gemachtigde aan wie namens EZK of LNV een subsidie is verstrekt.
- *Controleverklaring:* een schriftelijke verklaring van de accountant inhoudende een oordeel over de juistheid, de volledigheid en de financiële rechtmatigheid van een aanvraag tot subsidievaststelling.

1.3. Wet- en regelgeving

Voor de controle van het financieel verslag is de volgende wet- en regelgeving van toepassing:

- de voorwaarden en verplichtingen die in de (bijlagen bij) de beschikking tot subsidieverlening (of wijzigingen daarin) tot toetsingskader voor de accountant worden benoemd, voor zover dit de door hem te controleren financiële rechtmatigheid van het verslag betreft;
- indien de subsidieontvanger een aanbestedende dienst is volgens artikel 1.1 van de Aanbestedingswet 2012: de Aanbestedingswet 2012, het Aanbestedingsbesluit en de Gids Proportionaliteit.

Bij de uitvoering van de controle stelt de accountant vast dat:
a. in het financieel verslag:
1°. geen kosten als subsidiabel zijn opgenomen die niet voor subsidie in aanmerking komen op grond van het toetsingskader in de beschikking tot subsidieverlening;
2°. uitsluitend kosten als subsidiabel zijn opgenomen die zijn gemaakt binnen de subsidiabele periode en voor rekening komen van de subsidieontvanger;

b. de subsidieontvanger opgave doet van alle opbrengsten, waaronder subsidies, waarmee het programma / de activiteit waarop de subsidie betrekking heeft, mede is gefinancierd;
c. ingeval de subsidie strekt tot uitvoering van een project, kosten en opbrengsten aantoonbaar zijn gemaakt in het kader van de uitvoering van het projectplan en in overeenstemming met de bijbehorende projectbegroting waarop de beschikking tot subsidieverlening betrekking heeft.

2. Controleaanpak

2.1. Eisen voor de controleaanpak

De controle moet voldoen aan de controlestandaarden die onderdeel zijn van de nadere voorschriften Controle- en overige standaarden (NV COS), die door de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA) zijn vastgesteld.
Voor de controle van aanbestedende diensten geldt dat bij aanbestedingen boven de Europese drempelbedragen voor de financiële rechtmatigheid van de in het financieel verslag opgenomen kosten de in dit protocol opgenomen goedkeuringstoleranties worden gehanteerd.

2.2. Materialiteit: goedkeuringstoleranties en gewenste zekerheid

Bij zijn oordeelsvorming over de naleving van de subsidievoorwaarden streeft de accountant naar een redelijke mate van zekerheid. Indien dit begrip voor het gebruik van statistische technieken gekwantificeerd moet worden, wordt een betrouwbaarheid van 95% gehanteerd.

Een controleverklaring met een goedkeurende strekking impliceert dat, gegeven eerder genoemde betrouwbaarheid, de som van de afwijking en de onzekerheid niet groter is dan twee procent van het totaalbedrag aan subsidiabele kosten dat in het financieel verslag wordt verantwoord. De hierna vermelde goedkeuringstoleranties zijn in dit kader van toepassing voor de bepaling van de strekking van de af te geven controleverklaring.

Materialiteitstabel	Controleverklaring		
	Goedkeurend	Beperking	Oordeelonthouding/Afkeuring
Fouten in het financieel overzicht en onzekerheden in de controle	≤ 2 %	> 2 % en ≤ 4 %	> 4%

3. Verslaglegging

De accountant legt de uitkomsten van de controle vast in een controleverklaring. Hiervoor wordt de meest actuele NBA-voorbeeldtekst in de Handleiding Regelgeving Accountancy, deel 3, sectie II, hoofdstuk 10.3: 'Controleverklaring bij een subsidiedeclaratie in de (semi)publieke sector' als basis gehanteerd. In de verklaring dient te staan dat de accountant dit accountantsprotocol heeft gevolgd.

4. Reviewbeleid

De minister van EZK of LNV heeft als subsidieverstrekker te allen tijde de mogelijkheid een review uit te voeren of te laten uitvoeren bij de accountant

belast met het onderzoek naar de informatie opgenomen in de aanvraag tot vaststelling teneinde na te gaan of het onderzoek met inachtneming van de relevante regelgeving van de NBA en dit accountantsprotocol is uitgevoerd. Deze reviews komen niet in de plaats van andere controles dan wel reviews uitgevoerd door de Algemene Rekenkamer.
De accountant belast met het onderzoek en verantwoordelijk voor het verstrekken van het accountantsproduct bij de aanvraag tot vaststelling stemt er mee in dat de onderzoeksdossiers ten behoeve van bovengenoemde reviews integraal aan de reviewers ter inzage worden gegeven. Voorts zal de accountant, schriftelijk dan wel mondeling, alle gevraagde gegevens verstrekken die in het kader van voornoemde reviews worden opgevraagd. In dit kader wordt verwezen naar de bepalingen in hoofdstuk 6, paragraaf 1, van de Comptabiliteitswet 2016.

Bijlage 2: Rapport van feitelijke bevindingen
Het rapport van feitelijke bevindingen bedoeld in de beschikking tot subsidieverlening wordt opgesteld in overeenstemming met de Nederlandse Standaard 4400N "Opdrachten tot het verrichten van overeengekomen specifieke werkzaamheden". In het rapport van feitelijke bevindingen rapporteert de accountant over de hieronder genoemde aspecten en aandachtspunten van de integrale kostensystematiek.

1. Beschrijving integrale kostensystematiek

Opzet systematiek

1.1 Welke kostendragers gebruikt de organisatie in de integrale kostensystematiek?

1.2 Hoe worden de indirecte kosten toegerekend aan de kostendragers?

1.3 Worden de jaarlijkse tarieven op basis van de integrale kostensystematiek voorcalculatorisch vastgesteld? *Als de subsidieontvanger jaarlijks vooraf de tarieven vaststelt, is aan het begin van het jaar duidelijk wat de tarieven van dat jaar zijn. Deze tarieven worden gehanteerd bij begroting en ook bij de vaststelling van projecten. Als de subsidieontvanger niet met voorcalculatorische tarieven werkt dan toelichten.*

1.4 Hoe worden de uitgangscijfers bepaald die voor de jaarlijkse berekening van de tarieven gebruikt worden?

1.5 Sinds wanneer wordt deze integrale kostensystematiek door de organisatie toegepast?

1.6 Is er een wijziging van de integrale kostensystematiek gepland en zo ja wanneer?

Over personeelskosten

1.7 Is het personeel ingedeeld in tariefgroepen? Zo ja, welke?

1.8 Hoe wordt het aantal direct productieve uren per voltijd werknemer berekend en wat is het aantal direct productieve uren per voltijd werknemer? Is dit aantal gelijk voor alle personen? Zo nee, licht toe.

Over machines en apparatuur

1.9 Zijn de kosten voor machines en apparatuur onderdeel van de integrale kostensystematiek? Zo ja, geldt dat voor alle machines en apparatuur of zijn er ook machines en apparaten die in projecten als aparte post worden begroot?

2. Basisvoorwaarden integrale kostensystematiek

2.1 De toerekeningssystematiek en -principes (verdeelsleutels en -mechanismen van indirecte kosten; normen voor percentages, etc.) worden in de hele organisatie stelselmatig toegepast.

2.2 Kosten worden op een bedrijfseconomische aanvaardbare en stelselmatige wijze aan kostendragers toegerekend. Deze toerekening is transparant en controleerbaar.

2.3 Specifieke indirecte kosten van bepaalde activiteiten worden niet toegerekend aan andere activiteiten. *Bijvoorbeeld: specifieke indirecte kosten van onderwijsactiviteiten worden niet toegerekend aan onderzoeksactiviteiten en specifieke indirecte kosten van de marketingafdeling worden niet toegerekend aan R&D activiteiten.*

2.4 Toerekenbare indirecte kosten worden evenredig omgeslagen over de activiteiten.

2.5 Directe kosten worden niet nogmaals meegenomen in de indirecte kosten.

2.6 In de systematiek zijn geen winstopslagen opgenomen[1]

2.7 In de systematiek zijn geen toeslagen voor risico's opgenomen.

[1]Winstopslagen bij transacties binnen een groep worden wel in aanmerking genomen, maar alleen voor zover het gebruikelijk is die winstopslagen ook bij soortgelijke transacties buiten de groep in rekening te brengen (art. 10 lid 5 Kaderbesluit nationale EZ subsidies).

3. Niet in de integrale kostensystematiek op te nemen kostencomponenten

3.1 Kosten van algemene research.[1]

3.2 Kosten die al door de overheid of derden zijn of worden gefinancierd. *Bijvoorbeeld afschrijvingskosten van reeds gefinancierde gebouwen, installaties en apparatuur.*

3.3 Kosten die het gevolg zijn van buitensporige of roekeloze uitgaven.[2]

3.4 Kosten die door crediteuren in rekening worden gebracht bij te laat betalen.

3.5 Kosten van incourante voorraden.

3.6 Kosten van vaste activa als gevolg van leegstand buiten de normale bezetting.

3.7 Kosten van externe subsidie-adviseurs voor zover deze specifiek betrokken zijn bij de aanvraag van individuele projecten.

3.8 Voorzieningen en reserveringen voor verliezen en schulden[3].

3.9 Alle indirecte belastingen, waaronder BTW, voor zover die kunnen worden teruggevorderd of verrekend.

3.10 Bemiddelingskosten, transactiekosten en provisies bij het afsluiten van leningen.

3.11 Bemiddelingskosten, transactiekosten en provisies bij het beleggen van geld.

3.12 Rentekosten, met uitzondering van rente voor gebouwen en technische installaties, mits toerekenbaar aan de subsidiabele activiteiten.

3.13 Rekenrente op met eigen vermogen gefinancierde activa[4]

3.14 Wisselkoersverliezen.

[1]Onder algemene research valt basisonderzoek, waaronder het eerste geldstroom onderzoek van universiteiten. De directe kosten van algemene research mogen niet zonder meer deel uitmaken van de integrale kostensytematiek. De indirecte kosten die aan algemene research zijn verbonden kunnen wel deel uitmaken van de systematiek, mits deze kosten evenredig worden omgeslagen over alle activiteiten.
[2]Van *buitensporige uitgaven* is sprake als subsidie-ontvanger beduidend meer betaalt voor producten, diensten of personeel dan tegen de gangbare markttarieven, waardoor een vermijdbaar verlies wordt geleden of een vermijdbare hoge prijs wordt betaald. *Roekeloze uitgaven* betreft het onzorgvuldig omgaan met het selecteren van producten, diensten of personeel waardoor eveneens een vermijdbaar verlies wordt geleden of een vermijdbare hoge prijs wordt betaald.
[3]Deze uitsluiting betreft reserveringen en voorzieningen die niet rechtstreeks aan kosten voor normale bedijfsuitoefening verbonden zijn. Overlopende activa en passiva zijn dus niet uitgesloten.
[4]Voor universiteiten geldt hier een uitzondering, voor zover activa van universiteiten beslag leggen op eigen vermogen en voor zover die activa toerekenbaar zijn aan de subsidiabele activiteiten. Als rekenrente moet dan de 10-jaars rente van de Bank Nederlandse Gemeenten per primo van een betreffend jaar gehanteerd worden.

Bijlage bij brief 3 juni 2021

'Analyse Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe'

Enkele algemene conclusies van het Programma duurzame bollenteelt zijn:

- Het programma is **nog niet van start**. Het is **onduidelijk wanneer** het van start gaat;
- Het hele programma moet nog **worden ingevuld** met werkpakketten;
- **Het programma kent geen enkele concrete doelstelling**, noch afrekenbare resultaten. [*Concreet was bijvoorbeeld geweest als het huidige gebruik van middelen langs de in het programma genoemde milieumeetlat was gelegd en op basis daarvan was vastgelegd hoe dat er uit moet zien als wordt voldaan aan 'een toekomstbeeld']*
- **De 'communicatie' met omwonenden** is er met de haren bijgesleept en gaat nergens in op de gerechtvaardigde bezwaren van Meten=Weten als vertegenwoordiger van wat genoemd wordt de 'georganiseerde bewoners'.
- **Het programma brengt de problematiek opnieuw en voor de zoveelste keer,** terug tot een 'communicatieprobleem' tussen telers en omwonenden terwijl ruim voor het tot stand komen van dit programma het rapport Uitgesproken (in opdracht van de gezamenlijke overheden tot stand gekomen) juist concludeert:
    - ***Dit lossen de omwonenden en telers niet samen op**. De gezamenlijke overheden zijn aan zet. Gevraagd wordt een helder en consistent beleid en maatregelen op het snijpunt van landbouw, volksgezondheid en ruimtelijke ordening. Dit moet gepaard gaan met een grote aandacht voor de onderlinge verhoudingen (welzijn, leefbaarheid en samenlevingsopbouw) op het platteland*
- **De Overheden** 'laten het opnieuw waaien' in de hoop op betere tijden. De sector zelf mag het weer zoeken via de versleten paden van 'techfix' en opportunisme met een extreem ruime steun aan publiek geld.
- Het programma probeert de problematiek via de oude weg van een **sectorale aanpak** op te lossen. Veel partijen zijn zich er inmiddels van bewust dat de grote opgaven waar we als samenleving voor staan integraal aangepakt moeten worden en niet sectoraal. Ons land is domweg te klein (zie o.a. laatste PBL-rapport) om verduurzaming van de landbouw – i.c. de sierteelt – sectoraal aan te pakken. Het is zoals zo vaak naar voren gebracht en aangetoond een RO-probleem. Pak het dan ook aan via het RO-spoor.
- De kennis uit de **biologische bollensector** wordt binnen het programma volkomen genegeerd. Als afzet (van biologische producten) het probleem is moet daarop worden ingezet.
- **Het programma propageert samenwerking** met omwonenden maar de omwonenden zijn bij het tot stand komen van dit programma volledig *en bewust* genegeerd. Ook op hun vragen waarom zij buiten de totstandkoming van dit programma zijn gehouden worden niet beantwoord (door de provincie Drenthe) en er zijn geen argumenten gegeven. Hun ideeën en oplossingsrichtingen zijn in het hele programma niet terug te vinden.
- **Het onderwerp 'communicatie'** wordt ingevuld met een aan te stellen gespreksleider voor 4 uur per jaar per bedrijf (totaal 36 uur) én een gespreksleider voor 2 maal 12 uur (inclusief voorbereiding bijeenkomsten) per jaar. Dat wil zeggen dat aan daadwerkelijke communicatie € 22.500 wordt besteed en dat geld vloeit ook nog geheel naar de aangesloten bedrijven. Het overige communicatiebudget wordt besteed aan communicatie- uitingen en 'reclamemateriaal': website, bedrijfsbezoeken, folders,

begeleiding werkgroep etc. en rapportages. De telers mogen bijna € 90.000 uren inboeken voor drie jaar. Van het totale communicatiebudget á € 270.000 gaat effectief dus slechts € 22.500 naar de in het voorstel geroemde dialoog…

Ook komt er ineens een specialist akkerranden/bufferzones uit de lucht vallen voor € 33.750, -. Burgers of omwonenden (georganiseerd of niet) worden nergens genoemd en kunnen ook nergens over beschikken terwijl zij toch blijkbaar de doelgroep zijn.

- **Bestaande bespuitingen** en gebruik van bestrijdingsmiddelen gaan onverminderd door. Staande praktijk loopt gewoon door. Zoals ieder programma zal ook dit programma vertraging oplopen van minimaal een jaar. Dat wil zeggen dat er tot 2025 niets zal veranderen aan de bestaande situatie en het daarna nog maar de vraag is hoe de behaalde resultaten (waarvan het nog steeds de vraag is welke dat zouden moeten zijn) geïmplementeerd kunnen worden. Als het al zover komt. Eerdere overheidsprogramma's in dit kader stemmen niet tot optimisme.

Per alinea van het pilot-voorstel kan daar nog het volgende over worden gezegd:

1. Inleiding

1e alinea.
Uit de inleiding blijkt men er trots op te zijn dat het piepkleine Nederland de grootste producent van bloembollen ter wereld is. Men onderstreept uitsluitend het economisch belang.
Het is zeer de vraag of we er zo blij mee moeten zijn. In werkelijkheid is het een vervuilende industrie die slechts een sierproduct produceert en landbouwgrond die voor de voedselvoorziening kan worden gebruikt (of andere noodzakelijke grote maatschappelijke opgaven) in beslag neemt. Deze sierteelt trekt een zware wissel op de omgeving van de teelten door o.a. het grote waterverbruik, vervuiling door pesticiden en stikstof en dramatische effecten op de bodemkwaliteit. Van waardetoevoeging is in dat opzicht geen sprake.

2e alinea.
Toegegeven wordt dat er geen sprake is van duurzaamheid in de bollensector. Het is zeer de vraag of de hier gestelde doelen: inspelen op de maatschappelijke vraagstukken en toonaangevende positie behouden, haalbaar en verenigbaar zijn. Als de sector dan zo ondernemend en innovatief is kan je de vraag stellen waarom er nog niets aan verduurzaming is gedaan?
M=W denkt niet dat de maatschappelijke doelen en toonaangevende positie van de sector verenigbaar zijn en zeker niet op de korte termijn. In de ogen van M=W betekent dit dat de verschillende doelen uit elkaar moeten worden gehaald. *Niet*-duurzame teelt kan niet plaatsvinden in een omgeving waarin tevens sprake is van een woonomgeving en natuur. *Niet*-duurzame teelt moet in eerste instantie uitwijken naar plaatsen waar de neveneffecten kunnen worden getolereerd. Pas als de externe invloeden van de teelten zijn beperkt kunnen ze gaan plaatsvinden nabij gevoelige omgevingen. Het is zeer de vraag of op termijn in Nederland voldoende ruimte kan worden gegeven aan dit soort sierteelten. Ruimte die dan niet voor voedselvoorziening, natuur, recreatie, wonen, energievoorziening, klimaatadaptatie etc. kan worden gebruikt.

3e alinea.
De toekomstvisie gewasbescherming 2030 van LNV is helemaal niet gericht op het in stand houden van de (overbodige) sierteelt. Juist deze toekomstvisie kan ertoe leiden dat meer ruimte nodig is voor voedselteelten. De zin: "*Het streven van de betrokken partijen is dat er in*

2030 weerbare planten en teeltsystemen en een sterke verbinding tussen land- en tuinbouw en natuur zijn." is nietszeggend. De term betrokken partijen is (nog) niet gedefinieerd en daar horen toch zeker de burgers van dit land bij. De gebruikte termen in de toekomstvisie LNV zijn bedoeld voor voedselteelten, niet voor sierteelten.
Weerbare planten; weerbaar waartegen? De gevoeligheid van sierteelt wordt in grote mate bepaald door wat men in telerskringen noemt de veredeling en de teeltsystemen; een vorm van (te) intensieve teelt. Wat wordt bedoeld met sterke verbinding van deze sierteelt met natuur? Doelstellingen formuleren op een hoog abstractieniveau is een ambtelijke kunst, maar snijdt geen hout.
Het doel van LNV is hier verwoord; het zoeken van een oplossing voor de knelpunten van omwonenden. Hier verwoord als - *bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen* – maar dit is slechts een deel van het probleem met deze intensieve sierteelten. Op dit moment kunnen we nog niet achterhalen hoe de werkelijke opdracht van LNV aan Drenthe is geweest.

4e alinea.
Hier wordt m.i. ten onrechte, het probleem verengt tot spanningen en onbegrip tussen telers en omwonenden. Er lijkt onbegrip te zijn bij de telers dat derden problemen hebben met hun teelten. De omwonenden lijken de telers wel te begrijpen (zij houden zich aan de regels) maar zijn het niet eens met deze sierteeltindustrie in hun leefomgeving. Het onbegrip van omwonenden *richt zich op de overheid* die geen maatregelen wil nemen om de omwonenden en de natuur te beschermen tegen de kwalijke gevolgen van deze teelten.

5e alinea.
Voor verduurzaming van de sector is nodig dat ondernemers een rendabele bedrijfsvoering kunnen realiseren met voldoende maatschappelijk draagvlak van omwonenden, overheden en stakeholders.
In deze alinea worden, binnen de termijn tot 2030, onhaalbare randvoorwaarden benoemd voor een verduurzaming. Voor de rest loze termen. Met deze randvoorwaarden wordt getracht de voortzetting van de teelten te legitimeren.

2. Probleemstelling

1e alinea.
Toenemende polarisatie
De inleidende zin: *De toenemende bezorgdheid van inwoners in de gemeente Westerveld over het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen heeft geleid tot een vergaande polarisatie tussen telers en omwonenden*, is juist zo'n zin die polarisatie in de hand werkt.
Zoals hiervoor reeds betoogt is het gevoel van polarisatie niet aanwezig bij de omwonenden. Bij deze omwonenden is wel zeer grote bezorgdheid voor hun eigen gezondheid en de gezondheid van de natuur. Omwonenden nemen het *de overheid* kwalijk dat deze hen niet beschermt. Doordat de sector en met name de *overheid* het voortdurend framen als polarisatie en dat er geen dialoog is tussen telers en omwonden houdt de overheid zichzelf buiten schot. Het is dan 'ineens' een probleem van de 'vrije markt' en burgers geworden. Maar het is diezelfde overheid die actief de sector ondersteunt (zowel financieel als met beleid) en burgers het nakijken geeft. Dit komt ook duidelijk tot uiting in het rapport 'Uitgesproken'. Maar de overheden willen deze boodschap alsmaar niet begrijpen. Je kan ook zeggen dat de overheid zich heeft uitgeleverd aan uitsluitend de belangen van de sector.
Het hier gepresenteerde proces is volstrekt onvoldoende om het probleem op te lossen. *Het is een ruimtelijke ordening probleem.*

Deze alinea eindigt met de zin: *In Drenthe wordt deze problematiek nu in een gezamenlijk proces met de verschillende betrokken telers, omwonenden, overheden en maatschappelijke organisaties opgepakt*. Dit is ronduit een leugen! Er is op geen enkele wijze sprake van een gezamenlijk proces mét omwonenden. En ineens zijn daar 'maatschappelijke organisaties'; welke dan?

2e alinea.
Weerbare planten.
Zoals eerder genoemd worden telers en overheden steeds vaker geconfronteerd met klachten over de impact van de bloembollenteelt op de omgevingskwaliteit.
De toename van de klachten is vooral toe te schrijven aan de toename van de teelten en toename van kennis omtrent de nadelige effecten van deze teelten en de bewustwording die daarbij hoort.
In de vervolgzinnen worden de telers afgeschilderd als 'slachtoffers' van het systeem van toelating van middelen.
Omwonenden hebben al vele malen aangegeven dat het een ruimtelijke ordening probleem is. In deze alinea wordt de oorzaak van de problematiek, het niet accepteren van vervuilende teelten, niet als RO-probleem opgepakt, maar verschoven naar een toelatingsbeleid.
Omwonenden hebben inmiddels al veel kennis over de toelatingsprocedures en constateren dat deze volstrekt onvoldoende zijn om hen (volksgezondheid) en de natuur te beschermen. Het gehele toelatingsbeleid dient te worden herzien.

3e alinea.
Ambitie
Uit deze alinea blijkt dus dat de ambitie van de partners (daar horen omwonenden dus niet bij) niet is om de problemen op te lossen, maar om hun teeltsystemen verder te ontwikkelen. Verdere tekst is zodanig wollig dat men er niets mee kan. De gekozen weg lijkt daarmee niet binnen de termijn tot 2030 tot een betere bescherming van omwonenden en natuur te komen.

3. Doel van het programma

1e doel; kennisontwikkeling
2e doel; dialoog
3e doel; verruiming middelenpakket.

Geen woord dus over ruimtelijke ordening.

4. Opzet programma

Het programma richt zich op een groep telers waarvan de samenstelling geheim wordt gehouden in ieder geval niet bekend is/wordt gemaakt. Dit is dus weer een verenging van dit programma. Die anonieme groep telers moet dan alle drie de onderdelen uitvoeren.

Ad(i). Dit hoofdstuk komt over als telers die onderzoek gaan doen naar de factoren die een rol spelen bij de teelten en nopen tot het gebruik van bestrijdingsmiddelen. Korte boodschap: schoenmaker blijf bij je leest. Als je hier verbetering in wilt aanbrengen heb je wetenschappers nodig. Uit de beschrijving wordt totaal niet duidelijk hoe het onderzoek gaat plaatsvinden.

Sturing lijkt totaal te ontbreken. Onderzoek schimmelbestrijding (zeer actueel, aspergillus en het gebruik van azolen!) lijkt hier te ontbreken

Ad(ii). Men komt niet verder dan het refrein dat een dialoog tot stand moet worden gebracht. Na 20 jaar(!) pogingen daartoe kan men echt wel concluderen dat het op deze wijze niet werkt. Er lijkt alleen bij overheden behoefte aan dialoog en wel om hun eigen gebrek aan initiatief te verbloemen.
Impliciet zit in de teksten dat de telers niets veranderen; het alleen (gedwongen) willen uitleggen (daar is het hele communicatietraject op gericht: met publiek geld betaalde marketing en PR). Maar: wordt nog nader uitgewerkt. De vraag is wanneer?

Ad(iii). De teksten zijn vaag. Direct komt de vraag op waarom middelen niet zijn toegelaten. Zinnen die spreken over proefvrijstellingen en experimenteren veroorzaken direct koude rillingen.

5. Organisatie programma

Het eerste dat opvalt is dat de wetenschap hier ontbreekt. De stuurgroep bestaat uit enkele ambtenaren en voorts direct belanghebbenden. Er is geen enkele garantie voor objectiviteit, doelgerichtheid, methodologie, reproduceerbaarheid, etc.

Er is evenmin voorzien in openbaarheid en inspraak.

6. Duur van het programma

In eerste instantie 2021-2024, met mogelijke verlenging.
Moeten omwonenden zich dan zo veel jaar koest houden? (Zie hierover de eerdere conclusies)

Begroting nagenoeg onleesbaar: Vraag is of dit niet een verkapte subsidie is voor het zogenaamd verbeteren van de teelten. ‘In kind’ kan van alles worden opgevoerd als contrafinanciering en is volstrekt oncontroleerbaar. Per saldo is het volledig door de overheid betaald ‘onderzoek’. Niet toevallig zijn de onderzoekspakketten samen
€ 600.000, - (24 pakketten á € 25.000) Laat dat nou net het bedrag zijn dat LNV erin stopt...

provinciehuis Westerbrink 1, Assen
postadres Postbus 122, 9400 AC Assen

www.drenthe.nl
0592 - 36 55 55

provincie Drenthe

Aan:
Bewoners [redacted] en omgeving
t.a.v. [redacted]

Assen, 30 juni 2021
Ons kenmerk 26/LG/2010001218
Behandeld door [redacted] (0592) [redacted]
Onderwerp: Reactie pilot Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe

Geachte [redacted],

In uw brief van 21 mei jl. en ook tijdens het inspreken in de Statencommissie Omgevingsbeleid 16 juni jl. hebt u, uw bezorgdheid uitgesproken over de totstandkoming en de inhoud van het programma Duurzame Bollenteelt Drenthe.
Wij waarderen uw inbreng en willen u daarvoor bedanken.

Naast het inhoudelijke spoor is de dialoog met de omgeving een belangrijk aspect van het programma Duurzame Bollenteelt. Als onderdeel daarvan gaat de Commissaris van de Koning, mevrouw Klijnsma in gesprek met inwoners van de gemeente Westerveld, in het bijzonder met de direct omwonenden van de bollenvelden.
Samen met hen en met belangengroeperingen en telers, gaat zij om de tafel, om knelpunten en oplossingen die gerelateerd zijn aan de teelt van lelies in de buurt van bewoning, in beeld te brengen. Zoals Gedeputeerde Jumelet dat ook heeft aangegeven tijdens de commissievergadering Omgevingsbeleid, worden de betrokken en bezorgde bewoners [redacted] en omgeving na de zomer uitgenodigd voor een gesprek met mevrouw Klijnsma. Hierin kunt u de zorgen, die u in uw brief uit, met mevrouw Klijnsma delen.

Er op vertrouwend u met deze brief voldoende te hebben geïnformeerd,

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Drenthe,
namens dezen

i.o.

drs. J. Jumelet,
teammanager Landelijk Gebied

Bijlage(n):

Secretariaat: Tolweg 18
7991 TC Dwingeloo
Tel: 0521 592297
metenwetenwesterveld@gmail.com
www.metenweten.com

Aan: PS Drenthe
[redacted]@drentsparlement.nl

Gemeenteraad Westerveld
[redacted]@gemeentewesterveld.nl
t.a.v. de Griffier

Vaste commissie voor LNV
[redacted]@tweedekamer.nl

Datum: 3 juni 2021

Betreft: Analyse door Meten=weten van het Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe

Geachte leden,

Al meer dan 20 jaar vragen burgers van de gemeente Westerveld de aandacht van bestuurders voor de problematiek rond de agro-industriële sierteelt (lelies, tulpen, pioenrozen) in hun gemeente. De arealen sierteelt blijven gestaag groeien en daarmee groeit de overlast, wordt de gifdeken dikker en gaat de achteruitgang van natuur en biodiversiteit gestaag verder. De wet wordt niet of foutief toegepast en handhaving is niet aanwezig.

Burgers stuiten voortdurend op een overheid die wel kan of zou moeten kunnen maar domweg niet wil. De gezamenlijke overheden (Rijk, Provincie, Gemeente en Waterschap) kennen maar één weg en dat is het bondgenootschap met telers en industrie. En dus wordt er maar één belang gediend: de portemonnee van teler en industrie. Sterker nog: zij krijgen gemeenschapsgeld toe om hun verwoestende activiteiten voort te kunnen blijven zetten maar dan onder het mom van innovatie en verduurzaming.

Waar is het algemeen belang? Onder het algemeen worden zaken verstaan die voor de hele samenleving van belang zijn: gezondheid, welzijn, natuur en biodiversiteit, grondwater- en bodemkwaliteit. De sierteelt voegt geen enkele waarde toe wat betreft het algemeen belang of het moet zijn dat ‘de toerist’ op zijn of haar hurken zich laat fotograferen tussen de tulpen. En dat dan nog hooguit enkele weken per jaar.
De meest grove schending van het algemeen belang is wel het Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe. Wat is daarvan de geschiedenis?

In juni 2019 presenteerde het RIVM haar resultaten van het OBO in een gezamenlijke bijeenkomst van burgers, telers en politiek in de statenzaal van de provincie Drenthe. Diezelfde avond werd de toezegging gedaan om in Drenthe een pilot te starten om de ervaren problematiek op te gaan lossen. Omdat de politiek meende dat het een communicatieprobleem is tussen telers en omwonenden werd in het najaar van 2019 aan Marga Kool en Martha Buitenkamp opdracht gegeven (door de gezamenlijke overheden) om nog eens goed uit te zoeken hoe deze communicatieproblematiek kon

worden opgelost. Kool en Buitenkamp kwamen echter tot de conclusie dat het helemaal geen communicatieprobleem (meer) is. De belangentegenstellingen zijn te groot en daarom schrijven zij:

> *Dit lossen de omwonenden en telers niet samen op. De gezamenlijke overheden zijn aan zet. Gevraagd wordt een helder en consistent beleid en maatregelen op het snijpunt van landbouw, volksgezondheid en ruimtelijke ordening. Dit moet gepaard gaan met een grote aandacht voor de onderlinge verhoudingen (welzijn, leefbaarheid en samenlevingsopbouw) op het platteland.*

Ondertussen verzoekt gedeputeerde Jumelet Meten=Weten om haar ideeën voor een oplossing van de problematiek op papier te zetten. M=W doet dat met een brede en diepgaande onderbouwing en draagt oplossingsrichtingen aan conform en in lijn met het advies van Kool en Buitenkamp (zie Document 'Tijd voor reflectie en handelen' dat we medio juni 2020 aan u hebben gestuurd).

'De pilot' hangt dan al een tijdje in de lucht en heeft inmiddels een plaats gekregen in het 'Uitvoeringsprogramma duurzame gewasbescherming 2030' van het ministerie van LNV (verder genoemd Uitvoeringsprogramma LNV). Hoewel er op dat moment al lang wordt gewerkt aan een projectplan voor 'de pilot' wordt dat door de Provincie in gesprekken met M=W in eerste instantie gewoon ontkend. M=W spreekt Jumelet en Kuipers in juni 2020 om 'Tijd voor reflectie en handelen' te bespreken. Beide heren blijken het document niet of nauwelijks te hebben gelezen maar zeggen toe dat 'na de vakantie' M=W zal worden betrokken bij de ontwikkeling van de pilot. Er wordt zelfs een speciale ambtelijke procesbegeleider ingezet. Na de vakantie blijkt dat er van betrokkenheid geen enkele sprake is. Sterker nog; M=W wordt aan het bekende lijntje gehouden. M=W spreekt driemaal met een ambtelijke vertegenwoordiging (waarbij de 'procesbegeleider' tweemaal wordt vervangen door iemand anders...) over de pilot in relatie tot de oplossingsrichtingen van M=W zoals neergelegd in 'Tijd voor reflectie en handelen'. De rauwe werkelijkheid is dat de Provincie zich niets gelegen laat liggen aan de oplossingsrichtingen van M=W maar met 'haar partners' een projectplan schrijft. Die partners blijken de industrie en haar adviseurs te zijn; Kortom organisaties die het eigen belang en niet het algemene belang nastreven.

En dan is daar dus 'ineens' de Pilot (omgedoopt tot Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe). Zie voor een analyse door M=W van dat programma de bijlage bij deze brief. Het meest opmerkelijke is dat in zowel het Uitvoeringsprogramma LNV als in het Drentse programma het woord 'Samen' veelvuldig wordt gehanteerd. 'Samen' moet daarbij duiden op maatschappelijk draagvlak. In het Uitvoeringsprogramma van LNV komt het woord burger slechts eenmaal voor (in de context dat de burger een essentiële stakeholder is) en het woord omwonenden tweemaal; namelijk bij de Drentse pilot. Hoezo 'samen' en hoezo maatschappelijk draagvlak? Slechts één van de 148 actiepunten van het Uitvoeringsprogramma van LNV gaat over de omwonenden:

> ***Actie:*** *Het opzetten van een regionaal pilotproject in de provincie Drenthe, onder leiding van de provincie Drenthe, waarbij een oplossing gezocht wordt voor de knelpunten van omwonenden bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door agrarische ondernemers. Het ministerie van LNV faciliteert de provincie hierbij.*

En wat doen de overheden i.c. de Provincie Drenthe? Ze zetten een programma op zónder de omwonenden en geheel toegespitst op de belangen van telers en industrie. Zowel het Uitvoerings-programma van LNV als het programma van Drenthe wordt nagenoeg geheel ingevuld en uitgevoerd door de betreffende agro-industrie zelf.

Dus: de overheden geven opdracht aan twee gerenommeerde en ervaren deskundigen (Kool en Buitenkamp) om de essentie boven water te halen, belijden met de mond dat de burgers/omwonenden van belang zijn, dat hun problematiek moet worden opgelost etc. en ondertussen worden deze omwonenden volledig genegeerd! De gemeente sluit een overeenkomst met telers en industrie waarbij M=W als vertegenwoordiger van omwonenden buiten de deur wordt gehouden en de provincie doet exact hetzelfde (ondanks toezeggingen) met het Programma Duurzame Bollenteelt.

Het Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe zelf bevat geen enkel concreet doel, geen enkel afrekenbaar resultaat en geen enkele concrete invulling. Het voldoet niet aan het gestelde in het Uitvoeringsprogramma LNV '...oplossingen [..] voor de knelpunten van omwonenden...'. Sterker: dit hele Drentse programma is een subsidie voor de industriële sierteelt waarin het hooguit gaat om op termijn *zo mogelijk* met minder pesticiden toe te kunnen. Het hele programma gaat voorbij aan 20 jaar geschiedenis en waarom de industriële sierteelt een probleem is: naast de zorgen van omwonenden voor hun gezondheid en leefomgeving gaat het ook over verdroging, stikstof, verkeersbewegingen, aantasting natuur en biodiversiteit etc.

Het onderwerp 'polarisatie' komt aan de orde in het Drents programma. Maar ook hier wordt het weer teruggebracht tot de polarisatie en communicatie tussen telers en omwonenden. Dat terwijl wij als M=W al jaren zeggen en uitleggen dat het een RO-probleem is. En door Kool en Buitenkamp is niet voor niets geconcludeerd dat de overheden aan zet zijn.
Hier is maar één conclusie mogelijk: politiek bestuurlijke onwil om omwonenden en burgers serieus te nemen en te zoeken naar een echte oplossing.

Samengevat: het Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe voldoet niet aan de opdracht om de knelpunten van de omwonenden op te lossen, wakkert de sluimerende polarisatie tussen politiek/bestuur en (georganiseerde) omwonenden en natuurvertegenwoordigers aan, brengt de problematiek terug tot uitsluitend 'iets doen met teelten' en brengt maatschappelijke dialoog terug tot 'uitleggen wat telers en industrie doen'.
Een diskwalificatie en een brevet van onvermogen van politiek en bestuur. Een andere conclusie is niet mogelijk.

Wij verzoeken de leden van PS Drenthe, de Gemeenteraad van Westerveld en de Vaste Commissie LNV dit onderwerp (opnieuw) te agenderen en de bestuurders het vuur aan de schenen te leggen; Waarom denken zij dit maatschappelijk vraagstuk op te laten lossen door de industrie zélf (als enige) alle ruimte te geven, daar € 730.000 gemeenschapsgeld aan te spenderen en er maatschappelijk/voor het algemene belang niets voor terug te vragen?

Rob Crispijn,

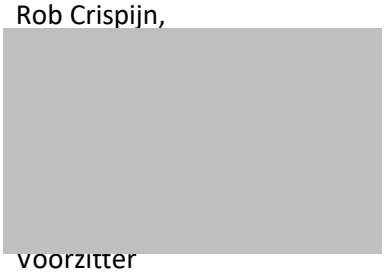

Voorzitter
Meten=Weten

BESTUURLIJKE REACTIE OP "TIJD VOOR REFLECTIE EN HANDELEN PRAKTISCHE VOORSTELLEN VAN METEN=WETEN"

Voorstel / Actiepunt M=W	Reactie
Voorstel 1. Herstel vertrouwen	
Actie 1. De overheden nemen M=W en individuele burgers serieus door uitvoering te geven aan hun voorstellen en hun onderzoek financieel te ondersteunen. De Provincie neemt – als regisseur - het voortouw.	Uiteraard nemen we (provincie en gemeente) de onderzoeken en de zorgen die M=W en de niet georganiseerde omwonenden hebben serieus. Met de pilot zetten we gezamenlijk in op de reductie en verduurzaming van gewasbescherming én proberen we de zorgen van de omwonenden te verminderen middels: • gezamenlijke gesprektafels om zorgen en kennis m.b.t. de gewasbescherming te delen, verder te onderzoeken, te bespreken en daar waar mogelijk op te lossen. De volgende punten geven richting aan de agenda voor deze tafel. o maken van praktische afspraken (inclusief communicatie instrumenten) over wat er wordt gespoten en wanneer; o elkaar informeren over de uitwerking en behaalde resultaten binnen de pilot (reductie en verduurzaming gewasbescherming); o elkaar informeren over inspanningen en ontwikkelingen die spelen binnen de overheden over verduurzaming van de landbouw; o inzichten en kennis over bodem, milieu en natuurleven die zijn opgebouwd bij de (georganiseerde) omwonenden delen; o elkaar informeren over landelijke, regionale en lokale ontwikkelingen m.b.t. verduurzaming van de sierteelt. Welke kansen en belemmeringen zijn er m.b.t. de biologische sierteelt? o elkaar inzicht te geven in de handelswijze van toezichthoudende organisaties zoals het NVWA of de overheden (Rijk, provincie, waterschap en gemeente) en het bieden van een handelingsperspectief aan omwonenden. • instellen van spuitvrije zones (vrijwillige basis) • herverkaveling of ruilen van gronden (vrijwillige basis) Daarnaast dringen we er in gezamenlijkheid bij de betreffende ministeries op aan om gedegen vervolgonderzoek te doen naar de cumulatie van gewasbeschermingsmiddelen in het milieu en de gevolgen daarvan voor de natuur- en waterkwaliteit en de gezondheid van de mens.
Voorstel 2A RO-spoor korte termijn. Spuitvrije zones	
Actie 2.	Het is uit een juridische verkenning gebleken dat het ten algemene instellen van spuitvrije zones die beperkingen

M=W werkt samen met een ambtelijke werkgroep op korte termijn de regels uit die kunnen voorzien in spuitvrije zones van tenminste 100 meter vanaf de erfgrens van om- en aanwonenden en beschermde natuurgebieden.	opleggen aan huidige functies die rechtmatig aanwezig zijn, moeilijk te realiseren is. Om in landelijke regelgeving spuit- of teeltvrije zones of andere gebruiksbeperkingen in te kunnen stellen moeten namelijk de effecten voor omwonenden en de benodigde afstand tot de bewoning of andere maatregelen worden onderbouwd met de resultaten van wetenschappelijk onderzoek. Kortom, voor bestaande situaties liggen er op het gebied van de ruimtelijke ordening geen reële juridische mogelijkheden om iets 'af te dwingen'. Inzet vanuit het tweede spoor is om op 'vrijwillige basis' spuitvrije zones in te stellen (bijv. met resistente rassen, akkerranden o.i.d.). Dit vraagt verdere verkenning op draagvlak en medewerking van allen, niet alleen de telers, maar ook overheden en omwonenden met mogelijk (financiële) steun.
Actie 3. In het kielzog hiervan wordt beleid gemaakt voor de afstand tussen biologische/ biologisch dynamische boeren en gangbare boeren/sierteelt.	De provincie zet in op toekomstgerichte landbouw, waaronder kringlooplandbouw en natuur inclusieve landbouw. De pilot sluit aan op dit programma toekomstgerichte landbouw. Daarnaast kennen we binnen de provincie de agenda Boer Burger Natuur. De gemeente heeft vanuit de Regiodeal regio Zwolle een eerste stap gezet om te experimenteren met kleinschalige landbouwmethoden en deze te ontwikkelen om die te laten voldoen aan de vraag van de toekomst.
Voorstel 2B RO-spoor (middel)lange termijn	
Actie 4. De Provincie geeft opdracht aan het Kadaster om met boeren, burgers en overheden de mogelijkheden van uitruil van gronden in kaart te brengen.	De provincie heeft een Bestuurscommissie Planmatige Kavelruil ingesteld, die de opdracht heeft om kansen op verbetering van de agrarische structuur te benutten. Op het moment dat er kansen en initiatieven zijn wordt dit in kaart gebracht.
Actie 5. Maak een kaart van de gemeente Westerveld waarin de kritische situaties zijn weergegeven en inventariseer die. Maak een aantal (fictieve) voorbeeldberekeningen van de kosten die gemoeid zijn met uitkoop.	Op dit moment heeft de Provincie geen beleid op uitkoop buiten de begrensde NNN-gebieden. Natura 2000 gebieden behoren daartoe en daarop voert de provincie een uitkoopbeleid.
Actie 6. M=W stelt samen met een ambtelijke werkgroep de	De gemeente is verantwoordelijk voor het opstellen van een bestemmingsplan, de provincie heeft een toetsende rol in deze op basis van de Omgevingsvisie.

voorwaarden op voor een bestemmingsplan buitengebied waarin omwonenden en natuur echt worden beschermd én waarbij dit bestemmingsplan RvS-proof is. De Provincie treedt hier op als regisseur, procesbegeleider, intermediair.	Op dit moment buigt de gemeente Westerveld zich over een nieuw bestemmingsplan Buitengebied. Meten=Weten alsook andere belanghebbenden kunnen via de gebruikelijke wegen hun zienswijze en standpunten hierop kenbaar maken.
Actie 7. Onderzoek alternatieven voor de sierteelt zoals in de inleiding van deze notitie is opgemerkt. Van intensieve sierteelt naar teelt van biologische vaste planten en/of plantmateriaal voor 'de nieuwe landbouw' waarin ruim plaats is voor o.a. voedselbossen. Biologische teelt van bloembollen is al lang mogelijk en kan wel wat stimulans gebruiken.	Zie ook antwoord actie 1 en 3. Tevens sorteert de pilot hierop voor. Spoor 1 van de pilot richt zich op het verduurzamen van de lelieteelt o.a. door het toepassen van minder milieubelastende middelen, natuurlijke plaagbestrijding, teelt van weerbare rassen. De kennis en ervaring die hiermee wordt opgedaan kan als voorbeeld dienen voor andere teelten
Actie 8. De Provincie geeft opdracht aan Het Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten (NJCM) om bovenstaande uit te werken en betekenis te geven voor de Drentse (Westerveldse) situatie.	In reactie hierop sluiten we aan bij de reactie zoals gegeven onder actiepunt 1.
Actie 9. M=W werkt samen met een ambtelijke werkgroep genoemde voorzorgsprincipes uit. Hoe kan daaraan betekenis worden gegeven?	Het algemene zorgplicht artikel in de Wet Bodem Bescherming gaat uit van het voorkomen van bodemverontreiniging en bij eventuele verontreiniging de plicht om deze ongedaan te maken. Op het moment dat een gewasbeschermingsmiddel wordt toegelaten door het CTGB, dan is het een legaal middel. De minister heeft op Europees niveau erop aangedrongen om bij de toelatingstoets meer de gezondheidsrisico's mee te wegen Uitwerking voorzorgprincipes art 13 Algemene zorgplicht WBB en Artikel 2a van WG&B. Dit is iets van het Rijk; provincie en gemeenten gaan niet over de toelating en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. In de beide wetten is opgenomen dat zorgvuldig dient te worden omgegaan met de bodem en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. En eventuele nadelige gevolgen te beperken dan wel ongedaan te maken. Kortom de zorgplicht ligt bij het Rijk en zowel de provincie als gemeente volgen deze landelijke lijn.

Actie 10. Alle in gebruik zijnde gronden worden getoetst aan artikel 3.2.2. Besluit ruimtelijke ordening om na te gaan of deze voldoen. De consequenties voor gebruik van de percelen worden gevolgd en alternatieven worden ontwikkeld en passend beoordeeld.	De verantwoordelijkheid hierin ligt bij de gemeente; (gemeentelijke bestemmingsplannen). De politiek-bestuurlijke keuzes die aan een bestemmingsplan ten grondslag liggen zijn aan de gemeente. We sluiten daarbij aan bij onze reactie bij punt 6.
Actie 11. (in combinatie met actie 6). De Provincie start een proces met Gemeente, ondernemers en burgers voor een gedegen bestemmingsplan buitengebied. De Provincie stelt daarvoor in overleg met betrokkenen een procesbegeleider aan.	Zie vorig punt.
Voorstel 3. Neem de resultaten van de gegevens van burgers serieus	
Actie 12. Samen met M=W werken Provincie, Gemeente, Natuurorganisaties en Boeren een plan uit om bestrijdingsmiddelen en hun effecten (op biodiversiteit, bodemleven etc.) te gaan meten in bodem, water, tuinen en natuur. Het wetenschappelijke netwerk van M=W wordt hier actief in betrokken.	Provincie meet mede in het kader van de Kader Richtlijn Water de grondwaterkwaliteit (onder andere op gewasbeschermingsmiddelen). Daarnaast heeft provincie Drenthe een bodemkwaliteitsmeetnet om een beeld te hebben van de algemene kwaliteit en de ontwikkelingen hierin. Het ministerie van LNV heeft het initiatief genomen om een kennisplatform op te richten dat ondersteunend kan zijn aan uw verzoek. De provincie werkt samen met de waterbedrijven aan ‘ early warning’ om vroegtijdig te signaleren. De provincie werkt aan het uitvoeringsprogramma grondwaterbescherming, samen met de waterbedrijven, waterschappen, gemeenten en de agrarische sector. Kortom, op deze suggestie lopen allerlei acties. De gezamenlijke gesprekstafel is een mooi platform om al deze kennis en resultaten met elkaar te delen.
Actie 13. Alleen via epidemiologisch onderzoek kan betrouwbare informatie worden verkregen over de effecten van bestrijdingsmiddelen op de volksgezondheid. De Provincie	Het Rijk is hiervoor de verantwoordelijke instantie, het betreft namelijk specifiek wetenschappelijk onderzoek. We dringen er in gezamenlijkheid bij de betreffende ministeries op aan om gedegen vervolgonderzoek te doen naar de cumulatie van gewasbeschermingsmiddelen in het milieu en de gevolgen daarvan voor de natuur- en waterkwaliteit en de gezondheid van de mens.

initieert samen met M=W een dergelijk onderzoek in de gemeente Westerveld.	
Voorstel 4. Breng de functies van de essen terug	
Actie 14. Op één van de Essen in de gemeente Westerveld komt een pilot om de Essen weer om te vormen waarvoor ze ooit zijn aangelegd: lokaal voedsel produceren. Dat is mogelijk in vele vormen. Grondverwerving is hiervoor noodzakelijk. Werk hiervoor een plan uit samen met partijen zoals de Circulaire Versnellers en jonge startende boeren.	Zie antwoord 3 en 5.
Voorstel 5. Overheid – Markt – Burgers.	
Actie 15. Organiseer een bijeenkomst met de koplopers uit dit programma Verrijkende Landbouw over Waarden. Nodig Boeren, burgers en natuurorganisaties daarvoor uit.	Dit is een actie die uitgewerkt kan worden binnen spoor 2 van de pilot.
Voorstel 6. Grondgebruik	
Actie 16. Onderzoek de behoeften binnen Drenthe (met als pilot Westerveld) aan toekomstige grondclaims en onderzoek hoe dat kan worden geprioriteerd, hoe omgegaan dient te worden met eigendom, wat generatie-overstijgend beheer vraagt etc.	Zie antwoord 5.
Voorstel 7. State-of-art effecten bestrijdingsmiddelen	
Actie 17. Organiseer een ‘state of art’ symposium in het Globetheater	Dit is een actie die uitgewerkt kan worden binnen spoor 2 van de pilot.

samen met (o.a.) dit kennisnetwerk over bestrijdingsmiddelen, volksgezondheid en natuur.	
Voorstel 8. Experimenteer	
Actie 18. Inventariseer met de doelgroepen waar zij knelpunten ervaren en waar ruimte zit om nieuwe ideeën in de praktijk te brengen.	De pilot die we gaan starten in Westerveld is volgens ons hiervoor een mooi startpunt.
Voorstel 9. Breng de duurzaamheid van de sierteelt in kaart	
Actie 19. Laat een duurzaamheidsanalyse uitvoeren voor de sierteelt binnen de provincie (of alleen Westerveld). Stel de eisen daarvoor gezamenlijk op.	Provincie Drenthe en het Rijk zetten in op kringlooplandbouw om verliezen naar het milieu zoveel mogelijk te voorkomen. Daarnaast zet het Rijk in om de landbouw zodanig te verduurzamen dat er nagenoeg zonder emissie wordt geteeld, door de inzet van weerbare planten en teeltsystemen. Hierdoor zal de afhankelijkheid van inzet van chemische middelen sterk kunnen worden verminderd. Uitgangspunt is geïntegreerde gewasbescherming waar chemische middelen alleen in uiterste nood worden ingezet. De pilot in Westerveld zal hieraan invulling gaan geven.

Samenwerkingsovereenkomst Duurzame Bollenteelt Drenthe

CONCEPT

1. **Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Westerveld**, gevestigd te Diever aan de Raadhuislaan 1 in dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door wethouder .....handelend ter uitvoering van het besluit van burgemeester en wethouders van.....met kenmerk.....;

2. **Het college van gedeputeerde staten van de provincie Drenthe,** gevestigd te Assen, aan de Westerbrink 1 in dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door gedeputeerde .....handelend ter uitvoering van het besluit van gedeputeerde staten van .....met kenmerk.....;

3. **Het dagelijks bestuur van het waterschap Drents Overijsselse Delta (WDODelta)** gevestigd in Zwolle aan de Dokter van Deenweg 186, in dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door.....handelend ter uitvoering van het besluit van het dagelijks bestuur van .... met kenmerk.....;

Partijen 1 tot en met 3 hebben als regionale overheden een toezichthoudende, adviserende en/of richtinggevende rol. Daarnaast stellen de provincie Drenthe en de gemeente Westerveld een subsidie voor de uitvoering van het Programma ter beschikking.

4. **HLB research and consultancy in agriculture B.V.**, gevestigd in Wijster aan de Kampsweg 27, in dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door haar CEO , J.E.G. Peltjes

5. **De Koninklijke Algemeene Vereniging voor Bloembollencultuur**, gevestigd in Hillegom aan de Weeresteinstraat 10 A, in dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door .....

6. **Agrifirm NWE B.V.**, gevestigd in Apeldoorn aan de Landgoedlaan 20, in dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door.....

7. **CAV Agrotheek B.V.**, gevestigd in Wieringenwerf aan de Zuidrak 18, in dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door.....

8. **WPA-Robertus Zeker & Vast B.V.**, gevestigd in Westerbork, aan De Noesten 18, en **Alb. Groot B.V.**, gevestigd in Schagerbrug aan de Stolperweg 21a, in dezen gezamenlijk en rechtsgeldig vertegenwoordigd door .....

9. **teler xx**

CONCEPT

10. **teler xx**

(....)

Partijen 4 tot en met [xx] hebben een uitvoerende rol bij de opzet en de uitvoering van de concrete deelprojecten en worden daarom hierna gezamenlijk genoemd: Uitvoerende Projectpartners;

Partijen 1 tot en met [xx] hierna gezamenlijk te noemen : Projectpartners

Overwegingen:

- In de Toekomstvisie gewasbescherming 2030 is de doelstelling opgenomen om te komen tot weerbare planten en teeltsystemen waarbij geen of nagenoeg geen synthetische chemische gewasbeschermingsmiddelen nodig zijn. Dit betekent dat in samenwerking met onderzoeksinstituten en middelenfabrikanten kennis en methodieken worden ontwikkeld die leiden tot een duurzame bollenteelt, landbouw en natuur verbonden, nagenoeg zonder emissies en nagenoeg zonder residuen. De inzet van gewasbeschermingsmiddelen gebeurt conform de principes van geïntegreerde gewasbescherming met minimale milieu impact. Projectpartners hebben de intentie om te komen tot een duurzame landbouw die voldoet aan de doelstellingen van het ministerie van LNV zoals weergegeven in de toekomstvisie.
- In 2019 is het bestuurlijk overleg met overheden en andere partners gestart om te komen tot verduurzaming van de bollenteelt met de nadruk op het verbeteren van de milieu- en gezondheidsaspecten. Aanleiding waren de toenemende zorgen over het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen in de gemeente Westerveld.
- Dit heeft ertoe geleid dat een pilot project Duurzame bollenteelt Drenthe wordt gestart in de gemeente Westerveld, die het ministerie van LNV in het kader van het Uitvoeringsprogramma gewasbescherming 2030 financieel wil faciliteren. Dit pilot project zal onder regie van de provincie Drenthe samen met Projectpartners worden gestart.
- Het ministerie van LNV heeft bij beschikking van 15 december 2021 daartoe een subsidie verleend van € 726.000,-- voor de uitvoering van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe.
- De pilot bestaat uit de volgende onderdelen: 1. Kennis ontwikkelen die leidt tot een fundamentele verbetering in de verduurzaming van de bollenteelt; 2. Bevorderen van de dialoog tussen de telers en omwonenden, zodat een open gesprek ontstaat en begrip voor elkaars situatie; 3. Komen tot het gebruik van een gewasbeschermingsmiddelen-pakket met een lagere milieubelasting.
- Projectpartners willen met deze samenwerkingsovereenkomst het doel en de wijze van samenwerken ter uitvoering van de pilot duurzame bollenteelt in Drenthe vastleggen.

Verklaren met in achtneming van deze overwegingen te zijn overeengekomen als volgt:

CONCEPT

Artikel 1. Definities

In deze samenwerkingsovereenkomst wordt verstaan onder:

a. Penvoerder: als bedoeld in artikel 6: HLB, tevens projectleider.
b. Programma: het project zoals door Projectpartners geformuleerd in het Programma-voorstel duurzame Bollenteelt in Drenthe, dat onlosmakelijk deel uitmaakt van deze overeenkomst en als bijlage aan deze overeenkomst is toegevoegd.
c. Projectbijdrage: het aandeel in de projectkosten dat een Projectpartner in cash dan wel in kind voor zijn rekening neemt, zoals omschreven in het Programmavoorstel. De Projectbijdragen van de provincie Drenthe en de gemeente Westerveld zijn subsidies in de zin van de Algemene wet bestuursrecht.
d. Programmateam: als bedoeld in artikel 9.
e. Projectgroep communicatie: als bedoeld in artikel 11.
f. Projectgroep onderzoek en middelen: als bedoeld in artikel 10.
g. Projectpartner: een partij bij deze overeenkomst.
h. Stuurgroep: als bedoeld in artikel 8.
i. Uitvoerende Projectpartner: een partij bij deze overeenkomst genoemd sub 4 tot en met [xx] die belast is met de concrete uitvoering van een of meerdere van de onderdelen (i) onderzoeksprogramma en (iii) middelenpakket van het Programma.

Artikel 2. Doel van de overeenkomst

In deze overeenkomst zijn de inhoudelijke en procedurele afspraken vastgelegd over (1) de wijze van samenwerken ter uitvoering van het Programma en (2) de inzet van de voor de uitvoering beschikbare financiële middelen.

Artikel 3. Samenwerking

1. Projectpartners werken samen aan de uitvoering van het Programma overeenkomstig de bepalingen in deze overeenkomst en het Projectvoorstel.
2. Deze samenwerking is zonder rechtspersoonlijkheid.

Artikel 4. Algemene verplichtingen Projectpartners

1. Iedere Projectpartner voert haar activiteiten uit zoals bepaald in het Programmavoorstel met inachtneming van de wettelijke voorschriften, de voorwaarden en verplichtingen van subsidieverstrekkers en deze overeenkomst (inclusief bijlage).
2. Projectpartners spreken af samen te werken in onderling vertrouwen en integer, doelmatig, doeltreffend, rechtmatig, transparant en solidair te handelen en voorts al datgene te doen of na te laten dat naar redelijkheid en/of billijkheid van haar gevergd kan worden om tot een succesvolle realisatie van het Programma te komen.

CONCEPT

3. Projectpartners bewaken daarbij de samenhang bij de uitvoering van het Programma.
4. Projectpartners dragen bij aan de totstandkoming van de jaarlijkse voortgangsrapportage over de uitvoering van het Programma, door tijdig de benodigde gegevens bij de Penvoerder aan te leveren.
5. Projectpartners informeren elkaar doorlopend, gevraagd, ongevraagd, volledig en tijdig over alle ontwikkelingen ter zake van het Programma en delen daartoe alle informatie die hen direct of indirect ter kennis komt in het kader van het Programma met elkaar.
6. Projectpartners spannen zich maximaal in om al hetgeen te doen respectievelijk na te laten, dat de samenwerking in het kader van het Programma bevordert respectievelijk belemmert.
7. Projectpartners verplichten zich, indien door enige oorzaak de samenwerking wordt vertraagd of verhinderd of de dreiging daartoe aanwezig is, onverwijld met elkaar in overleg te treden teneinde gezamenlijk te bezien of en zo ja, op welke wijze alsnog aan het doel van de overeenkomst kan worden tegemoetgekomen.

Artikel 5. Intellectuele eigendomsrechten, geheimhouding en privacy

1. Onverminderd artikel 4, vijfde lid behoudt en verkrijgt iedere Uitvoerende Projectpartner de intellectuele eigendomsrechten en vergelijkbare aanspraken met betrekking tot haar kennis en haar werken die samenhangen met en voortkomen uit het Programma, voor zover uit het Programma niet anders voortvloeit of door partijen niet uitdrukkelijk schriftelijk anders is overeengekomen.
2. Iedere Projectpartner is verplicht tot geheimhouding, zowel tijdens de looptijd van deze overeenkomst als na beëindiging daarvan, van alle informatie die haar direct of indirect ter kennis komt in het kader van het Programma en ten aanzien waarvan haar geheimhouding is opgelegd of waarvan zij het vertrouwelijk karakter begreep of had moeten begrijpen, tenzij wettelijke voorschriften, de voorwaarden en verplichtingen van subsidieverstrekkers of rechterlijke uitspraak haar tot mededeling of openbaarmaking verplicht.
3. Projectpartners verbinden zich jegens elkaar om informatie die zij in het kader van het Programma hebben ontvangen niet zonder uitdrukkelijke voorafgaande toestemming van de verstrekkende partij door te verstrekken aan anderen dan de Projectpartners, tenzij anders voortvloeit uit wettelijke voorschriften, de voorwaarden en verplichtingen van subsidieverstrekkers of rechterlijke uitspraak.
4. Projectpartners zijn verplicht om passende technische en organisatorische maatregelen te treffen ter beveiliging van de gegevens tegen verlies of tegen enige vorm van onrechtmatige verwerking.
5. Iedere Projectpartner zal zowel tijdens de looptijd van deze overeenkomst als na beëindiging daarvan geen voor een wederpartij schadelijke uitlatingen doen.
6. Iedere Projectpartner zal persoonsgegevens van een wederpartij en in het kader van het Programma in overeenstemming met de wettelijke voorschriften verwerken, waaronder de Algemene verordening gegevensverwerking (AVG).

CONCEPT

Artikel 6. Penvoerder

1. HLB research and consultancy in agriculture B.V. (hierna: HLB) treedt op als Penvoerder en kassier als bedoeld in artikel 12 betreffende de samenwerking en is als zodanig bevoegd en heeft tot taak in ieder geval zorg te dragen voor:
   a. het aanvragen van subsidies betreffende het Programma en daarbij optreden als Penvoerder;
   b. het indienen van rapportages betreffende verkregen subsidies;
   c. het in voorkomende gevallen instellen van rechtsmiddelen betreffende subsidiebesluiten;
   d. het onderhouden van contacten en correspondentie met subsidiegever(s);
   e. administratie, verslaglegging van de vergaderingen van de Stuurgroep en uitvoering van besluiten van de Stuurgroep;
   f. administratie, verslaglegging van de vergaderingen van de Projectgroep onderzoek en middelen en uitvoering van besluiten van de Projectgroep onderzoek en middelen;
   g. toezicht op en inhoudelijke rapportage over de voortgang van het Programma;
   h. (toezicht op) de naleving van de door subsidieverstrekkers aan een subsidie verbonden voorwaarden en verplichtingen;
   i. het verzamelen van de door Projectpartners te leveren documenten, zoals rapporten, facturen en kostenopgaven, en de indiening daarvan bij subsidiegever(s)
   j. het doorsturen van documenten en informatie betreffende het Programma naar de Projectpartners.
   k. zorg dragen voor de tijdige betaling van ontvangen subsidies en facturen, conform het Projectvoorstel.
2. De Penvoerder is niet gerechtigd voor en namens de andere Projectpartners verplichtingen aan te gaan, tenzij de andere Projectpartners daar uitdrukkelijk vooraf toestemming voor hebben gegeven.
3. Iedere partij verstrekt door ondertekening van deze overeenkomst mandaat, machtiging en volmacht aan HLB om de in dit artikel genoemde taken uit te voeren.

Artikel 7. Organisatie

1. De organisatie van de samenwerking bestaat uit een Stuurgroep, Programmateam, Projectgroep onderzoek & middelen en een Projectgroep communicatie, een en ander zoals beschreven in onderdeel "3. Organisatie Programma" in het Programmavoorstel.
2. De rollen en taken van de Projectpartners zijn beschreven in het Programmavoorstel.

Artikel 8. Stuurgroep

1. In de Stuurgroep zijn de Projectpartners HLB, KAVB, middelendistribiteurs, de gemeente Westerveld, het waterschap Drents Overijsselse Delta en de provincie Drenthe bestuurlijk vertegenwoordigd. De Stuurgroep stuurt op uitvoering van het Programma.

CONCEPT

2. Projectpartners dragen er zorg voor dat hun vertegenwoordigers over een toereikend mandaat beschikken om besluiten te nemen.
3. De gedeputeerde van de provincie Drenthe is voorzitter van de Stuurgroep, belegt de vergaderingen van de Stuurgroep en is belast met de leiding van de vergaderingen van de Stuurgroep.
4. Besluitvorming in de Stuurgroep vindt plaats bij meerderheid van stemmen van de aanwezige vertegenwoordigers. Voor besluitvorming is vereist dat minimaal 4 leden van de Stuurgroep aan de vergadering deelnemen. De leden van de Stuurgroep kunnen zich op bestuurlijk niveau laten vervangen in geval van langdurige afwezigheid. In geval van incidentele afwezigheid gebeurt vervanging per voorkeur door een collega.
5. Als er redenen zijn om de in het Programma vastgelegde kaders aan te passen, legt de Stuurgroep met inachtneming van artikel 15 een voorstel dienaangaande ter vaststelling voor aan de Projectpartners.

Artikel 9. Programmateam

In het Programmateam zijn Projectpartners HLB, KAVB, telers xxx, de gemeente Westerveld, het waterschap Drents Overijsselse Delta en de provincie Drenthe ambtelijk vertegenwoordigd. Het Programmateam monitort de voortgang en tussentijdse resultaten in relatie tot de doelstelling van het Programma en stuurt waar nodig bij. Het Programmateam wordt voorgezeten door de ambtelijk vertegenwoordiger van de provincie Drenthe.

Artikel 10. Projectgroep onderzoek en middelen

In de Projectgroep onderzoek en middelen zijn Uitvoerende Projectpartners HLB, KAVB, telers xxx vertegenwoordigd. De Projectgroep bespreekt de voortgang, de geboekte tussentijdse resultaten en de planning. De Projectgroep wordt voorgezeten door HLB als projectleider.

Artikel 11. Projectgroep communicatie

1. In de Projectgroep communicatie zijn HLB, KAVB, telers xxx , de gemeente Westerveld, het waterschap Drents Overijsselse Delta en de provincie Drenthe ambtelijk vertegenwoordigd.
2. De activiteiten van de Projectgroep communicatie worden gecoördineerd door de ambtelijk vertegenwoordiger van de provincie Drenthe die tevens als voorzitter van deze Projectgroep fungeert. De Projectgroep communicatie organiseert en faciliteert alle communicatie met betrekking tot het Programma en de dialoog tussen de telers en omwonenden in het bijzonder.

Artikel 12. Financiering en invulling kassiersfunctie

CONCEPT

1. Projectpartners hebben voor de periode 2021 tot en met 2024 een begroting vastgesteld voor de uitvoering van het Programma. Deze begroting is opgenomen in het Programmavoorstel. Projectpartners gaan door ondertekening van deze overeenkomst onvoorwaardelijk akkoord met deze begroting en de daarin voor henzelf opgenomen Projectbijdragen.
2. Uitvoerende Projectpartners (Partijen 4 tot en met xx) voeren hun activiteiten conform het Programmavoorstel uit overeenkomstig het aan ieder van hen toegewezen deel van dat financiële budget. Eventuele kostenoverschrijdingen door een Partij zijn volledig voor rekening van die Partij zelf.
3. HLB is als Penvoerder tevens kassier en in die hoedanigheid verantwoordelijk voor het financieel beheer en rapporteert jaarlijks hierover aan de Stuurgroep in de vorm van een jaarverslag. Tot de taken van kassier behoren:
   a. Het bijhouden van de (financiële) administratie zodanig dat daaruit tevens de naleving van de subsidievoorwaarden en -verplichtingen als bedoeld in artikel 6, eerste lid onder h, kan worden gemonitord;
   b. Financiële verslaglegging en verantwoording;
   c. Het ontvangen van betalingen en aan elk van de Projectpartners betalen van diens deel. De eigen bijdrage van HLB in dit project zal in mindering worden gebracht op de te ontvangen bedragen.
4. De Penvoerder draagt ervoor zorg dat binnen vijftien (15) kalenderdagen na ontvangst van enige betaling door een subsidiegever het voor ieder van de andere Projectpartners bestemde aandeel in die betaling is overgemaakt op de daartoe tijdig en schriftelijk aan de Penvoerder opgegeven bankrekening van ieder van de andere Projectpartners.
5. Uitgangspunt is dat de Penvoerder er zorg voor draagt dat de kosten van het Programma binnen de vastgestelde financiële kaders blijven. Mochten er onvoorziene overschrijdingen dreigen legt de Stuurgroep met inachtneming van artikel 15 een voorstel dienaangaande ter vaststelling voor aan de Projectpartners.

Artikel 13 Aansprakelijkheid en vrijwaring

1. Behoudens gevallen waarin sprake is van grove schuld of opzet, is de Penvoerder niet aansprakelijk voor fouten bij het uitvoeren van deze overeenkomst. Voor zover fouten waarvoor de Penvoerder niet aansprakelijk is, financiële gevolgen hebben, worden deze gezamenlijk door de Uitvoerende Projectpartners gedragen. De kosten worden indien mogelijk gedekt uit het budget.
2. De aansprakelijkheid van Uitvoerende Projectpartners jegens elkaar als bedoeld in het eerste lid wordt beperkt tot maximaal diens Projectbijdrage.
3. Uitvoerende Projectpartners vrijwaren elkaar volledig tegen alle aanspraken van derden, waaronder maar niet beperkt tot productenaansprakelijkheid, ter zake van schade(n) die derden mochten lijden ten gevolge van het gebruik of de toepassing door deze derden of door de andere Uitvoerende Projectpartners van alle door de verstrekkende Uitvoerende

CONCEPT

Projectpartner uit hoofde van c.q. in verband met deze overeenkomst aan elkaar overgedragen resultaten.

Artikel 14. Inwerkingtreding en looptijd

1. Deze overeenkomst treedt in werking met ingang van de dag van gelijktijdige ondertekening door Projectpartners, dan wel met ingang van de dag waarop de laatste ondertekening door een Partij heeft plaatsgevonden en werkt terug tot 8 maart 2021.
2. Deze overeenkomst is gelet op het begin van dit partner-samenwerkingsverband vooralsnog gesloten voor bepaalde tijd en eindigt voor alle Projectpartners per 8 maart 2024
3. Projectpartners treden in het tweede half jaar van 2023 met elkaar in overleg of er voldoende bereidheid is om de duur van deze overeenkomst te verlengen.
4. Indien Projectpartners toepassing hebben gegeven aan het bepaalde in het vorige lid en nog met elkaar per 8 maart 2024 in overleg zijn op grond van het vorige lid, wordt de duur van deze overeenkomst stilzwijgend verlengd met een periode van 1 jaar, tenzij sprake is van opzegging door één of meer Projectpartners.

Artikel 15. Tussentijdse wijziging

1. Indien zich gedurende deze overeenkomst omstandigheden voordoen, die niet in redelijkheid voorzienbaar waren ten tijde van de ondertekening van deze overeenkomst en die wezenlijke gevolgen hebben voor de uitvoering van deze overeenkomst, zullen Projectpartners met elkaar in overleg treden over de vraag of deze omstandigheden noodzaken tot wijziging van de overeenkomst.
2. Projectpartners treden in overleg binnen 21 kalenderdagen nadat een partij de wens daartoe onder opgave van de in het vorige lid bedoelde onvoorziene omstandigheden per mailbericht dan wel schriftelijk te kennen heeft gegeven.
3. Eventuele wijziging van deze overeenkomst kan ofwel in een addendum ofwel in een nieuwe overeenkomst. Aanvullingen en/of wijzigingen op deze overeenkomst zijn slechts geldig indien schriftelijk overeengekomen en door Projectpartners ondertekend.

Artikel 16. Geschillenregeling

1. Geschillen worden in onderling overleg beslecht.
2. Indien één of meer Projectpartners van oordeel zijn dat er sprake is van een geschil inzake de naleving van deze overeenkomst kan door deze partij(en) per mailbericht schriftelijk aan de andere Projectpartners worden voorgesteld om over het door de desbetreffende partij(en) omschreven geschil met elkaar in overleg te treden over dit geschil.
3. Indien sprake is van een voorstel als bedoeld in het vorige lid, komt de Stuurgroep binnen 21 kalenderdagen bijeen om over dit voorstel met elkaar en de desbetreffende Projectpartner(s) te overleggen.

CONCEPT

4. Indien na het in vorige lid bedoelde overleg de desbetreffende Projectpartner(s) hun standpunt inzake een voor hen bestaand geschil handhaven, stelt de Stuurgroep voor om te besluiten dit standpunt voor te leggen aan een externe commissie van drie deskundigen, welke commissie een bindend advies zal uitbrengen. De Stuurgroep zal dit voorstel doen nadat tussen de betreffende Projectpartners hierover het bestuurlijk gesprek heeft plaatsgevonden.

Artikel 17. Toetreding van andere Projectpartners

1. Projectpartners staan open voor de mogelijkheid dat andere Projectpartners toe treden tot deze overeenkomst, dan wel zich wensen te verbinden op onderdelen van deze overeenkomst, mits deze geheel of gedeeltelijk als nieuwe partner toetredende Projectpartners zich jegens Projectpartners schriftelijk verbinden ten aanzien van de ambities en doelen van Projectpartners in deze overeenkomst.
2. De Stuurgroep legt een voorstel aangaande een inlegsom voor de nieuwe deelnemer aan de samenwerking ter vaststelling voor aan de Projectpartners.
3. De toetreding van een of meer andere Projectpartners zal worden geëffectueerd door middel van een zowel door Projectpartners als door toetredende nieuwe partij(en) ondertekend addendum bij deze overeenkomst.

Artikel 18. Uittreding van Projectpartners

1. Tussentijdse uittreding door Projectpartners is niet mogelijk, tenzij sprake is van onvoorziene omstandigheden waardoor in redelijkheid voortzetting van de overeenkomst door een Projectpartner niet kan worden gevergd. Een verzoek tot uittreding wordt minimaal 6 maanden van tevoren gemotiveerd gemeld bij de voorzitter van de Stuurgroep.
2. Een uittredende Projectpartner betaalt bij uittreden – indien deze nog niet volledig is voldaan - haar resterende Projectbijdrage.
3. Wanneer een Projectpartner uittreedt, blijft deze overeenkomst voor de overige Projectpartners in stand voor zover de inhoud en de strekking ervan zich daartegen niet verzetten. Wanneer alle Projectpartners uittreden, eindigt deze samenwerkingsovereenkomst voor alle Projectpartners.
4. Besluiten tot uittreding worden neergelegd in een addendum bij deze overeenkomst. Indien nodig kan uittreding van een partij aanleiding zijn om deze overeenkomst overeenkomstig artikel 15 aan te passen.

Artikel 19. Evaluatie

Projectpartners zijn overeengekomen om de met deze overeenkomst beoogde samenwerking en de inhoud van deze overeenkomst te evalueren na afloop van deze samenwerking, voor het eerst in 2024 of - indien is besloten tot stilzwijgende verlenging van deze overeenkomst – in 2025.

CONCEPT

Artikel 20. Voorbehoud

1. Deze overeenkomst wordt aangegaan onder het uitdrukkelijk opschortende voorbehoud, dat indien deze overeenkomst op grond van toepasselijke (wettelijke) voorschriften voor een of meer Projectpartners nog goedkeuring behoeft, pas nadat de desbetreffende goedkeuring is verleend voor de Projectpartner in kwestie sprake is van rechtsgeldige binding aan deze overeenkomst.
2. Indien bij een of meer Projectpartners sprake is van een noodzakelijk te verkrijgen goedkeuring, als bedoeld in het eerste lid, dient/dienen deze Projectpartner(s) het besluit tot goedkeuring met bekwame spoed, doch uiterlijk binnen drie maanden na ondertekening van deze overeenkomst te verkrijgen.

Artikel 21. Slotbepaling

1. De bij deze overeenkomst behorende bijlagen maken integraal onderdeel uit van deze overeenkomst.
2. Bij addendum kan een bijlage worden gewijzigd dan wel andere bijlagen worden toegevoegd.
3. In geval in één of meer bijlagen afgeweken wordt van hetgeen in de overeenkomst tussen Projectpartners is overeengekomen, prevaleert hetgeen in de overeenkomst is overeengekomen.

Bijlage behorende bij deze overeenkomst en daarmee onderdeel uitmaken van deze overeenkomst:

- Programmavoorstel duurzame bollenteelt in Drenthe

Aldus overeengekomen en in tweevoud ondertekend

CONCEPT

1. **Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Westerveld**, gevestigd te Diever aan de Raadhuislaan 1 in dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door wethouder .....handelend ter uitvoering van het besluit van burgemeester en wethouders van.....met kenmerk.....;

2. **Het college van gedeputeerde staten van de provincie Drenthe**, gevestigd te Assen, aan de Westerbrink 1 in dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door gedeputeerde .....handelend ter uitvoering van het besluit van gedeputeerde staten van .....met kenmerk.....;

3. **Het dagelijks bestuur van het waterschap Drents Overijsselse Delta (WDODelta)** gevestigd in Zwolle aan de Dokter van Deenweg 186, in dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door.....handelend ter uitvoering van het besluit van het dagelijks bestuur van .... met kenmerk.....;

   Partijen 1 tot en met 3 hebben als regionale overheden een toezichthoudende, adviserende en/of richtinggevende rol. Daarnaast stellen de provincie Drenthe en de gemeente Westerveld een subsidie voor de uitvoering van het Programma ter beschikking.

4. **HLB research and consultancy in agriculture B.V.**, gevestigd in Wijster aan de Kampsweg 27, in dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door haar CEO , J.E.G. Peltjes

5. **De Koninklijke Algemeene Vereniging voor Bloembollencultuur**, gevestigd in Hillegom aan de Weeresteinstraat 10 A, in dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door .....

6. **Agrifirm NWE B.V.**, gevestigd in Apeldoorn aan de Landgoedlaan 20, in dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door.....

7. **CAV Agrotheek B.V.**, gevestigd in Wieringenwerf aan de Zuidrak 18, in dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door.....

8. **WPA-Robertus Zeker & Vast B.V.**, gevestigd in Westerbork, aan De Noesten 18, en **Alb. Groot B.V.**, gevestigd in Schagerbrug aan de Stolperweg 21a, in dezen gezamenlijk rechtsgeldig vertegenwoordigd door .....

9. **teler xx**

CONCEPT

6 opmerkingen

PAGINA 2 2

an 20

Zelf opgezocht/checken

Reactie toevoegen...

an 20

Namen telers en vertegenwoordigers

PAGINA 7 3

PAGINA 11 1

2. Projectpartners dragen er zorg voor dat hun vertegenwoordigers over een toereikend mandaat beschikken om besluiten te nemen.
3. De gedeputeerde van de provincie Drenthe is voorzitter van de Stuurgroep, belegt de vergaderingen van de Stuurgroep en is belast met de leiding van de vergaderingen van de Stuurgroep.
4. Besluitvorming in de Stuurgroep vindt plaats bij meerderheid van stemmen van de aanwezige vertegenwoordigers. Voor besluitvorming is vereist dat minimaal 4 leden van de Stuurgroep aan de vergadering deelnemen. De leden van de Stuurgroep kunnen zich op bestuurlijk niveau laten vervangen in geval van langdurige afwezigheid. In geval van incidentele afwezigheid gebeurt vervanging per voorkeur door een collega.
5. Als er redenen zijn om de in het Programma vastgelegde kaders aan te passen, legt de Stuurgroep met inachtneming van artikel 15 een voorstel dienaangaande ter vaststelling voor aan de Projectpartners.

Artikel 9. Programmateam

In het Programmateam zijn Projectpartners HLB, KAVB, telers xxx, de gemeente Westerveld, het waterschap Drents Overijsselse Delta en de provincie Drenthe ambtelijk vertegenwoordigd. Het Programmateam monitort de voortgang en tussentijdse resultaten in relatie tot de doelstelling van het Programma en stuurt waar nodig bij. Het Programmateam wordt voorgezeten door de ambtelijk vertegenwoordiger van de provincie Drenthe.

Artikel 10. Projectgroep onderzoek en middelen

In de Projectgroep onderzoek en middelen zijn Uitvoerende Projectpartners HLB, KAVB, telers xxx vertegenwoordigd. De Projectgroep bespreekt de voortgang, de geboekte tussentijdse resultaten en de planning. De Projectgroep wordt voorgezeten door HLB als projectleider.

Artikel 11. Projectgroep communicatie

1. In de Projectgroep communicatie zijn HLB, KAVB, telers xxx , de gemeente Westerveld, het waterschap Drents Overijsselse Delta en de provincie Drenthe ambtelijk vertegenwoordigd.
2. De activiteiten van de Projectgroep communicatie worden gecoördineerd door de ambtelijk vertegenwoordiger van de provincie Drenthe die tevens als voorzitter van deze Projectgroep fungeert. De Projectgroep communicatie organiseert en faciliteert alle communicatie met betrekking tot het Programma en de dialoog tussen de telers en omwonenden in het bijzonder.

Artikel 12. Financiering en invulling kassiersfunctie

CONCEPT

6 opmerkingen
PAGINA 2 2
PAGINA 7 3
dec 9
Namen telers
an 20
Namen telers
dec 9
Namen telers
PAGINA 11 1

Artikel 20. Voorbehoud

1. Deze overeenkomst wordt aangegaan onder het uitdrukkelijk opschortende voorbehoud, dat indien deze overeenkomst op grond van toepasselijke (wettelijke) voorschriften voor een of meer Projectpartners nog goedkeuring behoeft, pas nadat de desbetreffende goedkeuring is verleend voor de Projectpartner in kwestie sprake is van rechtsgeldige binding aan deze overeenkomst.
2. Indien bij een of meer Projectpartners sprake is van een noodzakelijk te verkrijgen goedkeuring, als bedoeld in het eerste lid, dient/dienen deze Projectpartner(s) het besluit tot goedkeuring met bekwame spoed, doch uiterlijk binnen drie maanden na ondertekening van deze overeenkomst te verkrijgen.

Artikel 21. Slotbepaling

1. De bij deze overeenkomst behorende bijlagen maken integraal onderdeel uit van deze overeenkomst.
2. Bij addendum kan een bijlage worden gewijzigd dan wel andere bijlagen worden toegevoegd.
3. In geval in één of meer bijlagen afgeweken wordt van hetgeen in de overeenkomst tussen Projectpartners is overeengekomen, prevaleert hetgeen in de overeenkomst is overeengekomen.

Bijlage behorende bij deze overeenkomst en daarmee onderdeel uitmaken van deze overeenkomst:

- Programmavoorstel duurzame bollenteelt in Drenthe

Aldus overeengekomen en in tweevoud ondertekend

CONCEPT

6 opmerkingen

PAGINA 2 2

PAGINA 7 3

PAGINA 11 1

[redacted] nov 30

Bijlage(n) toevoegen
NB let op te actualiseren begroting (BTW)

Samenwerkingsovereenkomst Duurzame Bollenteelt Drenthe

CONCEPT

1. **Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Westerveld**, gevestigd te Diever aan de Raadhuislaan 1 in dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door wethouder .....handelend ter uitvoering van het besluit van burgemeester en wethouders van.....met kenmerk.....;

2. **Het college van gedeputeerde staten van de provincie Drenthe**, gevestigd te Assen, aan de Westerbrink 1 in dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door gedeputeerde .....handelend ter uitvoering van het besluit van gedeputeerde staten van .....met kenmerk.....;

3. **Het dagelijks bestuur van het waterschap Drents Overijsselse Delta (WDODelta)** gevestigd in Zwolle aan de Dokter van Deenweg 186, in dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door.....handelend ter uitvoering van het besluit van het dagelijks bestuur van .... met kenmerk.....;

   Partijen 1 tot en met 3 hebben als regionale overheden een toezichthoudende, adviserende en/of richtinggevende rol. Daarnaast stellen de provincie Drenthe en de gemeente Westerveld een subsidie voor de uitvoering van het Programma ter beschikking.

4. **HLB research and consultancy in agriculture B.V.**, gevestigd in Wijster aan de Kampsweg 27, in dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door haar CEO , J.E.G. Peltjes

5. **De Koninklijke Algemeene Vereniging voor Bloembollencultuur**, gevestigd in Hillegom aan de Weeresteinstraat 10 A, in dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door .....

6. **Agrifirm NWE B.V.**, gevestigd in Apeldoorn aan de Landgoedlaan 20, in dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door.....

7. **CAV Agrotheek B.V.**, gevestigd in Wieringenwerf aan de Zuidrak 18, in dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door.....

8. **WPA-Robertus Zeker & Vast B.V.**, gevestigd in Westerbork, aan De Noesten 18, en **Alb. Groot B.V.**, gevestigd in Schagerbrug aan de Stolperweg 21a, in dezen gezamenlijk en rechtsgeldig vertegenwoordigd door .....

9. **teler xx**

CONCEPT

10. teler xx
(....)

Partijen 4 tot en met [xx] hebben een uitvoerende rol bij de opzet en de uitvoering van de concrete deelprojecten en worden daarom hierna gezamenlijk genoemd: Uitvoerende Projectpartners;

Partijen 1 tot en met [xx] hierna gezamenlijk te noemen : Projectpartners

Overwegingen:

- In de Toekomstvisie gewasbescherming 2030 is de doelstelling opgenomen om te komen tot weerbare planten en teeltsystemen waarbij geen of nagenoeg geen synthetische chemische gewasbeschermingsmiddelen nodig zijn. Dit betekent dat in samenwerking met onderzoeksinstituten en middelenfabrikanten kennis en methodieken worden ontwikkeld die leiden tot een duurzame bollenteelt, landbouw en natuur verbonden, nagenoeg zonder emissies en nagenoeg zonder residuen. De inzet van gewasbeschermingsmiddelen gebeurt conform de principes van geïntegreerde gewasbescherming met minimale milieu impact. Projectpartners hebben de intentie om te komen tot een duurzame landbouw die voldoet aan de doelstellingen van het ministerie van LNV zoals weergegeven in de toekomstvisie.
- In 2019 is het bestuurlijk overleg met overheden en andere partners gestart om te komen tot verduurzaming van de bollenteelt met de nadruk op het verbeteren van de milieu- en gezondheidsaspecten. Aanleiding waren de toenemende zorgen over het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen in de gemeente Westerveld.
- Dit heeft ertoe geleid dat een pilot project Duurzame bollenteelt Drenthe wordt gestart in de gemeente Westerveld, die het ministerie van LNV in het kader van het Uitvoeringsprogramma gewasbescherming 2030 financieel wil faciliteren. Dit pilot project zal onder regie van de provincie Drenthe samen met Projectpartners worden gestart.
- Het ministerie van LNV heeft bij beschikking van 15 december 2021 daartoe een subsidie verleend van € 726.000,-- voor de uitvoering van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe.
- De pilot bestaat uit de volgende onderdelen: 1. Kennis ontwikkelen die leidt tot een fundamentele verbetering in de verduurzaming van de bollenteelt; 2. Bevorderen van de dialoog tussen de telers en omwonenden, zodat een open gesprek ontstaat en begrip voor elkaars situatie; 3. Komen tot het gebruik van een gewasbeschermingsmiddelen-pakket met een lagere milieubelasting.
- Projectpartners willen met deze samenwerkingsovereenkomst het doel en de wijze van samenwerken ter uitvoering van de pilot duurzame bollenteelt in Drenthe vastleggen.

Verklaren met in achtneming van deze overwegingen te zijn overeengekomen als volgt:

CONCEPT

Artikel 1. Definities

In deze samenwerkingsovereenkomst wordt verstaan onder:

a. Penvoerder: als bedoeld in artikel 6: HLB, tevens projectleider.
b. Programma: het project zoals door Projectpartners geformuleerd in het Programma-voorstel duurzame Bollenteelt in Drenthe, dat onlosmakelijk deel uitmaakt van deze overeenkomst en als bijlage aan deze overeenkomst is toegevoegd.
c. Projectbijdrage: het aandeel in de projectkosten dat een Projectpartner in cash dan wel in kind voor zijn rekening neemt, zoals omschreven in het Programmavoorstel. De Projectbijdragen van de provincie Drenthe en de gemeente Westerveld zijn subsidies in de zin van de Algemene wet bestuursrecht.
d. Programmateam: als bedoeld in artikel 9.
e. Projectgroep communicatie: als bedoeld in artikel 11.
f. Projectgroep onderzoek en middelen: als bedoeld in artikel 10.
g. Projectpartner: een partij bij deze overeenkomst.
h. Stuurgroep: als bedoeld in artikel 8.
i. Uitvoerende Projectpartner: een partij bij deze overeenkomst genoemd sub 4 tot en met [xx] die belast is met de concrete uitvoering van een of meerdere van de onderdelen (i) onderzoeksprogramma en (iii) middelenpakket van het Programma.

Artikel 2. Doel van de overeenkomst

In deze overeenkomst zijn de inhoudelijke en procedurele afspraken vastgelegd over (1) de wijze van samenwerken ter uitvoering van het Programma en (2) de inzet van de voor de uitvoering beschikbare financiële middelen.

Artikel 3. Samenwerking

1. Projectpartners werken samen aan de uitvoering van het Programma overeenkomstig de bepalingen in deze overeenkomst en het Projectvoorstel.
2. Deze samenwerking is zonder rechtspersoonlijkheid.

Artikel 4. Algemene verplichtingen Projectpartners

1. Iedere Projectpartner voert haar activiteiten uit zoals bepaald in het Programmavoorstel met inachtneming van de wettelijke voorschriften, de voorwaarden en verplichtingen van subsidieverstrekkers en deze overeenkomst (inclusief bijlage).
2. Projectpartners spreken af samen te werken in onderling vertrouwen en integer, doelmatig, doeltreffend, rechtmatig, transparant en solidair te handelen en voorts al datgene te doen of na te laten dat naar redelijkheid en/of billijkheid van haar gevergd kan worden om tot een succesvolle realisatie van het Programma te komen.

CONCEPT

3. Projectpartners bewaken daarbij de samenhang bij de uitvoering van het Programma.
4. Projectpartners dragen bij aan de totstandkoming van de jaarlijkse voortgangsrapportage over de uitvoering van het Programma, door tijdig de benodigde gegevens bij de Penvoerder aan te leveren.
5. Projectpartners informeren elkaar doorlopend, gevraagd, ongevraagd, volledig en tijdig over alle ontwikkelingen ter zake van het Programma en delen daartoe alle informatie die hen direct of indirect ter kennis komt in het kader van het Programma met elkaar.
6. Projectpartners spannen zich maximaal in om al hetgeen te doen respectievelijk na te laten, dat de samenwerking in het kader van het Programma bevordert respectievelijk belemmert.
7. Projectpartners verplichten zich, indien door enige oorzaak de samenwerking wordt vertraagd of verhinderd of de dreiging daartoe aanwezig is, onverwijld met elkaar in overleg te treden teneinde gezamenlijk te bezien of en zo ja, op welke wijze alsnog aan het doel van de overeenkomst kan worden tegemoetgekomen.

Artikel 5. Intellectuele eigendomsrechten, geheimhouding en privacy

1. Onverminderd artikel 4, vijfde lid behoudt en verkrijgt iedere Uitvoerende Projectpartner de intellectuele eigendomsrechten en vergelijkbare aanspraken met betrekking tot haar kennis en haar werken die samenhangen met en voortkomen uit het Programma, voor zover uit het Programma niet anders voortvloeit of door partijen niet uitdrukkelijk schriftelijk anders is overeengekomen.
2. Iedere Projectpartner is verplicht tot geheimhouding, zowel tijdens de looptijd van deze overeenkomst als na beëindiging daarvan, van alle informatie die haar direct of indirect ter kennis komt in het kader van het Programma en ten aanzien waarvan haar geheimhouding is opgelegd of waarvan zij het vertrouwelijk karakter begreep of had moeten begrijpen, tenzij wettelijke voorschriften, de voorwaarden en verplichtingen van subsidieverstrekkers of rechterlijke uitspraak haar tot mededeling of openbaarmaking verplicht.
3. Projectpartners verbinden zich jegens elkaar om informatie die zij in het kader van het Programma hebben ontvangen niet zonder uitdrukkelijke voorafgaande toestemming van de verstrekkende partij door te verstrekken aan anderen dan de Projectpartners, tenzij anders voortvloeit uit wettelijke voorschriften, de voorwaarden en verplichtingen van subsidieverstrekkers of rechterlijke uitspraak.
4. Projectpartners zijn verplicht om passende technische en organisatorische maatregelen te treffen ter beveiliging van de gegevens tegen verlies of tegen enige vorm van onrechtmatige verwerking.
5. Iedere Projectpartner zal zowel tijdens de looptijd van deze overeenkomst als na beëindiging daarvan geen voor een wederpartij schadelijke uitlatingen doen.
6. Iedere Projectpartner zal persoonsgegevens van een wederpartij en in het kader van het Programma in overeenstemming met de wettelijke voorschriften verwerken, waaronder de Algemene verordening gegevensverwerking (AVG).

CONCEPT

Artikel 6. Penvoerder

1. HLB research and consultancy in agriculture B.V. (hierna: HLB) treedt op als Penvoerder en kassier als bedoeld in artikel 12 betreffende de samenwerking en is als zodanig bevoegd en heeft tot taak in ieder geval zorg te dragen voor:
   a. het aanvragen van subsidies betreffende het Programma en daarbij optreden als Penvoerder;
   b. het indienen van rapportages betreffende verkregen subsidies;
   c. het in voorkomende gevallen instellen van rechtsmiddelen betreffende subsidiebesluiten;
   d. het onderhouden van contacten en correspondentie met subsidiegever(s);
   e. administratie, verslaglegging van de vergaderingen van de Stuurgroep en uitvoering van besluiten van de Stuurgroep;
   f. administratie, verslaglegging van de vergaderingen van de Projectgroep onderzoek en middelen en uitvoering van besluiten van de Projectgroep onderzoek en middelen;
   g. toezicht op en inhoudelijke rapportage over de voortgang van het Programma;
   h. (toezicht op) de naleving van de door subsidieverstrekkers aan een subsidie verbonden voorwaarden en verplichtingen;
   i. het verzamelen van de door Projectpartners te leveren documenten, zoals rapporten, facturen en kostenopgaven, en de indiening daarvan bij subsidiegever(s)
   j. het doorsturen van documenten en informatie betreffende het Programma naar de Projectpartners.
   k. zorg dragen voor de tijdige betaling van ontvangen subsidies en facturen, conform het Projectvoorstel.
2. De Penvoerder is niet gerechtigd voor en namens de andere Projectpartners verplichtingen aan te gaan, tenzij de andere Projectpartners daar uitdrukkelijk vooraf toestemming voor hebben gegeven.
3. Iedere partij verstrekt door ondertekening van deze overeenkomst mandaat, machtiging en volmacht aan HLB om de in dit artikel genoemde taken uit te voeren.

Artikel 7. Organisatie

1. De organisatie van de samenwerking bestaat uit een Stuurgroep, Programmateam, Projectgroep onderzoek & middelen en een Projectgroep communicatie, een en ander zoals beschreven in onderdeel "3. Organisatie Programma" in het Programmavoorstel.
2. De rollen en taken van de Projectpartners zijn beschreven in het Programmavoorstel.

Artikel 8. Stuurgroep

1. In de Stuurgroep zijn de Projectpartners HLB, KAVB, middelendistribiteurs, de gemeente Westerveld, het waterschap Drents Overijsselse Delta en de provincie Drenthe bestuurlijk vertegenwoordigd. De Stuurgroep stuurt op uitvoering van het Programma.

CONCEPT

2. Projectpartners dragen er zorg voor dat hun vertegenwoordigers over een toereikend mandaat beschikken om besluiten te nemen.
3. De gedeputeerde van de provincie Drenthe is voorzitter van de Stuurgroep, belegt de vergaderingen van de Stuurgroep en is belast met de leiding van de vergaderingen van de Stuurgroep.
4. Besluitvorming in de Stuurgroep vindt plaats bij meerderheid van stemmen van de aanwezige vertegenwoordigers. Voor besluitvorming is vereist dat minimaal 4 leden van de Stuurgroep aan de vergadering deelnemen. De leden van de Stuurgroep kunnen zich op bestuurlijk niveau laten vervangen in geval van langdurige afwezigheid. In geval van incidentele afwezigheid gebeurt vervanging per voorkeur door een collega.
5. Als er redenen zijn om de in het Programma vastgelegde kaders aan te passen, legt de Stuurgroep met inachtneming van artikel 15 een voorstel dienaangaande ter vaststelling voor aan de Projectpartners.

Artikel 9. Programmateam

In het Programmateam zijn Projectpartners HLB, KAVB, telers xxx, de gemeente Westerveld, het waterschap Drents Overijsselse Delta en de provincie Drenthe ambtelijk vertegenwoordigd. Het Programmateam monitort de voortgang en tussentijdse resultaten in relatie tot de doelstelling van het Programma en stuurt waar nodig bij. Het Programmateam wordt voorgezeten door de ambtelijk vertegenwoordiger van de provincie Drenthe.

Artikel 10. Projectgroep onderzoek en middelen

In de Projectgroep onderzoek en middelen zijn Uitvoerende Projectpartners HLB, KAVB, telers xxx vertegenwoordigd. De Projectgroep bespreekt de voortgang, de geboekte tussentijdse resultaten en de planning. De Projectgroep wordt voorgezeten door HLB als projectleider.

Artikel 11. Projectgroep communicatie

1. In de Projectgroep communicatie zijn HLB, KAVB, telers xxx , de gemeente Westerveld, het waterschap Drents Overijsselse Delta en de provincie Drenthe ambtelijk vertegenwoordigd.
2. De activiteiten van de Projectgroep communicatie worden gecoördineerd door de ambtelijk vertegenwoordiger van de provincie Drenthe die tevens als voorzitter van deze Projectgroep fungeert. De Projectgroep communicatie organiseert en faciliteert alle communicatie met betrekking tot het Programma en de dialoog tussen de telers en omwonenden in het bijzonder.

Artikel 12. Financiering en invulling kassiersfunctie

CONCEPT

1. Projectpartners hebben voor de periode 2021 tot en met 2024 een begroting vastgesteld voor de uitvoering van het Programma. Deze begroting is opgenomen in het Programmavoorstel. Projectpartners gaan door ondertekening van deze overeenkomst onvoorwaardelijk akkoord met deze begroting en de daarin voor henzelf opgenomen Projectbijdragen.
2. Uitvoerende Projectpartners (Partijen 4 tot en met xx) voeren hun activiteiten conform het Programmavoorstel uit overeenkomstig het aan ieder van hen toegewezen deel van dat financiële budget. Eventuele kostenoverschrijdingen door een Partij zijn volledig voor rekening van die Partij zelf.
3. HLB is als Penvoerder tevens kassier en in die hoedanigheid verantwoordelijk voor het financieel beheer en rapporteert jaarlijks hierover aan de Stuurgroep in de vorm van een jaarverslag. Tot de taken van kassier behoren:
   a. Het bijhouden van de (financiële) administratie zodanig dat daaruit tevens de naleving van de subsidievoorwaarden en -verplichtingen als bedoeld in artikel 6, eerste lid onder h, kan worden gemonitord;
   b. Financiële verslaglegging en verantwoording;
   c. Het ontvangen van betalingen en aan elk van de Projectpartners betalen van diens deel. De eigen bijdrage van HLB in dit project zal in mindering worden gebracht op de te ontvangen bedragen.
4. De Penvoerder draagt ervoor zorg dat binnen vijftien (15) kalenderdagen na ontvangst van enige betaling door een subsidiegever het voor ieder van de andere Projectpartners bestemde aandeel in die betaling is overgemaakt op de daartoe tijdig en schriftelijk aan de Penvoerder opgegeven bankrekening van ieder van de andere Projectpartners.
5. Uitgangspunt is dat de Penvoerder er zorg voor draagt dat de kosten van het Programma binnen de vastgestelde financiële kaders blijven. Mochten er onvoorziene overschrijdingen dreigen legt de Stuurgroep met inachtneming van artikel 15 een voorstel dienaangaande ter vaststelling voor aan de Projectpartners.

Artikel 13 Aansprakelijkheid en vrijwaring

1. Behoudens gevallen waarin sprake is van grove schuld of opzet, is de Penvoerder niet aansprakelijk voor fouten bij het uitvoeren van deze overeenkomst. Voor zover fouten waarvoor de Penvoerder niet aansprakelijk is, financiële gevolgen hebben, worden deze gezamenlijk door de Uitvoerende Projectpartners gedragen. De kosten worden indien mogelijk gedekt uit het budget.
2. De aansprakelijkheid van Uitvoerende Projectpartners jegens elkaar als bedoeld in het eerste lid wordt beperkt tot maximaal diens Projectbijdrage.
3. Uitvoerende Projectpartners vrijwaren elkaar volledig tegen alle aanspraken van derden, waaronder maar niet beperkt tot productenaansprakelijkheid, ter zake van schade(n) die derden mochten lijden ten gevolge van het gebruik of de toepassing door deze derden of door de andere Uitvoerende Projectpartners van alle door de verstrekkende Uitvoerende

CONCEPT

Projectpartner uit hoofde van c.q. in verband met deze overeenkomst aan elkaar overgedragen resultaten.

Artikel 14. Inwerkingtreding en looptijd

1. Deze overeenkomst treedt in werking met ingang van de dag van gelijktijdige ondertekening door Projectpartners, dan wel met ingang van de dag waarop de laatste ondertekening door een Partij heeft plaatsgevonden en werkt terug tot 8 maart 2021.
2. Deze overeenkomst is gelet op het begin van dit partner-samenwerkingsverband vooralsnog gesloten voor bepaalde tijd en eindigt voor alle Projectpartners per 8 maart 2024
3. Projectpartners treden in het tweede half jaar van 2023 met elkaar in overleg of er voldoende bereidheid is om de duur van deze overeenkomst te verlengen.
4. Indien Projectpartners toepassing hebben gegeven aan het bepaalde in het vorige lid en nog met elkaar per 8 maart 2024 in overleg zijn op grond van het vorige lid, wordt de duur van deze overeenkomst stilzwijgend verlengd met een periode van 1 jaar, tenzij sprake is van opzegging door één of meer Projectpartners.

Artikel 15. Tussentijdse wijziging

1. Indien zich gedurende deze overeenkomst omstandigheden voordoen, die niet in redelijkheid voorzienbaar waren ten tijde van de ondertekening van deze overeenkomst en die wezenlijke gevolgen hebben voor de uitvoering van deze overeenkomst, zullen Projectpartners met elkaar in overleg treden over de vraag of deze omstandigheden noodzaken tot wijziging van de overeenkomst.
2. Projectpartners treden in overleg binnen 21 kalenderdagen nadat een partij de wens daartoe onder opgave van de in het vorige lid bedoelde onvoorziene omstandigheden per mailbericht dan wel schriftelijk te kennen heeft gegeven.
3. Eventuele wijziging van deze overeenkomst kan ofwel in een addendum ofwel in een nieuwe overeenkomst. Aanvullingen en/of wijzigingen op deze overeenkomst zijn slechts geldig indien schriftelijk overeengekomen en door Projectpartners ondertekend.

Artikel 16. Geschillenregeling

1. Geschillen worden in onderling overleg beslecht.
2. Indien één of meer Projectpartners van oordeel zijn dat er sprake is van een geschil inzake de naleving van deze overeenkomst kan door deze partij(en) per mailbericht schriftelijk aan de andere Projectpartners worden voorgesteld om over het door de desbetreffende partij(en) omschreven geschil met elkaar in overleg te treden over dit geschil.
3. Indien sprake is van een voorstel als bedoeld in het vorige lid, komt de Stuurgroep binnen 21 kalenderdagen bijeen om over dit voorstel met elkaar en de desbetreffende Projectpartner(s) te overleggen.

CONCEPT

4. Indien na het in vorige lid bedoelde overleg de desbetreffende Projectpartner(s) hun standpunt inzake een voor hen bestaand geschil handhaven, stelt de Stuurgroep voor om te besluiten dit standpunt voor te leggen aan een externe commissie van drie deskundigen, welke commissie een bindend advies zal uitbrengen. De Stuurgroep zal dit voorstel doen nadat tussen de betreffende Projectpartners hierover het bestuurlijk gesprek heeft plaatsgevonden.

Artikel 17. Toetreding van andere Projectpartners

1. Projectpartners staan open voor de mogelijkheid dat andere Projectpartners toe treden tot deze overeenkomst, dan wel zich wensen te verbinden op onderdelen van deze overeenkomst, mits deze geheel of gedeeltelijk als nieuwe partner toetredende Projectpartners zich jegens Projectpartners schriftelijk verbinden ten aanzien van de ambities en doelen van Projectpartners in deze overeenkomst.
2. De Stuurgroep legt een voorstel aangaande een inlegsom voor de nieuwe deelnemer aan de samenwerking ter vaststelling voor aan de Projectpartners.
3. De toetreding van een of meer andere Projectpartners zal worden geëffectueerd door middel van een zowel door Projectpartners als door toetredende nieuwe partij(en) ondertekend addendum bij deze overeenkomst.

Artikel 18. Uittreding van Projectpartners

1. Tussentijdse uittreding door Projectpartners is niet mogelijk, tenzij sprake is van onvoorziene omstandigheden waardoor in redelijkheid voortzetting van de overeenkomst door een Projectpartner niet kan worden gevergd. Een verzoek tot uittreding wordt minimaal 6 maanden van tevoren gemotiveerd gemeld bij de voorzitter van de Stuurgroep.
2. Een uittredende Projectpartner betaalt bij uittreden – indien deze nog niet volledig is voldaan - haar resterende Projectbijdrage.
3. Wanneer een Projectpartner uittreedt, blijft deze overeenkomst voor de overige Projectpartners in stand voor zover de inhoud en de strekking ervan zich daartegen niet verzetten. Wanneer alle Projectpartners uittreden, eindigt deze samenwerkingsovereenkomst voor alle Projectpartners.
4. Besluiten tot uittreding worden neergelegd in een addendum bij deze overeenkomst. Indien nodig kan uittreding van een partij aanleiding zijn om deze overeenkomst overeenkomstig artikel 15 aan te passen.

Artikel 19. Evaluatie

Projectpartners zijn overeengekomen om de met deze overeenkomst beoogde samenwerking en de inhoud van deze overeenkomst te evalueren na afloop van deze samenwerking, voor het eerst in 2024 of - indien is besloten tot stilzwijgende verlenging van deze overeenkomst – in 2025.

CONCEPT

Artikel 20. Voorbehoud

1. Deze overeenkomst wordt aangegaan onder het uitdrukkelijk opschortende voorbehoud, dat indien deze overeenkomst op grond van toepasselijke (wettelijke) voorschriften voor een of meer Projectpartners nog goedkeuring behoeft, pas nadat de desbetreffende goedkeuring is verleend voor de Projectpartner in kwestie sprake is van rechtsgeldige binding aan deze overeenkomst.
2. Indien bij een of meer Projectpartners sprake is van een noodzakelijk te verkrijgen goedkeuring, als bedoeld in het eerste lid, dient/dienen deze Projectpartner(s) het besluit tot goedkeuring met bekwame spoed, doch uiterlijk binnen drie maanden na ondertekening van deze overeenkomst te verkrijgen.

Artikel 21. Slotbepaling

1. De bij deze overeenkomst behorende bijlagen maken integraal onderdeel uit van deze overeenkomst.
2. Bij addendum kan een bijlage worden gewijzigd dan wel andere bijlagen worden toegevoegd.
3. In geval in één of meer bijlagen afgeweken wordt van hetgeen in de overeenkomst tussen Projectpartners is overeengekomen, prevaleert hetgeen in de overeenkomst is overeengekomen.

Bijlage behorende bij deze overeenkomst en daarmee onderdeel uitmaken van deze overeenkomst:

- Programmavoorstel duurzame bollenteelt in Drenthe

Met opmerkingen Bijlage(n) toevoegen
NB let op te actualiseren begroting (BTW)

Aldus overeengekomen en in tweevoud ondertekend

CONCEPT

Gesprek CdK Mevr. Jetta Klijnsma

Dd 28 juni 2021

Auteur Janny Peltjes

Gang van zaken tot nu toe

Vanwege conflicten tussen activitische groepen (oa bewoners gemeente Westerveld) en landgebruikers (bollentelers) is in de loop van 2019 besloten tot het opzetten van het programma tot verduurzaming van de bloembollenteelt en het bevorderen van de dialoog met omwonenden en betrokken critici om te komen tot duurzame en lange termijn oplossingen. HLB raakt betrokken in een vrij laat stadium (eind februari 2021). De tekst voor het programma is zo goed als klaar.

Er zijn 3 sporen:

Spoor 1 Kennis die leidt tot een fundamentele verduurzaming van de lelieteelt en verlaging milieubelasting in de bollenteelt in Drenthe gericht op weerbare planten in een weerbaar teeltsysteem in verbinding met natuur en nagenoeg zonder emissie van gwb middelen.

Spoor 2 Bevorderen dialoog met burgers en omgeving gericht op gesprek en begrip voor elkaar

Spoor 3 Toelating van en gebruik van een effectief middelenpakket met een lagere milieubelasting

Betrokken partijen zijn overheden, waterschap, KAVB, betrokken telers, middelendistributeurs en onderzoek. In sneltreinvaart wordt gehandeld, de governancestructuur is nog niet geheel helder maar wordt aangescherpt, de begroting wordt aangescherpt en qua kosten en financiering afgestemd. Met name provincie, LNV dringen aan op snelheid want het moet van start voor het seizoen aanbreekt. Eind maart wordt de aanvraag formeel via het provincie loket aangevraagd. Tegelijkertijd zal ook het ministerie van LNV het formele traject tot akkoord plaats vinden. De provincie geeft haar formele toezegging in de loop van mei. Inmiddels is het programma al wel van start met de telers aangezien het groeiseiseizoen voor de deur staat en er anders een (kostbaar) teeltseizoen verloren gaat.

De formele start wacht op goedkeuring van het ministerie LNV, deze is nog steeds niet afgegeven vanwege allerlei formaliteiten. Door het wachten hierop vertraagt ook het spoor 2 onder lead van de provincie die de dialoog regisseert met alle partijen waaronder omwonenden maar ook kritische groperingen. Ondertussen hebben verontruste critici zoals Meten is Weten en Milieudefensie aanleiding om aan te geven dat zij niet betrokken zijn en dat wordt dan ook volop gedaan.

Is er sprake van een gemeenschappelijk doel ?

Voor alle betrokken partijen : ja. De vraag is of dit ook geldt voor kritische groeperingen. Een aantal weken geleden heeft KAVB geinitieerd door overleg tussen KAVB/HLB aangedacht gevraagd voor het formeel betrekken van Milieudefensie/Meten is weten bij het programma . Voorstel was en is om deze op te nemen in de governancestructuur in de Stuurgroep met een adviserende functie. Dit is inmiddels voorgelegd aan de gedeputeerde Henk Jumelet. Het is belangrijk dat eenzelfde doel wordt nagestreefd: het creeeren van een omgeving waarin maximaal wordt gewerkt aan verduurzaming, een traject wat gezamenlijke inspanning, rust en tijd vraagt.

Tijd voor bezinning

Alle omwentelingen kosten tijd, energie en een omgeving waarin geexperimenteerd kan worden. Dit betekent dat het niet helpt als er constant een dreiging heerst van juridische conflicten en procedures. Het programma biedt deze tijd en omgeving. Indien de bollensector deze tijd verzuimt en niet komt tot verduurzaming, dan is dat ook een uitkomst van het programma.

Wat je samen maakt gaat niet kapot

SAMEN is met alle betrokkenen: landbouw, ngo's, burgers, consumenten, natuurorganisaties, keten SAMEN de dialoog aangaan : Bewustwording, realistische en gericht op een gezamenlijk gedragen perspectief.
Betekent het creeeren van een structuur waarin betrokkenen deelgenoot zijn, commitment tonen en een gezamenlijke doelstelling nastreven.

Down to earth, starten vanuit de basis

Het sterke van dit programma is dat het gedragen wordt door de telers die de noodzaak zien en dagelijks ervaren. Ook maatschappelijk kan dit programma uitkomst bieden. Uitleg en simpele voorbeelden kunnen zorgen voor een meer realistische perceptie en gezamenlijk perspectief. Dit aspect kan verder uitgewerkt worden om verbinding te creeren en relaties/noodzakelijke verbindingen te herstellen.

Bestuurlijk overleg Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe /DBD
Verslag van het overleg dd 6 oktober 2021 te Wijster

Aanwezig:
Henk Jumelet, gedeputeerde provincie Drenthe en voorzitter
Hans Peereboom lid dagelijks bestuur Waterschap Drents Overijsselse Delta / WODD
Ruud Tijssens, directeur Public & Cooperative Affairs Agrifirm, namens de distributeurs
Jaap Bond, voorzitter Koninklijke Algemeene Vereniging Bloembollencultuur/ KAVB, namens de telers
Janny Peltjes CEO HLB, uitvoerder / trekker van de opdracht
[redacted] ambtelijk ministerie LNV
[redacted], ambtelijk provincie Drenthe, [redacted]

Jelle de Haas wethouder gemeente Westerveld, met ambtelijke ondersteuning [redacted] (deels) digitaal aanwezig.

1. Opening, kennismaking en welkom door Henk Jumelet
De aanvraag Programma Duurzame Bollenteelt ligt bij LNV. We zijn nog niet officieel van start maar wel materieel. Met dit bestuurlijk overleg willen we de klokken gelijk zetten.

2. Samenwerkingsovereenkomst

Actiepunt

- *Met deskundige inzet wordt ambtelijk gewerkt aan een overeenkomst waarin we gezamenlijk risicodragend zijn. We beogen een eerste versie te bespreken in het programmateam van november.*

3. Voortgang Spoor 2 / Traject CdK mevrouw Klijnsma

Actiepunt

- *LNV heeft voor het afgeven van de subsidiebeschikking een beschikking van de Belastingdienst nodig waaruit volgt dat HLB voor de gesubsidieerde activiteiten niet BTW-plichtig is.*
- *Signaal afgeven binnen betrokken organisaties dat er nog dit jaar een rekening mag worden verwacht.*

4. Voortgang spoor 1 en 3
Verduurzaming bollenteelt en toelating middelenpakket met lagere milieubelasting
Janny Peltjes geeft een presentatie van de bevindingen en verwachtingen op basis van de inzet afgelopen periode.

Actiepunten

- *Verder detailleren spoor 1 en 3 zoals omschrijving in kind bijdrage en resultaten.*
- *Eenduidigheid in taal in door programmateam, bestuurders en in publicaties.*
- *Spreken van reductie milieubelasting volgens CLM meetlat bij toepassing gewasbeschermingsmiddelen i.p.v. kg-gebruik van gewasbeschermingsmiddelen.*
- *Het programma gaat om systeemoplossingen waarbij middelen een oplossing zijn.*

- *Bottom up heeft dit jaar goed gewerkt, richting inzet 2022 ook andere initiatieven van elders gebruiken c.q. betrekken.*
- *Feestelijk start van het project.*

Sluiting

Zodra groen licht LNV, informeert Jumelet de stuurgroep via de mail, dit is inmiddels gebeurd.

Assen /211018

Programmateam DBD 16 november 2021

1. Opening
Een aantal leden kan tot 14:30 uur aanwezig zijn; daarom starten we met de Samenwerkingsovereenkomst.

2. Samenwerkingsovereenkomst
Voor dit onderdeel is [redacted] samenwerkingsverbanden vanuit de provincie aanwezig.
Het voorliggende document is een eerste concept, opgesteld vanuit de provincie in afstemming met Janny Peltjes.
Er is voor iedere deelnemer nog volop gelegenheid deze binnen de eigen organisatie te bespreken/ juridisch te checken en wijzigingsvoorstellen te doen.
De samenwerkingsovereenkomst wordt getekend (begin volgend jaar) na instemming van en door alle deelnemers en niet eerder dan de beschikking van LNV binnen is.
Inhoudelijke en technische vragen en opmerkingen maar ook tekstvoorstellen kunnen gemaild worden naar [redacted]@drenthe.nl / 06 [redacted]

We spreken af de eerste bevindingen vóór 7 december aan [redacted] te mailen. Zij verwerkt dan de binnengekomen reacties in een aangepaste versie t.b.v. een eerste bespreking op 16 december as. in de projectgroep Onderzoek en Middelen waarin ook alle telers zitten.

3. Afsprakenlijst PT d.d. 14092021 akkoord.
4. Afsprakenlijst SG d.d. 06102021 geen vragen.

5. Stand van zaken subsidieaanvraag LNV
Deze is begin oktober in behandeling genomen en we hopen op een beschikking begin december.

6. Stand van zaken Spoor 2
CdK mevrouw Klijnsma voert over haar bevindingen verschillende gesprekken met belanghebbende organisaties en omwonenden. Begin december rapporteert zij hierover aan Provinciale Staten. En worden ook wij geïnformeerd.

7. Mededelingen
[redacted] gaat andere werkzaamheden verrichten en wordt in dit overleg vervangen.

8. Vervolgafspraken 2022
In het Programmavoorstel DBD staat dat het Programmateam 1 maal per kwartaal bijeenkomt.
Volgende bijeenkomst PT half februari 2022 en mogelijk eerder een ingelast overleg t.b.v. de SOK.

18112021[redacted]

Samenwerkingsovereenkomst Duurzame Bollenteelt Drenthe

CONCEPT

Datum: 1~~40~~/12//2021

1. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Westerveld, gevestigd te .....aan de .....in dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door .....handelend ter uitvoering van het besluit van burgemeester en wethouders van.....met kenmerk..

2. Het college van gedeputeerde staten van de provincie Drenthe, gevestigd te Assen, ...aan de .....in dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door .....handelend ter uitvoering van het besluit van gedeputeerde staten van .....met kenmerk....

3. Waterschap Drents Overijsselse Delta (WDODelta) gevestigd in Zwolle aan de Dokter van Deenweg 186, in dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door.....handelend ter uitvoering van het besluit van het dagelijks bestuur van .... met kenmerk.....;

Partijen 1 tot en met 3 hebben als regionale overheden een toezichthoudende, adviserende en/of richtinggevende rol. Daarnaast stellen de provincie Drenthe en de gemeente Westerveld een subsidie voor de uitvoering van het Programma ter beschikking. Het Waterschap...(nader in te vullen) ...

4.~~1.~~ HLB research and consultancy in agriculture B.V., gevestigd in Wijster aan de Kampsweg 27, in dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door haar CEO , J.E.G. Peltjes

5.~~2.~~ De Koninklijke Algemeene Vereniging voor Bloembollencultuur, gevestigd aan de Weeresteinstraat 10 A in Hillegom, aan de (invullen), in dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door.....

6.~~3.~~ Agrifirm NWE BV gevestigd aan de Landgoedlaan 20 in Apeldoorn, in dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door.....

7.~~4.~~ CAV Agrotheek B.V., gevestigd in Wieringenwerf, aan de Zuidrak 18, in dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door.....

8.~~5.~~ WPA-Robertus Zeker & Vast B.V. gevestigd in Westerbork, aan De Noesten 18, in dezen rechtsgeldig en Alb. Groot BV, gezamenlijk vertegenwoordigd door .....

~~9.6.~~ ~~Albert de De Groot ...~~

10.~~7.~~ Teler 1,2,enz

Met opmerkingen Opmerking Agrotheek: LNV ontbreekt als belangrijke partij. Dit is een belangrijke voorwaarde voor het doorgaan van het project in deze vorm.

Met opmerkingen LNV is bij mijn weten geen partij bij de overeenkomst, dat blijkt ook uit de reactie van LNV op de samenwerkingsovereenkomst: *Hoewel we als LNV geen partij zijn bij de SOK heb ik na snel doorlezen twee opmerkingen bij de versie van het SOK die dinsdag jl. bij de stukken voor het Programmateam waren gevoegd. In de bijlage tref je mijn reactie en suggestie. Het is aan jullie wat je daarmee doet.*

Wel heb ik nu de subsidiebeschikking LNV hieronder opgenomen zodat de SOK niet eerder getekend wordt dan nadat die subsidie is verleend.

Met opmerkingen hoe de bijzondere rol van waterschap te beschrijven ?

Met opmerkingen Opm. verwerkt van Alb. Groot.

CONCEPT

Partijen ~~41~~ tot en met [xx] hebben een uitvoerende rol bij de opzet en de uitvoering van de concrete deelprojecten en worden daarom hierna gezamenlijk genoemd: ~~te noemen:~~ Uitvoerende Projectpartners;

~~en~~

~~6. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Westerveld, gevestigd te .....aan de .....in dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door .....handelend ter uitvoering van het besluit van burgemeester en wethouders van.....met kenmerk..~~

~~7. Het college van gedeputeerde staten van de provincie Drenthe, gevestigd te Assen, ...aan de .....in dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door .....handelend ter uitvoering van het besluit van gedeputeerde staten van .....met kenmerk....~~

~~8. Waterschap Drents Overijsselse Delta (WDODelta) gevestigd in Zwolle aan de Dokter van Deenweg 186, in dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door.....handelend ter uitvoering van het besluit van het dagelijks bestuur van .... met kenmerk.....;~~

Partijen 1 tot en met [xxx] hierna gezamenlijk te noemen : Project~~p~~ Partners

Overwegingen:

- In de Toekomstvisie gewasbescherming 2030 is de doelstelling opgenomen om te komen tot weerbare planten en teeltsystemen waarbij geen of nagenoeg geen synthetische chemische gewasbeschermingsmiddelen nodig zijn. Dit betekent dat in samenwerking met onderzoeksinstituten en middelenfabrikanten kennis en methodieken worden ontwikkeld die leiden tot een duurzame lelieteelt, landbouw en natuur verbonden, nagenoeg zonder emissies en nagenoeg zonder residuen. De inzet van gewasbeschermingsmiddelen gebeurt ~~gebeurt~~ conform de principes van geïntegreerde gewasbescherming met minimale milieu impact. Projectpartners hebben de intentie om te komen tot een duurzame landbouw die voldoet aan de doelstellingen van het ministerie van LNV zoals weergegeven in de toekomstvisie.
- In 2019 is het bestuurlijk overleg met overheden en andere partners gestart om te komen tot verduurzaming van de ~~sector lelieteelt~~ bollenteelt met de nadruk op het verbeteren van de milieu- en gezondheidsaspecten. Aanleiding waren de toenemende zorgen over het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen in de gemeente Westerveld.
- Dit heeft ertoe geleid dat ~~het Ministerie van LNV de gemeente Westerveld heeft aangewezen als één van de proefgebieden~~ een pilot project Duurzame bollenteelt Drenthe wordt gestart in de gemeente Westerveld, die het Ministerie van LNV in het kader van ~~binnen~~ het

Met opmerkingen [ ] Opmerking
Hier 1 woord; verder op niet...

Met opmerkingen [ ] Verwerkt hieronder

Met opmerkingen [ ] Opmerking ROL verwerkt: 'In principe zijn alle stoffen chemisch'.

Met opmerkingen [ ] Opmerking Agrotheek: Programmaplan/UP2030 omschrijving aanhouden. 1 weerbare plant en teeltsystemen, landbouw en natuur verbonden, nagenoeg zonder emissies en nagenoeg zonder residuen. De inzet van gewasbeschermingsmiddelen gebeurt conform de principes van geïntegreerde gewasbescherming

Met opmerkingen [ ] Goed verwerkt ?

Met opmerkingen [ ]: Opmerking
Welke: Landbouwsector of bollensector?

Met opmerkingen [ ] Verwerkt: lelieteelt

Met opmerkingen [ ] Opmerking LNV
Dit niet helemaal correct, maar staat ook zo in het programmaplan. Kern is dat LNV niet heeft aangewezen, maar heeft aangeboden om een pilot te faciliteren.
Suggestie:
Dit heeft er toe geleid dat onder regie van de provincie Drenthe een pilot project [titel] is gestart, dat LNV in het kader van het Uitvoeringsprogramma gewasbescherming financieel wil faciliteren.

Met opmerkingen [ ] Suggestie overgenomen

Met opmerkingen [ ] Opmerking
Formeel is deze formulering niet juist; navragen bij LNV

Met opmerkingen [ ] Zie hieronder: verwerkt

CONCEPT

Uitvoeringsprogramma gewasbescherming 2030 financieel wil faciliteren. Dit ~~eze~~ pilot project zal onder regie van de provincie Drenthe samen met Projectpartners worden gestart.

- Het Ministerie van LNV heeft bij beschikking d.d 15 december 2021 ~~[]~~ daartoe een subsidie verleend van € 726.000,-- voor de uitvoering van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe
- De pilot bestaat uit de volgende onderdelen: 1. Kennis ontwikkelen die leidt tot een fundamentele verbetering in de verduurzaming van de lelieteelt. 2. Bevorderen van de dialoog tussen de telers en omwonenden, zodat een open gesprek ontstaat en begrip voor elkaars situatie; 3. Komen tot het gebruik van een gewasbeschermingsmiddelen-pakket met een lagere milieubelasting.
- Projectpartners willen met deze samenwerkingsovereenkomst het doel en de wijze van samenwerken ter uitvoering van de pilot duurzame bollenteelt in Drenthe vastleggen.

Met opmerkingen [redacted] Ik heb begrepen dat pas ondertekend wordt als de subsidie LNV is verleend, daarom opgenomen.

Met opmerkingen [redacted] Overgenomen uit de beschikking van LNV

Verklaren met in achtneming van deze overwegingen te zijn overeengekomen als volgt:

Artikel 1. Definities

In deze samenwerkingsovereenkomst wordt verstaan onder:

a. Penvoerder : als bedoeld in artikel 8: HLB, tevens projectleider.

~~a.~~b. Programma: het project zoals door Projectpartners geformuleerd in het Programma-voorstel duurzame Bollenteelt in Drenthe, dat onlosmakelijk deel uitmaakt van deze overeenkomst en als bijlage 1 aan deze overeenkomst is toegevoegd.

c. Projectbijdrage: het aandeel in de projectkosten dat een Projectpartner in cash dan wel in kind voor zijn rekening neemt, zoals omschreven in het Programmavoorstel. De Projectbijdragen van de provincie Drenthe en de gemeente Westerveld zijn subsidies in de zin van de Algemene wet bestuursrecht.

d. Programmateam: als bedoeld in artikel 9.

e. Projectgroep communicatie: als bedoeld in artikel 11.

~~b.~~f. Projectgroep onderzoek en middelen: als bedoeld in artikel 10.

g. Projectpartner: een partij bij deze overeenkomst.

~~c.~~h. Stuurgroep: als bedoeld in artikel 8.

~~d.~~i. Uitvoerende Projectpartner: een partij ~~-~~bij deze overeenkomst genoemd sub 4 tot en met [xx] die belast is met de concrete uitvoering van een of meerdere van de onderdelen (i) onderzoeksprogramma en (iii) middelenpakket van het Programma.

Met opmerkingen [redacted] Opmerking [redacted]
Hier mis ik de definities van:
- Penvoerder
- Stuurgroep
- projectgroepen

Met opmerkingen [redacted] verwerkt

Met opmerkingen [redacted] Opmerking Waterschap dodelta:
Zou je hier ook niet onze 'bijzondere' positie benoemen? Of brengen wij 'in kind' in?

Met opmerkingen [redacted]: Bespreken: dat was ook al eerder een vraag van mij. Ik weet dat niet, is Programmaplan niet duidelijk over. Wat is dan die bijzondere positie?

Met opmerkingen [redacted] Opmerking Waterschap dodelta:
Verwijzen naar de partijen 1 t/m xx genoemd hierboven?

Met opmerkingen [redacted] verwerkt

Artikel 2. Doel van de overeenkomst

CONCEPT

In deze overeenkomst zijn de inhoudelijke en procedurele afspraken vastgelegd over (1) de wijze van samenwerken ter uitvoering van het Programma en (2) de inzet van de voor de uitvoering beschikbare financiële middelen.

Artikel 3. Samenwerking

1. Projectpartners werken samen aan de uitvoering van het Programma overeenkomstig de bepalingen in deze overeenkomst en het Projectvoorstel.
2. Deze samenwerking is ~~op contractuele basis~~ zonder rechtspersoonlijkheid.

Artikel 4. Algemene verplichtingen Projectpartners

1. Iedere Projectpartner voert ~~verplicht zich tot uitvoering van~~ haar activiteiten uit zoals bepaald in het Programmavoorstel met inachtneming van de wettelijke voorschriften, de voorwaarden en verplichtingen van subsidieverstrekkers en deze overeenkomst (inclusief bijlage).
2. Projectpartners spreken af samen te werken in onderling vertrouwen en integer, doelmatig, doeltreffend, rechtmatig, transparant en solidair te handelen en voorts al datgene te doen of na te laten dat naar redelijkheid en/of billijkheid van haar gevergd kan worden om tot een succesvolle realisatie van het Programma te komen.
3. Projectpartners bewaken daarbij zowel de samenhang bij de uitvoering van het Programma, alsook de samenhang met flankerende programma's, projecten en initiatieven.
4. Projectpartners dragen bij aan de totstandkoming van de jaarlijkse voortgangsrapportage over de uitvoering van het Programma, door tijdig de benodigde gegevens zoals vermeld bij de Penvoerder aan te leveren.
5. Projectpartners informeren elkaar doorlopend, gevraagd, ongevraagd, volledig en tijdig over alle ontwikkelingen ter zake van het Programma en delen daartoe alle informatie die hen direct of indirect ter kennis komt in het kader van het Programma met elkaar.
6. Projectpartners spannen zich maximaal in om al hetgeen te doen respectievelijk na te laten, dat de samenwerking in het kader van het Programma bevordert respectievelijk belemmert.
7. Projectpartners verplichten zich, indien door enige oorzaak de samenwerking wordt vertraagd of verhinderd of de dreiging daartoe aanwezig is, onverwijld met elkaar in overleg te treden teneinde gezamenlijk te bezien of en zo ja, op welke wijze alsnog aan het doel van de overeenkomst kan worden tegemoetgekomen.

Artikel 5. Intellectuele eigendomsrechten, geheimhouding en privacy

1. Onverminderd artikel 4, vijfde lid behoudt en verkrijgt iedere Uitvoerende Projectpartner de intellectuele eigendomsrechten en vergelijkbare aanspraken met betrekking tot haar kennis en haar werken die samenhangen met en voortkomen uit het Programma, voor

Met opmerkingen [ ] Opmerking Waterschap dodelta:
Het doel is dan de inzet of verkrijging van de middelen dat is vastgelegd?

Met opmerkingen [ ]: verwerkt

Met opmerkingen [ ] Opmerking Waterschap dodelta:
Een projectpartner die aan de uitvoering werkt maar dus niet uitvoerende projectpartner is. Gaat dat geen verwarring geven?

Met opmerkingen [ ] Geprobeerd te verwerken door bij het opsommen van de partijen het verschil in soort partijen iets te accentueren. Eventuele verwarring zou ook door artikel 4 weggenomen moeten zijn.

Met opmerkingen [ ] Opmerking
Dat betekent....

Opmerking Agrifirm: wat wil je hiermee zeggen? Geen toegevoegde waarde

Opmerking gemeente Westerveld:
Artikel 3: is hem onbekend wat in artikel 3, lid 2, precies bedoeld wordt met 'deze samenwerking is op contractuele basis zonder rechtspersoonlijkheid.'

Met opmerkingen [ ] verwerkt

Met opmerkingen [ ]: Opmerking Agrifirm:
Relevant om de voorwaarden en verplichtingen van de subsidieverstrekkers bij te voegen

Bespreken:
Moet voor alle partners idd wel duidelijk zijn waaraan ze zich moeten houden. Vraag is of dat moet door de subsidieverleningen LNV, provincie en gemeente als bijlage ...

Met opmerkingen [ ] Opmerking Waterschap dodelta:
Weet iedereen waar het om gaat?

Met opmerkingen [ ] Was voor mij ook nog een vraag of we "samenhang met flankerende (...) initiatieven' moeten laten staan: ...

Met opmerkingen Opmerking Waterschap dodelta:
Deze is nog niet gedefinieerd./ verwijs hier alvast naar artike ...

Met opmerkingen [ ] Verwerkt door definitie op te nemen

Met opmerkingen : Opmerking LNV
Onder 2.6 verplichtingen staat bij:
1. ...

Met opmerkingen [ ]: Artikel 5 heeft zijn begrenzing in de subsidieverplichtingen.

Met opmerkingen [ ] Opmerking gemeente Westerveld: ...

Met opmerkingen [ ] Is daartegen bezwaar?

Met opmerkingen Opmerking Agrifirm:
Ik zou deze ombouwen: alle informatie die een Projectpartner ter kennis is gekomen in het kader van deze samenwerking ...

Met opmerkingen : Bespreken
De subsidieverlichtingen van LNV vereisen juist het delen van informatie. ...

Met opmerkingen [ ] Opmerking Waterschap dodelta:
Sanctie? Controle?

Met opmerkingen [ ]: Volgt uit de wettelijke voorschriften terzake

CONCEPT

zover uit het Programma niet anders voortvloeit of door partijen niet uitdrukkelijk schriftelijk anders is overeengekomen.

2. Iedere Projectpartner is verplicht tot geheimhouding, zowel tijdens de looptijd van deze overeenkomst als na beëindiging daarvan, van alle informatie die haar direct of indirect ter kennis komt in het kader van het Programma en ten aanzien waarvan haar geheimhouding is opgelegd of waarvan zij het vertrouwelijk karakter begreep of hadden moeten begrijpen, tenzij wettelijke voorschriften, de voorwaarden en verplichtingen van subsidieverstrekkers ~~een wettelijk voorschrift~~ of rechterlijke uitspraak haar tot mededeling of openbaarmaking verplicht.
3. Projectpartners verbinden zich jegens elkaar om informatie die zij in het kader van het Programma hebben ontvangen niet zonder uitdrukkelijke voorafgaande toestemming van de verstrekkende partij door te verstrekken aan anderen dan de Projectpartners, tenzij anders voortvloeit uit wettelijke voorschriften, de voorwaarden en verplichtingen van subsidieverstrekkers of rechterlijke uitspraak ~~en deze overeenkomst (inclusief bijlage)~~.
4. Projectpartners zijn verplicht om passende technische en organisatorische maatregelen te treffen ter beveiliging van de gegevens tegen verlies of tegen enige vorm van onrechtmatige verwerking.
5. Iedere Projectpartner zal zowel tijdens de looptijd van deze overeenkomst als na beëindiging daarvan geen voor een wederpartij schadelijke uitlatingen doen.
6. Iedere Projectpartner zal persoonsgegevens van een wederpartij en in het kader van het Programma in overeenstemming met de wettelijke voorschriften verwerken, waaronder de Algemene verordening gegevensverwerking (AVG).

Artikel 6. Penvoerder

1. HLB research and consultancy in agriculture B.V. (hierna: HLB) treedt op als Penvoerder en kassier als bedoeld in artikel 12 betreffende de samenwerking en is als zodanig bevoegd en heeft tot taak in ieder geval zorg te dragen voor:
   a. het aanvragen van subsidies betreffende het Programma en daarbij optreden als Penvoerder;
   b. het indienen van rapportages betreffende verkregen subsidies;
   c. het in voorkomende gevallen instellen van rechtsmiddelen betreffende subsidiebesluiten;
   d. het onderhouden van contacten en correspondentie met subsidiegever(s);
   e. administratie, verslaglegging van de vergaderingen van de Stuurgroep en uitvoering van besluiten van de Stuurgroep;
   f. administratie, verslaglegging van de vergaderingen van de Projectgroep onderzoek en middelen en uitvoering van besluiten van de Projectgroep onderzoek en middelen;
   g. toezicht op en inhoudelijke rapportage over de voortgang van het Programma;
   h. (toezicht op) de naleving van de door subsidieverstrekkers aan een subsidie verbonden voorwaarden en verplichtingen;

CONCEPT

i. het verzamelen van de door Projectpartners te leveren documenten, zoals rapporten, facturen en kostenopgaven, en de indiening daarvan bij subsidiegever(s)

j. het doorsturen van documenten en informatie betreffende het Programma naar de Projectpartners.

k. zorg dragen voor de tijdige betaling van ontvangen subsidies en facturen, conform het Projectvoorstel.

2. De Penvoerder is niet gerechtigd voor en namens de andere Projectpartners verplichtingen aan te gaan, tenzij de andere Projectpartners daar uitdrukkelijk vooraf toestemming voor hebben gegeven.

3. Iedere partij verstrekt door ondertekening van deze overeenkomst mandaat, machtiging en volmacht aan HLB om de in dit artikel genoemde taken uit te voeren.

Met opmerkingen [ ] Opmerkingen
Komt er ook een jaarlijkse innoudelijke voortgangsrapportage?
Vraag bij wie ligt de communicatie over het Programma?

Met opmerkingen Verwerkt onder g.

Artikel 7. Organisatie

1. De organisatie van de samenwerking bestaat uit een Stuurgroep, Programmateam, Projectgroep onderzoek & middelen en een Projectgroep communicatie, een en ander zoals beschreven in onderdeel "3.Organisatie Programma" in het Programmavoorstel.

2. De rollen en taken van de Projectpartners zijn beschreven in het Programmavoorstel.

Met opmerkingen : Opmerking Waterschap dodelta:
Zorg voor juiste hoofdletters, tekens etc. Dat alles eenduidig is in het stuk.

Met opmerkingen Opmerking Agrifirm:
Ik zou ook vastleggen noe vaak en wanneer overleg wordt gepleegd.

Met opmerkingen [ ] : Hoe vaak en wanneer staat in programmavoorstel.
Is dat afdoende?

Artikel 8. Stuurgroep

1. In de Stuurgroep zijn de Projectpartners HLB, KAVB, middelendistribiteurs, de gemeente Westerveld, het Waterschap Drents Overijsselse Delta en de provincie Drenthe bestuurlijk vertegenwoordigd. De Stuurgroep stuurt op uitvoering van het Programma.

2. Projectpartners dragen er zorg voor dat hun vertegenwoordigers over een toereikend mandaat beschikken om besluiten te nemen.

3. De gedeputeerde van de provincie Drenthe is voorzitter van de Stuurgroep, belegt de vergaderingen van de Stuurgroep en is belast met de leiding van de vergaderingen van de Stuurgroep.

4. Besluitvorming in de Stuurgroep vindt plaats bij meerderheid van stemmen van de aanwezige vertegenwoordigers. Voor besluitvorming is vereist dat minimaal 4 leden van de Stuurgroep aan de vergadering deelnemen. De leden van de Stuurgroep kunnen zich op bestuurlijk niveau laten vervangen in geval van langdurige afwezigheid. In geval van incidentele afwezigheid gebeurt vervanging per voorkeur door een collega.

~~2. De vertegenwoordigers in de stuurgroep ontvangen geen vergoeding voor hun werkzaamheden.~~

5. Als er redenen zijn om de in het Programma vastgelegde kaders aan te passen, legt de Stuurgroep met inachtneming van artikel 17 een voorstel dienaangaande ter vaststelling voor aan de Projectpartners.

Artikel 9. Programmateam

CONCEPT

In het Programmateam zijn Projectpartners HLB, KAVB, de telers, middelendistributeurs, de gemeente Westerveld, het waterschap Drents Overijsselse Delta en de provincie Drenthe ambtelijk vertegenwoordigd. Het Programmateam monitort de voortgang en tussentijdse resultaten in relatie tot de doelstelling van het Programma en stuurt waar nodig bij. Het Programmateam wordt voorgezeten door de ambtelijk vertegenwoordiger van de provincie Drenthe.

Met opmerkingen [ ]: Nog aan te passen aan de deelnemende partijen

Artikel 10. Projectgroep onderzoek en middelen

In de Projectgroep onderzoek en middelen zijn Uitvoerende Projectpartners HLB, KAVB, de telers en de middelendistributeurs vertegenwoordigd. De Projectgroep bespreekt de voortgang, de geboekte tussentijdse resultaten en de planning. De Projectgroep wordt voorgezeten door HLB als projectleider.

Met opmerkingen [ ]: Bespreekpunt:
Stichting ROL is vanuit onderzoeksoogpunt onderdeel van de onderzoekscommissie. Zij zijn echter niet formeel partner maar wel inhoudelijk betrokken bij het project.
Het alternatief is de inbreng over te laten aan die naast teler ook bestuurslid is.

Met opmerkingen [ ] Idem

Artikel 11. Projectgroep communicatie

1. In de Projectgroep communicatie zijn HLB, KAVB, de telers, middelendistributeurs, de gemeente Westerveld, het Waterschap Drents Overijsselse Delta en de provincie Drenthe ambtelijk vertegenwoordigd.
2. De activiteiten van de Projectgroep communicatie worden gecoördineerd door de ambtelijk vertegenwoordiger van de provincie Drenthe die tevens als voorzitter van deze Projectgroep fungeert. De Projectgroep communicatie organiseert en faciliteert alle communicatie met betrekking tot het Programma en de dialoog tussen de telers en omwonenden in het bijzonder.

Met opmerkingen [ ] idem

Met opmerkingen [ ] Opmerking Waterschap dodelta:
Volgt uit het programma voldoende duidelijk dat wij niet bijdragen financieel?

Met opmerkingen [ ] Zie hiervoor: wat is precies de rol van ws? wel in kind?

Met opmerkingen [ ]: Let op : begroting moet worden aangepast op de BTW aspecten en looptijd project moet worden bijgesteld

Met opmerkingen [ ]: Opmerking Agrotheek:
Voorwaardelijk. Hoe is de uitvoering van het onderzoek en de processen

Met opmerkingen [ ] Bespreken

Met opmerkingen [ ] Opmerking Agrotheek:
Kind en cash bijdrage. Hoe te registeren; hoe wordt dit gemonitord.

Met opmerkingen [ ]: Door Penvoerder ogv lid 3 a,b,c, Hoe te registreren in detail is niet iets om in de overeenkomst op te nemen.

Met opmerkingen [ ] Opmerking Waterschap dodelta:
Verschil projectpartner die uitvoert en uitvoerende projectpartners vind ik wat verwarrend.

Met opmerkingen [ ]: verwerkt

Met opmerkingen [ ] Vooraf begroting accorderen.

Met opmerkingen [ ] Begroting kan pas als bijlage bij deze overeenkomst als alle partijen akkoord zijn uiteraard

Met opmerkingen [ ]: Opmerking Agrifirm: Wat als deze kosten ten goede komen van het project?

Met opmerkingen [ ] In artikel 12, 5 staat dat mochten er onvoorziene overschrijdingen dreigen de Stuurgroep met inachtneming van artikel 15 een voorstel dienaangaande ter vaststelling voor legt aan de Project-partners.

Met opmerkingen [ ] Opmerking Waterschap dodelta:
Ook in artikel 6 als taak opnemen?

Met opmerkingen [ ] verwerkt

Artikel 128. Financiering en invulling kassiersfunctie

1. Projectpartners hebben voor de periode 2021 tot en met 2024 een begroting vastgesteld voor de uitvoering van het Programma. Deze begroting is opgenomen in het Programmavoorstel. Projectpartners gaan door ondertekening van deze overeenkomst onvoorwaardelijk akkoord met deze begroting en de daarin voor henzelf opgenomen Projectbijdragen.
2. Uitvoerende Projectpartners (Partijen 1 tot en met xx) voeren hun activiteiten ~~verplichtingen~~ conform het Programmavoorstel uit overeenkomstig het aan ieder van hen toegewezen deel van dat financiële budget. Eventuele kostenoverschrijdingen door een Partij zijn volledig voor rekening van die Partij zelf.
3. HLB is als Penvoerder tevens kassier en in die hoedanigheid verantwoordelijk voor het financieel beheer en rapporteert jaarlijks hierover aan de Stuurgroep in de vorm van een jaarverslag. Tot de taken van kassier behoren:
   a. Het bijhouden van de (financiële) administratie zodanig dat daaruit tevens de naleving van de subsidievoorwaarden en -verplichtingen als bedoeld in artikel 6, eerste lid onder h, kan worden gemonitord;
   b. Financiële verslaglegging en verantwoording;

CONCEPT

c. Het ontvangen van betalingen en aan elk van de Projectpartners betalen van diens deel. De eigen bijdrage van HLB in dit project zal in mindering worden gebracht op de te ontvangen bedragen.

4. De Penvoerder draagt ervoor zorg dat binnen vijftien (15) kalenderdagen na ontvangst van enige betaling door een subsidiegever het voor ieder van de andere Projectpartners bestemde aandeel in die betaling is overgemaakt op de daartoe tijdig en schriftelijk aan de Penvoerder opgegeven bankrekening van ieder van de andere Projectpartners.

5. Uitgangspunt is ~~dat~~ dat de Penvoerder er zorg voor draagt dat de kosten van het Programma binnen de vastgestelde financiële kaders blijven. Mochten er onvoorziene overschrijdingen dreigen legt de Stuurgroep met inachtneming van artikel 15~~1~~ een voorstel dienaangaande ter vaststelling voor aan de Projectpartners.

Artikel 13~~9~~ Aansprakelijkheid en vrijwaring

1. Behoudens gevallen waarin sprake is van grove schuld of opzet, is de Penvoerder niet aansprakelijk voor fouten bij het uitvoeren van deze overeenkomst. Voor zover fouten waarvoor de Penvoerder niet aansprakelijk is, financiële gevolgen hebben, worden deze gezamenlijk door de Uitvoerende Projectpartners gedragen. De kosten worden indien mogelijk gedekt uit het budget.
2. De aansprakelijkheid van Uitvoerende Projectpartners jegens elkaar als bedoeld in het eerste lid wordt beperkt tot maximaal diens Projectbijdrage.
3. Uitvoerende Projectpartners vrijwaren elkaar volledig tegen alle aanspraken van derden, waaronder maar niet beperkt tot productenaansprakelijkheid, ter zake van schade(n) die derden mochten lijden ten gevolge van het gebruik of de toepassing door deze derden of door de andere Uitvoerende Projectpartners van alle door de verstrekkende Uitvoerende Projectpartner uit hoofde van c.q. in verband met deze overeenkomst aan elkaar overgedragen resultaten.

Artikel 1~~4~~0. Inwerkingtreding en looptijd

1. Deze overeenkomst treedt in werking met ingang van de dag van gelijktijdige ondertekening door Projectpartners, dan wel met ingang van de dag waarop de laatste ondertekening door een Partij heeft plaatsgevonden en werkt terug tot 8 maart 2021.
2. Deze overeenkomst is gelet op het begin van dit partner-samenwerkingsverband vooralsnog gesloten voor bepaalde tijd en eindigt voor alle Projectpartners per 8 maart 2024
3. Projectpartners treden in het tweede half jaar van 2023 met elkaar in overleg of er voldoende bereidheid is om de duur van deze overeenkomst te verlengen.
4. Indien Projectpartners toepassing hebben gegeven aan het bepaalde in het vorige lid en nog met elkaar per 8 maart 2024 in overleg zijn op grond van het vorige lid, wordt de duur van deze overeenkomst stilzwijgend verlengd met een periode van 1 jaar, tenzij sprake is van opzegging door één of meer Projectpartners.

Met opmerkingen Opmerking Waterschap dodelta:
Dubbel dat

Met opmerkingen verwerkt

Met opmerkingen Opmerking Waterschap dodelta:
Hoe zitten wij hier in qua vergoeding?

Met opmerkingen : Zie hiervoor: is een vraag

Met opmerkingen [Opmerking Agrotheek:
11.1

Met opmerkingen [Bespreken
Wel voorzien is dat bij onvoorziene overschijdingen er een overleg volgt over eventuele wijziging van de overeenkomst. Dit kan bijvoorbeeld ook zijn dat de begroting moet worden aangepast en dat er een verzoek om aanvullende subsidie gedaan moet worden bij bijv provincie en gemeente

Met opmerkingen [ ]: Opmerking Waterschap dodelta:
Voor ons dus niets?

Met opmerkingen : Voor provincie en gemeente idd niets, dat is ook niet de bedoeling als subsidiegevers.
Waterschap weet ik dus nog niet:

Met opmerkingen [Opmerking Agrotheek:
Niet akkoord. Dit zou onder een verzekering moeten vallen of via een Risico pot (LNV gelden?)

Met opmerkingen [Bespreken

Met opmerkingen Opmerking gemeente Westerveld:
Artikel 9: hetgeen in artikel 9, lid 3, is opgenomen is voor een leek niet te volgen. In overweging wordt gegeven dit duidelijker te laten herschrijven.

"Uitvoerende Projectpartners vrijwaren elkaar volledig tegen alle aanspraken van derden, waaronder maar niet beperkt tot productenaansprakelijkheid, ter zake van schade(n) die derden mochten lijden ten
gevolge van het gebruik of de toepassing door deze derden of door de andere Uitvoerende Projectpartners van alle door de verstrekkende Uitvoerende Projectpartner uit hoofde van c.q. in verband met deze
overeenkomst aan elkaar overgedragen resultaten."

Opmerking Waterschap dodelta: ...

Met opmerkingen [Ja zoals nu geformuleerd is idd wel. De overheden ligt niet maar zal voor de uitvoerende ...

Met opmerkingen : Qua niet te volgen voor een leek: alles na derden zou weg kunnen maar dit is op zich geen ongebruikelijke formulering.

Met opmerkingen [Opmerking Agrifirm:
Klopt de looptijd?

Met opmerkingen Opmerking gemeente Westerveld:
spatie

Met opmerkingen]: verwerkt

Met opmerkingen [RW83]: Opmerking
Dat is de datum van ….

Met opmerkingen : Is aangedragen door HLB maar ik weet zo even niet waarom deze datum
Aanvulling 1401/22: ...

CONCEPT

Artikel 15~~1~~. Tussentijdse wijziging

1. Indien zich gedurende deze overeenkomst omstandigheden voordoen, die niet in redelijkheid voorzienbaar waren ten tijde van de ondertekening van deze overeenkomst en die wezenlijke gevolgen hebben voor de uitvoering van deze overeenkomst, zullen Projectpartners met elkaar in overleg treden over de vraag of deze omstandigheden noodzaken tot wijziging van de overeenkomst.
2. Projectpartners treden in overleg binnen 21 kalenderdagen nadat een partij de wens daartoe onder opgave van de in het vorige lid bedoelde onvoorziene omstandigheden per mailbericht dan wel schriftelijk te kennen heeft gegeven.
~~2~~3. Eventuele wijziging van deze overeenkomst kan ofwel in een addendum ofwel in een nieuwe overeenkomst. Aanvullingen en/of wijzigingen op deze overeenkomst zijn slechts geldig indien schriftelijk overeengekomen en door Projectpartners ondertekend.

Met opmerkingen [redacted] Opmerking Agrifirm:
Hou rekening met gevolgen voor subsidieaanspraken

Met opmerkingen [redacted] Terecht punt

Met opmerkingen [redacted]: Opmerking Waterschap dodelta:
Schriftelijk addendum nodig voor het wijzigen van de overeenkomst?

Met opmerkingen [redacted] verwerkt

Met opmerkingen [redacted]: Opmerking Agrotheek:
Ontbindende voorwaarde toevoegen. Als er wezenlijke zaken veranderen, dan zou je zonder consequenties moeten kunnen uitstappen. Dit houdt ook een aanpassing van artikel 14 in.

Met opmerkingen [redacted]: Zie het bespreekpunt bij artikel 14 (oud) 18(nieuw)

Artikel 16~~2~~. Geschillenregeling

1. Geschillen worden in onderling overleg beslecht.
2. Indien één of meer Projectpartners van oordeel zijn dat er sprake is van een geschil inzake de naleving van deze overeenkomst kan door deze partij(en) per mailbericht schriftelijk aan de andere Projectpartners worden voorgesteld om over het door de desbetreffende partij(en) omschreven geschil met elkaar in overleg te treden over dit geschil.
3. Indien sprake is van een voorstel als bedoeld in het vorige lid, komt de Stuurgroep binnen 21 kalenderdagen bijeen om over dit voorstel met elkaar en de desbetreffende Projectpartner(s)~~artij(en)~~ te overleggen.
4. Indien na het in vorige lid bedoelde overleg de desbetreffende Projectpartner(s)~~artij(en)~~ hun standpunt inzake een voor hen bestaand geschil handhaven, stelt de Stuurgroep voor om te besluiten dit standpunt voor te leggen aan een externe commissie van drie deskundigen, welke commissie een bindend advies zal uitbrengen. De Stuurgroep zal dit voorstel doen nadat tussen de betreffende Projectpartners hierover het bestuurlijk gesprek heeft plaatsgevonden.

Met opmerkingen [redacted] Opmerking Agrifirm:
Het kan eenvoudiger en sneller zijn om de rechter om een oordeel te vragen.

Met opmerkingen [redacted] 11.1 [redacted] Bespreken

Met opmerkingen [redacted] Opmerking Waterschap dodelta:
Hoe worden die aangewezen?

Met opmerkingen [redacted]: Op voorstel van de Stuurgroep aan de desbetreffende partijen

Artikel 17~~3~~. Toetreding van andere Projectpartners

1. Projectpartners staan open voor de mogelijkheid dat andere Projectpartners toe treden tot deze overeenkomst, dan wel zich wensen te verbinden op onderdelen van deze overeenkomst, mits deze geheel of gedeeltelijk als nieuwe partner toetredende Projectpartners zich jegens Projectpartners schriftelijk verbinden ten aanzien van de ambities en doelen van Projectpartners in deze overeenkomst.
2. De Stuurgroep legt een voorstel aangaande een inlegsom voor de nieuwe deelnemer aan de samenwerking ter vaststelling voor aan de Projectpartners.

CONCEPT

3. De toetreding van een of meer andere Projectpartners zal worden geëffectueerd door middel van een zowel door Projectpartners als door toetredende nieuwe partij(en) ondertekend addendum bij deze overeenkomst.

Artikel 184. Uittreding van Projectpartners

1. Indien een der Projectpartners zelf uit deze samenwerkingsovereenkomst wil treden, dan kan deze Projectpartner haar verzoek tot uittreding, met motivatie, schriftelijk bekend maken aan de voorzitter van de Stuurgroep.
2. Op kosten van de uittredende Projectpartner worden voorafgaand aan de uittreding de consequenties van de uittreding voor de uitvoering van de pilot in brede zin inzichtelijk gemaakt (financiële, juridische, organisatorische en projectgebonden gevolgen).
3. De Stuurgroep bepaalt op basis van de in het vorige lid opgestelde overzicht in overleg met de uittredende partij de hoogte van de uittreedsom.
4. In geval van uittreding van een of meerdere Projectpartners is geen van de andere Projectpartners jegens de andere Partij(en) schadeplichtig.
5. Zodra alle Projectpartners schriftelijk of per mailbericht hebben ingestemd met het verzoek en proces tot uittreding, verliest de uittredende partij de status van Partij van deze overeenkomst en zijn de voor die Partij uit deze overeenkomst voortvloeiende rechten en verplichtingen niet meer van toepassing.
6. Wanneer een Projectpartner uittreedt, blijft deze overeenkomst voor de overige Projectpartners in stand voor zover de inhoud en de strekking ervan zich daartegen niet verzetten. Wanneer alle Projectpartners uittreden, eindigt deze samenwerkingsovereenkomst voor alle Projectpartners.
7. Het verzoek tot uittreding en de verklaringen tot instemming worden als bijlagen aan deze samenwerkingsovereenkomst gehecht.

Artikel 195. Evaluatie

Projectpartners zijn overeengekomen om de met deze overeenkomst beoogde samenwerking en de inhoud van deze overeenkomst te evalueren na afloop van deze samenwerking, voor het eerst in 2024 of - indien is besloten tot stilzwijgende verlenging van deze overeenkomst – in 2025.

Artikel 2016. Voorbehoud

1. Deze overeenkomst wordt aangegaan onder het uitdrukkelijk opschortende voorbehoud, dat indien deze overeenkomst op grond van toepasselijke (wettelijke) voorschriften voor een of meer Projectpartners nog goedkeuring behoeft, pas nadat de desbetreffende goedkeuring is verleend voor de Projectpartner in kwestie sprake is van rechtsgeldige binding aan deze overeenkomst.
2. Indien bij een of meer Projectpartners sprake is van een noodzakelijk te verkrijgen goedkeuring, als bedoeld in het eerste lid, dient/dienen deze Projectpartner(s) het besluit

Met opmerkingen [ ] Opmerking Agrotheek: Ontbindende voorwaarde toevoegen. Als LNV subsidie intrekt bijvoorbeeld.

Met opmerkingen [ ]: Bespreken: zie ook hieronder

Met opmerkingen [ ] Opmerking Agrifirm: Normaliter staat hier dat de uittreedsom max de commitment is die de betreffende partij heeft afgegeven.

Met opmerkingen [ ] Hierover zijn meerdere vragen: zie hieronder
Bespreken

Met opmerkingen [ ]: Opmerking Waterschap dodelta:
Hoe worden die aangewezen?
En dan? Leden 2 e.v. maar het lijkt nu net alsof bekendmaking voldoende is[11.1]

Met opmerkingen [ ] Moet verzoek om uittreding worden ingediend.

Met opmerkingen [ ]: Opmerking Waterschap dodelta:
Wie gaat dat doen? Wie huurt iemand in? Etc.

Met opmerkingen [ ]: Bespreken: Stuurgroep?

Met opmerkingen [ ]: Opmerking Waterschap dodelta:
En als we er niet uit komen?

Met opmerkingen [ ]: Dat is inderdaad de vraag, dan is er sprake van een geschil en treedt artikel 12 in werking

Met opmerkingen [ ] Opmerking Agrifirm:
??
bespreken

Met opmerkingen [ ]: Opmerking Waterschap dodelta:
Wat als niet wordt ingestemd? Of kan men instemming niet zomaar onthouden?

Met opmerkingen [ ] Bespreken: 11.1

Bijvoorbeeld:
1 uittreding door Projectpartners is behoudens bijzondere omstandigheden niet mogelijk. Van bijzondere omstandigheden is slechts sprake als hierover tussen Projectpartners overeenstemming bestaat.

Met opmerkingen [ ] Opmerking Waterschap dodelta:
Hoe verhoudt dit zich tot het overleg uit artikel 10? Zou dat overleg ook niet een evaluatie moeten inhouden?

Met opmerkingen [ ] Bespreken. Artikel 10 is nu tussentijds overleg of men wil verlengen. Zal idd vanzelf een evaluatie tot dan toe zijn. En overzicht van planning/middelen ed en of er meer tijd nogid id om de pilot uit te voeren.

Met opmerkingen [ ] Art 7.3 De vertegenwoordigers in de Stuurgroep, het Programmateam en de Projectgroepen ontvangen geen vergoeding voor hun werkzaamheden.. dit gaat zeker op voor de telers e.d.? het leest nu wat alsof het onbetaald werk is, maar is natuurlijk werk vanuit een functie voor degene die vanuit de organisaties werken: Formuleren naar dat ze dit vanuit hun eigen organisatie/functie doen en hierover geen onderlinge verrekening plaatsvindt? ...

CONCEPT

tot goedkeuring met bekwame spoed, doch uiterlijk binnen drie maanden na ondertekening van deze overeenkomst te verkrijgen.

Artikel 2117. Slotbepaling

1. De bij deze overeenkomst behorende bijlagen maken integraal onderdeel uit van deze overeenkomst.
2. Bij addendum kan een bijlage worden gewijzigd dan wel andere bijlagen worden toegevoegd.
3. In geval in één of meer bijlagen afgeweken wordt van hetgeen in de overeenkomst tussen Projectpartners is overeengekomen, prevaleert hetgeen in de overeenkomst is overeengekomen.

Bijlage behorende bij deze overeenkomst en daarmee onderdeel uitmaken van deze overeenkomst:

- Programmavoorstel duurzame bollenteelt in Drenthe

Met opmerkingen : Let op dat de begroting moet worden aangepast ivm BTW

Met opmerkingen Bijlage(n) toevoegen

Aldus overeengekomen en in tweevoud ondertekend

CONCEPT

Algemeen verslag bewonersbijeenkomsten

Op 16, 17 en 19 november hebben er in totaal vier bewonersbijeenkomsten plaatsgevonden. In dit document treft u een korte samenvattende weergave van deze gesprekken aan.

Opening commissaris Klijnsma

Dit gesprek is een vervolg op de eerdere gesprekken zoals die hebben plaatsgevonden in Frederiksoord, Dwingeloo en in het provinciehuis met (georganiseerde) omwonenden. Naast de gesprekken met de omwonenden voert de commissaris vervolggesprekken met de telers, belangenorganisaties, distributeurs, natuurorganisaties en de overheden.

Het doel van dit gesprek is om de deelnemers te informeren over de voortgang van de gesprekken van de commissaris in het kader van het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe én de stappen die de komende maanden worden gezet.

De commissaris is voornemens om een brede gesprekstafel te organiseren waarvoor alle gesprekspartners worden uitgenodigd. De commissaris ziet de gesprekstafel als hét platform om de dialoog te starten als onderdeel van de pilot. Op vrijwillige basis kunnen betrokkenen met elkaar in gesprek gaan. Graag verkent de commissaris in deze bijeenkomst wat de omwonenden op deze tafel willen bespreken met de overige betrokkenen.

Inleiding programma Duurzame Bollenteelt in Drenthe

In vervolg op deze inleiding geeft mevrouw Peltjes/ van het HLB-instituut een korte inleiding op spoor 1 en 3 van het programma Duurzame Bollenteelt in Drenthe:

HLB staat voor het Hilbrands Laboratorium en is gevestigd in Wijster. Gezamenlijk doel van HLB is om een landbouw te realiseren die in balans is met, en teruggeeft aan de aarde. De focus ligt op het ontwikkelen van kennis voor het verbeteren van plant- en bodemgezondheid en het verspreiden van deze kennis naar telers en de agroketen. Dit doet HLB door het uitvoeren van proeven, het adviseren en begeleiden van telers en de agroketen, het ontwikkelen van milieuvriendelijke en biologische methodieken en slimme diagnosetechnieken.

In het programma zijn drie sporen benoemd namelijk:

- Spoor 1: het ontwikkelen van kennis die leidt tot fundamentele verduurzaming en een beter milieu.
- Spoor 2: het bevorderen van de dialoog met burgers en omgeving gericht op gesprek en begrip voor elkaar.
- Spoor 3: het ontwikkelen van een effectief middelenpakket gericht op een beter milieu

Spoor 1

In spoor 1 wordt maximaal ingezet op een weerbaar teeltsysteem. Ziekten en plagen hebben veel meer kans als er sprake is van niet optimale groeiomstandigheden en verminderde weerstand. Een plant is dan erg bevattelijk voor schimmels, aaltjes, bacteriën en virussen. In dit spoor zetten we maximaal in op het verhogen van de weerstand van de plant in een natuurlijk systeem. Dit doen we door gebruik te maken van resistentie eigenschappen in planten, het verbeteren van de bodemtoestand, het inzetten van groene en biologische middelen, gebruik maken van natuurlijke vijanden, inzet van akkerranden, mechanische onkruidbeheersing, plaatsspecifieke toediening. Deze proeven worden in nauwe samenwerking met de telers uitgevoerd.

Spoor 3

In spoor 3 wordt ingezet op alternatieve middelen die veel beter zijn voor het milieu. Hierbij kan worden gedacht aan middelen die in andere teelten wel zijn toegelaten maar niet in de bloembollenteelt. Want de bloembollenteelt is relatieve kleine sector en kan niet altijd

beschikken over de middelen die in andere teelten wel zijn toegestaan omdat de toelating ervan heel duur is en fabrikanten vanwege het verdienmodel er niet voor kiezen om bloembollen toe te voegen. Er is een deskstudie uitgevoerd waarbij een selectie is gemaakt van groene middelen en middelen die beter zijn voor het milieu. Afgelopen seizoen zijn binnen dit spoor 22 proeven uitgevoerd. In dit spoor wordt intensief samengewerkt met telers en de keten. Met de keten bedoelen we de toeleveranciers, afnemers etc.

Zorgen en oproep omwonenden

In het gesprek dat hierop volgt zijn door de omwonenden de volgende zaken naar voren gebracht:

- Het gebruik van bestrijdingsmiddelen zorgt voor Parkinson en dementie. Dit is bewezen en mensen hebben recht op een veilige woonomgeving. De overheid is aan zet, zoals verwoord in het rapport *Uitgesproken* van mevrouw Kool en mevrouw Buitenkamp.
- We zorgen niet goed voor de bodem. De sierteelt put de bodem helemaal uit. Uiteindelijk zal daardoor ook onze eigen gezondheid grote schade oplopen. Bepaalde organismen/stoffen gaan verloren die wij juist hard nodig hebben.
- Inzetten op reductie en verduurzaming van de gewasbescherming wordt onderschreven, maar de stip op de horizon' in 2030 is voor een aantal (te) ver weg.
- De inzet van gewasbescherming en beregening van de teelt gaat gepaard met veel vervuiling en verspilling van kostbaar grondwater.
- Er wordt veel last van stank ervaren als er is gespoten met dergelijke middelen.
- Er is een eindeloze stroom verkeer voor alle activiteiten rondom de bollenteelt. Trekkers rijden af en aan en dit zorgt voor schade aan de wegen en overlast voor de omwonenden.
- Het rooien van de bollen zorgt ervoor dat de essen steeds meer afvlakken. Het is zonde dat deze mooie en vruchtbare gronden worden gebruikt voor een product dat voor een groot deel aan het buitenland wordt verkocht.
- Er is geen communicatie met de telers over wanneer en wat er wordt gespoten.
- Er heerst een gevoel van kwetsbaarheid en machteloosheid te midden van de grote bollenakkers.
- Er is geen balans tussen de lusten en de lasten in de sierteelt.

- Ga niet uit van de aanwezigheid van deze teelt in Drenthe. Het gaat om een overbodig luxeproduct waarvan de teler en verpachter rijk worden, verder heeft iedereen plus de natuur er heel veel overlast van. De provincie zou beperkingen moeten stellen aan het gebruik, helemaal in relatie tot de (beschermde) essen.
- De overheid moet vanuit het voorzorgbeginsel handelen.
- Pas de biologische bollenteelt toe die er al is. Waarom een duur programma optuigen terwijl de oplossing al bestaat? Overal biologische bollenteelt verplichten nabij bebouwde kommen en natuur geeft dan een gelijk speelveld en dan is er geen oneerlijke concurrentie. Nederland teelt immers 80% van alle bollen.
- Als de voorzieningen die nodig zijn voor een teelt nadelig zijn voor Natura2000-gebied mag de overheid deze teelt niet toestaan. Het is de provincie die hierop moet toezien maar dat niet doet. Zie ook de uitspraak van de rechtbank Noord-Nederland over lelieteelt nabij het Holtingerzand.
- Aangegeven is dat in de Europese wetgeving al voldoende bouwstenen zitten, mits die volledig in NL-wetgeving worden geïmplementeerd en gehandhaafd. De overheid moet zijn taak correct uitvoeren.
- Meer regie (en budget) op de inhoudelijke koers door de omwonenden op het programma. Bijvoorbeeld voor het doen van onderzoek of het maken van een Maatschappelijke Kosten en Baten Analyse van alle aspecten van de bollenteelt.

Vervolg

Uit alle gesprekken maakt de commissaris op dat er geen tot weinig interactie is tussen de gesprekspartners die zij heeft gesproken. In het verleden zijn er initiatieven geweest om elkaar te informeren over de teelt en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, maar deze zijn om verschillende redenen niet meer functioneel. Met de gezamenlijke gesprekstafel wil de commissaris de interactie weer stimuleren om zo het vertrouwen in elkaar te verbeteren. Dat kan alleen als je met elkaar open het gesprek kunt voeren, er plek is voor ieders verhaal en je inzicht krijgt in elkaars beweegredenen.

Ook kan er aan deze tafel bijvoorbeeld, op vrijwillige basis, afspraken worden gemaakt t.a.v. de bollenteelt en de inzet van gewasbeschermingsmiddelen.

De commissaris ziet de gesprekstafel als hét platform om de dialoog te starten binnen de pilot. Op vrijwillige basis kunnen betrokkenen met elkaar in gesprek gaan over de bollenteelt en de impact die dat heeft op hun leefomgeving. Op de door alle gesprekspartners vast te stellen gezamenlijke agenda komen in ieder geval de onderwerpen terug, die in de gesprekken naar voren zijn gekomen.

De commissaris zal, als onafhankelijke voorzitter en facilitator, alle betrokkenen uitnodigen om met elkaar de ruimte te zoeken om te bespreken wat er besproken moet worden.

Vrijwel alle omwonenden hebben aangegeven mee te blijven doen met dit initiatief.

_fd_id	_fd_sourc	_fd_statu	_fd_add	_fd_edit	naam	Adres	Postcode	Woonplaa	Telefoon	email	lunch_din	gesprek
											k kan 's middags	2
											k kan 's avonds	3
											k kan 's avonds	4
											k kan 's middags	1
											k kan 's avonds	4
											k kan 's middags	1
											k heb geen voorkeur	2
											k heb geen voorkeur	2
											k heb geen voorkeur	4
											k kan 's middags	niet nu
											k kan 's avonds	3
											k kan 's avonds	3
											k heb geen voorkeur	1
											k heb geen voorkeur	1
											k heb geen voorkeur	4
											k kan 's avonds	3
											k heb geen voorkeur	4
											k kan 's avonds	3
											k heb geen voorkeur	1
											k kan 's avonds	3
											k kan 's avonds	3
											k heb geen voorkeur	2
											k kan 's avonds	4
											k kan 's avonds	3
											k kan 's avonds	3
											k kan 's middags	1
											k heb geen voorkeur	2
											k heb geen voorkeur	2
											k heb geen voorkeur	4
											k heb geen voorkeur	2
											k heb geen voorkeur	4
											k kan 's middags	2
											k kan 's middags	2
											k kan 's avonds	4
											k kan 's avonds	3
											k kan 's avonds	4
											k heb geen voorkeur	1

Doelgroep	Namen	emailadres	Bijzonderheden				
		aantal deelnemers	7	10	9 a 10	6 a 7	
inwoner		@gmail.com		1			
inwoner		@telfort.nl	1				
inwoner		@hotmail.com			?		
inwoner		@hotmail.com					1
inwoner		@gmail.com		1			
inwoner		@live.nl	1				
inwoner		@hotmail.com					1
inwoner		@gmail.com	1				
inwoner		@hotmail.com				1	
inwoner		@xs4all.nl	1				
inwoner		.nl				?	
inwoner		@gmail.com		1			
inwoner		@planet.nl				afgemeld	
inwoner		@xs4all.nl				2	
inwoner		@hotmail.com					1
inwoner		@hccnet.nl		1			
inwoner		@hi.nl		1			
inwoner		.nl	afgemeld				
inwoner		@hetnet.nl		1			
inwoner		@gmail.com		1			
inwoner		@gmail.com				1	
inwoner		@icloud.com		1			
inwoner		.eu			afgemeld		
inwoner		@gmail.com				1	
inwoner		@gmail.com	1				
inwoner		@gmail.com		1			
inwoner		@gmail.com		1			
inwoner		@natuurbeschermingswet.nl					1
inwoner		@outlook.com				1	
inwoner		@hotmail.com	afgemeld				
inwoner		@gmail.com				1	
inwoner		.nl	1				
inwoner		@hotmail.com				1	
inwoner		@gmail.com				1	
inwoner		@yahoo.com				1	
inwoner		@gmail.com	afgemeld				

Milieudefensie	@milieudefensie.nl		?	?
Bollenboos	.nl			?
	@gmail.com			1
	@gmail.com		afgemeld	
	@hotmail.com			1
	@outlook.com	1		

toeleveranciers te lang

https://www.nieuweoogst.nl/nieuws/2022/01/12/toelating-duurzamere-middelen-duurt-toeleveranciers-te-lang

10:27

Vanuit IPO hebben we ook al op aangedrongen. Maar toelating van groene middelen moeten nog steeds de gangbare en langdurige procedure doorlopen.

11:37

14 januari 2022

[redacted]

CBS: gebruik

-9AQozacA&s=08
17:55

17 december 2021

Ter info
Dag Henk
Krijg net een berichtje
van Janny Peltjes De
beschikking voor de pilot
is er door 11.1
Fijn weekend en groet
16:55

16:55

11.1

Bericht

U hebt dit bericht verwijderd.
15:41

Dag Jetta, Henk Jumelet net gesproken hij wilde graag een verduidelijking/onderscheid in de rapportage mbt juridische mogelijkheden en extra regels landbouw
15:43

Tekstvoorstel in je mail 15:43

za 4 dec.

Ha [redacted] Zie mail! Heb je ook iets van de andere Henk terug gehoord? Goed weekend! 13:30

Hoi Jetta, Henk B. had Henk j. Gesproken. Henk j belde mij en gaf ook de opmerkingen van Henk b door. Deze tekst nog afgestemd met Jeroen de b [redacted] 11.1 11.1 11.1
13:33

bollenteelt geeft aan dat er een dialoog noodzakelijk is tussen alle belanghebbenden. Die dialoog wordt op deze manier ingevuld.
11:05

Dag Jetta, kan ik deze 'zin' ook al delen met de collega's intern? En aangeven dat met deze toevoeging college akkoord is?
14:50

Ja! Wil je de rapportage ook naar Jelle de Haas sturen? Ik heb hem gesproken en hij kan dan vandaag eventueel nog reageren. Ik bel M=W vanavond. Doeg!
14:55

O nee, ik bel niet want we zouden tezamen he?
14:56

Teamen
14:57

Ja hoor, ik bel [redacted] (M\W) om morgenmiddag met jou te teams'en
15:10

door. Deze tekst nog afgestemd met Jeroen de b. 11.1

11.1

Zo is het 11.1 Eerst maar een rondje college en dan maandag een voorwas M=W, De Haas en de bollenboeren! Stap voor stap....
13:36

Yes! 13:37

ma 6 dec.

Het programma Duurzame bollenteelt geeft aan dat er een dialoog noodzakelijk is tussen alle belanghebbenden. Die dialoog wordt op deze manier ingevuld.
11:05

Dag Jetta, kan ik deze 'zin' ook al delen met de collega's intern? E aangeven dat met deze toevoeg college akkoord is?
14:50

Beste Jetta en [redacted].

Vanaf oktober hebben [redacted]en ik een paar keer op persoonlijke titel aan door jullie georganiseerde gesprekken deelgenomen.

Nu er ook weer gesproken gaat worden met bewonersgroepen vindt de kerngroep van M=W die persoonlijke gesprekken ingewikkeld worden.

Vandaar dat we in een eventueel volgende gesprek daar zullen zitten namens M=W en mogelijk ook in een iets andere samenstelling.

Of er een volgend gesprek komt, is natuurlijk maar de vraag. Zoals we de laatste keer nog hebben aangegeven, heeft dat alleen zin als er bij overheid en telers enige beweging komt ten aanzien van

gesprek [redacted] 12:31

Aangescherpte eisen nodig voor beoordeling gewasbeschermingsmidd...
Er zijn aanpassingen nodig in de toelatingseisen waarmee gewasbeschermin...

https://www.rivm.nl/nieuws/aangescherpte-eisen-beoordeling-gewasbeschermingsmiddelen
19:18

Was vandaag ook op eenvandaag
19:19

vr 19 nov.

[redacted] en [redacted] willen graag na afloop gesprek omwonenden nog even kort met jou zitten over betrokkenheid/ benadering meten is weten afgelopen periode...
14:02

Prima! 14:06

ma 22 nov.

wo 29 sep.

Gemeente De Fryske Marren voert spuitvrije zo...
Boeren in gemeente De Frysk...
www.akkerwijzer.nl

Dit bericht kreeg ik van Anry KD.
Het kan dus wel....

https://www.akkerwijzer.nl/artikel/423508-gemeente-de-fryske-marren-voert-spuitvrije-zone-van-minimaal-vijftig-meter-in/?s=08
Mooi voorbeeld! 20:42

Mooi artikel en goed om dit proces in de gaten te houden. Nog even getoetst bij onze Jeroen de Boer en hij schat in dat dit niet juridisch houdbaar is. Het is een aankondiging van beleid. Ook hier moet bestaand gebruik worden gerespecteerd en zal er een ruimtelijke onderbouwing moete zijn. Die ziet hij niet en daar zijn ze ook nog niet aan begonnen. Het is

ingewikkeld worden.

Vandaar dat we in een eventueel volgende gesprek daar zullen zitten namens M=W en mogelijk ook in een iets andere samenstelling.

Of er een volgend gesprek komt, is natuurlijk maar de vraag. Zoals we de laatste keer nog hebben aangegeven, heeft dat alleen zin als er bij overheid en telers enige beweging komt ten aanzien van hun standpunten in dit dossier.

Hoe dan ook, [redacted]en ik hebben de gesprekken met jullie als heel levendig en interessant ervaren!

Vriendelijke groet,

Rob 09:2

Ter info, mail die Rob mij stuurde gisteravond 09:23

marren-voert-spuitvrije-zone-van-minimaal-vijftig-meter-in/?s=08
Mooi voorbeeld! 20:42

Mooi artikel en goed om dit proces in de gaten te houden. Nog even getoetst bij onze Jeroen de Boer en hij schat in dat dit niet juridisch houdbaar is. Het is een aankondiging van beleid. Ook hier moet bestaand gebruik worden gerespecteerd en zal er een ruimtelijke onderbouwing moeten zijn. Die ziet hij niet en daar zijn ze ook nog niet aan begonnen. Het is een aankondiging van beleid en ontbreekt de ruimtelijke doorvertaling. Maar goed, als Westerveld dat wenst kan ze hier uiteraard voor kiezen en de stappen daarin zetten. Het is primair aan de gemeente niet aa… de provincie 21:1…

do 30 sep.

Meten=Weten wil per direct verbod op landbouwgif n...
Diever - 27 oktober 2021 Met...
www.metenweten.com

https://www.metenweten.com/post/meten-weten-wil-per-direct-verbod-op-landbouwgif-naast-school
17:22

ma 8 nov.

Stuk doorgenomen. Geen opmerkingen. Antwoorden zijn bondig en zakelijk verwoord.

11.1

Met deze stelling dat het onderbouwd moet zijn met effecten voor omwonenden is 11.1 11.1 Er zijn namelijk voldoende rapporten in omloop die wetenschappelijk zijn onderbouwd en waar zeker effecten uit naar voren komen, maar het vervolgonderzoek voor schade aan gezondheid ontbreekt. Ik zou dit wel wat explicieter neerzetten.

13:35

Nabrander van collega 13:35

di 9 nov.

Geen opmerkingen jurist 08:24

Dan zijn wij bij ons intern nu rind met uitvraag reactie op jou stuk suc6 vanavond 08:24

Rind is rond 08:25

vr 12 nov.

11:32

Wel buiten de deadline, maar eerder lukte niet. Ik geef je toch nog even mijn opmerking mee.
Gaat om punt 2:
Het is uit een juridische verkenning gebleken dat het ten algemene instellen van spuitvrije zones die beperkingen opleggen aan huidige functies die rechtmatig aanwezig zijn, moeilijk te realiseren is. Om in landelijke regelgeving spuit- of teeltvrije zones of andere gebruiksbeperkingen in te kunnen stellen moeten namelijk de effecten voor omwonenden en de benodigde afstand tot de bewoning of andere maatregelen worden onderbouwd met de resultaten van wetenschappelijk onderzoek.

Met deze stelling dat het onderbouwd moet zijn met